T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NOLU ŞİİR MECMUASI (VR: 93^{a}-123^{b}) (İNCELEME-METİN-NESRE ÇEVİRİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE NUR EMİROĞLU

İSTANBUL 2018

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NOLU ŞİİR MECMUASI (VR: 93^{a}-123^{b}) (İNCELEME-METİN-NESRE ÇEVİRİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE NUR EMİROĞLU

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. ÜMRAN AY

İSTANBUL 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Merve Nur EMİROĞLU'nun "Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 nolu Şiir Mecmuası (vr: 93a-123b) (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy ~~çokluğu ile~~ başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Doç. Dr. Ümran AY Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Sebahat DENİZ Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 19/07/ 2018 tarih ve 2018/15-05 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **III**

ÖZET ..... **V**

ABSTRACT ..... **VI**

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ ..... **VII**

1. GİRİŞ **1**
1.1. MECMUA 1
1.1.1. Mecmuanın Tanımı 1
1.1.2. Klasik Türk Edebiyatında Mecmua Türünün Yeri ve Önemi 3
1.2. NURUOSMANİYE 4957 NUMARALI MECMUA 4
1.2.1. Nuruosmaniye 4957 Numaralı Mecmua Hakkında Bilgi 4
1.2.2. Mecmua Üzerine Yapılan Çalışmalar 4
1.2.3. Mecmuanın Şair ve Şiir Dizini 5
1.2.4. Mecmuanın 93^{a}-123^{b} Varaklarındaki Şair ve Şiirlerin Dizini 6
1.2.5. Mecmuanın 93^{a}-123^{b} Varaklarında Olup Divanlarda Yer Almayan Şiirler 7
1.2.6. Mecmuanın 93^{a}-123^{b} Varaklarındaki Şairlerin Biyografileri ve Eserleri Hakkında Bilgiler 7
1.2.7. Mecmuada Karşılaşılan Problemler 17
1.2.8. Mecmuanın 93^{a}-123^{b} Varaklarının MESTAP'a Göre Tasnifi 21

2. METİN **41**
2.1. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN YÖNTEM 41
2.1.1. Türkçe Kelimelerin ve Eklerin İmlası 42
2.1.2. Arapça ve Farsça Kelime, Terkip ve Eklerin İmlası 47
2.2. MECMUANIN ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ VE GELİBOLULU MUSTAFA ÂLÎ DİVANI İLE KARŞILAŞTIRILMASI 50
2.2.1. Harf Farklılıkları 50
2.2.2. Kelime Farklılıkları 50
2.2.3. Kelime Fazlalıkları ve Eksiklikleri 51
2.2.4. Beyit Eksiklikleri 51
2.2.5. Beyit Fazlalıkları 52
2.2.6. Beyit Farklılıkları 52
2.2.7. Sıralama Farklılıkları 53
2.2.8. Mısra Farklılıkları 53
2.3. TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE ÇEVİRİ 55

BEYİTLERLE İLGİLİ BAZI İZAHAT **308**

ATASÖZLERİ, DEYİMLER VE KELÂM-I KİBARLAR DİZİNİ 344

SONUÇ 353

KAYNAKÇA 355

EKLER 363

ÖN SÖZ

Hz. Peygamberin hadislerinin yazıya geçirilme ihtiyacından doğan ve daha sonra fıkıh ilmiyle ilgili meselelerin, âlimlerin söz ve davranışlarının, Arapça darbımesellerin derlendiği kitaplar olan mecmualar, yüzyıllar içinde gelişerek ayet, fetva, dua, hutbe ve ilahî gibi dini unsurları içermekle birlikte gündelik hayata dair bilgilerin (ilaç ve yemek tarifleri, tılsımlar, faydalı bilgiler vs.) ve şiir, mesnevi, divan vb. edebî unsurların derlendiği kitaplar hâline dönüşmüştür.

Bugün yazma eser kütüphanelerimizde mevcut olan ve özetlemeye çalıştığımız çeşitli konuları ihtiva eden mecmuların Klasik Türk Edebiyatı açısından en önemlileri şüphesiz nazire ve şiir mecmualarıdır. Bu tür mecmular yazıldıkları dönemin şiir zevki, kabul gören şairleri ve bu şairlerin birbirlerine tesirleri, sevilen şiirleri, kullanılan nazım şekilleri, aruz kalıpları, kafiye tipleri hakkında bilgi verirken aynı zamanda mevcut kaynaklarda adı geçmeyen şair ya da yazarlar hakkında da bilgi vermesi ve daha önce bilinmeyen ya da bilindiği hâlde nüshası elde bulunmayan eserleri ihtiva edebilmesi açısından Klasik Türk Edebiyatı için önemli kaynaklardan sayılmaktadır. Biz de Klasik Türk Edebiyatı bakımından önemli birer kaynak olan mecmuaların gün yüzüne çıkması adına yapılan proje ve araştırmalara katkıda bulunmak amacıyla böyle bir çalışma yapmaya karar verdik.

Çalışmamızda tercih ettiğimiz Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde bulunan 4957 numarada kayıtlı olan şiir mecmuası, 254 varak olup içerisinde mahlassız bir şairin de bulunduğu XVI. ve XVII. yüzyıldan 23 şaire ait çeşitli nazım şekillerinin yer aldığı antoloji hüviyetinde bir şiir mecmuasıdır. Çalışmamızın konusu olan 93^{a}-123^{b} varaklarında ise Klasik Türk Edebiyatı'nın en önemli şahsiyetlerinden biri olan Şeyhülislam Yahyâ Efendi ve çok yönlü kişiliğiyle edebiyatımızda mühim bir yere sahip olan Gelibolulu Mustafa Âlî'nin şiirleri yer almaktadır. Her iki şair de bulundukları asır olan XVII. yüzyıl hakkında fikir sahibi olmamız açısından önemli şahsiyetlerdir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Klasik Türk Edebiyatı bakımından mühim bir yere sahip olan mecmua hakkında bilgi verilmiş ve edebiyatımıza sunduğu katkılardan bahsedilmiştir. İkinci bölümde, Nuruosmaniye 4957 numarada kayıtlı olan şiir mecmuası hakkında genel bilgiler verilmiş, mecmuada yer alan şairler ve şiirler dizini ile mecmuanın 93^{a}-123^{b} varakları arasındaki şairlerin ve

şiirlerin dizini bir tablo şeklinde verilmiş, daha sonra mecmuada Gelibolulu Âlî'nin şiirleri arasında bulunan ve şairin yayımlanmış divanında yer almayan iki şiirine yer verilmiş, inceleme konumuz olan varaklar arasında yer alan şairlerin biyografileri hakkında bilgiler verilmiş, çalışmamız sırasında mecmuada karşılaştığımız problemlerden bahsedilmiş ve bu problemler metinden alınan fotoğraflarla gösterilmiş ve son olarak MESTAP projesine katkı sağlamak amacıyla varaklarımızda yer alan şair ve şiirler bu projenin belirlediği düzene göre tablo şeklinde verilmiştir. Üçüncü bölümde ise metni kurarken takip edilen yoldan bahsedilmiş ve akabinde transkripsiyonlu metin ve nesre çevirisi verilmiştir. Metinde yer alan şiirler, şairlerin yayımlanmış divanları ile karşılaştırılmış ve nüsha farkları dipnotta çeviriden önce gösterilmiştir. Bu bölümden sonra şiirlerde yer alan ve beyitlerin daha iyi anlaşılması için açıklanması gereken kavramlar hakkında "Beyitlerle İlgili Bazı İzahat" bölümünde bilgiler verilmiş, daha sonra metinde yer alan atasözü ve deyimlerin dizini verilmiştir. Çalışmamız Sonuç ve çalışmamız sırasında yararlandığımız kaynakların yer aldığı Kaynakça bölümleriyle sona ermiştir.

Çalışmamızın Klasik Türk Edebiyatı sahasındaki araştırmalara katkı sağlamasını umarken yapılan hataların şahsım nezdinde değerlendirilmesini ve henüz yolun başında olduğumdan bu kusurların anlayışla karşılanmasını temenni ediyorum.

Bu çalışmada samimiyeti, sabrı, hoşgörüsü ve güler yüzüyle daima yanımda olan ve her sorunumda bana yardımcı olan çok kıymetli hocam Doç. Dr. Ümran Ay'a, her problemime çözüm sunan ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen hemşirem Merve Günan'a ve beni hayallerimin peşinden gitmem için daima destekleyen babama ve anneme çok teşekkür ederim.

Merve Nur EMİROĞLU

İstanbul, 2018

ÖZET

Çalışmamızda Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numarada kayıtlı 254 varak olan ve içerisinde 23 şaire ait gazel, kaside, rubai, beyit, kıt'a gibi çeşitli nazım şekillerinin yer aldığı şiir mecmuasının 93^{a}-123^{b} varaklarında bulunan metin, transkripsiyonlu şekilde hazırlanmış ve metinde bulunan şiirler dipnotta günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

Çalışmanın başında mecmualar ve mecmuaların Klasik Türk Edebiyatı bakımından önemi üzerinde durulduktan sonra çalışma konumuz olan mecmua tanıtılmış, içerisinde yer alan şairler ve şiirleri tablo şeklinde hazırlanmıştır. Çalışma konumuz olan varaklar arasında yer alan, Şeyhülislam Yahyâ ve Gelibolulu Âlî'ye ait olan 283 şiirin, yayımlanmış divanlarla karşılaştırılmış transkripsiyonlu metni ve çevirileri verildikten sonra bu şairler hakkında bilgiler verilmiş, "Beyitlerle İlgi Bazı İzahat" kısmında beyitlerde geçen kavramlardan bahsedilmiş ve son olarak metinde yer alan deyim ve atasözlerinin dizinine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Şeyhülislam Yahya, Gelibolulu Mustafa Âlî, Nuruosmaniye 4957.

ABSTRACT

In our study, poems written with the poetical forms of gazel, kaside, rubai, beyit, kıt'a of 23 poets in poetry mecmua numbered 4957 in Nuruosmaniye Library are prepared in transcription alphabet and these poems are translated into contemporary Turkish.

After focusing on the importance of classical Turkish literature at the beginning of the work, tables that contain information about poems and poets are demonstrated After the transcriptional texts and translations of 283 poems of Şeyhülislam Yahyâ and Gelibolulu Âlî, information about these poets is given, concepts in couplets are mentioned and finally the indexes of idioms and proverbs in the text constitute the last part of our work.

Key Words: Magazine, Şeyhülislam Yahyâ, Gelibolulu Mustafa Âlî, Nuruosmaniye 4957.

ÇEVİRİYAZI ALFABESİ

ا	A,a, E, e, ʾ
آ	Ā, ā
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ş, ş
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
د	D, d
ذ	Ẕ, ẕ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ż, ż, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Ḳ, ḳ
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū, Ō, ō
ه	H, h, A, a, E, e
ي	Y, y, İ, i, Ī̇, ī

KISALTMALAR VE İŞARETLER

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale/Madde
a.g.t.	Adı Geçen Tez
as.	‘aleyhi’s-selâm
B.	Beyit
bs.	Baskı
C.	Cilt
çev.	Çeviren/Çevirenler
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
G.	Gazel
GAD.	Gelibolulu Âlî Dîvânı
Hz.	Hazret-i
hzl.	Hazırlayan/Hazırlayanlar
K.	Kıt'a
M.	Mecmua
MESTAP	Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi
N.	Nazm
R.	Rubai
s.	sayfa/sayfa aralığı
S.	Sayı
sav.	sallâ’llâhu ‘aleyhi ve sellem
ŞYD.	Şeyhülislam Yahya Dîvânı
T.	Tarih
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

1. GİRİŞ

1.1. MECMUA

1.1.1. Mecmuanın Tanımı

Mecmua, "dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak"[1] anlamına gelen Arapça cem‘ kökünden türetilmiş olup "toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap"[2] anlamına gelmektedir. Bu kelime için aynı kökten gelen "mecâmî'" "mecma‘" kelimeleri de kullanılmış olup sadece Osmanlı Türkçesi'nde "cüzdan", "defter", "cerîde" sözcükleri mecmua kelimesini karşılamak için kullanılmıştır.[3] Arapça gemi anlamına gelen "sefine" kelimesi ile Farsça'da aynı anlama gelen "keşti" kelimelerinin Türkçe karşılığı olan "cönk" kelimesi de Edebiyatta "şiir mecmuası", "not defteri" anlamında kullanılmıştır.[4] Ayrıca mecmualar gibi farklı türdeki eserleri bir araya toplayan "kırkambar", "keşkûl", "külliyât" adı verilen eserler de mevcuttur.[5] Edebî bir terim olarak "Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır."[6]

İslam Medeniyetinde Hz. Peygamber'in hadislerinin yazıya aktarılmasıyla ortaya çıkan mecmua, daha sonra fıkıh ilmine dair meseleleri, âlimlerden işitilen ve şâhit olunan hâdiseleri, Arapça darbımeselleri ihtiva eden eserlerin de adı olmuş ve ilk örneklerin görülmesinin üzerinden bir kaç asır geçtikten sonra Araplar, Farslar ve Türkler arasında, içerdiği konular çeşitlilik kazanmış ve çeşitli ilim dallarında telif türü hâline gelmiştir.[7] Başlangıçta, çeşitli özellikleri açısından benzediği cönkler gibi âyet ve hadislerin; fetva, dua ve hutbelerin; şarkı, ilâhi ve çeşitli şiirlerin; gündelik hayata ait bilgilerin (ilaç ve yemek tarifleri, türlü konulardaki faydalı bilgiler vs.) ve tarihi kayıtların yer aldığı bir not defteri hüviyetinde olan mecmua, zamanla kendine has tertip ve özellikler kazanmıştır.[8]

---

[1] Mustafa Uzun, "Mecmua", *DİA*, C. 28, Ankara 2003, s. 265.
[2] Yaşar Aydemir, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies*, C. 2-3, Yaz 2007, s. 122.
[3] Mustafa Uzun, *a.g.m.*, s. 265.
[4] Ahmet Talat Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, hzl. Cemal Kurnaz, H Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2009, s. 410.
[5] Fatih Köksal, "Şiir Mecmûalarının Önemi ve Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*, hzl. Hatice Aynur vd., Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 415.
[6] Mustafa Uzun, *a.g.m.*, s. 265.
[7] Mustafa Uzun, *a.g.m.*, s. 266.
[8] Mustafa Uzun, *a.g.m.*, s. 266.

Mecmular tek bir konu ya da türdeki eserleri ihtiva edebileceği gibi farklı konu ya da biçimdeki eserlerin bir araya gelmesiyle de oluşabilmektedir.[9] Mecmualar, nazire mecmuaları, antoloji hüviyetinde olan seçme şiir mecmuaları, çeşitli konularda yazılmış risalelerin birleştirilmesiyle oluşan mecmualar, konu birliği olan eserleri bir araya getiren mecmualar, meşhur kişilerce hazırlanmış mecmualar, faydalı bilgileri, fıkra ve şahsî mektupları ihtiva eden mecmualar[10] şeklinde tasnif edilebileceği gibi maksatları açısından tarikat mensuplarınca tarikat ehlinin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanmış olan mecmualar, halkın estetik anlayışına hitap eden mecmualar, havasın şiir zevki gözetilerek hazırlanan mecmualar, şahısların istekleri doğrultusunda hazırlanan mecmualar, tematik mecmualar olarak da sınıflandırılabilir.[11]Ayrıca şiir mecmuaları arasında tek bir nazım şeklini esas alan gazel mecmuaları, kaside mecmuaları da bulunduğu gibi mecmualar için "İçerdiği konu ve türe göre musiki mecmuaları, ilâhi mecmuaları, dua mecmuaları, tarih mecmuaları, inşa mecmuaları"[12] münşeat mecmuaları, fetva mecmuaları, tefsir mecmuaları, sakk mecmuaları, şerh mecmuaları, hutbe mecmuaları, tıbbî konularla ilgili mecmualar, vefk, reml, cifr, büyü, sihir vb. konulu mecmualar, deyim ve atasözleri mecmuaları, risâle mecmuaları, güfte mecmuaları, muamma mecmuaları, şehrengiz mecmuaları, manzum lugaz mecmuaları, naat mecmuaları, hilye mecmuaları, miraciye mecmuaları, matla mecmuaları, mersiye mecmuaları, musammat mecmuaları, kıt'a ve rubai mecmuaları, müstezad mecmuaları, beyit ve müfred mecmuaları, mesnevi mecmuaları, lügaz mecmuaları gibi farklı tasnifler de yapılabilir.[13] Mecmualar, Günay Kut tarafından ise şu şekilde sınıflandırılmıştır: "Nazire mecmuaları, Seçme şiir mecmuaları, Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar, Karışık mecmualar, Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar".[14]

[9] Kamil Ali Gıynaş, "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası", Selçuk *Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25, 2011, s. 246.
[10] Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 1, Dergah Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2014, s. 166-167.
[11] Cemal Kurnaz, Yaşar Aydemir, "Mecmualara Sorulması Gereken Sorular", *Turkish Studies* C. 8/1, Kış 2013, s. 53.
[12] Cemal Kurnaz,Yaşar Aydemir, *a.g.m.*, s. 53.
[13] Atabey Kılıç, "Mecmûa Tasnifine Dâir", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, hzl. Hatice Aynur vd., Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s.75-96
[14] Günay Kut, "Mecmua" *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, C.6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 170.

1.1.2. Klasik Türk Edebiyatında Mecmua Türünün Yeri ve Önemi

Mecmuaların Klasik Türk Edebiyatı açısından önemini; şairler ve eserleri/şiirleri, mecmuaların yazıldığı dönem ve edebiyat tarihi bakımından değerlendirmek mümkündür. Zira mecmualarda yer alan şiirler ve şiir dışı bilgiler zikredilen konularda okuyucuya aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır.

Mecmualar,

Kaynaklarda ismi zikredilmeyen veyahut adı unutulmuş şairlerin isimleri, hayatları hakkında bilgi verebilir. "Bu ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşürülmüş bir tarih manzumesi olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşürülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir."[15]

Kaynaklarda ismi mevcut olan bir şairin bilinmeyen bir divanını ihtiva edebilir ya da şairin herhangi bir sebeple divanına almadığı ya da daha sonra kaleme aldığı şiir ya da yazıları içerebilir.[16] Mecmuada bulunup yayımlanmış divanda yer almayan şiirler şairin divanının tamamlanmasına da katkıda bulunabilir.[17] Bunun yanı sıra divanı bulunamayan şairlerin mecmualardaki şiirlerinin toplanmasıyla oluşturulan divanlar da mevcuttur.[18]

Şairlerin divanlarda mevcut olan şiirlerinin farklı formlarını (fazla ya da eksik beyitler, nüsha farklılıkları vb.) ihtiva edebilir.[19]

Şairin edebî kişiliği, üslubu, tesiri altında kaldığı şairler ya da kendisinden etkilenen şairler hakkında fikir verebilir.[20] Ayrıca şairlerin mecmualardaki şiir sayılarına bakılarak o dönemde hangi şairlerin ya da şiirlerin daha çok beğenildiğini anlamak da mümkün olabilir.[21]

Varlığından haberdar olunmayan ya da var olduğu bilindiği hâlde nüshasına ulaşılamayan eserleri ihtiva edebilir.[22]

Dönemin şiir zevki, o dönemde rağbet gören nazım şekli, aruz kalıpları ve kafiyeleri bakımından fikir verebilir. Ayrıca sayfa kenarlarında yer alan ve edebiyatla

---

[15] Fatih Köksal, *a.g.m.*, s. 419.
[16] Günay Kut, *a.g.m.*, s. 170.
[17] Özer Şenödeyici, Ahmet Akdağ, "Mecmualar ve Cönkler", *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu*, Kesit Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 376.
[18] Yaşar Aydemir, *a.g.m.* s. 127.
[19] Fatih Köksal, *a.g.m.*, s. 418.
[20] Yaşar Aydemir, *a.g.m.*, s. 125.
[21] Fatih Köksal, *a.g.m.*, s. 420.
[22] Fatih Köksal, *a.g.m.*, s. 418.

doğrudan ilgisi bulunmayan çeşitli bilgiler (dualar, ilaç tarifleri, tılsımlar, büyüler, gizli ilimler, çeşitli notlar, tarih kıt'aları vs.) dönemin içtimai yönüyle ilgili fikir verebilir.[23]

1.2. NURUOSMANİYE 4957 NUMARALI MECMUA

1.2.1. Nuruosmaniye 4957 Numaralı Mecmua Hakkında Bilgi

Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde 4957 numarada kayıtlı olan bu mecmua, 25x15 cm. boyutlarında 254 varak olup istinsah tarihi belli değildir. Kağıdı aharlı olup koyu sarı renklidir. 1^b varağında bir mihrabiye yer almaktadır ve sayfalar 20x10,5 cm. olan yaldızlı cetvellerle üç sütuna ayrılmıştır. Yazı, siyah mürekkeple sağa yatık olarak düzgün bir nesih hatla yazılmıştır. Mahlasların üzerinde yer yer kırmızı mürekkeple çizilmiş çizgiler bulunmaktadır. Ayrıca şiirlerin kafiyelerini bildiren başlıklar ve "velehu" ibareleri de kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Mecmuanın derkenarında herhangi bir şiir yer almamaktadır.

Mecmuada 16. ve 17. yüzyıla ait çeşitli şâirlerin şiirleri yer almakta olup mensur eser bulunmamaktadır. Mecmuada Türkçe dışında Kâtib adlı şairin Hâfız'ın bir gazeline Farsça olarak yazdığı tahmisi yer almaktadır.[24]

1.2.2. Mecmua Üzerine Yapılan Çalışmalar

Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 4957 numarada kayıtlı olan 254 varaktan oluşan ve içerisinde 16. ve 17. yüzyıla ait şairlerin şiirlerinin bulunduğu bu şiir mecmuası bu güne kadar farklı üniversitelerdeki 12 öğrenci tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Bu çalışmalar şunlardır:

2^b-33^b Onur Şahin-devam ediyor

33^b-53^a Şahinalp Şahin-tamamlandı

72^b-92^b Asım Çakmak-tamamlandı

93^a-108^a Çiğdem Haberdar Külünk-devam ediyor

93^a-123^b Merve Nur Emiroğlu-devam ediyor

108^b-123^a Hamdi İlhan-tamamlandı

123^b-153^a Şerife Sarı-devam ediyor

[23] Fatih Köksal, *a.g.m.*, s. 420.
[24] Bünyamin Ayçiçeği, "Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû'aları: İnceleme-Dizin" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 16, 2016, s. 251-352.

153[b]-169[b] Hatice Er-tamamlandı

170[a]-184[b] Meryem Olcay-tamamlandı

185[a]-199[b] İffetnur Gülhan-devam ediyor

199[b]-220[a] Ayşenur Özbölük-tamamlandı

220[b]-240[a] Ahmet Ertürkmen-devam ediyor

1.2.3. Mecmuanın Şair ve Şiir Dizini

Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde 4957 numarada kayıtlı olan mecmuada yer alan şairler ve onlara ait olan şiirler aşağıda yer alan tabloda alfabetik sırayla verilmiştir. Bu liste oluşturulurken Bünyamin Ayçiçeği'nin konu ile ilgili makalesinden faydalanılmıştır.[25] Nazım şekilleri makalede verilen sıraya göre listelenmiştir.

Şairin Mahlası	**Nazım Şekli**	**Şiir Sayısı**
'Âlî	Terkib-bend	1
	Gazel	178
	Mesnevi	1
Âzerî	Müseddes	1
Çelebi Ahmed Efendi	Gazel	10
Cinânî	Müseddes	2
	Tahmis	1
Cüdâyî	Gazel	1
Fehmî-i Bağdâdî	Gazel	1
Fevrî	Tahmis	1
Hâfız Ahmed Paşa	Kaside	1
	Tahmis	1
	Gazel	25
Hâletî	Kaside	1
	Gazel	4
Garîbî	Müseddes	1
Lem'î	Müseddes	1
Nef'î	Terkib-bend	1
	Kaside	38
	Gazel	54
	Beyit	7
	Kıt'a	5
	Rubâî	3
Nev'î	Kaside	6
	Gazel	377
	Kıt'a	26
	Rubai	4
Nev'î?	Rubai	1
Nusretî	Terkib-bend	1
Rûhî	Terkib-bend	1
	Müseddes	1
	Tesdis	1
	Tahmis	4
	Kaside	6
	Terci'-bend	2

[25] Bünyamin Ayçiçeği, *a.g.m.* s. 251-260.

	Muhammes Beyit Rubai Gazel	1 3 1 400
Sâ'î	Terkib-bend Müseddes	1 1
Tîgî	Müseddes	1
'Ulvî	Kaside Terkib-bend Muhammes Gazel Beyit	1 1 1 35 1
Usûlî	Kaside	1
Veysî	Terkib-bend Muhammes	1 1
Vezir Muharrem Hâfız Paşa	Gazel	6
Yahyâ [Şeyhülislam]	Gazel Kıt'a Mesnevi Rubai	206 8 1 5
Mahlassız	Kıt'a	1

1.2.4. Mecmuanın 93[a]-123[b] Varaklarındaki Şair ve Şiirlerin Dizini

Şair	**Nazım Şekli**	**Şiir Sayısı**	**Şiir numarası**
Gelibolulu Mustafa Âlî	Gazel	86	197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283
	Kıt'a	1	210
Şeyhülislam Yahyâ	Beyitler	33	156, 163, 164, 165, 166, 167,168,169, 170, 171, 172, 173, 175, 176, 177,178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196,
	Gazel	150	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149,174
	Kıt'a	6	151, 152, 154, 155, 157, 158,
	Nazm	2	160, 186
	Rubai	4	150, 153, 161, 162
	Tarih	1	159

1.2.5. Mecmuanın 93[a]-123[b] Varaklarında Olup Divanlarda Yer Almayan Şiirler

Şiir Numarası	Şairi	Nazım Şekli	Beyit Sayısı	Şiirin Vezni	Bahri
247	Âlî	Gazel	5	Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	Muzâri
268	Âlî	Gazel	5	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Remel

1.2.6. Mecmuanın 93[a]-123[b] Varaklarındaki Şairlerin Biyografileri ve Eserleri Hakkında Bilgiler

Şeyhülislam Yahyâ Efendi (ö.1053/1644)

Şeyhülislam Yahyâ, Osmanlı şeyhülislamları arasında Ebussuud Efendi'den sonra en kıymetli şeyhülislamlardan biri olan Ankaralı Bayramzâde Zekeriyya Efendi (ö.1593)[26] ile Rukayye Hanım (ö.1003/1594)'ın[27] oğlu olup İstanbul'da dünyaya gelmiştir.[28] Doğum tarihi bazı kaynaklara göre 960 (1552)[29], bazı kaynaklara göre 1553[30], bazı kaynaklara göre ise 969 (1561)[31] olarak verilmiştir. Kültürlü bir aileye mensup olan Yahyâ Efendi, eğitime aynı zamanda şair olan babası Zekeriyya Efendi'den aldığı derslerle başlamış, Abdülcebbar-zâde Derviş Mehmed Efendi gibi devrin tanınmış âlimlerinin rahle-i tedrîsinden geçmiş, Ma'lul-zâde Seyyid Mehmed Efendi'nin şeyhülislam olduğu dönemde mülâzemetini tamamlamıştır.[32] Yahyâ Efendi, mülâzemetini tamamladıktan sonra 988 (1580)'de Hoca Hayrettin Medresesi'nde müderrisliğe başlamış, 994 (1585) yılında, babasıyla birlikte hacca gitmiş, döndüğünde sırası ile 995 (1586)'te İstanbul'da bulunan Atik Ali Paşa, 998 (1589)'de Haseki Sultan, 1000 (1591)'de Sahn medreselerinden birinde, 1002 (1593)'de Şehzâde, 1003 (1594)'te Üsküdar'da bulunan Sultan III. Murad'ın annesinin yaptırdığı Valide Sultan

[26] Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 2010, s. 257.
[27] Lütfi Bayraktutan, *Şeyhülislâm Yahya Hayatı, Edebî Kişiliği, Sanatı, Eserleri ve Divanından Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1990, s. 1.
[28] Rekim Ertem, *Şeyhülislâm Yahya Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995, s. I.
[29] Rekin Ertem, *a.g.e.*, s. I.
[30] Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, hzl. Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, C. 5, Eski Yazıdan Yeni Yazıya 1, Tarih Vakfı Yurt Yayınları: 30, İstanbul 1996, s. 1674.; Süleyman Solmaz, *Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Hayatı-Sanatı-Eserleri Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*, Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2015, s. 9. ; H. Necati Demirtaş, *Şeyhülislam Yahyâ Efendi Divânı Şerhi*, İstanbul 2016, s. 15.
[31] Lütfi Bayraktutan, *a.g.e.*, s. 1. ; Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Târihi*, Milli Eğitim Basımevi, C. 2, İstanbul 1983, s. 661. ; Ömer Zülfe, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Marmara Üniversitesi Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 279.
[32] Hasan Kavruk, *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı*, M.E.B. Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2001, s. XIII.

medreselerinde müderrislik yapmıştır.[33] 1596 yılında Halep, 1597 yılında Şam kadılığına atanmış, görevi sırasında Cigalazâde Sinan Paşa'nın takdirini kazanıp Mısır kadısı olmuş, 1600 yılında görevinden azledilince İstanbul'a dönmüş, kısa süreliğine Bursa ve Edirne kadılıklarında bulunmuş, 1012 (1604)'de İstanbul kadılığına atanan Yahya, bu görevde dört ay gibi kısa bir süre kaldıktan sonra azledilmiştir.[34] 1605 yılında Anadolu Kazaskerliği görevine atanan Yahyâ Efendi, 1606-1607 yıllarında Rumeli Kazaskerliğine getirilmiş, 1610-1611 yıllarında ikinci kez ve 1617-1619 yılları arasında da üçüncü kez aynı göreve atanmıştır.[35] Üçüncü kez Rumeli kazaskerliği görevine getirildikten kısa bir süre sonra kendi isteğiyle tekrar emekliye ayrılmış, ancak Sultan II. Osman'ın şehit edilmesiyle gelişen olayların ardından şeyhülislamlığa getirilmiş (1031-1622) Sultanın cenaze namazını da o kıldırmıştır.[36] Sultan II. Osman'ın yerine tahta çıkarılan I. Mustafa "Allah'ın cezbesine tutulmuş derviş meşrep bir padişah"[37] olması nedeniyle devlet işlerini yürütmeye muktedir olamayacağını düşünenlerce, içlerinde Şeyhülislam Yahyâ'nın da bulunduğu dönemin âlimlerinden alınan onay ile bir fetva hazırlanmış ve tahttan indirilen I. Mustafa'nın yerine IV. Murad tahta çıkarılmıştır.[38] IV. Murad'ın tahta çıkması Yahyâ Efendi'nin devlet yönetimindeki etkisini arttırınca, Yahyâ Efendi, Sadrazam Kemankeş Ali Paşa tarafından 1032 (1623)'de azledilmiş, 1034 (1625)'te aynı makama ikinci kez getirilen Yahyâ, 1041 (1632) tarihine kadar bu görevde kalmıştır. Şeyh Sinan köyünde bulunan çiftliğinde geçirdiği 2 yıldan sonra 1043 (1634)'te üçüncü kez şeyhülislâmlık makamına getirilmiş ve ömrünün sonuna dek bu makamda kalmıştır.[39] IV. Murad'ın vefatından sonra tahta çıkan Sultan İbrahim döneminde kendisine yöneltilen ithamlar ve atılan iftiralar sebebiyle hastalanmış ve 1053 (1644)'te vefat etmiş[40] 20 yıla yakın şeyhülislamlık görevinde bulunan Yahyâ Efendi'nin tabutu İstanbul halkı tarafından "kesret-i izdihamdan ber-dûş itmege imkân olmayup ser-engüşt-i enâm üzre" taşınmış, cenazesi Fatih Camii'nde kılınmış ve babası Zekeriyya Efendi'nin Sultan Selim civarında yaptırdığı Koğacıdede türbesinin yanında bulunan hazireye defnedilmiştir.[41]

---

[33] Lütfi Bayraktutan, *a.g.e.*, s. 2.
[34] Bayram Ali Kaya, "Yahyâ Efendi, Zekeriyyâzâde" *DİA*, C. 43, Ankara 2013, s. 245.
[35] Süleyman Solmaz, *a.g.e.* s. 10.
[36] Hasan Kavruk, *a.g.e.*, s. XIV.
[37] Naîmâ Mustafa Efendi, *Naîmâ Târihi*, çev. Zuhuri Danışman, C. 2, Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul 1968, s. 821.
[38] Hasan Kavruk, *a.g.e.* s. XV.
[39] Bayram Ali Kaya, *a.g.m.*, s. 245.
[40] Bayram Ali Kaya, *a.g.m.*, s. 245.
[41] Hasan Kavruk "Şeyhülislâm Yahyâ", http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604, (son erişim: 29.05.2018, 15.00)

"Sade, yuvarlak, kavuksuz bir sütundan ibaret olan mezar taşına sülüsle şu kitabe yazılmıştır: *Hüvelbâki Sâbıka üç defa şeyhülislâm olup sadr-ı fetavâda iken vefat eden merhum ve mağfurunleh Yahya Efendi rûhiçün El fâtiha. Sene 1053."* [42]

Hayatının en parlak dönemini Sultan IV. Murad devrinde yaşayan Yahya, padişahın saygı ve takdirini kazanmış, her hususta fikirlerine önem veren sultan onu yanından hiç ayırmak istememiş, Yahya ilerlemiş yaşına rağmen Sultan ile birlikte Revan ve Bağdat seferlerine katılmış ve ileri görüşlülüğüyle herkes tarafından takdir edilmiştir.[43] Bağdat'ın fethi sırasında savaşta kullanılacak topların nakli konusunda tamamının nehir yoluyla gönderilmesi fikrine karşı çıkan, içinde Yahyâ Efendi'nin de bulunduğu kimseler topların yarısının nehir yoluyla yarısının kara yoluyla gönderilmesi teklifinde bulunmuş ve Bağdat'a varıldığında bu teklifin isabetliliği görülmüştür; zira Şat Nehri üzerinden getirilen toplar 20 gün gecikmeyle Bağdat'a ulaşmıştır.[44]

Şeyhülislam Yahyâ, kaynaklarda herkes tarafından sevilip sayılan, nüktedan, ahlaklı, alçak gönüllü, güler yüzlü, zarif, dindar, adil bir kimse olarak tarif edilir.[45] Doğru bildiğinden vazgeçmeyen, dürüst ve adaletin tesisinde hiç kimseye taviz vermeyen kişiliğiyle herkesin takdirini toplamış ve makamının hakkını vermeye çalışan bir kişi olmaya gayret etmiştir.[46]

Şeyhülislam Yahyâ Efendi, II. Selim, III. Murad, III. Mehmed, I. Ahmed, I. Mustafa, II. Osman, IV. Murad, I. İbrahim devrini görmüş, en parlak devrini IV. Murad döneminde yaşamış, şiirleriyle yalnızca yaşadığı yüzyılın değil Klasik Türk Edebiyatı'nın en büyük gazel şairlerinden biri olarak gösterilmiştir.[47] Yahyâ, Necâtî Bey ve Bakî tarafından temsil edilen "şehir Türkçesi"ni devam ettirmiş, kendinden sonra Nedim'in yetişmesinde büyük bir rolü olmuştur.[48] Yahyâ her ne kadar teknik bakımdan Bakî'nin takipçisi olsa da şiirlerinde seçtiği konular Bakî'den daha maddî ve nesneldir. Gündelik konular, şahsî tecrübeler onun şiirlerinde yer alan konular olmakla birlikte teşbih ve mecazlarında yalnızca geleneğin sunduğu malzemeden yararlanmamış kendi yaşayıp gördüğü hadiselerden de faydalanmıştır.[49] Gazellerinde yer verdiği İstanbul, bayram âdetleri, inançlar, yiyecek ve içecekler, halkın giyim kuşam ve süslenmede kullandığı eşyalar ve kumaşlar, halkın iktisadi yaşamı, çarşı ve pazarlar, tıbbî unsurlar

[42] Rekin Ertem, *a.g.e.*, s. VI.
[43] Hasan Kavruk, *a.g.m.*
[44] Rekin Ertem, *a.g.e.*, s. IV- IV.; Mehmed Süreyya, *a.g.e.*, C. 5, s. 1674.
[45] Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *a.g.e.* s. 257; Rekin Ertem, *a.g.e.* s. VI.
[46] Hasan Kavruk, *a.g.e.* s. XVIII.
[47] Rekin Ertem, *a.g.e.* s. X.
[48] Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *a.g.e.* s. 258.
[49] E.J.Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, Tercüme: Ali Çavuşoğlu, C. III-V, Akçağ Yayınları, s. 195.

ve daha birçok unsur şairin bu yönünü en güzel şekilde yansıtan malzemelerdir. Şiirlerinde sade bir dil kullanması ve gündelik dile ait ifadelere yer vermesi, girift anlamlar yakalama kaygısı olmaması şairin dilinin anlaşılır ve akıcı olmasını sağlamıştır. Şiirlerinde her ne kadar sosyal konulara yer verse de aşk onun şiirlerinin temel konusudur. Ancak bu mefhum Yahyâ'da daha çok beşerî unsurlarla işlenmiş olduğundan Fuzûlî'de olduğu gibi ilahî yönü ön planda olan, ızdıraplı, yakıcı bir aşk değildir.

Şeyhülislam Yahyâ'nın en mühim eseri Türkçe *Divan*ıdır. *Divan*ında; 1 Na't, Sultan Osman ve Hace Efendi adına yazılmış birer kaside, 1 sakiname, Sultan IV. Murad'ın şehzadesi adına yazılmış 1 kaside, Sultan IV. Murad'a yazılmış 2 kaside, Sultan IV. Murad'ın 1 gazeline tahmis, 450 gazel, 16 tarih, 11 kıt'a, 4 rubai, 16 nazm ve 64 beyit bulunmaktadır.[50] Eser 1916'da İbnü'l-emin M. Kemal İnal'ın başkanlığındaki bir komisyon tarafından eski harflerle, Rekim Ertem tarafından 1995 yılında yeni harflerle basılmış ve son olarak 2001 yılında Hasan Kavruk tarafından (yeni şiir ilaveleriyle) yayımlanmıştır. Hasan Kavruk'un çalışması Kültür Bakanlığı'nın e-kitap koleksiyonunda da bulunmaktadır. Yahyâ'nın diğer eserlerinden biri olan **Ferâiz Manzumesi Şerhi**, Muhsin-i Kayserî'nin *Câmi'ü'd-dürer* adlı eserine yazdığı bir şerhtir. **Kaside-i Bürde Tahmisi**, Hz. Peygamberi övmek maksadıyla yazılan *Kaside-i Bürde*'nin Arapça tahmisidir. Bundan başka Yahyâ, Şeyhülislam Kemal Paşa-zâde (ö.1533)'nin Sâdi'nin *Gülistân*'ına nazire olarak yazdığı Farsça *Nigaristan* adlı eserini tercüme etmiştir. Şeyhülislamlık görevi süresince verdiği fetvalar Şeyhülislam Bursalı Mehmed Efendi (ö.1681) tarafından *Fetavâ-yı Yahyâ* adıyla toplanmıştır.

Gelibolulu Mustafa Âlî (ö. 1008/1600)

Âlî, 948 (1541) yılında en çok şair yetiştiren ve Osmanlı Devleti'nin önemli siyasî ve kültür merkezlerinden biri olan Gelibolu'da dünyaya gelmiştir.[51] Asıl ismi Mustafa olan şairin dedesinin adı Abdullah veya Abdülmevlâ, babasının adı Abdullah, annesinin adı ise Ümmühânî'dir.[52] Beş yaşında okula başlayan Âlî, dokuz yaşında Habib-i Hamidî'den Arap grameri ile ilgili olan meşhur *Kafiye*'yi okumuş ve Sürurî'den tefsir ve fıkıh dersleri almıştır. Eğitimine on altı yaşında geldiği İstanbul'da Rüstem

[50] Hasan Kavruk, *a.g.e.*, s. XXVIII.
[51] Mustafa İsen, *Gelibolulu Mustafa Âlî*, Türk Büyükleri Dizisi: 90, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 929, Ankara 1988, s. 1; Mustafa İsen-İ. Hakkı Aksoyak, Âlî/Çeşmî, Gelibolulu Mustafa", http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943 (Son erişim: 02.06.2018, 16.53)
[52] İ. Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî Divanlar: (I. Divan II. Vâridâtü'l-Enîka, III. Lâyıhâtü'l- Hakîka, IV. Divan)* Kültür Eserleri Dizisi: 579, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2018, s. 3.

Paşa, Haseki ve Semaniye medreselerinde devam ederek eğitim hayatında kısa sürede ilerlemiştir.[53] Arapça ve Farsça'yı da öğrenen Âlî, 20'li yaşlarda eğitimini tamamlamış ve mülâzemet görevinde olduğu sırada ilk eseri olan *Mihr ü Mâh* adlı mesnevisi yazarak II. Selim'e sunmuştur.[54] 1558'de II. Selim'in divan kâtipliğine getirilen şair, Lala Mustafa Paşa'nın davetiyle yine divan kâtipliği göreviyle Halep'e daha sonra Şam'a gitmiş ve Şam'da altı yıl kalmış (1563-1568), Mustafa Paşa'nın Yemen serdarlığına tayin edilmesiyle Mısır'a geçmiştir.[55] Mustafa Paşa'nın azliyle görevine son verilen Âlî, buradan Manisa'ya oradan da Şehzade III. Murad'ın yardımıyla İstanbul'a dönmüş, *Heft-Meclis* adlı mesnevisini Sokullu Mehmed Paşa'ya sunarak 1570 yılında Bosna Beylerbeyi Ferhad Paşa'nın divan kâtipliğine getirilmiştir.[56] Sekiz yıla yakın süren görevi sırasında serhat boylarında süren savaşlara şahit olmuştur.[57] Bu durumu kendi ifadesiyle şöyle dile getirir:

Āvāre ḳıldı ġamzesi ol kāfirüñ beni
Ġāzīler ile uçlara gitdüm seferdeyin (281/4)

III. Murad'ın tahta çıkması üzerine İstanbul'a dönmüş ona bazı kasideler sunmuş fakat umduğu makamları elde edemeyince tekrar Bosna'ya dönmüştür. Gürcistan ve Şirvan Seferi'nde görevlendirilen Lala Mustafa Paşa'nın divan kâtipliğine getirilmiş ve Paşa ile birlikte sefere katılmış ve sefer sırasında birçok hadiseye şahitlik etmiştir. Bu görevinden sonra padişahtan nişancılık görevine getirilmeyi uman bu maksatla sultana müracaatta bulunan Âlî, yine umduğu göreve getirilmeyerek Halep Tımar Defterdarlığına getirilmiştir.[58] Bu durumu şairin aşağıda yer alan gazelinden okumak mümkündür:

Murād üzre zamān el virmege şāhum zamān ister
ʿAcem şāhı gelüp dergāhuña öñ ṣoñ amān ister

Ne sırdur bir ḳuluñ Şīrvānı żabṭ itmek murād itse
Anuñ żabṭı ya İskender yaḫod Nūşīrevān ister

Geçüp kuḥl-i Ṣıfāhānından āḫir şāh-ı nā-binā
Ġubār-ı ḫāk-i pāyuñ ṭūṭīyā-yı çeşm-i cān ister

*Niçe[dür] ḳalem-ile tīġ-ıla ʿ**Ālī** çalışmaḳda*
Bu günden ṣoñra ammā dergeh-i şāh-ı cihān ister

[53] Mustafa İsen, İ. Hakkı Aksoyak, *a.g.m.*
[54] Mustafa İsen, *a.g.e*, s. 2.
[55] Bekir Kütükoğlu, "Âlî Mustafa Efendi", *DİA*, C.2, Ankara 1989, s. 414.
[56] Mustafa İsen, *a.g.e*., s. 3.; Mustafa İsen-İ. Hakkı Aksoyak, *a.g.m.*
[57] Mustafa İsen, *a.g.e*., s. 3.
[58] Bekir Kütükoğlu, *a.g.m.*, s. 414.

Geh inşā itmege geh çekmege ṭuġra-yı ġarrāyı
Cenāb-ı pādişāhīden mükerrem bir nişān ister

Nişāncı olsa lāyıḳ ol ḳuluñ dīvān-ı ʿālīde
Buyur ḥükmüñ yürit şāhum ki ḳatlanmaz hemān ister (245)

1585 yılında Erzurum Defterdarlığı, 1586'da Bağdat Mal Defterdarlığı görevlerinde bulunan Âlî, İstanbul'a dönerek *Sübhatü'l-Abdal* ve *Riyazü's-Sâlikîn* mesnevilerindeki bir bölümünde devrin sultanı III. Murad'a övgüler sunarak hâlinden şikayetini dile getirmiştir. Bağdat Mal Defterdarı olduğu tarihten 1591 yılına kadar hiçbir göreve atanmamıştır. Bu yıllar arasında çok zor günler geçirmiş olan şair, devirden ve yönetimden duyduğu rahatsızlıkları dile getirmiştir. 1593 yılında memleketi Gelibolu'ya döndüğünde *Vâridâtü'l-Enîka* ve *Lâyıhâtü'l-Hakîka* isimli divanlarından seçtiği 100 gazelini *Sadef-i Sad-Güher* adlı eserinde toplamış, 100 şiirinin matla'lalarını derleyerek *Gül-i Sad-Berg* adlı eserini oluşturmuştur. III. Mehmed'in tahta çıkması üzerine sultandan *Künhü'l-Ahbâr*'ı yazmak için önemli kaynakların bulunduğu Kahire'ye gitmek maksadıyla Kahire Defterdarlığı görevine getirilmeyi istemiş, ancak talebi olumlu karşılanmamıştır. Bundan sonra Yeniçeri Kâtipliği, Sivas Defterdarlığı, Amasya Sancakbeyliği görevlerinde bulunan Âlî, Cidde Sancakbeyliği görevinde olduğu sırada vefat etmiştir.[59]

Eğitimini tamamlamak için Gelibolu'dan 16 yaşında İstanbul'a gelen, Sürûrî ve Hayâlî gibi dönemin önemli hocalarından aldığı edebî terbiye ile yetişen şair, ilk şiirlerinde Çeşmî mahlasını kullanmış daha sonra benliğindeki üstünlük duygusunun da tesiriyle hayatı boyunca daima lâyık olduğunu düşündüğü makamlara gelmek için uğraşmış biri olarak "Âlî" mahlasını tercih etmiştir. [60] Gururlu tabiatı, istediği makamlara gelememesi, bulunduğu görevlerden sık sık azledilmesi, şair üzerinde kötü tesirler bırakmış ve hayatı boyunca emeline ulaşamamış bir insan olarak bu hoşnutsuzluğu eserlerinde sık sık dile getirmiştir. Tüm olumsuz şartlara rağmen Âlî "tarihçi, feylesof, şâir, nesir ustası, edîb, hattat, bilgili bir defterdar ve idareci" olarak kültür tarihimize birçok önemli eser kazandırmıştır. Biri Farsça beş divanı bulunan Âlî, çağdaşı olan Fuzûlî (ö.1556), Bâkî (ö.1600), Hayâlî (ö.1557) gibi şairlerin gölgesinde kalmıştır. [61] Âlî, Necâtî, Mesihî, Şeyhî, Bâkî, Hayâlî, Ruhî, İshak, Usulî, Fuzûlî, Sultan Murad, Celâl, Salih, Emrî, Gınayî ve Rahmî'ye nazireler yazmış; İran şairlerinden

[59] Mustafa İsen-İ. Hakkı Aksoyak, *a.g.m.*
[60] Ömer Faruk Akün, " Âlî Mustafa Efendi (Edebî Yönü)", *DİA*, C. 2, s. 416.
[61] Mustafa İsen, *a.g.e.*, s. 8.

Hâfız-ı Şirâzî ve Molla Câmî'den etkilenmiştir. Şiirlerinde gelenek şairleri gibi yalnızca aşk konusunu işlememiş, bayram, bezm, düğün, hamam gibi günlük hadiselere, giyim kuşam, savaş ve seferlerde şahit olduğu gözlemlere, makam taleplerine, azillerle yaşadığı üzüntülere, toplumsal eleştirilere de yer vermiştir.[62] Şu beyitler siyasî tenkitlerine örnek olarak gösterilebilir:

*Gördüñ ey ʿ**Ālī** denīler ḳaplamış manṣıbları*
Geçme anlar yirine ḳadrüñ senüñ de dūn olur (251/5)

Begüm aġyāra mey ṣunma ki devlet pāyidār olmaz
Şu devr içre ki her dūn u denī baş baş mübāşirdür (259/5)

Âlî, gazellerinde günlük hadiselere yer vermekle birlikte Şeyhülislam Yahyâ kadar yoğun olmasa da günlük ifadeleri de kullanmıştır. Aşağıdaki beyitler onun bu üslup özelliğine örnek gösterilebilir:

Aġlamaḳlar iñlemekler yanmalar yaḳılmalar
*Hep senüñçündür benüm yolında **ḳurbān olduġum** (273/4)*

Seg-i kūyuñ ṭutalum kim yapışa dāmenüme
***A benüm iki gözüm** ṭaʿne-i ʿaġyāra ne borç (228/4)*

Ümīd-i vaṣluñ ile işte ben helāk oldum
*Ġaraż cefā ise cāna **yiter efendi yiter** (240/3)*

Dehenüñ miṣāli vefāsı yoḳ didiler dimekde ḫaṭā nedür
*Niçün incinürsin **iki gözüm** ne var anda biz daḫı nāḳilüz (267/5)*

Mensur eserlerinde üslup sahibi olan Âlî, eserlerini kaleme alırken sanat kaygısı gütmemiş, klasik nesir üslubundaki anlamı güçleştiren zincirleme tamlamaları tercih etmeyip sade anlaşılır bir dil kullanarak eserlerinden faydanılmasını amaçlamıştır. Bunu kendi ifadesiyle de belirten Âlî, eserlerini "zebân-ı vukû" ile yazdığını söylemektedir. Çok yönlü bir yazar olan Âlî tarihçiliğiyle ön planda olmuş bir şahsiyettir. O, meseleleri tarafsız bir şekilde değerlendirmiştir. Onun tarihçilik anlayışındaki bir diğer önemli mevzu da eserlerini yazarken kullandığı kaynakları bildirmiş olmasıdır.[63] Zira o *Künhü'l-ahbâr*'ın ilk üç bölümünü yazarken 200'e yakın kaynağa başvurmuş ve bunların 100'ünün isimlerine mukaddimede yer vermiş, dördüncü bölümün mukaddimesinde de daha önce verdiği kaynakların dışında 50 kaynaktan yararlanmış ve bunların dokuzunun adını zikretmiştir.[64] Tarihçiliği ile birlikte biyografi yazarlığı konusunda da kendinden

[62] Mustafa İsen, İ. Hakkı Aksoyak, *a.g.m.*
[63] Mustafa İsen, *a.g.e.*, s. 8-9.
[64] Jan Schmidt, "Künhü'l-Ahbâr", *DİA*, C. 26, Ankara 2002, s. 555.

önce yazılan eserlerin devamı niteliğinde eserler yazmıştır. Hattat, nakkaş ve sanatkarlardan bahsettiği *Menâkıb-ı Hünerverân*, ve din büyüklerini anlattığı eseri *Hilyetü'r-Ricâl* bu tür eserlerindendir.[65]

Gelibolulu Mustafa Âlî, çok yönlü bir yazar olması sebebiyle birbirinden farklı alanlarda verdiği eserler, araştırmacılar tarafından farklı başlıklar altında ele alınmıştır.

Edebî Eserleri:

Bedi'ü'r-rükûm (Câmî'nin bir beytine yazdığı şerhtir.)

Câmi'ü'l-Buhûr der Mecâlis-i Sûr (Sultan III. Murad'ın şehzadesi III. Mehmed'in sünnet düğünü için tertip edilen şenlikleri anlatan manzum bir surnamedir.)

Dakaikü't-Tevhid (III. Murad'ın bir gazeline yazdığı şerhtir.)

Divanlar (Âlî'nin gençlik döneminde yazdığı şiirlerini (975/1567'de) tertip ettiği *I. Divan*, III. Murad'ın tahta çıkması üzerine onun adına (982/1574'te) tertip edilen *Vâridâtü'l-enîka* adını verdiği ikinci *Divan*, 988/1580 tarihinden 1000/1591 yılının başına kadar geçen sürede yazdığı şiirlerini topladığı ve *Lâyıhâtü'l-hakîka* adını verdiği üçüncü *Divan*, 1000/1591 yılından ölümüne kadar geçen sürede yazdığı şiirlerini topladığı ve isim vermediği *IV. Divan)*

Gül-i Sadberg (Seçme 100 gazelinin 100 matlaını içeren eseridir.)

Hülasatü'l-Ahvâl (Sosyal konulu 12 bentten oluşan bir terci-benttir.)

Kırk Hadis Tercümeleri (1597 tarihinde telif edilmiştir.)

Ma'âlimü't-Tevhîd (III. Murad'ın bir gazeline yazdığı şerhtir.)

Mecmau'l-Bahreyn (Hafız'a yazdığı nazirelerden oluşan eseridir.)

Mihr ü Mâh (1561 yılında şehzade II. Selim'e ithaf edilmiş bir mesnevidir.)

Mihr ü Vefâ (970/1563 yılında şehzade Selim'e ithaf edilen bir aşk mesnevisidir.)

Nikâtü'l-Hâl (III. Murad'ın bir gazeline yazdığı şerhtir.)

Subhatü'l-Abdâl (Âlî'nin 1585-1591 yılları arasında yazdığı Kerbelâ şiirleri ve Muharrem mersiyelerinin 1002/1593 yıllarında tertiplenmiş, üç mesnevi, bir terci'-bend, sekiz gazel ve iki kıta olmak üzere 14 manzumeden meydana gelen eseridir.)

Subhatü'l-İnâbe (Tasavvuf konulu terkib-benttir.)

[65] Mustafa İsen-İ. Hakkı Aksoyak, *a.g.m.*

Tuhfetü'l-Uşşâk (Ahdî'nin belirttiğine göre Husrev-i Dehlevî'nin *Matlau'l-Envâr* ve *Mahzenü'l-Esrâr* adlı eserlerine yazılmış bir naziredir.)

Tarih Konulu Eserleri;

Câmiü'l-Kemâlât (III. Murad'ın övgüsü için yazılmıştır.)

Fursâtnâme (*Nusretname*'de anlatılan olayların devamıdır.)

Füsûsü'l-Hali ve'l-'Akd ve Usûli'l-Harci ve'n-Nakd (İslam devletlerinin yükseliş ve çöküşlerini anlatan bir eserdir.)

Hâlâtü'l-Kahire Min'el-'Âdâti'z-Zâhire (Âlî'nin Mısır'da kaldığı süre zarfında yaşadıklarını ve gözlemlerini anlatan bir eserdir.)

Heft Meclis (Kanunî Sultan Süleyman'ın Zigetvar savaşını anlatan ve Sokullu Mehmed Paşa adına kaleme alınan bir eserdir.)

İstidânâme (III. Murad adına kaleme alınan eser, Âlî'nin Halep defterdarlığı görevine getirilme isteğini dile getirmektedir.)

Künhü'l-Ahbâr (1591-1599 yılları arasında kaleme alınmış dört "rükn"den oluşan, sade ancak edebî bir dille kaleme alınan tarih kitabıdır. İlk rüknde kâinatın yaratılışı, dağlar, denizler, sular ve iklimler; ikinci rüknde, peygamberler ve İslam tarihi; üçüncü rüknde Türk ve Moğol tarihi; dördüncü rüknde ise kuruluşundan 1005/1596 tarihine kadarki Osmanlı tarihi, devlet adamları, âlim ve şairlerin biyografileri bulunmaktadır.)

Menâkıb-ı Hünerverân (1587 tarihinde kaleme alınan eser; hat tarihini, ünlü hattatları, nakkaşları ve sanatkârları anlatmaktadır.)

Mir'atü'l-Avâlim (Dünyanın ve mahlukatın yaratılışına dair olan efsane ve hurafelerin anlatıldığı bir eserdir.)

Mirkâtü'l-Cihâd (Danişmend Gazi'nin savaşlarından bahseden bir tarihtir.)

Münşeat (Türkçe ve Farsça mektuplardan oluşan eseridir.)

Nâdirü'l-Mehârib (Kanunî Sultan Süleyman'ın şehzadeleri Selim ve Bayezıd arasındaki Konya savaşını konu alan manzum-mensur bir eserdir.)

Nusretnâme (1578-1580 tarihleri arasında Gürcistan, Azerbaycan ve Şirvan seferlerini konu edinen bir eserdir.)

Zübdetü't-Tevârih (Adudiddin el-İcî'nin *İşrâku't-Tevârih* adlı eserinin tercümesidir.)

Diğer Konulardaki Eserleri;

Enisü'l-Kulûb (Sanatlı bir dille kaleme alınan bu eser, "kıssa" başlığı altında 100 hikaye ve bu hikayelerin sonunda yer alan "hisse" başlıklarından oluşan on beyitlik 100 yorumun bulunduğu mensur bir eserdir.)

Ferâidü'l-Vilâde (III. Murad'ın şehzadesi Osman'ın doğumu münasebetiyle yazılmış bir eserdir.)

Hilyetü'r-Ricâl (Hace Muhammed Pârsâ'nın *Faslu'l-Hitâb* adlı eserinden alınmış olan eser Kutbü'l-aktâb ve kutublar, velîler ve melâmîler, muhaddisler olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.)

İzzetü'l-Asr fi-Tefsîri Sûretü'n-Nasr (Nasr Suresi'nin tefsiridir.)

Kavâidü'l-Mecâlis (Osmanlı sosyal hayatını yansıtan, görgü kurallarına dair bir eserdir.)

Mehâsinü'l-âdâb (Siyasetname ve görgü kitabıdır.)

Menâkıb-ı Şeyh Mehemmedü'd-Dagî (Mehmet Dagî'nin menakıbnamesidir.)

Mevâidü'n-Nefâis Fi-Kavâidi'l-Mecâlis (Kavâidü'l Mecâlis adlı eserinin genişletilmiş şeklidir.)

Nasîhatü's-Selâtin (Ahlak ve siyaset konularını içeren bir eserdir.)

Nevâdirü'l-Hikem (Bazı ünlü bilgin, mutasavvıf ve halifelerden, hilâfet meselesinden, hadisin öneminden, bazı aklî ve ilmî mevzulardan bahseden bir eserdir.)

Rahatü'n-Nüfûs (Tifaşî'ye ait tıp ilmi ile ilgili olan eserin ilaveli tercümesidir.)

Risâle-i Zırgamiyye (Rakka Beylerbeyliği sırasında İbrahim Paşa'nın bir arslanı öldürmesini konu edinen eseridir.)

Tuhfetü's-suleha (Gazzalî'ye ait olan *Eyyühe'l-Veled* isimli eserin tercümesidir.)

Vakıfname (Âlî'nin Kerbelâ'da 1586 yılında yaptırdığı sebilin idaresiyle ilgili olan bir vakıf metnidir.)

1.2.7. Mecmuada Karşılaşılan Problemler

Çalışma konumuz olan mecmua güzel bir nesih hatla okunaklı bir şekilde yazılmıştır; ancak müstensihten kaynaklanan bir takım uygulamalar metnin okunmasını ve anlaşılırlığını güçleştirmiştir. Metni kurarken karşılaşılan bu problemler maddeler hâlinde listelenmiştir.

Bazı beyitlerin mecmuada yer almaması mecmuada mevcut olan beyit numaralarıyla divanlardaki beyit numaraları arasında farklılıklar oluşmasına sebebiyet vermiştir. (Örneğin 82 numaralı şiirde divanda mevcut olan 4. beyit mecmuada yer almadığı için divandaki 5. beyit mecmuada 4. beyit; divandaki 6. beyit ise mecmuadaki 5. beyit olmuştur.)

Bazı şiirlerde yer alan beyitlerin mısraları mecmuada yer değiştirmiştir. Böyle durumlarda yayımlanmış divanlara müracaat edilmiş ve beytin anlam bütünlüğü dikkate alınarak divandaki şekli tercih edilmiştir. (16/4-5; 20/4-5; 26/3-4; 139/4-5)

Farsça tamlamalarda tamlamayı oluşturan unsurlardan olan tamlanan; "î" okunan ی, "â" okunan ا ya da "û" okunan و ile bitiyorsa bu kelimeden sonra genellikle izafet kesresi yerine ی harfi kullanılır; ancak tamlanan konsonantla bitiyorsa izafet kesresi kullanılmaz ve tamlananın son harfi esreli okunur[66]. Mecmuada ise bazı yerlerde tamlananı konsonantla biten Farsça tamlamalarda izafet kesresi ی harfi ile gösterilmiştir.

sirişk-i çeşmi (144/3) 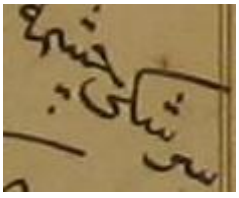 , ʿārıż-ı ḫūbānı (51/5): 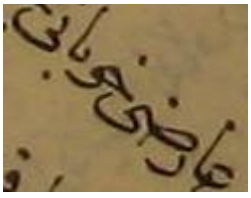

Akuzatif eki bazen ی harfi ile bazen de ٔ ile gösterilmiş, bu ekin yazımında birlik gözetilmemiştir.

ġonceyi (7/2): , nāleyi (5/2): 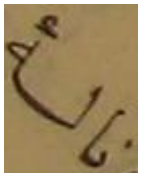 , āhūyı (88/2): 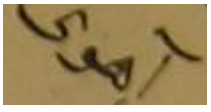

[66] Hayati Develi, *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1*, Kesit Yayınları, 51. Baskı, İstanbul , t.y., s. 154-156.

Atıf vavları bazen gösterilmiş bazen gösterilmemiştir.

şād u mesrūr (20/4): 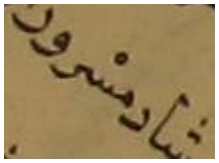 , deşt ü kūh (41/1): ,

nāle vü feryād (41/1): 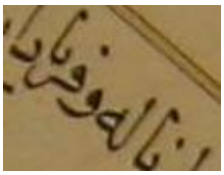

Harflerin noktaları hususunda mecmuada onlarca imla hatası mevcut olup bunlar; noktaların unutulması, noktaların yanlış yerde kullanılması ya da fazla nokta kullanılması şeklinde tespit edilmiştir.

açmadı (62/5): (nokta unutulmuştur.)

ḥalḳa (129/2): 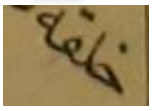 , ḥālüm (84/4): (nokta gereksiz kullanılmıştır.)

ḥabībümden (13/1): 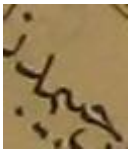 (ikinci be harfinin noktası yanlış yere koyulmuştur.)

Harflerle ilgili olan imla hatalarında bazı yerlerde harflerin unutulduğu bazı yerlerde yanlış harflerin kullanıldığı bazı yerlerde harflerin gereksiz kullanıldığı bazı yerlerde ise harflerin doğru yerde kullanılmadığı tespit edilmiştir.

ḳurtulınca (72/1): 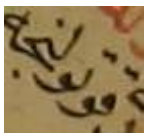 (ر harfi unutulmuştur.)

ḫumārdan (45/5): 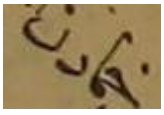 (ر harfi unutulmuştur.)

ʿaşḳdan (19/3): 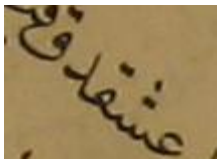 (ن harfi yerine ق harfi kullanılmıştır.)

ikiden (36/3): 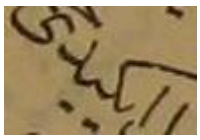 (ن harfi yerine ى harfi kullanılmıştır.)

mużmer (184): (ض harfi yerine ظ harfi kullanılmıştır.)

ġālibem (71/5): 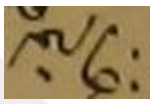 (ب harfi yerine ى harfi kullanılmıştır.)

Güşvār (12/4): (ك harfi gereksiz kullanılmıştır.)

Girse (24/4): (ر harfi ile ى harfi yer değiştirmiştir.)

Seng-i (90/2): 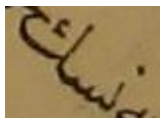 (ن harfi ile س harfi yer değiştirmiştir.)

Mecmuanın bazı kısımlarında rastlanan ifadeler çeşitli sözlüklere müracaat edilmesine rağmen anlamlı bir şekilde okunamamıştır. Bu ibareler muhtemelen müstensihin dikkatsizliği sebebiyle ortaya çıkan imla hatası olan yazımlardır.

cūşiş (200/2):

sökük(220/3): 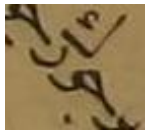

215/5 bīrūn u derūn: 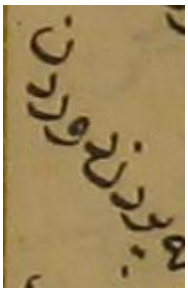

büzilsün (70/4): 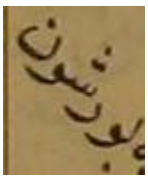

Sāḳını (255/5):

G.95/4 devrānı: 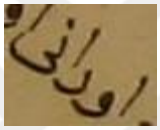

195 ister: (esasen burada eslemek fiili de kullanılmak istenmiş olabilir zira "eslemek" anlam itibariyle beyte uygun düşmektedir; ancak eslemek fiili س harfi ile yazıldığı için bunu nüsha farkı olarak göstermek doğru olmadığından imla hatası olarak kabul edilmiştir.)

v 1.2.8. Mecmuanın 93[a]-123[b] Varaklarının MESTAP'a Göre Tasnifi[67]

Mestap, şiir mecmualarının ve edebiyatla ilgili olan tüm mecmuaların ayrıntılı tasnif ve dökümlerini yapmayı hedefleyen bir projedir. Projede söz konusu mecmuaların bulundukları yer ve yer numaraları gibi mecmua ile ilgili pek çok bilgi projenin belirlediği format dâhilinde hazırlanmaktadır. Bu tasnif içerisinde mecmuanın yer aldığı varak numarası, şairin mahlası, şiirlerin ilk ve son beyitleri, nazım şekilleri ve türleri, vezinleri yer almaktadır. Projenin belirlediği bu tasnif formatı, mecmualardan yararlanmayı ve söz konusu mecmualarda yapılacak taramaları kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Projeye katkı sağlamak maksadıyla çalışmamızda yer alan şiirler, belirlenen format dâhilinde bir tablo şeklinde hazırlanmıştır.

Varak Numarası	Mahlas	Matla' beyti/bendi	Makta' beyti/bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
93[a]	Yaḥyā	Aḳıdur cüy-ı şirişkini raḳīb-i nā-kes Kūyuña uġramasun dirsen eger başını kes	Kūyuña girye ile vāṣıl olursak ne ʿaceb Bāġa gelmez mi aḳarṣu ile **Yaḥyā** niçe ḫas	Gazel/155		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
93[a]	Yaḥyā	ʿAşḳ-ı Leylā-ile bir āteş-i sūzān idi Ḳays Bilmeyüp dirdi görenler neye ʿuryān idi Ḳays	Pā-berehne ḥarekāt itse ʿaceb mi **Yaḥyā** Dāʾimā çün ḥarem-i ʿaşḳa pūyān idi Ḳays	Gazel/156		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
93[a]	Yaḥyā	Mādām ola ol zülf-i siyehkār müşevveş Eksik mi olur şāne ile dilde keş-ā-keş	**Yaḥyā** ḫaberin meykede-i ʿaşḳda aldum Her yirde bulınmaz didiler bāde-i bī-ġış	Gazel/161		--. / .--. / .--. / .--	
93[a]	Yaḥyā	Boyınca serv-i nāzum zülf-i müşgīnin dırāz itmiş Meger pā-būsına müştāḳ olan diller niṣār itmiş	Teʾeṣṣür gördüm iy **Yaḥyā** gice şemʿ-i şeb-ārāda Yanarken var-ısa pervāne āh-ı cān-güdāz itmiş	Gazel/160		.--- / .--- / .--- / .---	
93[a]- 93[b]	Yaḥyā	Ümmīd-i ḫᵛāb ʿāşıḳa olmaz ḫayāl imiş Bī-çāre yārı düşde de görmek muḥāl imiş	Dermān olursa senden olur iy ṭabīb-i cān **Yaḥyā**-ı ḫaste-ḥāl ʿaceb bī-mecāl imiş	Gazel/158		--. / -.-. / .--. / -.-	
93[b]	Yaḥyā	Güzellik oldığına saña muḫtaṣ Şehā ebrūñ-ile çeşmüñ yeter naṣ	Hemān ʿālemde bī-nām u nişān ol Budur ʿālemde **Yaḥyā** saña maḫlaṣ	Gazel/165		.--- / .--- / .--	

[67] Tabloda nazım şeklinden sonra verilen numara (Örn. Gazel/165) çalışmamızda müracaat edilen divanlarda mevcut olan şiir numaralarıdır.

93b	Yaḥyā	Ḥācınuñ maḳṣūdı Kaʿbe baña kūyuñdur ġaraż Fikri cennet zāhidüñ ʿuşşāḳa rūyuñdur ġaraż	Ġonceyi vaṣf eylese **Yaḥyā** dehānuñdur murād Sünbül-i ḫoş-būyı medḥ eylerse mūyuñdur ġaraż	Gazel/167		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
93b	Yaḥyā	Rūy-ı dilber al kāġıd ʿanberīn mū anda ḥaṭ Sāyesi müjgānınuñ iʿrāb beñlerdür nuḳaṭ	Yazılurdı ḫāṭır-ı mecrūḥ-ı **Yaḥyā** dostum Kātib-i vaṣfuñ ideydi üstüḫᵛānından mıḳaṭ	Gazel/166		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
93b-94a	Yaḥyā	Yār nerm olduḳça geldi sīne-i efgāra ḥaẓ Merhem olduḳça mülāyim andan eyler yāra ḥaẓ	Miḥnet-i derd ü belā hep ḥaẓẓ-ı rūḥānī olur Çekdügüm ālāmdan **Yaḥyā** gelürse yāra ḥaẓ	Gazel/168		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
94a	Yaḥyā	Baġrınuñ yaġın eritdi ṣubḥa dek aḳıtdı demʿ Yār öñünde çoḳ tenezzül eyledi dün gice şemʿ	Cāna sulṭān-ı maḥabbet eyledi **Yaḥyā** hücūm Ḳalʿa-i ārām u ḥışn-ı ṣabrı itdi ḳalʿ u ḳamʿ	Gazel/169		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
94a	Yaḥyā	Ḥalḳa ḥalḳa zülfi dām u iki ḫāli iki zāġ Murġ-ı dil ṣayd itmege beñ gösterüp ḳurmış duzāġ	Meclis olmaz kim o şāh içün yanup yaḳılmaya İltifāt idüp nᵓola **Yaḥyā**'yı eylerse çerāġ	Gazel/170		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
94a	Yaḥyā	ʿĀrıż-ı zībāña virmiş ḥaṭṭ-ı müşgīnüñ şeref ʿĀşıḳ-ı miskīnüñüñ ārāmı oldı ber-ṭaraf	Gūşvār itmezse dürr-i naẓmuñı **Yaḥyā** o şāh Ḳadr u ḳıymet bulmaya dünyāda mānend-i ḫazef	Gazel/172		-.-- /-.-- / -.-- / -.-	
94a-94b	Yaḥyā	Sen ḳarīn-i şemʿ-i meclis ben ḥabībümden ıraḳ Bir midür pervāne sūz-ı vaṣl-ile sūz-ı firāḳ	Ḳalmasun **Yaḥyā** ten-i fersūdede yoldāşdan Kūy-ı yāra gitmege cān u dil itmiş ittifāḳ	Gazel/173		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
94b	Yaḥyā	Bir dil-rubāya düşdi göñül mübtelāsı çoḳ ʿAşḳuñ ṣafāsı yoḳ degül ammā belāsı çoḳ	Zülf-i siyāh-ı yārda var ṣad-hezār çīn El çek dolaşmadañ aña **Yaḥyā** ḫaṭāsı çoḳ	Gazel/174		--. / -.-. / .--. / -.-	
94b	Yaḥyā	Ber-murād olmamaḳ olmaz olıcaḳ himmet-i ʿaşḳ Ber-devām ola hemān himmet idüñ devlet-i ʿaşḳ	Bir gün esrār-ı maḥabbet ide **Yaḥyā** teᵓşīr Gözine ʿālemi göstermez ola ḥayret-i ʿaşḳ	Gazel/176		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
94b	Yaḥyā	Gūy-ı gerdūna urılmadın daḫı çevgān-ı ʿaşḳ Dil ḫam-ı gīsūñ-ile olmışdı ser-gerdān-ı ʿaşḳ	Dilde ol ṭāḳat mi var **Yaḥyā** müsaḫḫar olmaya Ḥükmini icrāya āġāz idicek sulṭān-ı ʿaşḳ	Gazel/177		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
94b-95a	Yaḥyā	Penāh olursa nᵓola mihr ü māha sāye-i ʿaşḳ Bülend mertebedür mihrüñ ile pāye-i ʿaşḳ	Hemān o şāhdan eksükligüñ dile **Yaḥyā** Tamām ider seni de derd-i bī-nihāye-i ʿaşḳ	Gazel/182		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
95a	Yaḥyā	Özüñ iy dil yuḳardan ṭutma çün bir māh-pāren yoḳ Ṭutalum çarḫ-ı aṭlas kendi olmışsuñ sitāren yoḳ	Belürmez zaḫm-ı tīġ-ı ġamzesiyse dilde iy **Yaḥyā** Ne bilsün yār ḫālüñ ẓāhirā sīneñde yāreñ yoḳ	Gazel/183		.--- / .--- / .--- / .---	
95a	Yaḥyā	Rüstem-i ʿaşḳuñ zebūnı olmaduḳ bir ferd yoḳ Ḥāşılı anuñla göñlümce ṭutışmış merd yoḳ	Gözyaşın **Yaḥyā** düketdi āha ṭāḳat ḳalmadı Serv-i nāzum çıḳ ṣalın kūyuñda gil yoḳ gerd yoḳ	Gazel/181		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
95a	Yaḥyā	Göñüllerden ṣafā-cāmıyla ġam dūr olduġın görsek Ḫarābātuñ yine bir daḫı maʿmūr olduġın görsek	Pür olsa naʿra-i mestān-ile mey-ḫāneler **Yaḥyā** Şārāb-ı şevḳ-ile her gūşe pür-şūr olduġın görsek	Gazel/189		.--- / .--- / .--- / .---	
95a	Yaḥyā	Pervāneyi egerçi yandurdı nāzı şemʿüñ Şimdi ziyāde andan sūz u güdāzı şemʿüñ	Maḥv-ı vücūd īdince ʿāşıḳ yanup yaḳılsun **Yaḥyā** anuñla oldı bu imtiyāzı şemʿüñ	Gazel/191		--.- / --.- / --.- / .--	
95b	Yaḥyā	Gül sāġarın pür itdi gelüñ pür-ḫurūş oluñ Yaʿnī irişdi vaḳt-i ṭarab bāde-nūş oluñ	**Yaḥyā** bu demde alsa ele ṭolı cām-ı mey Evrāḳ-ı gülle örtüñ anı ʿayb-pūş oluñ	Gazel/192		--. / -.-. / .--. / -.-	

95b	Yaḥyā	Eglenür seyr-i ruḫuñ fikriyle dil bayrāma dek Yoḫsa eylerdi sefer zülfüñ ġamıyla Şāma dek	Mā-cerāmuz ḫāk-i pāy-i yāra taḳrīr ītmege Gitsün iy **Yaḥyā** yaşum ol serv-i sīm-endāma dek	Gazel/190		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
95b	Yaḥyā	ʿAyn-ı ẕillet mi degül devlet-i dünyā didügüñ Ḳatı alçaḳ görinür oldı eñ aʿlā didügüñ	Ḥaẕer it seng-i cefāsından o şūḫuñ dirdüñ ʿĀḳıbet geldi benüm başıma **Yaḥyā** didügüñ	Gazel/194		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
95b	Yaḥyā	Ṣalınsun ʿīd irişdi yine ḫūbānı Sitanbuluñ Yine ārāste olsun Ḳarāmānı Sitanbuluñ	Bu şiʿrüñ ḥaḳ budur **Yaḥyā** ki ġāyet bī-naẓīr oldı Pesend eylerse lāyıḳ ehl-i ʿirfānı Sitanbuluñ	Gazel/195	'Iydiyye	.--- / .--- / .--- / .---	
95b-96a	Yaḥyā	Açılmaduñ incitdi seni zārı hezāruñ İy ġonce-i ter göñli misün bülbül-i zāruñ	**Yaḥyā** ḳo dili pārelesün lāle-ṣıfat yār Gülzār-ı ġamun revnaḳıdur ḳalb-i figāruñ	Gazel/197		--. / .--. / .--. / .--	
96a	Yaḥyā	Sürersin dāʾim iy dil pāy-i yāra çehre-i zerdüñ Dimez mi ol ṭabīb-i cān ü dil saña nedür derdüñ	Felek döne döne şimdi cefālar itsün iy **Yaḥyā** Ne tozlar ḳopara bir dem ola āh-ı cihān-gerdüñ	Gazel/200		.--- / .--- / .--- / .---	
96a	Yaḥyā	Olmış şarāb-ı nāz-ile mestāne gözlerüñ Uymış yine o ġamze-i fettāna gözlerüñ	**Yaḥyā** gibi olur niçe bī-çāre dil-figār Ruḫṣat virince ġamze vü müjgāna gözlerüñ	Gazel/199		--. / -.-. / .--. / -.-	
96a	Yaḥyā	Ādem ṣayılmaz oldı ḳapuñda gedālaruñ Yoḳ mı ḥisābı padişehüm mübtelālaruñ	**Yaḥyā**dan özge kimseye tek eyleme vefā Ḳāʾildür ol ne deñlü olursa cefālaruñ	Gazel/204		--. / -.-. / .--. / -.-	
96a-96b	Yaḥyā	Umulmaz mı o ṭıfl-ı şūḫdan şeftālūlar virmek Cihānda şimdi mi oldı nihāl-i tāze ber virmek	Hümā-yı ʿaşḳ besdür āşiyān-sāz-ı ser-i **Yaḥyā** Ne lāzım kendüsine Ḳaysāsā derd-i ser virmek	Gazel/205		.--- / .--- / .--- / .---	
96b	Yaḥyā	Sāḳī-i bezmüñ alınmadı elinden cām-ı mül Ḳopmadı şāḫ-ı gül-i ümīdden bir dāne gül	Şām-ı vaṣluñ isterüm **Yaḥyā** dırāz olduġını Zülf-i yārı oḫşayup dāʾim dirüm yā leyl ṭul	Gazel/229		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
96b	Yaḥyā	Ḳāmet-i mevzūnunuñ mānendi yoḳdur bir nihāl Naḫl-i gül kūtāh serv-i bāġ ise bī-iʿitidāl	Söylemezsin diyü eyler miydi **Yaḥyā** iʿtirāż Ol dehān-ı tengde bulmasa bir cāy-ı maḳāl	Gazel/214		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
96b	Yaḥyā	Dil-rubā hercāyi sen āvāre olduñ iy göñül Bir devāsız derd içün bī-çāre olduñ iy göñül	Ḫānḳāh-ı şevḳı maʿmūr eyledüñ **Yaḥyā** gibi Bu ḫarābāt içre kim mey-ḫᵛāre olduñ iy göñül	Gazel/215		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
96b-97a	Yaḥyā	İrdi bahār sen daḫı şād olmaduñ göñül Güllerle ġoncelerle küşād olmaduñ göñül	O şāh-ı ḥüsnüñ iremedüñ pāy-būsına **Yaḥyā** gibi ki ḫāk-nihād olmaduñ göñül	Gazel/216		--. / -.-. / .--. / -.-	
97a	Yaḥyā	ʿAndelībüñ ḳanına girmekle mesrūr oldı gül Reng virdi kendüye ḥüsnine maġrūr oldı gül	Sen ṭuyurduñ ḥüsnini dünyāya **Yaḥyā** dilberüñ Bülbül-i şūrīdenüñ ʿaşḳıyla meşhūr oldı gül	Gazel/221		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
97a	Yaḥyā	Ġamze özler dil yā kākül ikiden ḫālī degül Tīġ lāzım aña yā ġull ikiden ḫālī degül	Yā irem ḳaddine **Yaḥyā** yāḫud olam pāyimāl Yā terakḳī yā tenezzül ikiden ḫālī degül	Gazel/222		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
97a	Yaḥyā	Sünbüllerüñçün oldı perīşān dimāġ-ı dil Ẓāhir olursa lāle-ṣıfat nʾola dāġ-ı dil	Mühr urdı dāġ-ı ġam göricek ʿaşḳuñ-ile pür Bir daḫı mümkin olmadı **Yaḥyā** ferāġ-ı dil	Gazel/218		--. / -.-. / .--. / -.-	

97a-97b	Yaḥyā	Bī-çāre bülbüle bu idi ārzū-yı dil Gülşende aña göstere bir ġonce rūy-ı dil	Mestāne çeşmi ehl-i dilüñ ḳanın içmede Dāʾim ṭolup boşalmada **Yaḥyā** sebū-yı dil	Gazel/224		--. / -.-. / .--. / -.-	
97b	Yaḥyā	Bezm-i ʿaşḳa nitekim pervāne geldüñ iy göñül Yan yaḳıl ol şemʿ-i ḥüsne yana geldüñ iy göñül	Eşiginde itme **Yaḥyā** gibi bī-pervā figān Āsitān-ı ḥażret-i sulṭāna geldüñ iy göñül	Gazel/217		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
97b	Yaḥyā	Söylemez diyü yirilmez o büt-i sīm-endām Ẕerrece söz yiri yoḳ anda budur ḥaḳḳ-ı kelām	Şimdi yanmaḳda ġam-ı ḥaṭṭuñ ile **Yaḥyā**veş Daḫı çoḳ puḫte olur pādişehüm ʿanber-i ḫām	Gazel/235		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
97b	Yaḥyā	Deşt ü kūha varalum nāle vü feryād idelüm Ḳays-ile Kūhkenüñ rūḥlarını şād idelüm	Cevr-i eyyāmdan incinmeyelüm **Yaḥyā** biz ʿAyş u nūş-ile geçen günleri de yād idelüm	Gazel/242		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
97b-98a	Yaḥyā	El virse viṣāli baña dildār elin öpsem Bir devlete irsem yine ḫünkār elin öpsem	Nerm eylese **Yaḥyā** o cevānuñ dil-i saḫtın Bir himmet ider şeyḫ-i mededkār elin öpsem	Gazel/237		--. / .--. / .--. / .--	
98a	Yaḥyā	Mümkin mi mest-i ġamze-i canāne olmayam Mest olanı sevem yine mestāne olmayam	Kendüm bilelden oldum esīri güzellerüñ **Yaḥyā** olur mı ol şeh-i ḫūbāna olmayam	Gazel/238		--. / -.-. / .--. / -.-	
98a	Yaḥyā	Münevver ṭalʿat-ı ferḫundesi bir ḫūbdur bayrām Güneş yüzlü hilāl-ebrūlı bir maḥbūbdur bayrām	Seḥer yazmaġ-içün evṣāf-ı Sulṭān Aḥmedi **Yaḥyā** Güneşden zer varaḳ peydā ider zer-ḳūbdur bayrām	Gazel/245	'Iydiyye	.--- / .--- / .--- / .---	
98a	Yaḥyā	Ṣafā-yı ḫāṭırum oldur seni ṣafāda görem Bu ben belā-keşi hicrānuña vefāda görem	Budur duʿāsı saña ṣubḥ u şām **Yaḥyā**nuñ Seni ṣafāda vü bed-ḫvāhuñı cefāda görem	Gazel/240		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
98a-98b	Yaḥyā	Nesīm-i luṭfuñ açdı ġonceāsā ḳalb-i maḥzūnum Ṣafā baġışladı gūyā açıldı genc-i maḫzūnum	Ümīd oldur ki luṭfından diye şāh-ı felek-rütbet Sözi **Yaḥyā**nuñ oldı cümle maḳbūl-ı hümāyūnum	Gazel/246		.--- / .--- / .--- / .---	
98b	Yaḥyā	Rūzgār-ile ġubār olursa da cānā beden Ḳomayam tenhā ḫayālüñ dīde-i aġyāra ben	Şiʿr-i **Yaḥyā**veş olup reng-i tekellüfden berī Bikr-i maʿnāyı güzel gösterse mirʾāt-ı suḫan	Gazel/261		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
98b	Yaḥyā	Seyr-i gülşende iken yār büyüklenme iñen Hele her cānibi bir boylaya iy serv-i çemen	Yār **Yaḥyā**ya dimiş vaḳt-i gül ü bülbüldür Ṣubḥ-dem ʿazm idelüm gülşene bir sen bir ben	Gazel/265		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
98b	Yaḥyā	Sāḳīye diñüz bezme yine bāde getürsün Bir bir hep unutduḳlarımuz yāda getürsün	Maḳṭaʿda idüp medḥ ser-i zülfüni **Yaḥyā** Vaṣf-ı ḳad-i mevzūnuñı bālāda getürsün	Gazel/287		--. / .--. / .--. / .--	
98b-99a	Yaḥyā	Bār olmada gitdükçe raḳīb-i ḫar-ı nā-dān Bu böyle ḳalur mı götürür mi bunı devrān	**Yaḥyā** nʾola nā-çīz ise de göñli büyükdür Ṣanma ele almaḳ anı şāhum ola āsān	Gazel/267		--. / .--. / .--. / .--	
99a	Yaḥyā	Ḫūblar zānu-be-zānū cām-ı zerrīn der-miyān Bir gül-i ṣad-bergdür gūyā o bezm-i dil-sitān	Gül gül itdi ʿārıż-ı ḫūbānı **Yaḥyā** tāb-ı mey Oldı şemʿ-i meclis-ārā her ṭaraf pertev-resān	Gazel/286		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
99a	Yaḥyā	ʿAşḳ elinden gül perīşān lāle de dāġ-ı derūn Ġoncenüñ dünyāyı daḫı görmemişken baġrı ḫūn	Pençesin meydān-ı istiġnāda kimse burmadı Ḳuvvet-i bāzū-yı ʿaşḳuñ itdi **Yaḥyā**yı zebūn	Gazel/263		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	

99a	Yaḥyā	Mey midür sāḳī midür mest-i ḫarābı iñleden Sen misün yā ʿaşḳ mı muṭrib rebābı iñleden	Bir gözi bīmāruñ iy **Yaḥyā** teb-i hicrānıdur Pister-i ġamda dil-i pür-ıżṭırābı iñleden	Gazel/270		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
99a-99b	Yaḥyā	Getür cām-ı sürūr-encāmı diller şād-kām olsun Tamām itdi bizi ġam sāḳiyā ġam da tamām olsun	Ṣalınmaḳ olmadı **Yaḥyā** ile bir kerre kūyuñda Ne olmaz işdür olsun iy teẕerv-i ḫoş-ḫırām olsun	Gazel/272		.--- / .--- / .--- / .---	
99b	Yaḥyā	Ṣīve vü nāz-ile ol serv-i ḫırāmān yürisün Bī-kerān leşker ile rāyet-i sulṭān yürisün	Çünki āsāyişe imkān yoḳ içinde **Yaḥyā** Bir dem evvel bu sitem-ḫāne-i vīrān yürisün	Gazel/292		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
99b	Yaḥyā	Ḳomayup ṭāḳatüm feryāda nālān olmasun dirsin Gözüm yaşını alursın da giryān olmasun dirsin	Nice ḳul olmasun **Yaḥyā** saña iy pādişāh-ı ḥüsn Yolumda senden özge kimse ḳurbān olmasun dirsin	Gazel/285		.--- / .--- / .--- / .---	
99b	Yaḥyā	Hercāyīye dil virme ki āvāre olursın Dermān bulımazsın ḳatı bī-çāre olursın	Ḫūnī gözi kim ḫançer ile tīġ ile oynar **Yaḥyā** aña ulaşma ki pür-yāre olursın	Gazel/288		--. / -.-. / .--. / .--	
99b	Yaḥyā	Menzil al dil ʿaşḳ-ile pür-tāb u göz pür-āb iken Teşne-leb yolda ḳalur sālik olan bī-āb iken	Ṣūret-i iḳbāl-i dünyā aldadur ġāfilleri ʿİşret añlarlar anı **Yaḥyā** ḫayāl-i ḫᵛāb iken	Gazel/271		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
100a	Yaḥyā	ʿAḳlum ṭaġıdur zülf-i siyehkār-ı perīşān Cemʿiyyet-i ḫāṭır mı ḳor efkār-ı perīşān	Her gūşede naẓmuñ oḳınur var-ısa **Yaḥyā** Söyletdi o kākül saña eşʿār-ı perīşān	Gazel/273		--. / .--. / .--. / .--	
100a	Yaḥyā	Yārdan seng-i belā gelse niçün āh dirin Başumı yarsa daḥı yarıcaḳ Allāh dirin	Her zamān ʿayş u ṣafā vaḳti midür iy **Yaḥyā** Diñlemezsin sözümi ben saña ki gāh dirin	Gazel/275		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
100a	Yaḥyā	Makām-ı ḫūbdur gülşen o gül-ruḫsār diñlensün Nevāya başlasun dil bülbül-i gülzār diñlensün	Oḳı şīrīn-lebi vaṣfındaki eşʿāruñ ey **Yaḥyā** Biraz meclisde ṭūṭī-i şeker güftār diñlensün	Gazel/276		.--- / .--- / .--- / .---	
100a-100b	Yaḥyā	Ḥişşedār olmazsa ʿāşıḳ ṭāliʿ-i fīrūzdan Nice şād u ḫurrem olsun ʿīdden nevrūzdan	Ġonca ṭıflın açmadı **Yaḥyā** hezāruñ naġmesi Bī-ḫāberdür daḥı ol ʿuşşāḳdan nevrūzdan	Gazel/277		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
100b	Yaḥyā	Mihribānlıḳ gördi ḫurşīd-i cihān-efrūzdan Germ olup bülbül nevāya başladı nevrūzdan	Meşʿal-i gül şevḳine seyr idegör şeb-tā-seḥer Giceyi farḳ itmek olmaz şimdi **Yaḥyā** rūzdan	Gazel/278		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
100b	Yaḥyā	Yaḳlaşdı diyü ḫaṭṭını geçme o güzelden Kim gördi ki evvel öle bir kimse ecelden	Yāruñ ki miyānındadur ol ḫançer-i ġaddar Şimden-gerü **Yaḥyā** geçemezsin sen o belden	Gazel/279		--. / .--. / .--. / .--	
100b	Yaḥyā	Ṣıma āyīne-i ḳalbüm ḫaẕer ḳıl inkisārumdan Beni ḫāk-ile yeksān eyleme ṣaḳın ġubārumdan	Ricām oldur Ḫudādan ol ḳıyāmet ḳaddi göstersin Şu dem kim gözüm açup ṭuram iy **Yaḥyā** mezārumdan	Gazel/280		.--- / .--- / .--- / .---	
100b	Yaḥyā	Olur gül gül ḳaçan şeftālular alsam ʿiżārından Bu bāġuñ meyvesi evvel irişürmiş bahārından	Yatur deşt-i belāda tāb-ı ġāmdan teşne-leb **Yaḥyā** İçürmez mi o ḫūnī daḥı tīġ-ı ābdārından	Gazel/281		.--- / .--- / .--- / .---	
101a	Yaḥyā	Düketdi ṣabrını gönlüm o laʿl-i nāba düşelden Ḳomadı varını ḫarc eyledi şarāba düşelden	Ḥicāb-ı vuṣlat-ı yār añladum vücūdumı **Yaḥyā** Ne ḫālet idecegüm bilmem ol ḥicāba düşelden	Gazel/283		.--- / .--- / .--- / .---	
101a	Yaḥyā	Bir güzel sev kim aña her nev-cevān reşk eylesün Cān gibi sīneñde yir itsün cihān reşk eylesün	Çeşme-i ḫayvānuñ aġzı ṣuyın aḳıtsun sözüñ Ḫıżr işitsün anı **Yaḥyā** her zamān reşk eylesün	Gazel/284		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	

101[a]	Yaḥyā	Bir çāre bulmaz derdine bī-çāre göñlüm neylesün Bir cāy-ı āsāyiş mi var āvāre göñlüm neylesün	Her gül mey-i āl-ile pür peymānedür **Yaḥyā** bugün Gül devri kendin itmesün mey-ḫ[v]āre göñlüm neylesün	Gazel/289		--.- / --.- / --.- / --.-	
101[a]	Yaḥyā	Şeh-bāz gözüñ ṣayd-ı dil ü cāna süzilsün Zülfüñdeki dil-besteler iy māh çözilsün	Ḳalmaya keder ʿaşḳuñ ola belki ṣafāsı **Yaḥyā** gel iñen ivmeyelüm bāde süzilsün	Gazel/274		--. / .--. / .--. / .--	
101[a]-101[b]	Yaḥyā	Yirümde ṣābitem gelse ḥadeng-i cān-sitān senden Nişān-ı tīrüñ olmaḳdan ḳaçan bulmaz nişān senden	Ne lāzım ʿaşḳda ben ġālibem Ḳaysa dimek **Yaḥyā** Bir iki gün muḳaddemdür hele ol nā-tüvān senden	Gazel/262		.--- / .--- / .--- / .---	
101[b]	Yaḥyā	Göñül şol murġa döndi ḳurtulınca lāne ḳaydından Giriftār ola bir dām-ı belāya dāne ḳaydından	Dırāz oldukça efzūn olmada dil-bestelük **Yaḥyā** Muḥaṣṣal ḳurtuluş yoḳ kākül-i cānāne ḳaydından	Gazel/291		.--- / .--- / .--- / .---	
101[b]	Yaḥyā	Göñül umar niçe gündür o yār-ı ġam-ḫ[v]ārın Olursa luṭf-ı ilāhī görür bugün yarın	Unutmasun hele **Yaḥyā**ya itdügin ol şāh Revā mı añmaya bir öyle ʿāşıḳ-ı zārın	Gazel/266		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
101[b]	Yaḥyā	Baḳmaz yüzüme dīde-i ḫūn-bārı ne bilsün Gelmez yanuma eyledügüm zārı ne bilsün	**Yaḥyā** ṭutalum eyler eşer yāra ġubāruñ Ol mest-i mey-i nāz bu esrārı ne bilsün	Gazel/260		--. / .--. / .--. / .--	
101[b]-102[a]	Yaḥyā	İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden nesīm esse Ḫuṣūṣā çīn-i zülfinden gelüp ʿanber-şemīm esse	Gelür tīri muvāfıḳ rūzgār olursa iy **Yaḥyā** İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden nesīm esse	Gazel/304		.--- / .--- / .--- / .---	
102[a]	Yaḥyā	Aldı göñlüm bir cevān-ı ḫūb-rūy u tünd-ḫū Ġamze-i sertīzi ḫūnī çeşm-i mesti fitne-cū	Ġūyiyā **Yaḥyā** bu şiʿr ol maṭlaʿ-ı zībā-ile Bir cevān-ı tāzedür mevzūn ḳadd ü ḫūb-rū	Gazel/301		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
102[a]	Yaḥyā	Sevdā-yı ser-i zülfüñi elden ḳomam ey māh Ser-rişte-i ʿaşḳ eldedür el- minetü liʾllāh	Hem āh iderin ḳaçduġına benden o māhuñ Hem ḫavf iderin kim anı **Yaḥyā** ṭuta ol āh	Gazel/306		--. / .--. / .--. / .--	
102[a]	Yaḥyā	Yār açılsa biraz bāde-i nāb olsa bize Gelse sāḳī sebeb-i refʿ-i ḥicāb olsa bize	Ḳanda var tāze güzel diyü ṣorarduḳ **Yaḥyā** Ṣonra tenhā bulıcaḳ yār cevāb olsa bize	Gazel/307		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
102[a]-102[b]	Yaḥyā	Her ḳaṭre-i eşküm ki aḳar ḳan arasında Lü'lü' gibidür subḥa-i mercān arasında	**Yaḥyā** beni mi buldı hemān kāfir-i zülfi Bend eyleyicek bunca müselmān arasında	Gazel/308		--. / .--. / .--. / .--	
102[b]	Yaḥyā	Cāna ḫaṭ-ı Yāḳūtı yazan ol dehen üzre Bir noḳṭa ḳomış sürḫ ile gūyā zeḳan üzre	**Yaḥyā** o şehüñ cevherī-i laʿlini söylet Yāḳūtı neden kim ṭuta dürr-i ʿAden üzre	Gazel/309		--. / .--. / .--. / .--	
102[b]	Yaḥyā	Şaḳın pervāne bāl u per açup şemʿe yaḳīn olma Yanar dūşuñdaki ol şāl-i kibrītī emīn olma	Cihān-ı bī-ṣebāt içre ġam u şādī ber-ā-berdür Eger şād olmaduñsa ġam degül **Yaḥyā** ḥazīn olma	Gazel/313		.--- / .--- / .--- / .---	
102[b]	Yaḥyā	Göñlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele İvme ʿayşa murġ-ı zerrīn-per şikār olsun hele	Olma **Yaḥyā** luṭfına maġrūr o ṭıfl-ı nev-resüñ Ḳadr-i ḫüsni fehm ider bir şīvekār olsun hele	Gazel/315		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
102[b]-103[a]	Yaḥyā	Būy-ı vefā ṭuymazdı dil ol ḫaṭṭ-ı müşgīn olmasa Gülzārdan olmaz ṣafā seyr-i reyāḥīn olmasa	Şiʿrüñ o yār-ı nāzenīn almazdı **Yaḥyā** aġzına Laʿl-i revān-baḫşı gibi rengīn ü şīrīn olmasa	Gazel/318		--.- / --.- / --.- / --.-	
103[a]	Yaḥyā	Dilber giceyle gelse raḳīb āgeh olmasa Ol rū-siyāh sāye gibi hem-reh olmasa	Beñzetmez-idi rūyuña **Yaḥyā** gül-i teri Ezhār içinde cümleden ol eşbeh olmasa	Gazel/314		--. / -.-. / .--. / -.-	

103[a]	Yaḥyā	Bādeyi bir ḫumdan içsek kim ferāġı olmasa Bir şarābuñ mesti olsaḳ kim yasaġı olmasa	Sözleri **Yaḥyā**nuñ olmazdı bu resme sūznāk Nār-ı hicrān-ile yanmış dilde dāġı olmasa	Gazel/320		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
103[a]	Yaḥyā	Ney gibi bir ʿāşıḳ-ı dem-sāz buldum kendüme Sırr-ı ʿaşḳı söylerin hem-rāz buldum kendüme	Künc-i ġamda eglenilmez gördüm ey **Yaḥyā** bu şeb Nālemi taḥrīk idüp bir saz buldum kendüme	Gazel/321		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
103[a]	Yaḥyā	Ol dil-rubā ki bezme gele nīm mest ola Mānend-i cürʿa ġayrılaruñ ḳadri pest ola	Huş-yārlıḳ ümīdini eyler mi tā-ebed **Yaḥyā** ki mest-i bāde-i bezm-i elest ola	Gazel/323		--. / -.-. / .--. / -.-	
103[b]	Yaḥyā	Ārām idemem būs u kenār eylemeyince Sīnemde gelüp yār ḳarār eylemeyince	Ḳan aġlamaġa başladı zaḫm-ı dil-i **Yaḥyā** Açılmadı çaḳ cānına kār eylemeyince	Gazel/324		--. / .--. / .--. / .--	
103[b]	Yaḥyā	Gülmedük devrinde rāḥat virmedi bir ān bize Çoḳ ṭolaşdı çoḳ cefālar eyledi devrān bize	Biz o Cemʿüz şiʿrümüz şiʿrāya feyż olur Reşk ider **Yaḥyā** felekde encüm-i raḫşān bize	Gazel/326		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
103[b]	Yaḥyā	Dil incinmez olursa tīġ-ı ġamla sīne ṣad-pāre Ne ġam dervīşe olsa ḫırḳa-i peşmīne ṣad-pāre	Gül-i ṣad-berge döndürdi dil-i **Yaḥyā**yı şemşīrüñ Açıldı ġonceāsā gerçi ammā yine ṣad-pāre	Gazel/332		.--- / .--- / .--- / .---	
103[b]	Yaḥyā	Çekinmekden göñül ḫālī degüldür sūy-ı cānāne İlişmişdür gözi beñzer ḫam-ı gīsū-yı cānāne	Çemende bülbülüñ feryādına bāʿiş nedür bildüm Meşām-ı cāna gülden irdi **Yaḥyā** būy-ı cānāne	Gazel/333		.--- / .--- / .--- / .---	
104[a]	Yaḥyā	Ḳanlu peykānı bu sīne-i ʿuryāna çıḳa Beñzer ol ġonce-i nev-resteye dükkāna çıḳa	Reh-i ʿaşḳındayuz ol serv-ḳadüñ ey **Yaḥyā** Ḳorḳaruz kim yolumuz vādī-i hicrāna çıḳa	Gazel/330		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
104[a]	Yaḥyā	Şikār itmek dilerse ʿāşıḳ-ı nā-şāddan ḳaçma Seni şeh-bāzum el üzre ṭutan ṣayyāddan ḳaçma	Eger pākīze-gūluḳ ṭarzını ögrenmek isterseñ İşit cān-ile **Yaḥyā**nuñ sözin üstāddan ḳaçma	Gazel/334		.--- / .--- / .--- / .---	
104[a]	Yaḥyā	Mūydan ince meyān-ı dil-rubādur var-ısa Yoḳ dehānından nişān sırr-ı Ḫudādur var-ısa	Dostum **Yaḥyā**ya da bir niyyetüm vardur didüñ Neydügin bildürmedüñ ḳaṣduñ cefādur var-ısa	Gazel/338		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
104[a]	Yaḥyā	Dem-ā-dem gūşe-i mey-ḫānede ḫumlar gelür cūşa Naṣīb olmadı zühhāda cihānda böyle bir gūşe	Naṣībüm künc-i miḥnetde ġam-ı ġamzeyle ḫūn-ı dil Ḳanāʿat ehline **Yaḥyā** yeter bir gūşe bir tūşe	Gazel/344		.--- / .--- / .--- / .---	
104[a]-104[b]	Yaḥyā	Ṭolu piyāle elinde şarāb-ı nāb gözinde Degül o māhveşüñ çarḫ u āfitāb gözinde	Efendi ẓāhir u bāṭın diler ḳuluñ ola **Yaḥyā** Ḳapuña yüz sürer āteş dilinde āb gözinde	Gazel/347		.-.- / ..-- / .-.- / ..--	
104[b]	Yaḥyā	Ne diller var o zülf-i pīç-pīçe mübtelālarda Ne ādem cānları ḳurtulmadı ḳaldı belālarda	İrişdi yine **Yaḥyā** feyż-i ebr-i luṭf-ı Yezdānī Ṭarāvet var çemenlerde leṭāfet var hevālarda	Gazel/346		.--- / .--- / .--- / .---	
104[b]	Yaḥyā	Belā-yı hecri bī-cān eyledi cānānumuz gelse Muḥaṣṣal görsek ol rūḥ-ı revānı cānumuz gelse	Gözüme teng ü tār oldı cihān yıllardur ey **Yaḥyā** Gözüñ aydın dise ʿālem meh-i tābānumuz gelse	Gazel/348		.--- / .--- / .--- / .---	
104[b]	Yaḥyā	Dīdeden ṣu sepdügüm bu sīne-i sūzānuma Ḳorḳarın teʾşīr ide sūz-ı dilüm cānānuma	Söyle elbette kime ʿāşıḳsuñ ey **Yaḥyā** diseñ Biñ ḥicāb-ile cevābını disem sulṭānuma	Gazel/350		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
105[a]	Yaḥyā	Reşkümüz ḳalmadı hīç eski zamān ʿālemine Cāmını gördük a irişmedük ise Cemine	Gūşe-i meykedede tekyelenüp ey **Yaḥyā** Geliñüz hū diyelüm pīr-i muġānuñ demine	Gazel/349		..-- / ..-- / ..-- / ..-	

105[a]	Yaḥyā	Bu faṣl içinde ki her gūşe oldı pür-gül ü lāle Zebān-ı ḥāl-ile dir mey görüñ piyāle piyāle	Şu şarṭ-ile ṭutarın ṯīr-i yāre sīnemi **Yaḥyā** Çeküp ḫadengini alursa dilde demreni ḳala	Gazel/351		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
105[a]	Yaḥyā	Dil-i şeydā nʾola meyl eylemezse vaṣl-ı cānāne Ne zaḥmetler çeküpdür alışınca vaṣl-ı hicrāne	Bu meclisden hemān ʿuzlet-güzīn olmaḳ gerek **Yaḥyā** Taḥammül eylemez ʿāḳil olan evżāʿ-ı mestāne	Gazel/355		.--- / .--- / .--- / .---	
105[a]	Yaḥyā	Ṣarīr-i bāb-ı cennetdür nevā-yı nāy ʿuṣṣāḳa Semāʿ itsün ṣadā-yı feṯḥ irişdi cān-ı müştāḳa	Cihānda nāydan bir kimse incinmiş midür **Yaḥyā** Derūn ḫālī gerekmiş ġayrıdan tehẕīb-i aḫlāḳa	Gazel/353		.--- / .--- / .--- / .---	Yek-ahenk gazel
105[a]-105[b]	Yaḥyā	Olsa pür bāde-i devletle bu nüh peymāne Ḳaṭresin virmeye sāḳīlerümüz yārāne	Bize bir sāḳī-i ḫoş-ṭabʿ gerekdür **Yaḥyā** Pür idüp cāmı ṣuna ehl-i dile rindāne	Gazel/331		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
105[b]	Yaḥyā	Ṭolaşup kākül-i ʿanber-şiken-i cānāne Ne ḳadar ḫāṭır-ı maḥzūna ṭokundı şāne	Dil-i **Yaḥyā**ya nice sıġsa gerek bunca ġumūm Yār bilmez mi ʿaceb teng idügin ġam-ḫāne	Gazel/354		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
105[b]	Yaḥyā	Yüz urdum yire tenhā añlayup dildār yanında Ḫaṭā itdüm yire düşdi yüzüm aġyār yanında	Zamāne tāzesi Ḳays olsa **Yaḥyā** iʿtibār itmez O ʿāşıḳ kim bulınmaz dirhem u dīnār yanında	Gazel/342		.--- / .--- / .--- / .---	
105[b]	Yaḥyā	Faṣl-ı bahār irdi güle bülbül mülāḳīdür yine Meclis o meclis mey o mey sāḳī o sāḳīdür yine	**Yaḥyā** ḳalupdur ḫāṭırum ol pür-cefāya gerçi kim Ammā ki şevḳ-i ṣoḥbeti ḫāṭırda bāḳīdür yine	Gazel/336		--.- / --.- / --.- / --.-	
105[b]-106[a]	Yaḥyā	Virdi kemāl-i ḥüsn Ḥaḳ ol māh-pāreye Bedr oldı ṭāliʿümde naẓar ḳıl sitāreye	**Yaḥyā** ne ḥāl var naẓar-ı ehl-i ʿaşḳda Virür ʿaḳīḳ ḥāletini seng-i ḫāreye	Gazel/329		--. / -.-. / .--. / -.-	
106[a]	Yaḥyā	İtmeseydüm girye ġam-fersūd dirdüm bādeye Ḳılmasam āh āteş-i bī-dūd dirdüm bādeye	Duḫter-i rez diyü tavṣīf itdiler **Yaḥyā** meyi Ben diyeydüm şāhid-i maḳṣūd dirdüm bādeye	Gazel/343		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
106[a]	Yaḥyā	Tīġ-ı ġam-ile sīnede kim yāre açıldı Ṣaḳlayamadı zaḫmını dil yāra açıldı	**Yaḥyā**ya kerem bābını yār eyledi dīvār Ḫayfā ki der-i himmeti aġyāra açıldı	Gazel/386		--. / .--. / .--. / .--	
106[a]	Yaḥyā	Bunca göñülleri kim kendüye yār aḳıtdı Bāġ-ı maḥabbet içre bir cūybār aḳıtdı	Her ḳanḳı gülsitānda bir çeşme varsa **Yaḥyā** Aġzı ṣuyın bu şiʿr-i leẕẕet-şiʿār aḳıtdı	Gazel/389		--.- / .-- / --.- / .--	
106[a]-106[b]	Laʿlüñe meylüm görenler mey-perest añlar beni İşiden feryādumı yollarda mest añlar beni	Luṭfını ol mū-miyānuñ gör ki bir cevr eylese Ṣarılur **Yaḥyā** hemān ḫāṭır-şikest añlar beni	Gazel/390		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
106[b]	Yaḥyā	Ḥayāt-ı tāze buldı yine ʿālem nev-bahār oldı Güzellendi çemen bir lāle-ḫadd ü gül-ʿiẕār oldı	Kenār-ı cūdaki her bīdi söyletseñ eger **Yaḥyā** Zebān-ı ḥāl-ile dir mevsim-i seyr-i kenār oldu	Gazel/391	Bahâriye	.--- / .--- / .--- / .---	
106[b]	Yaḥyā	Benümle ḥaşre ol ḳaddi ḳıyāmet māyil olmaz mı Ḳıyāmet var dimez mi yoḫsa ḥaşre ḳāyil olmaz mı	Feleklerde melekler āh u zārumdan oturmazken O serve kār ḳılmaz yoḫsa **Yaḥyā** vāṣıl olmaz mı	Gazel/394		.--- / .--- / .--- / .---	
106[b]	Yaḥyā	Bir niyāz ile lebin emdürdi çoḳ nāz itmedi Luṭf-ı iḥsānı baña çoḳ sevdügüm āz itmedi	Evc-i istiġnādan ey **Yaḥyā** tenezzül eyleyüp Himmetüm şeh-bāzı alçaḳlarda pervāz itmedi	Gazel/395		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	

106b-107a	Yaḥyā	Aldı göñlüm yār evvel ṣoñra vīrān eyledi Āh kim dil mülkini alan tālān eyledi	ʿAşḳdan ḳurtulmadan **Yaḥyā** ölüm yegdür baña Ḳanḳı ʿāşıḳdur ki derd-i ʿaşḳa dermān eyledi	Gazel/396		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
107a	Yaḥyā	Kāfir ḥaṭṭı ki yāruñ ḥüsni bāġın bozmadı Kimseler hīç bāde-i laʿli yasaġın bozmadı	Gerçi āhen-dilsün ammā eyle **Yaḥyā**dan ḥaẕer Kim anuñ pūlādlar āhı yaraġın bozmadı	Gazel/397		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
107a	Yaḥyā	Ol māh-liḳā zülf-i siyehkārını çözdi Ṣan Çīn ü Ḫıṭa tāciridür bārını çözdi	**Yaḥyā** diledi ṣarıla aña kemerāsā Ol kāfir-i bed-kīş ki zünnārını çözdi	Gazel/426		--. / .--. / .--. / .--	
107a	Yaḥyā	Zülfüñe baġlandı dil zencīre ḥācet ḳalmadı Ḳaldı o uṣlanmadan tedbīre ḥācet ḳalmadı	Heybet-i ʿaşḳ urdı **Yaḥyā** aġzuña mühr-i sükūt Yār bildi ḥālüñi taḳrīre ḥācet ḳalmadı	Gazel/398		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
107a-107b	Yaḥyā	Meclisde ṭolu piyāle döndi Bedr olmış idi hilāle döndi	Ferhādı arayı gitdi **Yaḥyā** Kuhsāra varınca nāle döndi	Gazel/387		--. / .--- / .--	
107b	Yaḥyā	Şebnem gibi dil gonce-i ḫandānuña düşdi Yūsuf gibi cān çāh-ı zenaḫdānuña düşdi	**Yaḥyā**yı nʾola eyleseñ ey şāh ʿiyādet Bī-tāb yatur pister-i hicrānuña düşdi	Gazel/425		--. / .--. / .--. / .--	
107b	Yaḥyā	Ol ġonce tāb-ı bāde-i gül-fāma döymedi Çāk itdi sīnesin bir iki cāma döymedi	**Yaḥyā** o şāha sūz-ı dilüm yazmaġ istedüm Yandı ṭutışdı nāme-i ġam ḫāme döymedi	Gazel/403		--. / -.-. / .--. / -.-	
107b	Yaḥyā	Mest itmede hemīşe ḫalḳı şarāb-ı sāḳī Ṣūrīde göñlüm ammā mest ü ḫarāb-ı sāḳī	Ḫumlar şarāb-ile pür mey-ḫāneler küşāde **Yaḥyā** cür'a degmez nīkī cevāb-ı sāḳī	Gazel/434		--.- / .-- / --.- / .--	
107b-108a	Yaḥyā	Nāle-i bīmāra döndi bülbülüñ āvāzesi Pür-kesel ʿālem ʿaceb mi ġoncenüñ ḫamyāzesi	Ġoncenüñ geçdiʾse vaḳti gelmesün **Yaḥyā** keder Pür-ṣafā olsun hemān mey-ḫānenüñ dervāzesi	Gazel/401		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
108a	Yaḥyā	ʿAşḳuñ ṣafāsı degme cefāyı ṭuyurmadı Germiyyet-i şarāb şitāyı ṭuyurmadı	Teşrīf itdi ḫāne-i **Yaḥyā**yı gerçi yār Ẕevḳ-i visāli bīm-i cüdāyı ṭuyurmadı	Gazel/424		--. / -.-. / .--. / -.-	
108a	Yaḥyā	Şevḳ bir meydür neşāṭ-efzā benüm mestānesi ʿAşḳ bir gencīnedür göñlüm anuñ vīrānesi	Dūd-ı āhın seyr idüp **Yaḥyā**nuñ ol āfet dimiş Yanmış ol bezm-i maḥabbet şemʿinüñ pervānesi	Gazel/438		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
108a	Yaḥyā	Sen gülüp açılmada gülşende verd-i ter gibi Ben gözüm yaşına ġarḳ olmaḳda nīlüfer gibi	Ola gör her yirde ol merd-i Ḫudānuñ pey-revi Er gibi baṣ ayaġuñ meydāna **Yaḥyā** er gibi	Gazel/406		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
108a-108b	Yaḥyā	Defʿ-i ġamda olmazız muḥtāc cāma Cem gibi ʿĀşıḳuz biz ʿāşıḳa eglence olmaz ġam gibi	Beñzemez eşʿār-ı ġayra sözlerüñde rūḥ var Sırr-ı ġaybī ṭabʿuña **Yaḥyā** senüñ mülhem gibi	Gazel/407		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
108b	Yaḥyā	Açdı dil bāl u per-i himmeti pervāne gibi Şevḳ-ile şuʿle-i şemʿ-i ruḫuña yane gibi	Āşinādur dil-i **Yaḥyā** ile gerçi ġam-ı yār Dāʾimā cevr ü cefāda yine bī-gāne gibi	Gazel/409		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
108b	Yaḥyā	Dilā bār-ı vişāle dest-i himmetle irilmez mi Nesīm-i luṭf esmez mi o naḫl-i nāz egilmez mi	Ḳayurmaz seyl-i ġam ṭaşsun gerekse başdan aşsun Kümeyt-i bāde-i gülgūn-ile **Yaḥyā** geçilmez mi	Gazel/408		.--- / .--- / .--- / .---	
108b	Yaḥyā	Dilber dil-i dīvāneyi uşlandı şanur mı Mecnūn ġam-ı Leylādan ölince uşanur mı	Bir luʿb ile ṣayd eylemek istersin o ṭıflı Bilseñ nice fettāndur o **Yaḥyā** inanur mı	Gazel/402		--. / .--. / .--. / .--	

108a-109b	Yaḥyā	Dilüñ bir kez ṣınıḳ mirʾātına baḳdı yüzin burdı Tecellā-yı cemāli var-ısa dildār çoḳ gördi	Hele rūz-ı suʾāl olsun da görsün yār **Yaḥyā**yı Ne bir dem yüzine baḳdı ne bir kez ḫāṭırın ṣordı	Gazel/416		.--- / .--- / .--- / .---	
109a	Yaḥyā	Gözyaşında ḥālet-i şebnem olaydı kāşki Ġonce-i dil gül gibi ḫurrem olaydı kāşki	Dirdi **Yaḥyā** miḥnet-i eyyām-ı ʿālemden ferāġ Kim ṣafā itmezdi bir ʿālem olaydı kāşki	Gazel/421		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
109a	Yaḥyā	Çoḳ zamāndur miḥnet-i hecrüñden aġlar ey perī Yaşlıdur nʾola aġardıysa gözüm merdümleri	Ṣiʿr-i şīrīnüñde ḫüsrevlikler itdüñ ḥaḳ bu kim Āferinler saña **Yaḥyā** sözüñüñ oldun eri	Gazel/411		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
109a	Yaḥyā	Siḥr eyledi alınca ele yār sāġarı Bir ẕerre içre itdi nihān mihr-i enveri	**Yaḥyā** nuḳūd-ı eşküñe kim iʿtibār ider Ol mihre naḳd-i encüm ile māh müşteri	Gazel/412		--. / -.-. / .--. / -.-	
109a	Yaḥyā	Āsīb-i ḫazān bilmez ʿaşḳuñ gül ü gülzārı Bülbülleri bu bāġuñ her demde ider zārı	**Yaḥyā**da reh-i ʿaşḳuñ bārına taḥammül yoḳ Ser-menzile irişdür ey ḳudreti çoḳ Bārī	Gazel/413		--. / .--- / --. / .---	
109b	Yaḥyā	Belki āzürde ide pāy-ı ḫayāl-i yārı Kaş u kirpiklerüm olmasa ḳalendervārī	Baş açıḳ ʿāşıḳ-ı şūrīde geçermiş **Yaḥyā** Girev-i bāde-i nāb eylemesün destārı	Gazel/414		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
109b	Yaḥyā	Bir āfet-i devrān yine araladı şehri Hercāyiligi mihr gibi meh gibi şehrī	**Yaḥyā** işümüz itdi bizüm şükr ü şikāyet Laʿl-i lebinüñ ġamzesinüñ luṭf-ile ḳahrı	Gazel/415		--. / .--. / .--. / .--	
109b	Yaḥyā	İrişsün ʿīd olsun bādeye ruḫṣat da gör seyri Ḳalur mı bir tehī sāġar hilāl-i ʿīdden ġayrı	Görüp cām-ı ḫabābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā** Tehī olmaz felekler cünbüşi seyyāreler seyri	Gazel/417		.--- / .--- / .--- / .---	
109b	Yaḥyā	Āḫir gülüñ ġurūrı helāk ide bülbüli Pervāneyi oda yaḳa şemʿüñ teġāfüli	Aṣḥāb-ı derde dāġ-ı dil ü eşk-i çeşmi pes Erbāb-ı ʿayş u ʿişrete **Yaḥyā** gül ü müli	Gazel/418		--. / -.-. / .--. / -.-	
109b-110a	Yaḥyā	Aġladur erbāb-ı ʿaşḳı ārzū-yı kāküli ʿĀlemi bārān ider gāhī hevā-yi sünbüli	Nār-ı miḥnet yaḳsa da ḳalmaz ḥażīż-i ḫākda Bād-ı himmetle çıḳar eflāke **Yaḥyā**nuñ küli	Gazel/141		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
110a	Yaḥyā	Nice elden düşürür cām-ı ṣafā-encāmı Gūş iden nām-ı Cemi ṣıyt u ṣadā-yı cāmı	Lāleyi bāġda gördük de açılduḳ **Yaḥyā** Bir ḳadeḥ meyle unutduḳ bu ḳadar ālāmı	Gazel/427		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
110a	Yaḥyā	Mescidde riyā-pīşeler itsün ḳo riyāyı Mey-ḫāneye gel kim ne riyā var ne mürāyi	**Yaḥyā** nice bī-ṣabr u ḳarār olmayayın ben Dilberse güzel dilse nihāyetde hevāyī	Gazel/432		--. / .--. / .--. / .--	
110a	Yaḥyā	Aḳıtdum yaşumı yaḳdum fetīl-i dāġ-ı sūzānı Benüm şimdi maḥabbet bezminüñ şemʿ-i şebistānı	Kemān u tīr u ḫançer cemʿin eyler ṭurmaz ey **Yaḥyā** Yine bir fitne peydā itmek ister çeşm-i fettānı	Gazel/429		.--- / .--- / .--- / .---	
110a-110b	Yaḥyā	Pey-ā-pey ṣun baña luṭf eyle sāḳī cām-ı gerdānı Yeter aġırladuñ rıṭl-ı girānla ġayrı yārānı	Meger sūz-ı dilümden aña **Yaḥyā** bir şerer düşdi Ṣabaḥ olınca yandı meclisüñ şemʿi- şebistānı	Gazel/430		.--- / .--- / .--- / .---	
110b	Yaḥyā	Gözüm ışırdı görince o laʿl-i ḫandānı Nişānladum lebinüñ yāresiyle cānānı	Ġazelde ol mehi **Yaḥyā** lebiyle vaṣf itsün Şekerle beslesün ol ṭūṭī-i suḫan-dānı	Gazel/431		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
110b	Yaḥyā	Gül ġurūr-ı ḫüsn-ile almış ele bī-dādını Diñleñüz bülbüllerüñ şimden gerü feryādını	Devr-i gülde bādeden **Yaḥyā**yı vāʿiẓ menʿ ider Tek anuñla eglesün ādem dil-i nā-şādını	Gazel/433		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	

110[b]	Yaḥyā	Sūz-ı dilden bī-ḫaberdür ṣanmañuz cānāneyi Ṣemʿi yaḳmaz mı ol āteş kim yaḳar pervāneyi	Virdi **Yaḥyā**ya tevāżūʿla selām ol şāh-ı ḥüsn Hep pesend itdi gören bu vażʿ-ı dervişāneyi	Gazel/435		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
110[b]-111[a]	Yaḥyā	Şehen-şāh-ı hümāyūn-baḫt sulṭān Aḥmed-i ġāzī Ki dünyāyı münevver ḳıldı rāy-ı ʿālem-efrūzı	Ricām oldur ki biñ yıl pāyına yüz sürsün ey **Yaḥyā** Biri birinüñ ardınca cihānuñ ʿīd ü nevrūzı	Gazel/441	Medhiyye	.--- / .--- / .--- / .---	
111[a]	Yaḥyā	Öldürdi meded nergis-i bīmārı bizi Kim ṣaġ ḳalur eylese bir kerre nigāh	Bu żaʿf-ile dünyāyı zebūn itdi gözüñ *Lā ḥavle velā ḳuvvete illā billāh*	Rubai/4		--. / .--. / .--. / .- --. / .--. / .--- / -	
111[a]	Yaḥyā	Anuñ kim açuḳdur başīret gözi Odur her varaḳdan olan ders-ḫᵛān	O kim māsivādan yuma çeşmini Ber-ā-berdür aña bahār u ḫazān	Kıt'a/17		.-- / .-- /.-- / .-	
111[a]	Yaḥyā	Dime yoḳ feyże istiʿdād sende İdersin gerçi daʿvā-yı maḥabbet	Bulutdan nem ḳapar ġāyetde terdür Giyāh-ı ḫuşk-ı ṣaḥrā-yı maḥabbet	Kıt'a/19		.--- / .--- / .--	
111[a]	Yaḥyā	Düşmiş dile tāb-ı ʿaşḳı ʿālem- sūzın Dil gülşeni ol tāb ile külḫānveş imiş	Her ḳaṭre gözümde bir şererdür pür-sūz Gülzār-ı maḥabbetüñ ṣuyı āteşmiş	Rubai/1		--. / .--. / .--. / .- --. / .-.- / .--- / -	
111[a]	Yaḥyā	Ey ṣabā varduñ mı kūy-ı yāra sen Çeşm-i cāna kuḥl içün gerd isterin	Derdi dermān añladum dermānı derd Şimdi dermān istemem derd isterin	Kıt'a/24		-.-- / -.-- / -.-	
111[a]	Yaḥyā	Egerçi belürdi ʿizārında ḫaṭ Velī ḥüsninüñ var yine revnaḳı	*Leḳad aḥsen Allāhu fī mā mażā* *Kezālike yuḥsinu fī mā beḳā*	Kıt'a/20		.-- / .-- / .-- / .-	
111[a]	Yaḥyā	Vaḳt-i gülde geşt-i bāġ u seyr-i gülzār itmeden Ḳaṣdı bu kim diñleye bülbüllerüñ feryādını		Beyit/47		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
111[a]	Yaḥyā	Çıḳdı yiryüzine himmetle esās-ı cāmiʿ Umaruz ḳubbeleri ʿarş-ile hem-ser görile	ʿArş ḳadrini bula niçe ʿibādetler ola Ḥaşre dek ferşine iḫlāṣ-ile yüzler sürile	Kıt'a/18		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
111[a]	Yaḥyā	Şu dem kim çeke Rüstemāne kemānın Varup gūşına nāvek-i cān-sitānın	İder meşveret kim nişānı ne olsun ʿAdūnuñ dil-i saḫnı mı yoḫsa cānı	Kıt'a/23		.-- / .-- / .-- / .--	
111[a]	Yaḥyā	Sinān Paşa mücāhid **fī** sebiliʾllāh o ġāzī kim İdüpdür bu bülend eyvānı luṭf-ı Ḥaḳ-ile peydā	Anuñ tārīḫini fikr eyler-iken yāduma geldi Taʿālaʾllāh zihī ṭāḳ-ı bülend āsumān-āsā	Tarih/1		.--- / .--- / .--- / .---	
111[a]-111[b]	Yaḥyā	Medḥ eyle ḥabīb-ı Muṣṭafāyı Aṣḥābını āl-i Murtażāyı	Geldüñ çü bu tengnā-yı dehre Maḫlaṣ idegör ʿAlī Rıżāyı	Nazm/3		--. / .--- / .--	
111[b]	Yaḥyā	Ey ḫāme yazup ḳadd u fem-i dilberi sen Ḥaḳḳā begenildi eyledüñ ḫūb u ḥasen	Zinhār ki reftār-ile güftārında Şīrīn ḥarekāt eyle vü nāzük depren	Rubai/2		--. / .--. / .--. / .- --. / .-.- / .--. / .- --. / .--. / .--- / -	

111b	Yaḥyā	Çün geçmededür ʿayş u ṣafā hengāmı ʿĀḳil geçürür mi ġam-ile eyyāmı	Sāḳī̇ ki bu dem cām-ı leb-ā-leb ṣunayor Añma gelecek ġamı geçen ālāmı	Rubai/3		--. / .--. / .--- / - --. / .--. / .--. / .-	
111b	Yaḥyā	Görüp çīn-i cebīnin ṣu gibi aḳdı dil-i şeydā Leṭāfet virdi ḳaṣr-ı ḥüsne ol selsāl-i rūḥ-efzā		Beyit/1		.--- / .--- / .--- / .---	
111b	Yaḥyā	Ben kim ḳadeḥ cerrāyıyam mey-ḫānelerde dāʾimā Bir sāġara degmez miyem degmez mi bir sāġar baña		Beyit/2		--.- / --.- / --.- / --.-	
111b	Yaḥyā	Öpdürürse kef-i destin eger ol māh-liḳā Aġzuñı ṭutmaġ-içündür saña ʿāşıḳ bu vefā		Beyit/3		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
111b	Yaḥyā	Ser-pūş-ı āb-gīne ile sāġar-ı şarāb Bir nev-ʿarūsdur ki yüzi lāle-gūn-niḳab		Beyit/27		--. / -.-. / .--. / -.-	
111b	Yaḥyā	Seng-i miḥnet ṣaḥn-ı sīnem eylemişken senglāḫ Naḫl-i ġam yine eliflerden ṣalupdur niçe şāḫ		Beyit/4		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
111b	Yaḥyā	Naḫl-i āmālüñ ki her bir şāḫını meʾvā ider Murġ-ı dil fikr-i süḳūn eylerse de bī̇-cā ider		Beyit/29		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
111b	Yaḥyā	Ḳarşumuzda ġayr-ile mey-ḫānede ṭurmaz içer Yanumuzdan geçse teklīf eylesek içmez geçer		Beyit/5		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
111b	Yaḥyā	Ol şeh-i ḥüsn ider sīneye gelmekden ʿār Anı bilmez kim anuñ cānum içinde yiri var		Beyit/60		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
111b	Yaḥyā	Nihāl-i tāze-i gülşen çiçek çıḳardı meger Ṭabīb-i cūy içürdi şarāb-ı nīlüfer		Beyit/39		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
111b	Yaḥyā	Bir dem mi vardur kim beni āzürde-ḫāṭır eylemez Baña sipihrüñ itdügin gök başlı ḳāfir eylemez		Beyit/37		--.- / --.- / --.- / --.-	
111b	Yaḥyā	Ṭarīḳ-i ʿaşḳdan o kim çıḳar yabāna gider Murāda irmek uman rāh-ı ʿāşıḳāna gider		Beyit/6		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
111b	Yaḥyā	Gelür mihmān-ı ġam cāna şeb-i miḥnet hücūm eyler Göñül zenbūrveş iñler ne bāl eyler ne mum eyler		Gazel 89/1		.--- / .--- / .--- / .---	
111b	Yaḥyā	Feryādum irdi göklere ey serv-ḳad yetiş Ḳorḳum budur bu ġam beni alur meded yetiş		Beyit/8		--. / -.-. / .--. / -.-	
111b	Yaḥyā	Meded cevr ü cefā-ile yıḳıldı mülk-i cān u dil Velāyet eyler ābād eyler-ise ol şeh-i ʿādil		Beyit/10		.--- / .--- / .--- / .---	
111b	Yaḥyā	ʿĪdgeh gülzār u her reh anda bir cūy-ı revān Her güzel dōlāba binmiş bir içim ṣudur hemān		Beyit/18		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	

111b	Yaḥyā	Diñle nāy-ı ḫoş-ṣadāyı añla ʿālem neydügin Nāle-i ʿuşşāḳdan fehm eyle ādem neydügin		Beyit/33		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
112a	Yaḥyā	Sözi bu vāʿiẓüñ maḥbūb sevme bāde nūş itme İki ʿālemden āgāh olmayan nādānı gūş itme		Beyit/44		.--- / .--- / .--- / .---	
112a	Yaḥyā	Ḳanı o dem ki ṭutardı elinde lāle-piyāle Bu rūzgārda ṣanurdı aña ḳala piyāle		Beyit/30		.-.- / ..-- / .-.- / ..--	
112a	Yaḥyā	Āyīne gibi herkes eyler saña neẓāre Hercāyī düşme şāhum olma hezār pāre		Beyit/38		--. / -.-- / --. / -.--	
112a	Yaḥyā	Ol muġ-beçenüñ bozulıcaḳ bāġ-ı cemāli Erzān göreler bāde-i laʿl-i leb-i āli		Beyit/22		--. / .--. / .--. / .--	
112a	Yaḥyā	Gör ḥabāb-ı bādeyi cām-ı mey-i gül-fām Bir ruḫām üzre yapılmış ḳubbedür ṣan cāmda		Beyit/31		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
112a	Yaḥyā	Meclisde ilṭifāta olup maẓhar āyīne İẓhār-ı mużmer eylemege başlar āyīne		Beyit/26		--. / -.-. / .--. / -.-	
112a	Yaḥyā	Nice ṣabr eylesün bir ḫaste sükker özlese cānı Leb-i şeker-fürūşı söylesek açmaz mı dükkānı		Beyit/23		.--- / .--- / .--- / .---	
112a	Yaḥyā	Maḳar-ı şāh-ı ʿaşḳuñ olalı dil bī-ḳarār oldı Süleymān seyr içün taḫtına gūyā kim süvār oldı		Nazm/11		.--- / .--- / .--- / .---	Mecmuada yalnızca ilk beytine yer verilmiştir.
112a	Yaḥyā	Didüm unutma parmaġuña bend it rişte-i cānı O şūḫ-ı dil-sitānum ṭolamış parmaġına anı		Beyit/24		.--- / .--- / .--- / .---	
112a	Yaḥyā	Gözlerüm cānā remedden baġların ṣanma beni Ṣaḳınur iki gözinden ʿāşıḳ-ı şeydā seni		Beyit/36		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
112a	Yaḥyā	Çek sofra-i seḫāyı yārāna gice gündüz Aḥbāb-ile duḫān iç olma ṣaḳın tütünsüz		Beyit/7		--. / -.-- / --. / -.--	
112a	Yaḥyā	Dūd-ı āhı göklere çıḳdı reʿāyānuñ bugün Siz ṣafālarda duḫān içmekde ʿālem gök tütün		Beyit/16		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
112a	Yaḥyā	Olmasa nʾola duḫān dāʾimā ol dil-sitān Şemʿ-i meclisdür o meh-rū şemʿ olmaz bī-duḫān		Beyit/17		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
112a	Yaḥyā	Duḫān içüp o şehle dimeñüz kim rāygāndur bu Virüñ bī-çāreler cān naḳdini resm-i duḫāndur bu		Beyit/19		.--- / .--- / .--- / .---	

112a	Yaḥyā	Ben duḫān içdüm diyü meclisde şād olmam hele ʿİşret olsun mı bu kim fiʾl-ḥāl burnuñdan gele		Beyit/20		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
112a	Yaḥyā	Dirīġ sofra-i niʿmet çekildi dünyādan Duḫān-ile geçinür bir alay tütünsüzler		Beyit/51		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
112a	Yaḥyā	Gel duḫān içmegi terk eyle eger ister iseñ Hele endāze ile eyle illā eyler iseñ		Beyit/62		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
112a	Yaḥyā	Oturmayam dir iseñ ġuṣṣalarla ġamlarla Kem iḫtilāṭ ide gör iḫtilāṭı kemlerle		Beyit/21		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
112b	ʿĀlī	Cān ẕeḳan-çāhına dil ṭurre-i ṭarrāra fedā Derdmendüñ biri zindāna biri dāra fedā	Yaş töküp vechüñi her ḳaṭrede peydā eyler ʿ**Āliyā** ol niçe yüzden o sitemkāra fedā	Gazel/4		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
112b	ʿĀlī	ʿAyn-ı ʿ**Ālī** ol iki nergis-i cādūña fedā Ya zülāl-i lebüñe yā ruḫ-ı nīgūña fedā	Merdüm-i dīde gibi bāḳī ḳılan noḳṭaları Ol iki ḳaşunuñ altındaġı hindūña fedā	Gazel/5		..-- / ..-- / ..-- / ..-	Bu gazelin ilk dört beytinin ilk mısralarının baş harfleri şairin mahlasını vermektedir.
112b	ʿĀlī	Tek ü tenhā gele mi bir gice ol māh baña ʿAcebā göstere mi ol güni Allāh baña	Yūsufumsuz ṭutalum mālik-i cāh oldı göñül ʿ**Āliyā** ʿaynı ile [çāh] olur ol cāh baña	Gazel/45		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
112b	ʿĀlī	Göñül şeh-bāzı ḳıldı zīr-i bālin kāf-ı istiġnā Çıḳarsa beyżeden başını ġam yoḳ niçe biñ ġavġā	Şerār-ı āh-ı ʿ**Ālī** zer-nişān olmış feleklerde Çeküp aḥkām-ı şāh-ı ʿaşḳa rīk-ālude bir ṭuġra	Gazel/26		.--- / .--- / .--- / .---	
113a	ʿĀlī	Bir cevāb alabileydüm dehenüñden cānā Dil-i bīmārumı ol sāʿat iderdüm iḥyā	ʿAhd ḳılduñdı vefā itmege ʿ**Ālī** ḳuluña Ey cefā-pīşe daḫı itme misin ʿahde vefā	Gazel/22		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
113a	ʿĀlī	Ne göñlüm ʿāleminde pertev-i mihr ü vefā peydā Ne ol meh-peykerüñ cevr ü cefāsı ola nā-peydā	Egerçi ẕerreveş nā-çīz ü nā-peydāsıyam dehrüñ Velī āyīnem içre oldı ʿālem ʿ**Āliyā** peydā	Gazel/6		.--- / .--- / .--- / .---	
113a	ʿĀlī	Gül ʿarūsına dügün eyledi dāmād-ı ṣabā ʿAndelībān-ı çemen oḳuyıcı oldı aña	Kef-zenān çāk-ı girībān gezelüm ey ʿ**Ālī** Bāġa gelsün idelüm cümle dil ehline ṣalā	Gazel/1		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
113a	ʿĀlī	Virdi rez-duḫterini sāḳīye erbāb-ı ṣafā Muṭribān oḳuyıcı çıḳdı anuñçün gūyā	Bülbülüñ ṣıḳlığını diñdürelüm gülşende ʿ**Āliyā** ehl-i hevāyuz idelüm ṣıyt u ṣadā	Gazel/14		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
113b	ʿĀlī	Göñül mecmūʿasında münṭaḳış dīvān-ı *lā-yefnā* Ne ṣūretden baḳarsam resm olur dünyā vü māfihā	Vücūduñ birligin iṣbāt iderken ʿ**Āliyā** ʿaşḳuñ Neden kim cānuñı rencīde ḳılmış niçe biñ ġavġā	Gazel/28		.--- / .--- / .--- / .---	
113b	ʿĀlī	Gördi ol muġ-beççe māyildür Ḳalāṭadan yaña Çeşm-i giryān iki revzen açdı deryādan yaña	Her ne deñlü āh u zār eylerse yollarda ceres ʿ**Āliyā** nālem gibi olmaya ġavġādan yaña	Gazel/58		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
113b	ʿĀlī	Bu dāġ-ile olamaz bir sınuḳ piyāle baña ʿAceb ne yürek ile öykünür ki lāle baña	Güm oldı rengi ciger ḳanı içre ey ʿ**Ālī** ʿAceb ne yürek ile öykünür ki lāle baña	Gazel/47		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	Redd- i Matla

113b-114a	ʿĀlī	Herkes mey-i ʿaşḳuñ-ile mestāne midür cānā Başdan başa bu ʿālem virāne midür cānā	Lezẕāt-i viṣālüñden biʾllāh beyān eyle **ʿĀlī** gibi her ʿālim bīgāne midür cānā	Gazel/20		--. / .--- / --. / .---	
114a	ʿĀlī	Ṣalın çep-rāst zerrīn dügmelerle ey perī-sīmā Meleksin nūrdan bāl aç da pervāz eyle bī-pervā	Dönüpdür necm-i gīsūdāra her bir saṭrı ey **ʿĀlī** Bu şiʿrüm görse taḥsīn ide gökde kevkeb-i Şiʿrā	Gazel/19		.--- / .--- / .--- / .---	
114a	ʿĀlī	Gel ʿIraḳ-ı ʿArabda dutma maḳām Umma andan ṣaḳın ḳarār u beḳā	Tuġlardur ki ḳaldı menzilde Çekülüp gitdi leşker-i ḫulefā	Kıt'a/144		..-- / .-.- / ..-	
114a	ʿĀlī	Güftāruña taḳlīd idicek ṭūṭī-i gūyā Bir sille çalup ḳana yuduñ aġzını gūyā	**ʿĀlī** ne güzel vaṣfuñ ider ḳand- ı lebüñle Aḥsent senüñ ḫüsnüñe iḥsānuña cānā	Gazel/32		--. / .--. / .--. / .--	
114a-114b	ʿĀlī	Olurken cām-ile bir rind-i dürd-āşām leb-ber-leb Olur baḥr-ile gūyā çarḫ-ı mīnā-fām leb-ber-leb	Duḫān-ı āh-ile **ʿĀlī** ʿacāyib kāse-bāz olmış İder nüh kāsesin çarḫuñ ḳurup hengām leb-ber-leb	Gazel/83		.--- / .--- / .--- / .---	
114b	ʿĀlī	Her laḥẓa kim fenāya varur künbed-i ḫabāb Maʿmūr olur o demde niçe menzil-i ḫarāb	**ʿĀlī**-miṣāli ẕerreleri ḫākden götür Yüz de sürerse ayaġuñ altına āfitāb	Gazel/66		--. / -.-. / .--. / -.-	Bu gazelin mecmuada bulunan matla beyti ile divanda bulunan matla beyti farklıdır.
114b	ʿĀlī	Cān tende vü dil bedende ġarīb Ben de anlar gibi vaṭanda ġarīb	Ḥasret-i silk-i naẓm-ı **ʿĀlī**den Her güher kʾandadur ʿAdende ġarīb	Gazel/88		..-- / .-.- / ..-	
114b	ʿĀlī	Ārzū-yı vuṣlaṭuñdur baña Maḥbūbuʾl-ḳulūb Sīnedür her dem ḫayālüñ şāhına evreng-i ḫūb	Gördi pürdür **ʿĀliyā** cürm-ile bīrūn u derūn Āb-ı eşkümden beni pāk itdi Ġaffārʾuẕ-ẕünūb	Gazel/86		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bu gazelin mecmuada bulunan matla beyti ile divanda bulunan matla beyti farklıdır.
114b-115a	ʿĀlī	Yaḳan dāġ-ı siyāhum yārumun ḫāli midür yā Rab Gören anı bu sevdādan ʿaceb ḫālī midür ya Rab	Fenā mülkinde bir mādūna nāẓır kimse var dirler O bī-çāre ol āvāre ʿaceb **ʿĀlī** midür yā Rab	Gazel/77		.--- / .--- / .--- / .---	
115a	ʿĀlī	Hīç kimse viṣālüñden bīgāne degül yā Rab Başdan başa bu ʿālem vīrāne degül yā Rab	Deryā-yı ḥaḳīḳatde **ʿĀlī** gibi ġarḳ olmış Kim var bu cihān içre dür-dāne degül yā Rab	Gazel/79	Tevhid	--. / .--- / --. / .---	
115a	ʿĀlī	Beñzedürsem lebüñi ḳande ġarīb Ḳanda hem-bezm-i yār u ḳanda ġarīb	Şemʿ pervānesüz burur boynın Olur ey **ʿĀlī** ser-fikende ġarīb	Gazel/89		..-- / .-.- / ..-	

115[a]	ʿĀlī	Atdı müjġān oḳların ben ḫāke bir yā ḳaşlu ḫūb Nāz idüp virmezlenürken çeşm-i ʿālem-bīne çūb	Fürḳatinden ḳurtarup ṣunsa zülāl-i vaṣlını Pāk iderdi ʿ**Āliyā** ben ḫāki Ġaffāruʾẕ-ẕünūb	Gazel/84		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
115[a]-115[b]	ʿĀlī	Yaşumdan nūr alurken ṣubḥa dek göklerde her kevkeb Şeref burcında doġmadı sitārem yine hīç bir şeb	Seḥerden gelse açılsa nʾola pīr-i felek ʿ**Ālī** Ḳatı ʿārif durur her şeb yudar bir dāne miskī ḥab	Gazel/80		.--- / .--- / .--- / .---	
115[b]	ʿĀlī	Olupdur çünki bālā-ḳāmetüñ hem-sāye-i himmet Ayaġuñ ṭoprağıdur var ise pīrāye-i himmet	İşigi ṭaşını bālīn idinsem ʿ**Āliyā** yāruñ Olurdı zīr-i pāyum cāh-ı ʿālī-pāye-i himmet	Gazel/114		.--- / .--- / .--- / .---	
115[b]	ʿĀlī	Ġurūr itme libās-ı ʿāriyetdür cāme-i devlet Beḳāsı yoḳ dilā bir ān-imiş hengāme-i devlet	Naṣīb olsa kilāb-ı kūy-ı yāra öldügüm sāʿat Olurdı ʿ**Āliyā** her üstüḫᵛānum nāme-i devlet	Gazel/110		.--- / .--- / .--- / .---	
115[b]	ʿĀlī	Ḳanāʿat Ḳāfını ey dil cihān içinde yurduñ ṭut Niçe ʿanḳāları dehr āşiyānından uçurduñ ṭut	Kemān-ı himmetüñ çünkim elüñden düşmez ey ʿ**Ālī** Murādātuñ ḫadengin pūte-i āmāle urduñ ṭut	Gazel/117		.--- / .--- / .--- / .---	
115[b]	ʿĀlī	Pençe-i mercānı ḳılduñ lücce-i eşkümde pest Bu meṣel meşhūrdur kim dest-ber-bālā-yı dest	Ġam yime seng-i cefā pāyuñ şikest itse müdām ʿ**Āliyā** mey-ḫāne-i ʿaşḳ içre ol ehl-i nişest	Gazel/100		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
116[a]	ʿĀlī	Bezm-i çemende gerçi ki vardur hezār mest Yoḳdur velī benüm gibi bir bī-ḫumār mest	Laʿlüñ ümīdine ṣaçaram naḳd-i eşkümi Zīrā ki ʿ**Āliyā** direm eyler niṣār mest	Gazel/103		--. / -.-. / .--. / -.-	
116[a]	ʿĀlī	Yine ʿarż itdi zebānum ruḫ-ı cānāna ḥadīṣ Döndi şol bülbül-i şūrīde gülistāna ḥadīṣ	ʿ**Āliyā** ṭut ki Ebā Müslimisin Rūmilinüñ Ögredür her ġazelüñ niçe süḫan-dāna ḥadīṣ	Gazel/124		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
116[a]	ʿĀlī	Gel ey dil çāre bul ol ġamze-i ṣāḥib-fitenden geç Egerçi cānuña geçmişdür ammā sen geçenden geç	Üzil zülfinden ey bād-ı ṣabā ol nāz-perverdüñ Dem-i ʿ**Ālī** gibi dünyāyı gez mülk-i Ḫotenden geç	Gazel/131		.--- / .--- / .--- / .---	
116[a]-116[b]	ʿĀlī	Aldı cān naḳdini ḫālüñ ruḫ-ı zībāya ne borç Saña dil virdüm ise zülf-i semen-sāya ne borç	Ġam-ı hicrānuñı tenhāda çekerken ʿ**Ālī** Bir bölük düşmen-i bed-ḫᵛāhına ifşāya ne borç	Gazel/129		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
116[b]	ʿĀlī	Öykünmek ile sīnemüzüñ dāġına ḳadeḥ Aḳıtdı ehl-i dilleri ayaġına ḳadeḥ	Ḳandīl iderdi kendüyi bulsaydı ʿ**Āliyā** Dil dāġı yanar iken aḳan yaġına ḳadeḥ	Gazel/139		--. / -.-. / .--. / -.-	
116[b]	ʿĀlī	Sevmiş ṣadāḳat üzre seni ey nigār ṣubḥ Mihrini eyler anuñ içün āşikār ṣubḥ	Āb-ı ḥayāta irmek imiş ḳaṣdı ʿ**Āliyā** Olınca ḳan terledi ẓulmet-güẕār ṣubḥ	Gazel/137		--. / -.-. / .--. / -.-	
116[b]	ʿĀlī	Alur mı naḳd-i cān ile gör düşmen-i Yezīd ʿAşḳuñ metāʿın eyle şehā beyʿ min-mezīd	İnṣāf idüñ gelüñ ḳatı nādir degül midür ʿ**Ālī** gibi zamānede bir şāʿir-i ferīd	Gazel/168		--. / -.-. / .--. / -.-	
116[b]-117[a]	ʿĀlī	Kākülüñ şeb-ḫūn idüp dil ḳaṣrına atdı kemend Naḳd-i eşküm cemʿ-i tārāc itdi geçdi baña bend	Mülk-i ḥüsni ḫaṭṭı tālān itdi yāruñ ʿ**Āliyā** Ṣanasın dil kişverine od bıraḳdı bir levend	Gazel/157		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
117[a]	ʿĀlī	Reh-i ʿaşḳ içre zāhid bī-ʿaded vīrāneler vardur Anuñ her birisinde niçe biñ dīvāneler vardur	Enārāsā girih-gīr olsa ḳanum ġam degül ʿ**Ālī** Hele bārī gözüm merdümleriveş dāneler vardur	Gazel/273		.--- / .--- / .--- / .---	
117[a]	ʿĀlī	Ne siḥr eyler müjeñ ḳatlümde kim bir demde ʿarż eyler Gehī tīr ü gehī nīze gehī tīġ u gehī ḫançer	Ne ḫāletdür ki düşnām itdügüñce seyr ider ʿ**Ālī** Gehī laʿl u gehī mercān gehī yāḳūt u geh gevher	Gazel/419		.--- / .--- / .--- / .---	

117a	ʿĀlī?	Dāġlar güller elifler servler mūlar çemen Sīneye gelsün efendi seyr-i gülzār isteyen				-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Bu beyit divanda mevcut değildir.
117a	ʿĀlī	Cānum almaġa benümle ḫaṭ-ı cānān çekişür Döndüm ol ḫaste-i bī-ṭāḳate kim cān çekişür	Cāna ṭapşur tenüñi göñli gider ey ʿ**Ālī** Dest-māli bir olınca iki yārān çekişür	Gazel/437		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
117b	ʿĀlī	Şah-bāz-ı himmetüñ destüñde olsun ber-ḳarār Olur elbette hümā-yı salṭanat bir gün şikār	Ṣalur ol şāhīn baḳışlu şāhı göñlüm murġına El virürse ʿ**Āliyā** ben ḫāke bir gün rūzgār	Gazel/181	Şikâriyye	-.-- / -.-- / -.-- / -.-	*Şikāriyye Der-medḥ-i Şeh-zāde Selīm*
117b	ʿĀlī	Sebz-destār-ile ol ġoncedeki gīsūlar Baş çıḳarmış çemene sünbül-i ʿanber-būlar	ʿ**Āliyā** midḥat-i sādāt-ile her beyt-i şerīf Oldı ṭūṭī-i şeker-ḫā vü ḥalāvet-gūlar	Gazel/414		..-- / ..-- / ..-- / ..-	*Dīger Şiʿr Der-vaṣf-ı Seyyid-zāde Ḫūb-rū Güfte-est*
117b	ʿĀlī	Cihān bāġına reşküm yoḳ çemende imtiyāzum var Feżā-yı sīnede tīrüñ gibi bir serv-i nāzum var	Sipihr-i ʿaşḳa kevkebler şerār-ı dūd-ı āhumdur Bugün Maḥmūd-ı dehrem **Āliyā** bir ḫoş Ayazum var	Gazel/219		.--- / .--- / .--- / .---	
117b	ʿĀlī	Göñül ki sāye-i ḳadrümde vaṣl-ı yāra irer Muḳarrer oldı bu kim ḳurd yanında ḳuş da doyar	Cefā-keşān-ı ṭarīḳ-i melāmetüz ʿ**Ālī** Bu yolda menzil-i maḳṣūda irdi nevʿ-i beşer	Gazel/369		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
117b-118a	ʿĀlī	Ṣalın ey şeh-levend-ı ḫoş-reftār Ne levendāne ṭarz-ı ṭurreñ var	Añma ʿāşūrī gönderin ʿ**Ālī** Aşurı cündīdür o şāh-süvār	Gazel/175		..-- / .-.- / ..-	
118a	ʿĀlī	Āh-ı ʿāşıḳtan cihān bāġında bir şarṣar yürür Her [nihāle] yāra öykündüñ diyü ṣarṣar yürür	Pīr-i çarḫun bir meh-i nā-mihri var yārum gibi Anuñ-içün ʿ**Āliyā** iñler gezer aġlar yürür	Gazel/366		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
118a	ʿĀlī	Ġam virdi ḥavādiṣ yine ʿālem müteġayyir Āyīne ṭonuḳ ṣūret-i ādem müteġayyir	ʿ**Ālī** ʿaraḳ içmiş diyü ṭaʿn eyleme zāhid Destinde kerāmetle olursam müteġayyir	Gazel/478		--. / .--. / .--. / .--	
118a	ʿĀlī	Geyme pelengī cāmeñi şīrāne ceng olur Cāmeñ hemān ġazāle ṣarılmış peleng olur	ʿ**Ālī** ayaġı tozına yāruñ virince cān Bir pīr gördi didi ne ḳattāl beng olur	Gazel/455		--. / -.-. / .--. / -.-	
118b	ʿĀlī	Murād üzre zamān el virmege şāhum zamān ister ʿAcem şāhı gelüp dergāhuña öñ ṣoñ amān ister	Nişāncı olsa lāyıḳ ol ḳuluñ dīvān-ı ʿ**Ālī**de Buyur ḥükmüñ yürit şāhum ki ḳatlanmaz hemān ister	Gazel/245		.--- / .--- / .--- / .---	
118b	ʿĀlī	Her zamān derde çāre virmezler Ara virürler ara virmezler	Vuṣlat-ı yārı umma ey ʿ**Ālī** Anı her nā-bekāra virmezler	Gazel/397		..-- / .-.- / ..-	
118b	ʿĀlī?	Ḫaṭṭı belürse eylesek ol servi der-kenār Çıḳsaḳ kenāra yaġni göñül olsa nev-bahār	ʿ**Ālī** o demde yār-ile gülşende māʾil ol Pīr ü cevān ne dirse disün eyle iḫtiyār			--. / -.-. / .--. / -.-	Bu gazel divanda mevcut değildir.
118b-119a	ʿĀlī	ʿAşḳuñ senüñ ḥayāt-ı ebedden nişān virür Gūyā yoluñda ölmege bir ḫaste cān virür	Bed-nām-ı ʿālem itmegi iḥsān ṣayar o şūḫ ʿ**Ālī** ḳulıña şöhret-ile yaʿnī şān virür	Gazel/368		--. / -.-. / .--. / -.-	

119a	ʿĀlī	Ne ʿarż-ı ḥāle meded var ne ṭāḳat-i güftār Nʾolaydı ḥāl bileydüñ sen ey perī-ruḫsār	Belā-yı ʿaşḳ-ile **ʿĀlī** şikeste-ḥāl oldu Ṭabīb-i şıḥḥate el ṣunmaz istemez tīmār	Gazel/177		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
119a	ʿĀlī	Müddeʿī āl ile ol şūhı ki tenhāya çeker Ḳorḳaram reng geçer bāde-i ḥamrāya çeker	Yine bir saḫt-kemān aṣdı ki **ʿĀlī** felege Ḥaḳ budur az bulınur ancılayın yaya çeker	Gazel/383		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
119a	ʿĀlī	ʿAks-i ruḫsāruñla her dem gözyaşı gülgūn olur Ḳana döndükçe sirişk-i dīde baġrum ḫūn olur	Gördüñ ey **ʿĀlī** denīler ḳaplamış manṣıbları Geçme anlar yirine ḳadrüñ senüñ de dūn olur	Gazel/460		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
119b	ʿĀlī	Ḫalvetīnüñ biri ol āfeti ḥammāma ḳoyar Bir içim ṣu gibi pehlūcügini cāma ḳoyar	Meskenet Ḳaʿbesin āyīn-i taḥammül sevmez Aña ʿazm ideni **ʿĀlī** ṣoyar iḥrāma ḳoyar	Gazel/482		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
119b	ʿĀlī	Ne ḳaṭʿ-ı pāye gözler dil ne ṣadr-ı ʿizz ü cāh ister Ol āhū gözlerüñden şeh-süvārum bir nigāh ister	Niẓām-ı mülk-i ʿālemden ġaraż bir iltifātuñdur Viṣālüñ devletin **ʿĀlī** anuñçün gāh gāh ister	Gazel/248		.--- / .--- / .--- / .---	*Be cenāb-ı Ṣadr-ı Aʿẓam Nüvişte*
119b	ʿĀlī	Ṣad-hezārān ehl-i dil var dilber ammā biñde bir Kevkeb-i evc-i saʿādet doġmaz illā biñde bir	Biñ yıl oldı bir **ʿĀlī** sīretlü dilber gelmedi Öyle bir ʿanḳā yaratmaz Ḥaḳ Taʿālā biñde bir	Gazel/236		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
119b-120a	ʿĀlī	Ruḫ-ı yārı Sühāya virmezler Ayasın gökde aya virmezler	**ʿĀliyā** yāra ḳarşu āh itme ʿAşḳı bād-ı hevāya virmezler	Gazel/398		..-- / .-.- / ..-	
120a	ʿĀlī	Perīşān olsa ol kākül cemālüñde bahā artar Fetīl-i şemʿa beñzer kim ṭaġılduḳça ziyā artar	Melāḥat gülsitānınuñ gülinden ġoncesi vāfir Birinüñ ḫaṭṭı gelse **ʿĀliyā** biñ dil-rübā artar	Gazel/241		.--- / .--- / .--- / .---	
120a	ʿĀlī	Şikeste-ḫāṭır olan kimsede ṣafā nʾeyler Efendi kāse-i meksūr içinde mā nʾeyler	Maḳām-ı ʿuzletde lāyıḳ mıdur diyü **ʿĀlī** Zamāne ẕātuñı ʿazl-ile imtiḥān eyler	Gazel/427		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
120a	ʿĀlī	Tāze dilber sevse ʿāşıḳ eski derdin tāzeler Tāzeler keyfiyyetin erbāb-ı ʿaşḳuñ tāzeler	Rū-siyehler ḫāmeveş şimdi dil uzatsa ne ġam Vaḳt ola **ʿĀlī** sözüñ altun ḳalemle yazalar	Gazel/416		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
120b	ʿĀlī	Benüm maḥbūb-ı ʿālī-şānumuñ ʿuşşāḳı vāfirdür Dil ü cāndan benüm gibi sever ammā ki nādirdür	Cevāhir cemʿ ider gözyaşlarından merdüm-i çeşmüm Dem-ā-dem laʿl ü yāḳūt-ile oynar bir mubaṣṣırdur	Gazel/281		.--- / .--- / .--- / .---	
120b	ʿĀlī	Ẓuhūruñ dāʾimā ʿĪsā gibi māʾī ḳabādandur Ya bir bütsin ki peyker saña rūḥ-ı tūtiyādandur	Ḫarābāt ehlini ṭaʿn itse zāhid ġam degül **ʿĀlī** Bu ġafletler ya reşkindendür anuñ ya riyādandur	Gazel/314		.--- / .--- / .--- / .---	
120b	ʿĀlī	Ḳulından naḳd-i cān ister cefā emrinde māhirdür Ciger zaḫmı biter bitmez Çāvuş-zāde mübāşirdür	İñen çignetme esb-i nāza ʿırżın pāyimāl itme Senüñ **ʿĀlī** gibi ednā ḳuluñ vʾallāhi nādirdür	Gazel/283		.--- / .--- / .--- / .---	
121a	ʿĀlī	Cünūnum derdine bāʿiṣ ḫaṭ-ı ruḫsār-ı ālüñdür Muḥarrik ṣaçlaruñ zencīrine sevdā-yı ḫālüñdür	Didüm bir ʿāşıḳuñ var vaṣf-ı ḥüsnüñden degül ḫālī Didi var-ısa ol efsāne **ʿĀlī** ḥasb-i ḥālüñdür	Gazel/297		.--- / .--- / .--- / .---	*Der-beyān-ı ʿAşḳ-ı Ḫod Güfte*
121a	ʿĀlī	ʿĀrıżuñ āfitāba nāzlanur Ḳara zülfüñ seḥāba nāzlanur	**ʿĀliyā** bir güzel efendüm var Ġażab itse ʿitāba nāzlanur	Gazel/470		..-- / .-.- / ..-	

121a	ʿĀlī	Meh-i şehr-i ḫilāfet mihr-i burc-ı evliyāyuz biz Eser yeller gibi vādī-neverd-i Kerbelāyuz biz	Ne ʿālī-himmetüz **ʿĀlī** miṣāl-i Kaʿbe-i ʿulyā Bugün ḫiẕmet-güẕār-ı āsitān-ı Murtażāyuz biz	Gazel/494		.--- / .--- / .--- / .---	*În Ġazel-i Bī-naẓīr ki Der-Baġdād Güfte Büd*
121b	ʿĀlī	Yayumuz ḳavs-ı ḳuzaḥ āh oḳlarıdur tīrümüz Māh-ı nev engüştümüzde zer-nişān zihgīrümüz	Şöyle ter-şaştuz ki atsaḳ ḍarb-ile āh oḳların Bellüdür çarḫuñ ṭoḳuz mīnāsına teʾşirümüz	Gazel/522		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	Yek-ahenk gazel
121b	ʿĀlī	Ṭarīḳ-i ʿaşḳ-ı Ḥaḳda kenz-i lā-yefnāya döndük biz Meger ser-küştegān-ı ḥażret-i Monlāya döndük biz	Celālüʾd-dīn-i Rūmuñ āsitānı ḫākiyüz **ʿĀlī** Ne ʿālī-himmetüz kim ʿālem-i bālāya döndük biz	Gazel/495		.--- / .--- / .--- / .---	
121b	ʿĀlī	Bizi kim ki Ḳaysa ḳıyās ider ne aña ne ʿaḳlına ḳāyilüz Ṣaçı Leylīmüzle muḳayyedüz biz o fende ḫaylīce ʿāḳilüz	Felegüñ riʿāyeti cāhile bizedür ihāneti **ʿĀliyā** Ṣuçumuz budur ki zamānede hüner ehli ʿārif ü kāmilüz	Gazel/512		..-.- / ..-.- / ..-.- / ..-.-	
121b-122a	ʿĀlī?	Āşıḳ-ı ṣādıḳ olan maẓhar-ı ʿirfān olmaz Zāhidā zühd ü veraʿ bāʾiş-i ġufrān olmaz	Pāk-meşreb ola bir yār-ı muvāfıḳ buluna Ṣanma **ʿĀlī**yi dilā ḫāk-ile yeksān olmaz			..-- / ..-- / ..-- / ..-	Bu gazel divanda mevcut değildir.
122a	ʿĀlī	Mehçe-i rāyet-i şāhī kʾide farḳumda dıraḫş Himmetüm mihr-ile māha göreler kevkebe baḫş	Ḳande **ʿĀlī** ġazeli ḳande edānī şiʿri Bir midür verd-i muṭarrā ile pejmürde seraḫş	Gazel/594		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
122a	ʿĀlī	Hem müdevver-çehre hem pür-ḫālsin hem ḫurde-naḳş Ṭalʿatuñdan māh u pervīn oldılar āzürde-naḳş	Mānī Erjengi eger resm itse ṣūret virmeye Ṭut ki bir taṣvīrdür **ʿĀlī** nigārum ḫurde-naḳş	Gazel/596		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
122a	ʿĀlī	Cem cāmını bezm içre ḥabāb itdi ṣafā-baḫş Her birisi bir ṣırça sarāy oldı hevā-baḫş	Mūmlarla ararsın mehi **ʿĀlī** gibi gerdūn Biñ şemʿ yaḳar her gice gün gibi żiyā-baḫş	Gazel/593		--. / .--. / .--. / .--	
122a-122b	ʿĀlī	Beyāża çıḳsa ne var müşkilāt-ı ḥüsn ü cemāl Beyāżlar geyüñ ey meh seçilsün ol ḫaṭ u ḫāl	Ne geyse fitne vü āli muḳarrer ey **ʿĀlī** Ḳabā-yı zerd-ile ammā nicʾola bilmem ḥāl	Gazel/774		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	Yek-ahenk gazel
122b	ʿĀlī	Dil-rübālardan degüldür böyle giryān olduġum Devr elindendür benüm ḫāṭır-perīşān olduġum	Rind-i bī-bāk olduġumdandur hep **ʿĀlī** benüm Ḫalḳa rüsvā olduġum dünyāya destān olduġum	Gazel/905		-.-- / -.-- / -.-- / -.-	
122b	ʿĀlī	Maḥabbet sūzişinden gerçi āteşnākdur göñlüm Fenā rāhında gel gör kim bir avuç ḫākdur göñlüm	Ne bīm-i ʿazl ü ne ümmīd-i cāh eyler cihān içre Anuñçün **ʿĀliyā** geh şād u geh ġamnākdür göñlüm	Gazel/919		.--- / .--- / .--- / .---	
122b	ʿĀlī	Göñül şehrini yoḳdan var iden Mevlāya ṭapşurdum Çıḳup ben aradan mülkin cihān-ārāya ṭapşurdum	Görüp ḳand üzre ṭūṭī cān u dilden iñledüm **ʿĀlī** İki rengīn-güli bir bülbül-i şeydāya ṭapşurdum	Gazel/850		.--- / .--- / .--- / .---	
122b-123a	ʿĀlī	Revā mıdur işigüñden baʿīd ü pür-ġam olam Ḥarīm-i bāġ-ı cināndan ṣürilme ādem olam	Żiyām irişmeye mi şarḳ u ġarba ey **ʿĀlī** Çerāġ-ı Ḫüsrev ü ṣāḥib-nişān-ı ḫātem olam	Gazel/927		.-.- / ..-- / .-.- / ..-	
123a	ʿĀlī	Cānum daraldı ʿālem-i imkāna ṣıġmadum Bir güherem ki lücce-i ʿummāna ṣıġmadum	**ʿĀlī** elümde nīze ben ol merd-i ḫārisem ʿArż itmege kemālümi meydāna ṣıġmadum	Gazel/875		--. / -.-. / .--. / -.-	

123a	ʿĀlī	Bedenüm seng-i cefādan yıḳamaz yār benüm Ḳalʿalar yapmalu bir pek yüregüm var benüm	ʿ**Āliyā** āteş-i āhumla gözüm yaşından Varlıġum mülketini ṣaḳlaya Settār benüm	Gazel/948		..-- / ..-- / ..-- / ..-	
123a	ʿĀlī	Sarāy-ı ḳalbi ġamdan tīre gördüm deste cām aldum Çeküp Cem sāġarın Zāl-i felekden intiḳām aldum	Vücūdum Mıṣrına mālik ḳılup bir Yūsuf-ı ḥüsni ʿAzīz-i vaḳt olup ʿ**Ālī** melek-ḫū bir cevān aldum	Gazel/864		.--- / .--- / .--- / .---	
123b	ʿĀlī	Ḳoñ açılayın bilsün her rāzumı cānānum Ḳoñ çāk ideyin insün dāmāna girībānum	Cānāna var ey ʿ**Ālī** şerḥ eyle bu aḥvāli Cān gitdi beden ḫālī gelsün yirine cānum	Gazel/942		--. / .--- / --. / .---	
123b	ʿĀlī	Āhumla yaşum ile ʿaceb derd-i serdeyin Sen māh-rūdan ayru ne yirde ne gökdeyin	Meh-pārelerle ṭāliʿümüñ gör keş-ā-keşin ʿ**Ālī** meger ki fitne-i devr-i ḳamerdeyin	Gazel/1156		--. / -.-. / .--. / -.-	
123b	ʿĀlī	İki ṣaḥīfe ruḫlaruñ ey māh-ı çārumīn Ṣan bir kitābdur adı Envārüʾl-ʿāşıḳīn	ʿ**Ālī** gibi ḳapuñda ḳatı az olur begüm Bir bende-i kemīne duʿā-gūy-kemterīn	Gazel/1136		--. / -.-. / .--. / -.-	
123b-124a	ʿĀlī	Be ṣūfī gitmesün dirseñ ṣafā dilden żiyā gözden Görinmez derde düş gitsün fenā dilden beḳā gözden	Göñül fürḳatde ġam çekmekde göz vuṣlat ḫayālinde Gelür ʿ**Ālī** baña her dem belā dilden ʿanā gözden	Gazel/1023		.--- / .--- / .--- / .---	

2. METİN

2.1. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN YÖNTEM

1. Mecmuada bulunan şiirler numaralandırılırken tüm şiirler tek bir metin gibi numaralandırılmıştır.

2. Mecmuada yer alan şiirlerin divanlarda bulunan; yazıldığı kişi, yer ya da yazılış sebebi gibi bilgileri ihtiva eden başlıklar dipnotta köşeli parantez içinde gösterilmiş (Örn. 277. [*Der vaḳt-i ʿAzl-i Ḫod Güfte Ez-emānet-i Defter-Ḫāne*]), *Velehu/Velehu fī Ḥarfüʾs-Sīn* vb. başlıklar metne dahil edilmemiştir.

3. Dipnotlarda önce şiirin mecmuadaki varak numarası verilmiş daha sonra divanda mevcut olan yeri belirtilmiştir. (M 93[a], ŞYD, G. 155)

4. Nüsha farkları gösterilirken mecmua esas alınmış, mecmuadaki beyitler ile divandaki beyitlerin yerlerinin farklı olması durumunda önce mecmuadaki beyit numarası yazılıp "/" işaretinden sonra divandaki beyit numarası yazılmıştır. (Örneğin 3/4 ifadesinde 3 beytin mecmuadaki sırasını, 4 ise divandaki sırasını göstermektedir.) Mısra farklılıkları ise dipnotta belirtilmiştir.

5. Metinde yanlış yada eksik yazılan, okunamayan kelimeler için yayımlanmış divanlara müracaat edilmiş, müstensihten kaynaklanan imla hatalarının fazla olduğu, anlamlandırılamayan ibareler karışıklığa sebep olmaması için dipnotta verilmemiş, "Mecmuada Karşılaşılan Problemler" başlığı altında metinden alınan fotoğraf örnekleriyle gösterilmiştir.

6. Mecmua ve divan arasındaki kelime/ibare farklılıkları, dipnotta şiir numarasının altında nesre çevirilerden önce gösterilmiştir. Mecmuda yer alıp divanda yer almayan kelime/ibarelerden sonra "-D"; divanda yer alıp mecmuada yer almayan kelime/ibarelerden sonra "-M" ifadesi kullanılmıştır. (nʾola: - M, ki: - D)

7. Dipnotta gösterilen nüsha farklılıkları, aynı mısrada bulunuyorsa kelimeler arasında "/" işareti; farklı mısralarda bulunuyorsa "//" işareti kullanılmıştır.

2.1.1. Türkçe Kelimelerin ve Eklerin İmlası

1. Metinde geçen özel isimlerin ilk harfleri büyük harfle yazılmış ancak bu isimlere gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.

Dilber dil-i dīvāneyi uṣlandı ṣanur mı
Mecnūn ġam-ı *Leylādan* ölince uṣanur mı (131/1)

2. Vokalle biten kelimelerden sonra vokal ile başlayan bir kelime geldiğinde vezin gereği vokallerden birinin düşürülmesi gerektiği durumlarda vokalin düştüğü yer kesme işareti ile gösterilmiştir.

Niçün terk eylesün mey-ḫāne küncin rind-i mey-ḫᵛāre
Ne zāhiddür ne rāhib *n'eylesün* ol mescid ü deyri (139/2)

3. Fiile ve isme getirilen birinci teklik şahıs ekinin vokali düz-geniş olarak yazılmıştır.

Cānum daraldı ʿālem-i imkāna ṣıġmadum
Bir güher*em* ki lücce-i ʿummāna ṣıġmadum (277/1)

Bilmem metāʿ-ı faẓl-ile ben ḳande yirleş*em*
Çün pehn-deşt-i mülket-i ʿOṯmāna ṣıġmadum (277/2)

4. Birinci tekil ve birinci çoğul şahıs iyelik ekleri her zaman yuvarlak vokalle yazılmıştır.

Ruḫsār*um*ı zerd itdi ġamı ḳāmet*üm*i ḫam
Ḫātem gibi bārī hele her bār elin öpsem (42/2)

Yay*umuz* ḳavs-ı ḳuzaḥ āh oḳlarıdur tīr*ümüz*
Māh-ı nev engüştümüzde zer-nişān zihgīr*ümüz* (265/1)

5. Üçüncü teklik ve çokluk şahıs iyelik eki daima düz-dar vokalli şekilde yazılmıştır.

Göz*in* süzse dil*in* depretse dil göz degmez ol ṭıfla
Bulur hem niçe derd ehli devā dilden şifā gözden (283/4)

Cefālar cevrler kim eylemişdi Ḳays'a Leylā*sı*
Benüm yār-ı sitemkārum işitse diye āz itmiş (4/3)

Deşt ü kūha varalum nāle vü feryād idelüm
Ḳays ile Kūhkenüñ rūḥ*ları*nı şād idelüm (41/1)

6. Birinci tekil şahıs eki yardımcı ünlüsü yuvarlak yazılmıştır.

Ḳays çekmiş derd-i ʿaşḳı aña ben irişmed*üm*
Kime iḳrār ideyin ḥāl-i dili hem-derd yoḳ (19/2)

Bīmār yatur gördüm işigüñde raḳībi
Kūyuñda ḳoma anı şehā varsun üzilsün (70/3)

7. Geniş zaman eki sadece yuvarlak vokalli şekilde yazılmıştır.

Feyże istiʿdād lāzım olmasa mānend-i bedr
Himmet-i mihr ile her kevkeb vir*ür*di nūr u lemʿ (10/4)

Sensiz baña gülzārda her gül-bün-i ġonce
Bir mār görin*ür* deheninde ola zehri (138/2)

8. Bildirme eki yuvarlak yazılmıştır.

Dilde deryā-yı maḥabbet mevc-ḫīz olup yine
Oldı peydā ḳaṭre-i nā-çīz*dür* ʿummān-ı ʿaşḳ (16/2)

Yaḥyā ḳo dili pārelesün lāle-ṣıfat yār
Gülzār-ı ġamun revnaḳı*dur* ḳalb-i figāruñ (26/5)

9. "durur" şeklinde yazılan bildirme eki kelimeden daima ayrı yazılmıştır.

Seḥerden gelse açılsa nʾola pīr-i felek ʿ**Ālī**
Ḳatı ʿārif *durur* her şeb yudar bir dāne miskī ḥab (220/5)

10. Soru eki, kelimeden daima ayrı ve düz-dar vokalli şekilde yazılmıştır.

Bahār geldi çemende alur mı bād-ı hevā
Yilişdürür *mi* ṣubaşı gibi ṣabā nʾeyler (257/5)

11. Geçmiş zaman hikaye eki düz vokalli şekilde yazılmıştır.

Ḳaç*dı* dil şeh-bāzı benden ḳon*dı* naḫl-i ḳaddüñe
Nāle ṣanma aña ḳarşu eylerem āvāzeler (258/4)

Ruḫına çü düş*di* neẓāremüz anı terke olma*dı* çāremüz
Aña ṭālibüz aña rāġıbuz aña ʿāşıḳuz aña māyilüz (267/2)

12. Geçmiş zaman rivâyet eki daima düz ve dar vokalli şekilde yazılmıştır.

Çü gördüm māla ṭapmış māra dön*miş* nefs-i emmāre
Ḳanāʿat naḳdi pür bir kenz-i lā-yefnāya ṭapşurdum (275/3)

Açıl*mış* bir nihāl üstinde iki ġonce-i raʿnā
İki yâr-ı muvāfıḳ birbirine keşf-i rāz it*miş* (4/2)

13. -ıp[4] gerindium ekinin yalnızca "-up, -üp" şekli kullanılmıştır.

Meclis olmaz kim o şāh içün yan*up* yaḳılmaya
İltifāt id*üp* nʾola **Yaḥyā**'yı eylerse çerāġ (11/5)

14. "Dahı" kısa ve kalın sıradan yazılmıştır.

Gūy-ı gerdūna urılmadın *daḫı* çevgān-ı ʿaşḳ
Dil ḫam-ı gīsūñ ile olmışdı ser-gerdān-ı ʿaşḳ (16/1)

15. Genitif eki yuvarlak yazılmıştır.

Żiyāsı düşse cāna āfitāb-ı cām-ı ṣahbān*uñ*
Yine ol ḫāne-i tārīk pür-nūr olduġın görsek (20/2)

16. "İmek" ek-fiilinin şart, hikaye, rivâyet çekimlerinin yazımında metindeki imla göz önünde tutulmuştur.

- Metinde fiil, önceki kelimeden ayrı yazıldıysa ayrı gösterilmiştir.

Bī-çāre bülbüle bu *idi* ārzū-yı gül
Gülşende aña göstere bir ġonce rūy-ı gül (38/1)

Ümmīd-i ḫᵛāb ʿāşıḳa olmaz ḫayāl *imiş*
Bī-çāre yārı düşde de görmek muḥāl *imiş* (5/1)

Cevr oḳları delsün dir *ise* baġrını ʿāşıḳ
Kirpiklerini ḫāṭır-ı nā-şāda getürsün (49/4)

- Fiil, önceki kelimeye bitişik yazıldıysa ve vezin gereği ayrı okunması gerekiyorsa kısa çizgi kullanılmıştır.

Beñzetmez-*idi* rūyuña **Yaḥyā** gül-i teri
Ezhār içinde cümleden ol eşbeh olmasa (84/5)

Ġurūr itme libās-ı ʿāriyetdür câme-i devlet
Beḳāsı yoḳ dilā bir ān-*imiş* hengāme-i devlet (222/1)

- Fiil, metinde kelimeye bitişik yazıldıysa ve vezin gereği bitişik okunması gerekiyorsa ek kelimeye bitişik yazılmıştır.

Söyleşür*di* ol dehān-ı teng-i şekker-bār-ile
Alabilse ġonce şīrīn leblerinden dādını (147/2)

Ḫūblar yolda selāmuña ṭurur*mış* ṭutalum
Baḳmaġa ṣaġa ṣola ḳor mı seni ġayret-i ʿaşḳ (15/3)

Gelür tīri muvāfıḳ rūzgār olur*sa* iy **Yaḥyā**
İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden nesīm esse (75/5)

17. " İhtimal ki, belki, galiba, olsa olsa, zannımca" anlamında kullanılan "var ise" ibareleri "var-ısa" şeklinde gösterilmiştir.

Teʾeşşür gördüm iy **Yaḥyā** gice şemʿ-i şeb-ārāda
Yanarken *var-ısa* pervāne āh-ı cān-güdāz itmiş (4/4)

18. "İle" edat ya da bağlacının yazımında üç yol kullanılmıştır.

- Kelimeden ayrı yazılıp vezin gereği de ayrı yazılması gerekiyorsa ayrı yazılarak gösterilmiştir.

Sen ḳarīn-i şemʿ-i meclis ben ḥabībümden ıraḳ
Bir midür pervāne sūz-ı vaṣl *ile* sūz-ı firāḳ (13/1)

- Kelimeye bitişik yazılıp vezin gereği kelimeden ayrı okunması gerektiğinde kısa çizgi kullanılmıştır.

İncinmez idüm çıḳduġına ḫāne-i tenden
Cān olsa eger nāvek-i cānān-*ile* hem-rāh (77/4)

- Kelimeye bitişik yazılıp vezin gereği de bitişik yazılması gereken durumlarda bitişik yazılmıştır.

Dest-i iḥsānuñ*la* ẓulmānī ḥicābı refʿ ḳıl
Tā kim ol dergāha varam alnum açıḳ yüzüm aḳ (13/3)

19. İçün edatının yazımında üç farklı yol kullanılmıştır.

- Kendinden önceki kelimeden ayrı yazılmış olup vezin gereği de ayrı okunması gerekiyorsa ayrı yazılmıştır.

Māl *içün* nādān olur pā-beste-i dām-ı belā
Ḥırṣ-ı dāne murġ-ı bī-idrāki iltür dāma dek (23/4)

- Kelimeye bitişik yazılıp vezin gereği kelimeden ayrı okunması gerektiğinde kısa çizgi kullanılmıştır.

Seher yazmaġ-*içün* evṣāf-ı Sulṭān Aḥmedi **Yaḥyā**
Güneşden zer varaḳ peydā ider zer-ḳūbdur bayrām (44/5)

- Kelimeye bitişik yazılıp vezin gereği de bitişik yazılması gereken durumlarda bitişik yazılmıştır.

Benüm*çün* ġuṣṣa çekmeñ seng-i ḫārā olsa bālīnüm
Nişān-ı üstüḫᵛānum baña eyler būriyā peydā (202/3)

20. faktitif eklerinden olan -tır[4/4] eki daima d'li şekliyle ve yuvarlak vokalli şekilde kullanılmıştır.

Pervāneyi egerçi yan*dur*dı nāzı şemʿüñ
Şimdi ziyāde andan sūz u güdāzı şemʿüñ (21/1)

Bād-ı ġayretle çıḳup ben saña göz aç*dur*mazam
Gel yaḳup iy kevkeb-i baḫtum vücūdum itme kül (31/2)

Erġavān şekline dön*dür* tenüm iy dīde benüm
Naḫl-i miḥnetdür aña ṣu yirine ḳan yürisün (55/2)

21. Partisip eki olan dık[4] daima yuvarlık vokalli şekilde kullanılmıştır.

Cān naḳdini alup unıdurlar revā mıdur
Resm-i vefāyı bilme*düg*i dil-rubālaruñ (29/4)

Ḥayāt-ı tāze virmek deñlü vardur mürde-i ʿaşḳa
Cevānı luṭf ile yād it*düg*inden bir ḫaber virmek (30/2)

22. Yön belirten kelimelerden olan 'beri' ve 'geri' yuvarlak-dar vokalli şekilde kullanılmıştır.

Şimden-*gerü* bizden kerem it luṭfuñı kesme
Öldük meded iy sāḳī-i gül-çehre keselden (64/3)

Yāruñ ki miyānındadur ol ḫançer-i ġaddar
Şimden-*gerü* **Yaḥyā** geçemezsin sen o belden (64/5)

Kebāb itdi dil-i sūzānı tāb-ı nār-ı hicrānı
Hemān şimden *gerü* luṭf eylese mihmānumuz gelse (98/3)

Gel *berü* meykede ser-ḫoşlarını seyr eyle
Ḫanḳāhuñ ne baḳarsın bir iki sersemine (100/4)

23. Mecmuada yer alan bir sözcük "ه" harfi ile bitiyorsa ve o kelimeye getirilen akuzatif eki "ء" ile gösterilmişse bu kelimeler *kimsei, kimse-y-i* veya *kimse[y]i* biçimlerinde değil, *kimseyi* şeklinde imla edilmiştir.

Ġonceyi vaṣf eylese **Yaḥyā** dehānuñdur murād
Sünbül-i ḫoş-būyı medḥ eylerse mūyuñdur ġaraż (7/4)

Pervāneyi egerçi yandurdı nāzı şemʿüñ
Şimdi ziyāde andan sūz u güdāzı şemʿüñ (21/1)

24. Metinde mevcut olan bazı Türkçe kelimelerde med yapılmıştır.

Naʿl-kes dir yār nice diñlemez ādem sözin
Kāşki olsa vücūdum *baş*dan ayaġa semʿ (10/3)

Çoḳ görürler bir iki peymāne mey nūş eylesek
Ben de bu ḫumuñ şarābın *az* buldum kendüme (86/4)

Bir *aḳ* güli eyledi bir ṭıfl perīşān
Dilber ki alup destine destārını çözdi (118/2)

2.1.2. Arapça ve Farsça Kelime, Terkip ve Eklerin İmlası

1. "Sāʾil", "māʾil" vb. hemzeli kelimelerin gösterilmesinde metnin imlasına uyulmuştur.

ʿ**Ālī** o demde yār-ile gülşende *māʾil* ol
Pīr ü cevān ne dirse disün eyle iḫtiyār (247/5)

Ruḫına çü düşdi neẓāremüz anı terke olmadı çāremüz
Aña ṭālibüz aña rāġıbuz aña ʿāşıḳuz aña *māyilüz* (267/2)

2. Şeddeli kelimelerin imlasında vezne uyulmuştur.

Būy-ı vefā ṭuymazdı dil ol *ḫaṭṭ*-ı müşgīn olmasa
Gülzārdan olmaz ṣafā seyr-i reyāḥīn olmasa (83/1)

*Ḫaṭ*uñ geldiyse şāhum çıḳmaz olduñ levḥ-i sīnemden
Bi-ḥamdiʾllāh yazıldı nāmumuz ser-māye-i devlet (222/4)

3. Atıf vavları daima ayrı yazılmıştır.

Saña yirden göge dek minnet *ü* ibrām iderin
Āhumı yaşumı gör raḥm ḳıl ey māh baña (201/4)

Göñül mecmūʿasında münṭaḳış dīvān-ı lā-yefnā
Ne ṣūretden baḳarsam resm olur dünyā *vü* māfihā (205/1)

4. Son harfleri sakin "y" olan hafifletilmiş şekilleri "ā" veya "ū" sesleriyle biten kelimeler tamlamalarda ilk kelime olduklarında düşürülen "y" sesi tekrar tamlamaya dâhil edilmiş ve bu ses kelimenin asli harfi gibi izafet çizgisinin solunda yer almıştır.

Mā-cerāmuz ḫāk-i *pāy*-i yāra taḳrīr ītmege
Gitsün iy **Yaḥyā** yaşum ol serv-i sīm-endāma dek (23/5)

Hep *rūy*-ı luṭfıdur görinen ehl-i meclise
Ben şemʿ-i rūyıña nice pervāne olmayam (43/2)

Söylemezsin diyü eyler miydi **Yaḥyā** iʿtirāż
Ol dehān-ı tengde bulmasa bir *cāy*-ı maḳāl (32/5)

5. Bunun dışında uzun "ā" ve "ū" ile biten kelimelere getirilen "y", izafet kesresiyle birlikte çizginin sağında yer alır.

Bī-çāre bülbüle bu idi ārzū-*yı* gül
Gülşende aña göstere bir ġonce rūy-ı gül (38/1)

6. Vav-ı ma'dûle "ᵛ" şeklinde gösterilmiştir.

Bülbüllerüñ fiġānı bu kim mest-i şevḳ ikeñ
Dirler ki *ḫᵛāba* vardı şeh-i gül ḫamūş oluñ (22/3)

7. Farsçada tekrarlanan kelimeler arasına getirilen ek/edatlardan oluşan ibarelerde kelimeler arasındaki ek/edatlar kısa çizgi ile ayrılmıştır.

Niçe bir kūy-ı ḍalāletde gezersin *der-be-der*
Dergehi pīr-i muġānuñ mecmaʿ-ı aḥbāb iken (58/2)

Meşʿal-i gül şevḳine seyr idegör *şeb-tā-seḥer*
Giceyi farḳ itmek olmaz şimdi **Yaḥyā** rūzdan (63/5)

8. Farsça ön ekler kelimeden kısa çizgi ile ayrılarak yazılmıştır.

Ġonce ṭıflın açmadı **Yaḥyā** hezāruñ naġmesi
Bī-ḫaberdür daḫı ol ʿuşşāḳdan nevrūzdan (62/5)

9. İzâfet-i maklûblar tireli gösterilmiştir.

Ṣalın çep-rāst zerrīn dügmelerle ey *perī-sīmā*
Meleksin nūrdan bāl aç da pervāz eyle bī-pervā (209/1)

10. Farsça çokluk eki olan "ān" kelimeye bitişik yazılmıştır.

Bāġ-ı ʿālem ne şehr olur bilsem
Bülbül*ān* gülde gül dikende ġarīb (214/3)

11. İsimlerin sonuna gelen ve yapım eki işlevinde kullanılan Farsça (son) ekler kelimeye bitişik yazılmıştır.

Göñül kim Kaʿbeveş dāyim ziyāret*gāh*-ı ʿālemdür
Ḫayāl-i zülfi cānānuñ siyeh şālı mıdur yā Rab (216/2)

ʿĀşıḳlar alsa destine gülgūn-piyāleler
Her gül-ʿiẕāruñ olsa ser-i kūyı lāle*zār* (247/2)

Unutma gāhī gāhī göñlümi yāduñla şād eyle
Ġarībüñ derd*mend*üñ ḫaste-ḥālüñ pāyimālüñdür (262/6)

12. Bu eklerden Farsça fiillerin geniş zaman kökü olarak kullanılanları da mevcuttur. Fiillerin geniş zaman kökü olarak kullanılan ekler ise kelimeden kısa çizgi ile ayrılarak yazılmıştır.

Ġazelde ol mehi **Yaḥyā** lebiyle vaṣf itsün
Şekerle beslesün ol ṭūṭī-i suḫan-*dānı* (146/5)

Söyleşürdi ol dehān-ı teng-i şekker-*bār*-ile
Alabilse ġonce şīrīn leblerinden dādını (147/2)

2.2. MECMUANIN ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ VE GELİBOLULU MUSTAFA ÂLÎ DİVANI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Çalışmada yer alan şiirlerin transkripsiyonlu metni hazırlanırken Hasan Kavruk'un hazırladığı *Yahyâ Dîvânı*'na ve İ. Hakkı Aksoyak'ın hazırladığı Gelibolulu Mustafa Âlî *Divan*'ına müracaat edilmiş ve mecmua ile söz konusu divanlar arasındaki farklılıklar dipnotlarda gösterilmiştir. Söz konusu farklılıklar bu bölümde metinden alınan örneklerle gösterilmiştir.

2.2.1. Harf Farklılıkları

Divanlarda ve mecmuada mevcut olan şiirlerde yer alan kelimelerde harf farklılıkları tespit edilmiştir.

Yaḥyā nice bī-ṣabr u ḳarār *olmayayın* ben
Dilberse güzel dilse nihāyetde hevāyī (143/5)

"Olmayayın" ifadesi divanda "olmayayım" şeklinde yazılmıştır.

Nice elden düşürür cām-ı ṣafā-encāmı
Gūş iden *nām*-ı Cemi ṣıyt u ṣadā-yı cāmı (142/1)

"Nâm" kelimesi mecmuada "câm" şeklinde yazılmış ancak anlam açısından divandaki şekli tercih edilmiştir.

2.2.2. Kelime Farklılıkları

Mecmuada yer alan şiirler, divanlarda mevcut olan şiirlerle karşılaştırıldığında bazı kelimeler arasında farklılıklar tespit edilmiş; bu farklılıklar dipnotta gösterilmiş, vezin ve anlama uygun olan kelime metne dâhil edilmiştir.

İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden nesīm esse
Ḫuṣūṣā çīn-i zülfinden gelüp ʿanber-*şemīm* esse (75/1)

İkinci mısrada yer alan "şemîm" kelimesi mecmuada "nesîm" olarak geçmektedir. Anlam açısından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Semūm-ı *hecr*-i yāruñ ehl-i ʿaşḳa itdügin itmez
Hevā olsa cehennem āteşi nār-ı caḥīm esse (75/2)

İlk mısrada yer alan "hecr" kelimesi divanda "herc" şeklinde geçmektedir. Anlam açısından mecmuada yer alan şekli tercih edilmiştir.

2.2.3. Kelime Fazlalıkları ve Eksiklikleri

Mecmua ve divanlar arasındaki bir diğer farklılık ise bazı kelimelerin divanlarda yer alıp mecmuada yer almaması ya da mecmuada yer alan kelimelerin divanlarda bulunmamasıdır. Bu durumda metnin anlamına ve vezne uygun olan sözcükler metne dâhil edilmiştir.

Aḳıdur cūy-ı şirişkini raḳīb-i nā-kes
Kūyuña uġramasun dirsen *eger* başını kes (1/1)

Beyitte yer alan "eger" kelimesi mecmuada bulunmamaktadır. Bu durum, mısrada hece eksikliğine neden olduğu için divanda mevcut olan bu kelime metne dâhil edilmiştir.

Pā-berehne ḥarekāt itse ʿaceb mi **Yaḥyā**
Dāʾimā çün *ḥarem*-i ʿaşḳa pūyān idi Ḳays (2/5)

Beyitte yer alan "harem" kelimesi mecmuada yer almamaktadır. Bu durum, mısrada hece eksikliğine neden olduğu için divanda mevcut olan bu kelime metne dâhil edilmiştir.

Şāyestedür ḳonulsa ḫalḫāl sāḳ-ı ʿarşa
Ḥaḳḳā *ki* virdi ziynet laʿl-i müẕāb-ı sāḳī (123/2)

Beyitte yer alan "ki" bağlacı mecmuada bulunduğu hâlde divanda yer almamaktadır. "Ki" bağlacının beyitte yer almaması hece eksikliğine neden olacağından bağlaç, metne dâhil edilmiştir.

Fikr-i zülf-i yārı terk it dime *ey* nāṣıḥ baña
Boynı der-zencīr olan dīvāne hīç esler mi pend (232/3)

Beyitte yer alan "ey" ifadesi mecmuada yer aldığı hâlde divanda yer almamaktadır. Bu ifadenin beyitte yer almaması hece eksikliğine neden olacağından "ey" ifadesi metne dâhil edilmiştir.

2.2.4. Beyit Eksiklikleri

Mecmuada ve divanlarda mevcut olan şiirler karşılaştırılırken divanlarda yer aldığı hâlde mecmuada yer almayan beyitler tespit edilmiştir.

Örneğin mecmuada 4. sırada yer alan şiir, divanda beş beyitten oluşmaktayken mecmuada, bu şiirin divanda mevcut olan dördüncü beytine yer verilmemiştir.

Göñül naḳdini almış bī-tekellüf bir teveccühle
O şūḫ-ı bī-vefā cān tuḥfesin almaḳda nāz itmiş

Mecmuada 174. sırada yer alan bir beyit, divanda mevcut olan 89. gazelin ilk beyti olduğu hâlde gazelin yalnızca ilk beytine yer verilmiş, gazelin diğer beyitleri mecmuaya dâhil edilmemiştir. Divanda mevcut olup mecmuada yer almayan beyitler şunlardır:

Cihānda rind odur uġratmayup ālām-ı dünyāyı
Muvāfıḳ yār ile bir gūşede defʿ-i ġumūm eyler

Ḫaṭ-ı ruḫsārınuñ sevdāsın itse dil baʿīd olmaz
Biraz da Çīni görsün çoḳ zamāndur seyr-i Rūm eyler

Nice cān virmeyem būy-ı dil-āvīzine dil-dāruñ
Müşerref eyledükçe bezmi tebşīr-i ḳudūm eyler

Taʿayyünden ḫalāṣ eyler bu bāġuñ hem-demi Yaḥyā
Ḥabāb-ı sāġar-ı ṣahbbā gibi maḥv-ı rüsūm eyler

Mecmuada 186. sırada yer alan beyit ise divanda 11. sırada yer alan bir nazm'dır. Ancak mecmuada yalnızca ilk beytine yer verilmiştir. Mecmuada yer almayan beyit şöyledir:

Şu cām-ı zer ki bezm-i meyde gerdān eyledi sāḳī
Hele ben bildigüm bu sāʿid-i şevḳe süvār oldı

2.2.5. Beyit Fazlalıkları

Mecmuada yer aldığı hâlde divanda mevcut olmayan bir beyit tespit edilmiş bu durum dipnotta da belirtilmiştir. Mecmuada 235. sırada yer alan beyit divanda yer almamaktadır. Bu beyit şöyledir:

Dāġlar güller elifler servler mūlar çemen
Sīneye gelsün efendi seyr-i gülzār isteyen

2.2.6. Beyit Farklılıkları

Mecmuada yer alan bazı şiirlerin ilk beyitlerinin, divanda yer alan ilk beyitlerinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda metne mecmuada yer alan beyit dâhil edilmiştir.

Mecmuada 213. sırada yer alan gazelin mecmuada mevcut olan ilk beyti ile divanda mevcut olan ilk beyti birbirinden tamamen farklıdır. Divanda yer alan beyit şöyledir:

Dāʾim yüzinde sāġaruñ eksük degül ḫabāb
Gūyā döner yürür niçe gözlü bir āsiyāb

Mecmuada 215. sırada yer alan gazelin mecmuada mevcut olan ilk beyti ile divanda mevcut olan ilk beyti birbirinden tamamen farklıdır. Divanda yer alan beyit şöyledir:

Ey ġam ḫaṭṭuñ ser-i zülfüñle mestūrüʾl-ʿuyūb
Her ʿitābuñ şehd-i güftāruñla Maḥbūbüʾl-ḳulūb

2.2.7. Sıralama Farklılıkları

Divanda mevcut olan şiirlerin bazı beyitlerinin mecmuada yer almaması beyitlerin numaralarında farklılığa neden olmuştur.

Mecmuada 7. sırada yer alan şiirin divanda mevcut olan dördüncü beyti mecmuada bulunmadığı için divanda beşinci sırada yer alan beyit mecmuada dördüncü sırada yer almıştır. Divanda bulunup mecmuada yer almayan beyit şöyledir:

Bir yire cemʿ olmadan her gūşede erbāb-ı dil
Baḫş-i evṣāf-ı cemālüñ güft ü gūyuñdur ġaraż

Mecmuada 15. sırada yer alan şiirin divanda mevcut olan dördüncü beyti mecmuada bulunmadığı için divanda yer alan beşinci beyit mecmuada dördüncü sırada yer almıştır. Divanda bulunup mecmuada yer almayan beyit şöyledir:

ʿĀşıḳuñ rūyını zerd ü işin altun eyler
Böyledür ey dil-i miḥnet-zede ḫāṣiyyet-i ʿaşḳ

2.2.8. Mısra Farklılıkları

Mecmuada yer alan bazı beyitlerin mısralarındaki sıralamanın divanda yer alan beyitlerden farklı olduğu tespit edilmiştir.

Mecmuada 26. sırada yer alan gazelin 3. ve 4. beyitlerinin ikinci mısraları divanda yer değiştirmiştir. Ancak anlam açısından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Āġāzı güzel eyledüñ iy bülbül-i şeydā
Ḫoş gelmedi amma dil-i pür-şevḳa ḳarārun (Divanda yer alan 3. beyit)

Āġāzı güzel eyledüñ iy bülbül-i şeydā
Ḫūn itdi dilin nāfice-i müşg-i Tatāruñ (Mecmuada yer alan 3. beyit)

Ḫālüñ ideli ġamze-i ḫūn-ḫᵛāra taḳarrub
Ḫūn itdi dilin nāfice-i müşg-i Tatāruñ (Divanda yer alan 4. beyit)

Ḫālüñ ideli ġamze-i ḫūn-ḫᵛāra taḳarrub
Ḫoş gelmedi amma dil-i pür-şevḳa ḳarārun (Mecmuada yer alan 4. beyit)

Mecmuada 139. sırada yer alan gazelin 4. ve 5. beyitlerinin ikinci mısraları divanda yer değiştirmiştir. Ancak anlam açısından divandaki şekli tercih edilmiştir.

Mey-i cān-baḫş-ile sāġardaki her murġ naḳşından
İşitdür sāḳiyā gūş-ı meẕāḳa Manṭıḳuʾt-Ṭayrı (Divanda yer alan 4. beyit)

Görüp cām-ı ḫabābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā**
Tehī olmaz felekler cünbüşi seyyāreler seyri (Divanda yer alan 5. beyit)

Mey-i cān-baḫş-ile sāġardaki her murġ naḳşından
Tehī olmaz felekler cünbüşi seyyāreler seyri (Mecmuada yer alan 4. beyit)

Görüp cām-ı ḫabābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā**
İşitdür sāḳiyā gūş-ı meẕāḳa Manṭıḳuʾt-Ṭayrı (Mecmuada yer alan 5. beyit)

Mecmuada yer alan şiirlerin yayımlanmış divanlarla karşılaştırılması neticesinde birçok farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılıklar, harf farklılıklarından beyit farklılıklarına kadar birçok durumda görülmüştür. Bu durumlarda söz konusu farklılıklar dipnotlarda belirtilmiş, anlama ve vezne en uygun olan imla tercih edilerek metne dâhil edilmiştir. Yayımlanmış divanlarda mevcut olan bazı beyitlerin mecmuada yer almaması, beyit numaralarının değişmesine neden olmuş, bu durumda beyitlerin mecmuada yer alan sıralamaları dikkate alınmış ve mecmuada yer almayan beyitlerin divanda hangi sırada yer aldığı dipnotta belirtilmiştir. Mecmua ile yayımlanmış divanların karşılaştırılması yapılırken çalışma konumuz olan mecmuada, yayımlanmış divanlarda yer almayan beyit ve gazellere rastlanmış, bu beyit ve gazeller metne dâhil edilmiştir. Söz konusu karşılaştırmalarda mecmuada yer alan bazı gazellerin matla'larının divanda bulunan matla'lardan farklı olduğu tespit edilmiş, bu farklılık dipnotta belirtilmiş olup divanda yer almayan beyitler dipnotta gösterilmiş ve metne, mecmuada yer alan beyit dâhil edilmiştir.

2.3. TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE ÇEVİRİ

1.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Aḳıdur cūy-ı şirişkini raḳīb-i nā-kes
   Kūyuña uġramasun dirsen eger başını kes

2. Tekye-i bāġda ezhār yetişti cümle
   Mürşid-i bād-ı bahār eyledi var-ısa nefes

3. Çekilür ḳāfile-i ʿömr diyār-ı ʿademe
   Nāle-i cān u dil ol ḳāfileye bāng-ı ceres

4. Dil ki mānend-i ḥabāb oldı hevāyī-meşreb
   Eyledi bāde-i laʿl-i leb-i cānānı heves

5. Kūyuña girye ile vāṣıl olursak ne ʿaceb
   Bāġa gelmez mi aḳarṣu ile **Yaḥyā** niçe ḫas

---

1. M 93a, ŞYD, G. 155

1 eger: - M. [(Ey sevgili) Gözyaşı selini akıtmakta olan o aşağılık rakibin senin sokağına uğramasını istemezsen (onun) başını kes.]

2 [Bahar rüzgârına benzeyen mürşid, nefes eylemiş olacak ki bahçeye benzeyen tekkede tüm (dervişler) çiçekler (gibi) açtı.]

3 [Ömür kafilesi, yokluk diyarına (doğru) yol alırken gönlün ve canın inlemeleri kafileye çan sesi olur.]

4 [Gönül, (şarabın üzerindeki) su kabarcıkları gibi havaî meşrep olup sevgilinin şarap gibi olan kırmızı dudağına meyletti.]

5 [Ey Yahyâ, sevgilinin sokağına gözyaşlarıyla ulaşsak buna şaşılmaz; çünkü bahçeye nice çer çöp, su ile gelir.]

2.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. ʿAşḳ-ı Leylā-ile bir āteş-i sūzān idi Ḳays
   Bilmeyüp dirdi görenler neye ʿuryān idi Ḳays

2. Cemʿ idüp bir niçe ḫāşāk ile bir ḳaç murġı
   Ḥāşılı muntaẓır-ı maḳdem-i mihmān idi Ḳays

3. Ne içün başına üşdürmiş idi murġānı
   Bunca ġavġā ne idi ṭut ki Süleymān idi Ḳays

4. Rūḥ vardı ḥarekāt u sekenātında anuñ
   Ẓāhir egerçi ki bir ṣūret-i bī̄-cān idi Ḳays

5. Pā-berehne ḥarekāt itse ʿaceb mi **Yaḥyā**
   Dāʾimā çün ḥarem-i ʿaşḳa pūyān idi Ḳays

---

2. M 93[a], ŞYD, G. 156

1 idi: iki D. [Mecnun, Leylâ'nın aşkı ile yanmakta olan bir ateş iken görenler (onun hâlini bilmediklerinden) : "Kays, neden çıplak?" derlerdi.]

2 [Mecnun, pek çok çer çöp ile birkaç kuşu (başına) toplayıp misafirin gelişini bekleyendi.]

3 [Kays, bunca kuşu başına neden toplamıştı? Bunca kavga ne içindi? (O) sanki Süleyman idi.]

4 Rūḥ: Rūḫı M // Ẓāhir: Ẓāhirā D / egerçi: gerçi D. [Mecnun görünürde her ne kadar cansız olsa da onun her hâlinde bir ruh vardı.]

5 ḥarem-i ʿaşḳa: ʿaşḳda M. [Ey Yahyâ, Mecnun (çöllerde) yalın ayak dolaşsa buna şaşılmaz; çünkü o aşkın harem dairesinde daima hızlı gidendir.]

3.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Mādām ola ol zülf-i siyehkār müşevveş
   Eksik mi olur şāne ile dilde keş-ā-keş

2. Artar mı idi sūz-ı derūnum nefesinden
   Nāyuñ da derūnında eger olmasa āteş

3. Eydir bu ḳadar ḳalmış anuñ naḳş-ı nigārı
   Çoḳ seng-i melāmet yidi bu deyr-i münaḳḳaş

4. Yoḳ yā ḳaşı cevrin çekenüñ ḥadd ü ḥisābı
   Gūyā ki açıldı yeñi dükkān-ı kemān-keş

5. **Yaḥyā** ḫaberin meykede-i ʿaşḳda aldum
   Her yirde bulınmaz didiler bāde-i bī-ġış

---

3. M 93a, ŞYD, G. 161

1 [Sevgilinin o kara saçı karışık olduğu müddetçe, tarak ile gönlün çekişmesi bitmez.]

2 [Neyin içinde eğer ateş olmasaydı nefesi, içimdeki yangını (böyle) arttırır mıydı?]

3 [Bu süslü cihan, (bugüne kadar) çok kınama taşı yediği için (onun) nakışlı resminden (geriye) (ancak) bu kadar kaldığını söyler.]

4 [(Ey sevgili) Senin yay kaşlarının eziyetini çekenlerin haddi hesabı yok; onlar sanki yeni açılmış bir okçu dükkanıdır.]

5 bī-ġış: bī-ʿaşḳ M. [Her yerde bulunmaz denen saf şarabın haberini aşk meyhanesinde aldım.]

4.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Boyınca serv-i nāzum zülf-i müşgīnin dırāz itmiş
   Meger pā-būsına müştāḳ olan diller niṣār itmiş

2. Açılmış bir nihāl üstinde iki ġonce-i raʿnā
   İki yâr-ı muvāfıḳ birbirine keşf-i rāz itmiş

3. Cefālar cevrler kim eylemişdi Ḳays'a Leylāsı
   Benüm yār-ı sitemkārum işitse diye āz itmiş

4. Teʾeṣṣür gördüm iy **Yaḥyā** gice şemʿ-i şeb-ārāda
   Yanarken var-ısa pervāne āh-ı cān-güdāz itmiş

---

4. M 93[a], ŞYD, G. 160, 4/5 (Bu gazelin divanda mevcut olan dördüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Gönül naḳdini almış bī-tekellüf bir teveccühle
O şūḫ-ı bī-vefā cān tuḥfesin almaḳda nāz itmiş

1 müştāḳ: ʿuşşāḳ M / niṣār: niyāz D. [O nazlı selvi, saçlarını selvi boyu gibi uzatınca ayağını öpme arzusunda olan gönüller de (onun ayağına) saçılmış.]

2 [Bir fidan dalında açmış olan iki renkli goncalar birbirine sırlarını açıklayan iki münasip sevgili (gibi)dir.]

3 sitemkārum: cefākārum D/diye: dirdi D. [Benim zalim sevgilim, Leylâ'nın Mecnun'a yaptığı haksızlığı ve zulmü duysaydı "(Leylâ) az bile yapmış." derdi.]

4 Yanarken: Yanar D / pervāne: pervāne ki D / āh-ı cān-güdāz: āh-ı cān-güẕār M. [Ey Yahyâ, geceyi süsleyen mumu gece vakti pek kederli gördüm; galiba pervane onun ateşinde yanarken yürek yakan bir ah etmiş.]

5.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Ümmīd-i ḫᵛāb ʿāşıḳa olmaz ḫayāl imiş
   Bī-çāre yārı düşde de görmek muḥāl imiş

2. Zülfi ucından eyler idüm āh u nāleyi
   Ol daḫı bir benüm gibi āşüfte-ḥāl imiş

3. Göstermedi ruḫın bize ol ġonce bir zamān
   Ṣoñra açıldı vechini bildük ki āl imiş

4. Aġlarsa dīde vechi var efġān-ı dil nedür
   Ol ḫod hemīşe maḥrem-i bezm-i viṣāl imiş

5. Dermān olursa senden olur iy ṭabīb-i cān
   Yaḥyā-ı ḫaste-ḥāl ʿaceb bī-mecāl imiş

---

5. M 93ᵃ- 93ᵇ, ŞYD, G. 158

1 [Uyku ümidi zavallı âşık için olmaz bir hayal imiş; sevgiliyi rüyada bile görmek imkansız imiş.]

2 ucından: ucında M. [Ben sevgilinin saçı sebebiyle ah edip inlerdim meğerse o (saç) da benim gibi perişân bir hâlde imiş.]

3 āl: - M. [O goncanın bize yanağını bir süre gizleyip sonradan göstermesinin sebebi, yüzünün (utançtan gül gibi) kırmızı olması imiş. /O goncanın bize yüzünü bir süre gizleyip sonradan göstermesinin sebebi, (yüzünü göstermemek için) hile yapması imiş.]

4 [Göz, vuslat meclisinin daima mahremi olduğu için ağlarsa yeridir; (bunun yanında) gönlün inlemesi de nedir?]

5 [Ey can hekimi, şaşılacak kadar yorgun düşmüş olan Yahyâ'ya şifa gelirse ancak senden gelir.]

6.

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Hezec .--- / .--- / .--

1. Güzellik oldığına saña muḫtaṣ
   Şehā ebrūñ-ile çeşmüñ yeter naṣ

2. Miṣāl-i devr-i ḫātem oldı meclis
   Zümürrüd cāmı sāḳīnüñ aña faṣ

3. Hezārān naḳd-i cān-ile alurlar
   Hemān meclisde sāḳī ayaġun baṣ

4. Ne bilsün meclis-i rindānı zāhid
   O bezme her kişi olmaz muraḫḫaṣ

5. Hemān ʿālemde bī-nām u nişān ol
   Budur ʿālemde **Yaḥyā** saña maḫlaṣ

---

6. M 93[b], ŞYD, G. 165

1 [Ey sultan, güzelliğin sana mahsus olduğuna kaşın ve gözün delil olarak yeter.]

2 [Bir yüzük çemberine benzeyen (bu) mecliste sakinin taşıdığı zümrüt kadeh, o yüzüğe yüzük taşı olmuştur.]

3 [Bülbüller (âşıklar), (şarabı) can akçesiyle alırlar/(Şarabı) binlerce can akçesiyle alırlar; öyleyse saki, hemen meclise ayak bas.]

4 [Zahit (olup zahire takılan) kimse rintler meclisini nereden bilebilir; çünkü o meclise girebilmek için herkes ruhsatlı olamaz.]

5 ʿālemde: dünyāda D // ʿālemde: dünyāda D. [Ey Yahyâ, ismini ve cismini dünyadan bir an önce silmeye bak; çünkü bu âlemde sana en yakışan mahlas budur.]

7.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ḥācınuñ maḳṣūdı Kaʿbe bana kūyuñdur ġaraż
   Fikri cennet zāhidüñ ʿuşşāḳa rūyuñdur ġaraż

2. Mülk-i Çīni itseler temlīk maḳbūlüm degül
   Bana ancaḳ çīn-i zülf-i müşg-būyuñdur ġaraż

3. Dāʾimā deşt-i beyābān-ı ṭalebde gezmeden
   İy ġazāl-ı ṭurfa çıḳ kim cüst ü cūyuñdur ġaraż

4. Ġonceyi vaṣf eylese **Yaḥyā** dehānuñdur murād
   Sünbül-i ḫoş-būyı medḥ eylerse mūyuñdur ġaraż

---

7. M 93ᵇ, ŞYD, G. 167, 4/5 (Bu gazelin divanda mevcut olan dördüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)
   Bir yire cemʿ olmadan her gūşede erbāb-ı dil
   Baḫş-i evṣāf-ı cemālün güft ü gūyuñdur ġaraż

1 [Hacının amacı Kâbe iken benim maksadım senin sokağındır; zahidin düşüncesi cennet iken âşıkların istediği senin yüzündür.]

2 çīn-i zülf-i: çīn-i zülfüñ M. [Çin ülkesini bana mülk olarak verseler, gözümde bir değeri yoktur; çünkü benim gayem, yalnızca senin misk kokulu saçının kıvrımıdır.]

3 [Ey yeni yetme ceylan, (sahraya) çık; (çünkü) bizim arzu çölünde gezmekten maksadımız seni aramaktır.]

4 mūyuñdur: būyuñdur M. [(Ey sevgili) Yahyâ bir goncayı tarif etse (asıl) maksadı senin ağzındır; hoş kokulu bir sünbülü övse gayesi senin saçlarındır.]

8.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Rūy-ı dilber al kāġıd ʿanberīn-mū anda ḫaṭ
   Sāyesi müjgānınuñ iʿrāb beñlerdür nuḳaṭ

2. ʿĀşıḳa Baġdād ıraġ olmaz vücūduñ fülkini
   Cūy-ı eşküñ kūy-ı yāra irgürür mānend-i Şaṭ

3. Bāġ-ı ḥüsnüñ ġoncesin ṭūṭī-i gūyā gösterür
   Nice sāḥir-pīşe olmış ol cevān-ı sebz-ḫaṭ

4. Yazılurdı ḫāṭır-ı mecrūḥ-ı **Yaḥyā** dostum
   Kātib-i vaṣfuñ ideydi üstüḫᵛānından mıḳaṭ

---

8. M 93ᵇ, ŞYD, G. 166 4/5 (Bu gazelin divanda mevcut olan dördüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Mā'il olmaz dil zen-i dünyāya bir ḫūb añlayup
Bāde-i ġafletle medhūş olmayan itmez ġalaṭ

1 kāġıd: kāġaz D. [(Sevgilinin) bir al kağıda benzeyen yüzünde anber kokulu saçları hat, kirpiklerinin gölgesi i'rab ve benleri de o hattaki harflerin noktaları gibidir.]

2 ıraġ: ırak D. [Âşığa Bağdat ırak olmaz; çünkü o, beden sandalını Şat Nehri'ne benzeyen gözyaşlarının seliyle, sevgilinin sokağına ulaştırır.]

3 [Ayva tüyleri yeni çıkmış olan sevgilinin nasıl bir büyücü olduğunu gör; güzellik bağının goncasını (goncaya benzeyen ağzını) (âşığa) konuşan bir papağan gibi gösterir]

4 [Ey Dost, senin yüzünün kâtibi Yahya'nın kemiklerini mıkat yapsaydı Yahya'nın yaralı gönlü biraz olsun rahatlardı.]

9.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Yār nerm olduḳça geldi sīne-i efgāra ḥaẕ
   Merhem olduḳça mülāyim andan eyler yāra ḥaẕ

2. Nūş-ı dārū-yı lebüñdür ḫaste-i ʿaşḳa devā
   Şerbet-i vaṣluñdan olur ʿāşıḳ-ı bīmāra ḥaẕ

3. ʿAyşdan bī-behreyüz ẕevḳ ü ṣafādan bī-naṣīb
   Çünki geldük ʿāleme itsek ne var bir pāre ḥaẕ

4. Bed-nihād ehl-i dili āzāra lāzım mı sebeb
   Bülbül-i şeydāya zaḫm urmaḳda var mı ḫāra ḥaẕ

5. Miḥnet-i derd ü belā hep ḥaẕẕ-ı rūḥānī olur
   Çekdügüm ālāmdan **Yaḥyā** gelürse yāra ḥaẕ

---

9. M 93[b]-94[a], ŞYD, G. 168

1 [Yumuşak merhem, yaraya nasıl haz verirse (onu iyileştirirse) (tıpkı bunun gibi) sevgilinin yumuşak tavırları da yaralı gönle memnunluk verir (gönüldeki yaraları iyileştirir).]

2 [(Ey sevgili) Aşk hastasına tatlı bir ilaca benzeyen dudağın nasıl şifa veriyorsa hasta âşığa da sana kavuşmanın şerbeti öyle haz (şifa) verir.]

3 var: biz M. [Biz dünyaya yiyip içip zevk içinde yaşamaktan nasipsiz olarak gelmişiz; öyleyse bir parça eğlensek bunda ne var ?]

4 dili: dil M / āzāra: āzāde M. [Dikene çılgın bülbülü yaralamaktan haz nedir? Kötü ahlaklıların gönül ehlini azarlamasına sebep lazım mıdır?]

5 [Ey Yahyâ, çektiğim sıkıntılardan sevgili memnun olacaksa tüm dertler, bana manevi bir zevk verir.]

10.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Baġrınuñ yaġın eritdi ṣubḥa dek aḳıtdı demʿ
   Yār öñünde çoḳ tenezzül eyledi dün gice şemʿ

2. Bād taḥrīk ideli zülfüñ perīşāndur göñül
   Ol perīşānı ele al pādişāhum eyle cemʿ

3. Naʿl-kes dir yār nice diñlemez ādem sözin
   Kāşki olsa vücūdum başdan ayaġa semʿ

4. Feyże istiʿdād lāzım olmasa mānend-i bedr
   Himmet-i mihr-ile her kevkeb virürdi nūr u lemʿ

5. Cāna sulṭān-ı maḥabbet eyledi **Yaḥyā** hücūm
   Ḳalʿa-i ārām u ḥışn-ı ṣabrı itdi ḳalʿ u ḳamʿ

---

10. M 94ᵃ, ŞYD, G. 169

1 yaġın: yārin M / aḳıtdı: aḳdı M. [Mum dün gece (mecliste) sevgilinin önünde eğilip sabaha kadar gözyaşı dökerek içinin yağını eritti.]

2 [Ey sultanım, rüzgâr senin saçlarını savurduğundan beri darmadağın olan gönlümü eline al, bir araya getir.]

3 dir: vir M. [Sevgili, nal kes dediğinde bir âdem nasıl onun (sözünü) dinlemez; vücudum keşke baştan ayağa kulak kesilse.]

4 virürdi: vireydi M. [Marifet için kabiliyete gerek olmasaydı güneşin yardımıyla her yıldız, ay gibi ışık saçardı.]

5 [Ey Yahyâ, muhabbet sultanı, cana kastedip huzur kalesi ile sabır duvarını yıktı.]

11.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ḥalḳa ḥalḳa zülfi dām u iki ḫāli iki zāġ
   Murġ-ı dil ṣayd itmege beñ gösterüp ḳurmış duzāġ

2. Eşk-i dīde cūy güller dāġ gülbünler elif
   ʿĀşıḳ olmışdur benüm gibi meger bir sebze bāġ

3. Luṭf idüp çekdüñ elifler sīne-i bī-kīneme
   Oldı ammā kim ḥasūduñ cānına her biri dāġ

4. Lāleyi ḫayli perīşān-ḥāl gördüm bāġda
   Eylemiş sevdā-yı ḫālüñ anı muḫtellüʾd-dimāġ

5. Meclis olmaz kim o şāh içün yanup yaḳılmaya
   İltifāt idüp nʾola **Yaḥyā**yı eylerse çerāġ

---

11. M 94[a], ŞYD, G. 170

1 ḫāli: ḫāl M. [Büklüm büklüm olan saçları tuzak, iki beni iki karga olan sevgili, gönül kuşunu avlamak için benini gösterip tuzak kurmuştur.]

2 bir sebze: kim serve M. [Gözyaşlarını akarsuya, yanık yaralarını güle, (sinesindeki) elifleri gül fidanına döndüren âşık meğersekendini benim (yaptığım) gibi, bir tazeye bağ etmiş.]

3 [(Ey sevgili), Sen bana lütufta bulunup kinden beri gönlüme elifler çektin; ancak bu eliflerin her biri kıskanç düşmanın canında yaralar açtı.]

4 Lāleyi: Lāle M // ḫālüñ: zülfüñ D. [(Ey sevgili), Laleyi dün bağda hayli kederli gördüm; galiba o, senin beninin sevdasıyla aklını yitirmiş.]

5 [O sultan, iltifat edip Yahyâ'yı bir kandile döndürse buna şaşılmaz; çünkü o şah için (bir kandil gibi) yanıp yakılmayan bir meclis olamaz.]

12.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- /-.-- / -.-- / -.-

1. ʿĀrıż-ı zībāña virmiş ḫaṭṭ-ı müşgīnüñ şeref
ʿĀşıḳ-ı miskīnüñüñ ārāmı oldı ber-ṭaraf

2. Olmadı peydā melāḥat baḥrı mevvāc olalı
Dürr-i dendānuñ gibi bir lüʾlüʾ-i laʿlīn-ṣadef

3. Sille-i āh-ı dilümden iy raḳīb eyle ḥaẕer
Dāʾireñ bil gögsüñi germe ineñ mānend-i def

4. Gūşvār itmezse dürr-i naẕmuñı **Yaḥyā** o şāh
Ḳadr u ḳıymet bulmaya dünyāda mānend-i ḫazef

---

12. M 94[a], ŞYD, G. 172, 3/4, 4/5 (Bu gazelin divanda mevcut olan üçüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Bulmadı bir füls-i aḥmerce yanuñda iʿtibār
Naḳd-i ḫūn-ı eşk-i çeşmüm yoḳ yire itdüm telef

1 [(Ey sevgili) senin misk kokulu ayva tüylerin güzel yanağına şeref verince zavallı âşığının huzuru ortadan kalktı.]

2 [(Ey sevgili), Güzellik denizi dalgalandığından beri senin dişlerin gibi lal renkli sedeften çıkan bir inci daha ortaya çıkmadı.]

3 [Ey rakib, haddini bil, göğsünü tef gibi çok germe; gönlümdeki ahın tokatından sakın.]

4 dünyāda: ʿālemde D / mānend-i ḫazef: mānend-i ḳaẕf M. [Ey Yahyâ, o sultan senin inciye benzeyen şiirini (kulağına) küpe etmezse dünyada bir çömlek kadar kıymet bulamasın.]

13.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Sen ḳarīn-i şemʿ-i meclis ben ḥabībümden ıraḳ
   Bir midür pervāne sūz-ı vaṣl-ile sūz-ı firāḳ

2. Kaʿbetü'l-ʿuşşāḳ kūyına irişdürse Ḫudā
   Döne döne eylesem ol şāha ʿarż-ı iştiyāḳ

3. Dest-i iḥsānuñla ẓulmānī ḥicābı refʿ ḳıl
   Tā kim ol dergāha varam alnum açıḳ yüzüm aḳ

4. Her maḳāmuñ bir maḳāli var Ḥicāzı añ baña
   Eylemez kūyın ḳoyup ʿuşşāḳ āheng-i ʿırāk

5. Ḳalmasun **Yaḥyā** ten-i fersūdede yoldāşdan
   Kūy-ı yāra gitmege cān u dil itmiş ittifāḳ

---

13. M 94[a]-94[b], ŞYD, G. 173

1 şemʿ: bezm M. [Ey pervane sen meclis mumunun (sevdiğinin) yanındayken ben sevdiğimden ayrıyım; (öyleyse şimdi söyle) ayrılık ateşiyle vuslat ateşi hiç bir olur mu?]

2 şāha: - M. [Allah beni âşıkların Ka'besinin sokağına ulaştırsa da ben de o sultana olan özlemimi döne döne takdim etsem.]

3 ẓulmānī ḥicābı: ḥicāb-ı ẓulümātı M. [(Ey sevgili), Sen yardım elinle bu karanlık örtüyü kaldır; sonunda ben de dergâha alnım açık, yüzüm ak varayım.]

4 [(Ey âşık), Her makamın bir sözü olduğundan sen bana Hicaz'dan bahset; çünkü âşıklar sevgilinin mahallesini bırakıp Irak'a (gitmeye) niyetlenmez./ (Ey hanende), Her makamın bir sözü olduğundan sen bize hicaz makamından söyle; çünkü sevgilinin meclisinde uşşak makamı terkedilip ırak makamından söylenmez.]

5 [Yahyâ'nın yıpranmış vücudu, sevgilinin mahallesine giderken yoldaşsız kalmasın diye canı ve gönlü (onunla) anlaşmıştır.]

14.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużārīʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Bir dil-rubāya düşdi göñül mübtelāsı çoḳ
ʿAşḳuñ ṣafāsı yoḳ degül ammā belāsı çoḳ

2. Şehr-i cemāl o ġamze vü ebrū vü ḥāl-ile
Ḥaḳḳa ne cāy-ı dil-keş olur dil-rubāsı çoḳ

3. Biñ cāna virmese nʾola bi būsesini yār
Az olıcaḳ metāʿ olur anuñ bahāsı çoḳ

4. Hīç bir belā mı var ki göñül anı bilmeye
Seyyāḥ-ı bī-ḳarāruñ olur āşināsı çoḳ

5. Zülf-i siyāh-ı yārda var ṣad-hezār çīn
El çek dolaşmadañ aña **Yaḥyā** ḫaṭāsı çoḳ

---

14. M 94ᵇ, ŞYD, G. 174

1 [Gönül (de) âşığı çok olan ve gönül çalan bir güzelin sevdasına düştü Aşkın zevki yok değildir; ancak eziyeti de yok değildir.]

2 [O güzellik şehrinin güzelleri ne de çoktur, doğrusu (orası) güzellerinin yan bakışları, (yay) kaşları ve (kara) benleri ile (çok) cezbedici bir yerdir.]

3 virmese: virse M / būsesini: būsesin M // Az olıcaḳ metāʿ olur anuñ bahāsı çoḳ: Olur az olıcaḳ metāʿ bahāsı çoḳ M. [Sevgili, binlerce âşığına bir öpücük vermese buna şaşılmaz; çünkü bir şey az olunca pahalı olur.]

4 [Kararsız bir gezginin tanıdıkları nasıl çok olursa bu (sabırsız) gönlün de tanıdığı belalar çoktur (tanımadığı bela yoktur.)]

5 Zülf-i siyāh-ı yārda var ṣad-hezār çīn: Bilmeyen zülf-i siyāh-ı yārda ṣad-hezār M. // dolaşmadan: ṭolaşmadan D. [Ey Yahyâ, sevgilinin yüz bin kıvrımı olan kara saçlarına dolaşmadan (ondan) vazgeç; çünkü onun belası/kabahati çoktur.]

15.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Ber-murād olmamaḳ olmaz olıcaḳ himmet-i ʿaşḳ
   Ber-devām ola hemān himmet idüñ devlet-i ʿaşḳ

2. ʿAşḳa keyfiyyet-i bī-keyf dimiş ehl-i meẕāḳ
   Bāde-i telḫ ile hīç bir mi olur şerbet-i ʿaşḳ

3. Ḫūblar yolda selāmuña ṭurурmış ṭutalum
   Baḳmaġa ṣaġa ṣola ḳor mı seni ġayret-i ʿaşḳ

4. Bir gün esrār-ı maḥabbet ide **Yaḥyā** teʾşīr
   Gözine ʿālemi göstermez ola ḥayret-i ʿaşḳ

---

15. M 94b, ŞYD, G. 176, 4/5 (Bu gazelin divanda mevcut olan dördüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)
ʿĀşıḳun rūyını zerd ü işin altun eyler
Böyledür ey dil-i miḥnet-zede ḥāṣiyyet-i ʿaşḳ

1 [(Ey âşıklar), Aşk saadetinin devamlı olması için çalışıp didinin; çünkü aşkın himayesindeyken emeline kavuşmamak mümkün değildir.]

2 [Zevk ehli aşka, "keyifsiz bir hâldir." demiş acı şarap ile aşk şerbeti elbette bir olmaz.]

3 selāmuña: selāmıña M. [Güzellerin yolda sana selama durduğunu varsayalım peki aşkın gayretinin senin sağa sola bakmana müsaade etmesi mümkün müdür?]

4 Gözine: Gün gibi M. [Ey Yahyâ, muhabbetin sırları (elbet) bir gün sana da ulaşır; (işte o vakit) aşkın hayret makamı, gözüne dünyayı göstermez olur.]

16.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Gūy-ı gerdūna urılmadın daḫı çevgān-ı ʿaşḳ
   Dil ḫam-ı gīsūñ-ile olmışdı ser-gerdān-ı ʿaşḳ

2. Dilde deryā-yı maḥabbet mevc-ḫīz olup yine
   Oldı peydā ḳaṭre-i nā-çīzdür ʿummān-ı ʿaşḳ

3. Ḫātırum ol dem yapar dilber ki yıḳmaḳ ḳaṣd ider
   Kim ḥaḳīḳatde dilā maʿmūrdur vīrān-ı ʿaşḳ

4. Ḫāk-i Mecnūndur dönen ṣaḥrāda ṣanmañ gird-bād
   İstemez bī-çāre ḫālī ḳalduġın meydān-ı ʿaşḳ

5. Dilde ol ṭāḳat mi var **Yaḥyā** müsaḫḫar olmaya
   Ḥükmini icrāya āġāz idicek sulṭān-ı ʿaşḳ

---

16. M 94b, ŞYD, G. 177, 4b/5b, 5b/4b (Bu gazelin dördüncü ve beşinci beyitlerinin ikinci mısraları mecmuada yer değiştirmiştir. Anlam açısından divandaki şekli tercih edilmiştir.)

1 urılmadın daḫı: daḫı urılmadan D. [Gönül, dünya topuna aşk sopasıyla vurulmadan önce senin saçının kıvrımıyla aşk sarhoşu olmuştu.]

2 ḳaṭre-i nā-çīzdür: ḳaṭre-i nā-çīzde D. [Muhabbet denizi gönülde yine dalgalanınca onun ufacık bir damlasından aşk okyanusu ortaya çıktı.]

3 [Ey Gönül, sevgili gönlümüzü yaparken bile yıkmaya niyet eder (ancak sen şunu bil ki) aşkın haraplığı hakikatte mamurluktur.]

4 dönen: döner M. [Çölde dönüp duran şeyi bir kasırga sanma; çünkü o aşk meydanının boş kalmasını istemeyen zavallı Mecnun'un toprağıdır.]

5 var: - M. [Ey Yahyâ, Aşk Sultanı hükmünü geçerli kılmaya başlayınca gönülde ona karşı koyacak güç kuvvet kalmadı.]

17.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteẕ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Penāh olursa nʾola mihr ü māha sāye-i ʿaşḳ
   Bülend mertebedür mihrüñ ile pāye-i ʿaşḳ

2. Hezār şīri bu deştüñ zebūn-ı pençesidür
   Ne şīr vīrdi ʿaceb ṭıfl-ı cāna dāye-i ʿaşḳ

3. Revāc ḳomadı bāzār-ı germ-i ḫurşīde
   Derūn-ı dilde ki ḳondı ḫamīr-i māye-i ʿaşḳ

4. Egerçi mihrüñ-ile ṭoldı ẕerre ẕerre vücūd
   Henüz alınmadı iy şāh-ı ḥüsn vāye-i ʿaşḳ

5. Hemān o şāhdan eksükligüñ dile **Yaḥyā**
   Tamām ider seni de derd-i bī-nihāye-i ʿaşḳ

---

17. M 94b-95a, ŞYD, G. 182

1 pāye-i ʿaşḳ: sāye-i ʿaşḳ M. [(Ey sevgili), Aşkın gölgesi ay ve güneşe sığınak olsa buna şaşılmaz; çünkü aşkın makamı senin sevginle yüce bir mertebeye ulaşır.]

2 dāye: vāye M. [Aşk dadısı, can çocuğunu acaba nasıl bir sütle besledi ki bu çölün bin aslanı onun pençesinin mağlubu olmuştur.]

3 [Aşk mayasının hamuru gönle konduğundan beri güneşin sıcaklığına gerek kalmadı.]

4 vāye-i ʿaşḳ: dāye-i ʿaşḳ M. [Ey güzellik sultanı, vücudun her zerresi her ne kadar senin sevgin ile dolmuşsa da aşktan nasibimizi henüz alamadık.]

5 [Ey Yahyâ, o sultandan bir an önce kusurların için af dile; aksi takdirde aşkın bitip tükenmez derdi seni öldürür.]

18.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Özüñ iy dil yuḳardan ṭutma çün bir māh-pāren yoḳ
   Ṭutalum çarḫ-ı aṭlas kendi olmışsuñ sitāren yoḳ

2. Seni ʿārifler ilzām itmesün iy sāḳī-i ḳahve
   Ḳo baḥs-i cām u fincānı bilürsin ḫod idāren yoḳ

3. Hele emvāc-ı deryā-yı ġam-ı dünyāyı görmezsin
   Senüñ dervīş eginünde egerçi ṣof u ḫāreñ yoḳ

4. Dehānum ḥoḳḳasındandur devāsı derdinüñ dirsin
   Ṭabībüm ben de bildüm ḫaste-i hicrāna çāreñ yoḳ

5. Belürmez zaḫm-ı tīġ-ı ġamzesiyse dilde iy **Yaḥyā**
   Ne bilsün yār ḥālüñ ẓāhirā sīneñde yāreñ yoḳ

---

18. M 95[a], ŞY D, G. 183

1 ṭutma: sañma D // çarḫ-ı aṭlas: cām-ı aṭlas D / olmışsuñ: olmışsın M. [Ey Gönül, daha ay yüzlü bir sevgilin bile yokken kendini yüce görmekten vazgeç; çünkü sen dokuzuncu felek olsan bile (tıpkı onun gibi) hiç yıldızın yoktur.]

2 baḥs-i cām: baḫt-ı cām M / idāreñ: āvāreñ M. [Ey kahve sunan kişi, daha kendine hakim olamazken kadeh ve fincandan bahsetme ki (bu hâlin sebebiyle) arifler seni susmaya mecbur etmesin.]

3 görmezsin: bilmezsin D. [(Ey zahit) sırtında (dervişlik alameti olan) yün hırkan yoksa dünyanın gam deryasının dalgalarına dayanamazsın.]

4 [Ey tabib olan sevgili, bana: "Derdinin dermanı hokkaya benzeyen ağzımdadır." dersin; ama (o hokka yok hükmünde olduğundan) ben ayrılık hastasına dermanın olmadığını bilirim.]

5 ġamzesiyse: ġamzesi M. [Ey Yahyâ, sevgilinin kılıca benzeyen bakışlarının gönülde açtığı yaralar görünmezse yâr, senin hâlini nasıl bilsin?]

19.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Rüstem-i ʿaşḳuñ zebūnı olmaduḳ bir ferd yoḳ
   Ḥāṣılı anuñla göñlümce ṭutışmış merd yoḳ

2. Ḳays çekmiş derd-i ʿaşḳı aña ben irişmedüm
   Kime iḳrār ideyin ḥāl-i dili hem-derd yoḳ

3. Cūybār-ı ʿaşḳdan feyż alımazsun ṣūfīyā
   Sen de nīlüfer gibi mādām rūy-ı zerd yoḳ

4. Germ ü serdin çekmeyenler ʿālemüñ ādem midür
   Vāʿiẓā hīç sende eşk-i germ ü āh-ı serd yoḳ

5. Gözyaşın **Yaḥyā** düketdi āha ṭāḳat ḳalmadı
   Serv-i nāzum çıḳ ṣalın kūyuñda gil yoḳ gerd yoḳ

---

19. M 95[a], ŞYD, G. 181

1 ṭutışmış: ṭutılmış M. [(Ey sevgili), Rüstem'e benzeyen aşkının karşısında mağlup olmamış tek bir kimse olmadığı gibi onunla, benim gönlüm gibi savaşan bir kimse de yoktur.]

2 ben: da D// iḳrār: taḳrīr D. [Aşk derdini çekmiş olan Mecnun'a yetişemedim; öyleyse tek bir dert ortağım da olmadığı hâlde gönlümün hâlini kime anlatayım?]

3 [Ey sufi, mademki sararmış bir benzin yoktur; öyleyse sen de nilüfer gibi aşk nehrinden feyzalamazsın.]

4 [Ey vaiz, sende ne sıcak bir gözyaşı ne de soğuk/şiddetli bir ah vardır; peki dünyanın sıcağıyla soğuğundan habersiz olana insan denir mi?]

5 Gözyaşın: Gözyaşı M / düketdi: dükendi M / āha: ṣabra M. [Ey nazlı selvi, dışarı çık ve tozun toprağın olmadığı sokağında salınarak dolaş; çünkü ah etmeye gücü kalmayan Yahyâ (senin sokağını temizlemek için) tüm gözyaşlarını tüketmiştir.]

20.

Mefāʿilün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Gönüllerden ṣafā-cāmıyla ġam dūr olduġın görsek
   Ḫarābātuñ yine bir daḫı maʿmūr olduġın görsek

2. Żiyāsı düşse cāna āfitāb-ı cām-ı ṣahbānuñ
   Yine ol ḫāne-i tārīk pür-nūr olduġın görsek

3. Getürseñ meclise cām-ı zümürrüd-fāmı iy sāḳī
   Ḥasūd-ı mār-ṭabʿuñ gözleri kör olduġın görsek

4. Dizilse yanına tāze cevānlar tāze ʿāşıḳlar
   Yine pīr-i muġānuñ şād u mesrūr olduġın görsek

5. Pür olsa naʿra-i mestān-ile mey-ḫāneler **Yaḥyā**
   Şārāb-ı şevḳ-ile her gūşe pür-şūr olduġın görsek

---

20. M 95[a], ŞYD, G. 189, 4b/5b (Dördüncü ve beşinci beyitlerin ikinci mısraları mecmuada yer değiştirmiştir. Anlam açısından divandaki şekli tercih edilmiştir.)

1 Gönüllerden: Gönüllerde M. [(Ah keşke) gamın gönüllerden neşe kadehiyle uzaklaştığını ve meyhanenin yeniden şenlendiğini görsek.]

2 [Güneşe benzeyen şarap kadehinin ışığı (keşke) canımıza ulaşşa da (bu) karanlık hanenin tekrar aydınlandığını görsek.]

3 Getürseñ: Getürsek D. [Ey saki, (keşke) Meclise zümrüt bir kadeh getirsen de şu yılan tabiatlı kıskanç rakibin kör olduğunu görsek.]

4 Dizilse: Dirilirse M / cevānlar: güzeller D. [Taze güzeller, genç âşıklar (keşke) yine (onun) yanında toplansa da meyhanecinin (eskisi gibi) mutlu ve neşeli olduğunu görsek.]

5 mey-ḫāneler Yaḥyā: Yaḥyā yine mey-ḫāne M. [Ey Yahyâ, (keşke) her köşe neşe şarabıyla çoşsa da meyhanenin (yine) sarhoşların sesleriyle dolduğunu görsek.]

21.

Müstefʿilün feʿūlün müstefʿilün feʿūlün

Recez --.- / --.- / --.- / .--

1. Pervāneyi egerçi yandurdı nāzı şemʿüñ
   Şimdi ziyāde andan sūz u güdāzı şemʿüñ

2. Aḥvāli yana yana ʿarż itdügüm budur kim
   Dildāra ḫoş gelürmiş ṭarz-ı niyāzı şemʿüñ

3. Eksük degül başından her gāh tīġ-ı miḥnet
   Gīsūña öykinelden zülf-i dırāzı şemʿüñ

4. Söz-i derūn-ı cānı geldi zebāna bir bir
   Meclisde rūşen oldı yārāna rāzı şemʿüñ

5. Maḥv-ı vücūd īdince ʿāşıḳ yanup yaḳılsun
   Yaḥyā anuñla oldı bu imtiyāzı şemʿüñ

---

21. M 95[a], ŞYD, G. 191

1 [Mumun nazı, pervaneyi tutuşturmuş olsa da şimdi onun yanıp yakılması pervaneden fazladır.]

2 [Mumun yakarması sevgiliye hoş geldiğinden ben de hâlimi ona yana yana sunmaktayım.]

3 gāh: bār M. [Mumun fitili senin saçına özendiğinden beri dert kılıcı, (onun) başından bir an olsun eksik olmaz.]

4 Söz-ı derūn-ı cānı: Sūz-ı derūn ḥāli D. [Mumun çan özündeki sözler, mecliste bir bir dile gelince sırrı sevgiliye aşikâr oldu.]

5 [Ey Yahyâ, âşık varlığını yok edinceye dek yanıp yakılsın; çünkü mumun üstünlüğü bu sebepledir.]

22.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużārīʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Gül sāġarın pür itdi gelüñ pür-ḫurūş oluñ
   Yaʿnī irişdi vaḳt-i ṭarab bāde-nūş oluñ

2. İtdi nesīm müjde seḥer nergis ü güle
   İrdi zamān-ı nefḫa-i Ḥaḳ çeşm ü gūş oluñ

3. Bülbüllerüñ fiġānı bu kim mest-i şevḳ ikeñ
   Dirler ki ḫᵛāba vardı şeh-i gül ḫamūş oluñ

4. Zühhāda diñ ki niçeye dek ḫod-fürūşluk
   Pīr-i muġāna ḫiẕmet idüñ mey-fürūş oluñ

5. **Yaḥyā** bu demde alsa ele ṭolı cām-ı mey
   Evrāḳ-ı gülle örtüñ anı ʿayb-pūş oluñ

---

22. M 95ᵇ, ŞYD, G. 192

1 sāġarın: sāġarını D. [(Ey âşıklar), Gül, kadehini doldurdu (tüm yaprakları açıldı), (siz de) neşeyle dolun; eğlence zamanı geldi, siz de şarap için.]

2 nefḫa-i Ḥaḳ: nefḫa-i ḫāk D. [Sabah yeli, nergis ve güle "Hakkın diriltici nefesinin zamanı geldi, (artık) gözünüzü ve kulağınızı açın/etrafa göz kulak olun." diye müjde verdi.]

3 [Bülbüllerin inlemesinin sebebi aşk sarhoşu oldukları sırada onlara "Sessiz olun; çünkü gül sultanı uykuya daldı." denmesidir.]

4 ki: - M. [Zahidlere sorun (bakalım) ne zamana kadar kendileriyle övünecekler? (Onlara) meyhaneciye hizmet edip saki olmalarını söyleyin.]

5 ise: alsa D// pūş: nūş M. [Yahyâ bu mevsimde eline içi dolu bir kadeh alırsa (onu kınamayın) kusurları örtenlerden olun; kadehi, gül yaprakları ile örtün.]

23.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Eglenür seyr-i ruḫuñ fikriyle dil bayrāma dek
   Yoḫsa eylerdi sefer zülfüñ ġamıyla Şāma dek

2. Ṣubḥa dek kūyuñ ṭolanduḳ gün yüzüñ göstermedüñ
   Çıḳmaduñ iy māh-ı tābān bekledük aḫşāma dek

3. El vireydi niʿmet-i vaṣluñ eger bayrāmda
   Ġam yimezdi ṣāʾim-i hicrānuñ ol eyyāma dek

4. Māl içün nādān olur pā-beste-i dām-ı belā
   Ḥırṣ-ı dāne murġ-ı bī-idrāki iltür dāma dek

5. Mā-cerāmuz ḫāk-i pāy-i yāra taḳrīr ītmege
   Gitsün iy **Yaḥyā** yaşum ol serv-i sīm-endāma dek

---

23. M 95ᵇ, ŞYD, G. 190

1 [Gönül, senin yanağını seyretme fikriyle bayrama dek oyalanır; çünkü (öyle olmasaydı) saçının gamıyla akşama kadar (dayanamayıp) ölürdü.]

2 [Ey güzel, sabaha kadar senin mahallende dolaştığımız hâlde gün yüzünü göstermedin; Ey ay yüzlü akşama kadar da beklediğimiz hâlde sen (sokağa) çıkmadın.]

3 El vireydi: El virirdi M. [(Ey sevgili), Bayramda sana kavuşma ihsanı eğer mümkün olsaydı, senin ayrılık orucun (sebebiyle) o güne dek gam yemezdim.]

4 [Düşüncesiz kuş, tohum hırsıyla nasıl tuzağa düşerse cahil kişi de mal hırsıyla, bela tuzağının esiri olur.]

5 [Ey Yahyâ, başımızdan geçenleri sevgilinin ayağının toprağına anlatmak için gözyaşlarım o gümüş bedenli, selvi boylu sevgiliye kadar (akıp) gitsin.]

24.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. ʿAyn-ı ẕillet mi degül devlet-i dünyā didügüñ
   Ḳatı alçaḳ görinür oldı eñ aʿlā didügüñ

2. Kūy-ı cānānı ḳoyup anda turur mı ādem
   Zāhidā bilmemiyüz cennet-i Meʾvā didügüñ

3. Müntehā-yı emel ü maṭlab-ı aʿlā mı olur
   Serv-ḳadler var iken Sidre vü Ṭūbā didügüñ

4. Ḫūbdur eyledügüñ naġmede söz yoḳ ammā
   Girse gūş-ı güle iy bülbül-i şeydā didügün

5. Ḥaẕer it seng-i cefāsından o şūḫuñ dirdüñ
   ʿĀḳıbet geldi benüm başıma **Yaḥyā** didügüñ

---

24. M 95ᵇ, ŞYD, G. 194

1 [(Ey sevgili), Çok yüce dediklerin pek alçak görünür oldu; dünya saadeti dediğin şey de hakirliğin kendisi değil midir?]

2 ḳoyup: görüp M. [Ey zahit, senin Cennet-i Me'vâ (diye) anlattığını biz bilmez miyiz? İnsan, sevgilinin mahallesini bırakıp da orada kalır mı?]

3 [(Ey zahit), Selvi boylular bunca çokken canım Sidretü'l-Müntehâ'yı ve Firdevs-i A'lâ'yı ister mi?]

4 güle: gül M. [Ey çılgın bülbül, söylediğin sözsüz fakat güzel nağme keşke gülün kulağına da ulaşşaydı.]

5 [Ey Yahyâ, bana: "Sevgilinin cefa taşlarından kendini sakın." derdin, sonunda söylediğin başıma geldi.]

25.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ṣalınsun ʿīd irişdi yine ḫūbānı Sitanbuluñ
   Yine ārāste olsun Ḳarāmānı Sitanbuluñ

2. Ṣafālar kesb idüp ʿuşşāḳ olsun merḥabā yir yir
   Vefā meydānına gelsün cevānānı Sitanbuluñ

3. Döner ḫurşīd-i ʿālem-tābına gerdūn-ı gerdānuñ
   Binüp dōlāba her bir māh-ı tābānı Sitanbuluñ

4. Semend-i nāz-ile yügrük cevānlar seyre çıḳsunlar
   Pür olsun ḫūblarla At Meydānı Sitanbuluñ

5. Bu şiʿrüñ ḥaḳ budur **Yaḥyā** ki ġāyet bī-naẓīr oldı
   Pesend eylerse lāyıḳ ehl-i ʿirfānı Sitanbuluñ

---

25. M 95ᵇ, ŞYD, G. 195

1 Ṣalınsun: Ṣalındı M. [İstanbul'un güzelleri yine salınarak dolaşsın, İstanbul'un Karaman Çarşısı yine süslensin; çünkü (artık) bayram geldi.]

2 olsun: olunsun D. [İstanbul'un güzelleri Vefa Meydanı'na gelsin de âşıklar da neşe bulup (onlarla) yer yer merhabalaşsın.]

3 [İstanbul'un her bir ay yüzlü güzeli Dönme dolaba binince dönen dünyanın âlemi aydınlatan güneşine döner/benzer.]

4 nāz ile: nāzla D. [Güzeller, süratli giden naz atlarıyla dolaşmaya çıksın da İstanbul'un At Meydanı güzellerle dolsun.]

5 [Ey Yahyâ, doğrusu senin benzersiz olan bu şiirini, İstanbul'un arifleri beğense yeridir.]

26.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Açılmaduñ incitdi seni zārı hezāruñ
   İy ġonce-i ter göñli misün bülbül-i zāruñ

2. Bülbüller öter güller açıḳ şād göñül yoḳ
   Hīç böyleligin görmemişüz faṣl-ı bahāruñ

3. Āġāzı güzel eyledüñ iy bülbül-i şeydā
   Ḫoş gelmedi ammā dil-i pür-şevḳa ḳarārun

4. Ḫālüñ ideli ġamze-i ḫūn-ḫᵛāra taḳarrub
   Ḫūn itdi dilin nāfice-i müşg-i Tatāruñ

5. **Yaḥyā** ḳo dili pārelesün lāle-ṣıfat yār
   Gülzār-ı ġamun revnaḳıdur ḳalb-i figāruñ

---

26. M 95ᵇ-96ᵃ, ŞYD, G. 197, 3b/4b (Bu gazelin üçüncü ve dördüncü beyitlerinin ikinci mısraları mecmuada yer değiştirmiştir. Anlam açısından divandaki şekli tercih edilmiştir.)

1 [Ey taze gonca, bülbülün inleyişi seni gücendirdiği için açılmadın; yoksa sen inleyen bülbülün gönlü müsün?]

2 [Güllerin açılıp bülbüllerin öttüğü fakat tek bir mutlu gönlün bulunmadığı başka bir bahar görmedik.]

3 [Ey çılgın bülbül, nağmeye güzel başladın; fakat sonu, sevinç dolu gönlümüze hoş gelmedi.]

4 müşg: misk D. [(Ey sevgili), Benin, bir kan dökücü gibi zalim olan bakışlarına yaklaştığından beri Tatar miskinin bağrını kan içinde bıraktı.]

5 ḳalb-i figāruñ: cism-i figāruñ D. [Ey Yahyâ, senin yaralı gönlün gam bahçesinin süsü olduğundan bırak da sevgili gönlünü gelincik gibi perişan etsin.]

27.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Sürersin dāʾim iy dil pāy-i yāra çehre-i zerdüñ
   Dimez mi ol ṭabīb-i cān ü dil saña nedür derdüñ

2. Perīşān-ı ḫazān olmaz gül-i raʿnāları ṣolmaz
   Ne baġun naḫlidür aya nihāl-i nāz-perverdüñ

3. Nişān-ı tīr-i ḫışm-ı yār olursın iy ḳamer bir gün
   Felekde ḥüsnüñe maġrūr olup gögsüñ ʿaceb gerdüñ

4. Vefā ṣūretlerin gördüm viṣālüñ ārzū itdüm
   Ruḫuñ pinhān idüp āḫir cefā şeklini gösterdüñ

5. Felek döne döne şimdi cefālar itsün iy **Yaḥyā**
   Ne tozlar ḳopara bir dem ola āh-ı cihān-gerdüñ

---

27. M 96[a], ŞYD, G. 200

1 çehre-i zerdüñ: çehre-i zerdiñ D. [Ey gönül, sen sararıp solmuş çehreni o gönül ve can hekimi olan sevgilinin ayağına daima sürmekte iken (o) sana derdin nedir diye sormaz mı?]

2 nihāl-i nāz-perverdüñ: nihāl-i nāz-perverdiñ D. [(Ey sevgili) sonbaharda savrulmayan, iki renkli gülleri hiç solmayan bu nazlı fidan (boyun) acaba hangi bahçenin fidanıdır?]

3 gerdüñ: gerdiñ D. [Ey ay, gökyüzünde güzelliğinle kibirlenip nasıl göğsünü gererek dolaşırsın; korkarım bir gün (bu tavrın nedeniyle) sevgilinin öfke oklarından birine hedef olacaksın.]

4 gösterdüñ: gösterdiñ D. [(Ey sevgili), Senden vefa umarak sana kavuşmayı istedim; ancak sen yanağını gizleyip bana zulmettin.]

5 cihān-gerdüñ: cihān-gerdiñ D. [Ey Yahyâ, bırak da felek şimdi sana döne döne eziyetler etsin; bir an gelir dünyayı dolaşan ahın onu da mağlup eder.]

28.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Olmış şarāb-ı nāz-ile mestāne gözlerüñ
   Uymış yine o ġamze-i fettāna gözlerüñ

2. Başlar hemān süzülmege mānend-i şāh-bāz
   Ḳaṣd eyledükçe ṣayd-ı dil ü cāna gözlerüñ

3. Ādem ne deñlü şīr-dil olsa şikār olur
   İtse ḳaçan nigāh ġazālāna gözlerüñ

4. Görseñ kitāb-ı mihr ü vefāyı sebaḳ sebaḳ
   Ben söyledükçe baḳmasa yābāna gözlerüñ

5. **Yaḥyā** gibi olur niçe bī-çāre dil-figār
   Ruḫṣat virince ġamze vü müjgāna gözlerüñ

---

28. M 96[a], ŞYD, G. 199

1 [(Ey sevgili), Gözlerin yine o fitne çıkaran bakışlarına uyup naz şarabıyla şarhoş olmuştur.]

2 [(Ey sevgili), Gözlerin canı ve gönlü avlamaya niyet edince hemen doğan gibi süzülmeye başlar.]

3 ġazālāne: ġazālāna D. [(Ey sevgili) âşık her ne kadar aslan yürekli olsa da senin ahu gözlerin ona ne zaman baksa aslan ahuya av olur.]

4 [(Ey sevgili), Sen keşke sevgi ve sadakat kitabını ders ders okusan da seninle konuşurken gözlerin yabancılara/etrafa bakmasa.]

5 olur: şikār olur M. [(Ey sevgili), Gözlerin, yan bakışın ile kirpiklerine müsaade edince Yahyâ gibi bir çok zavallının gönlü yaralanır.]

29.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Ādem ṣayılmaz oldı ḳapuñda gedālaruñ
   Yoḳ mı ḥisābı padişehüm mübtelālaruñ

2. Dil gitdi gerçi yirine ḳondı hezār ġam
   Biri gider biri gelür oldı belālaruñ

3. Dil pür-heves nesīm-i bahār ise ḫoş-nefes
   Çıḳ baġa kim güzelligi vardur hevālaruñ

4. Cān naḳdini alup unıdurlar revā mıdur
   Resm-i vefāyı bilmedügi dil-rubālaruñ

5. **Yaḥyā**dan özge kimseye tek eyleme vefā
   Ḳāʾildür ol ne deñlü olursa cefālaruñ

---

29. M 96ᵃ, ŞYD, G. 204

1 [Ey sultanım, dilencilerin artık senin kapında insan yerine konmaz oldu; sana tutkun olanlara yapılan bu zulmün bir hesabı yok mudur? /Ey sultanım, eşiğindeki insanlar artık sayılmaz oldu; sana tutkun olanların haddi hesabı yok mudur?]

2 [Gönül (o vefasız sevgilinin peşinden) gidince yerine binlerce gam dolup belaların biri gider biri gelir oldu.]

3 bahār: hevā M. [(Ey sevgili), Gönül hevesle dolu, bahar rüzgârı hoş bir şekilde eserken, sen de bahçeye çık; çünkü havalar çok güzeldir.]

4 bilmedügi: bildügi M. [Güzellerin can akçesini alıp vefa vergisini unutmaları reva mıdır?]

5 [(Ey sevgili), Yahya'dan başka kimseye tek vefa gösterme; çünkü sen ne kadar eziyet etsen de o hepsine razı olmuştur.]

30.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Umulmaz mı o ṭıfl-ı şūḫdan şeftālūlar virmek
   Cihānda şimdi mi oldı nihāl-i tāze ber virmek

2. Ḥayāt-ı tāze virmek deñlü vardur mürde-i ʿaşḳa
   Cevānı luṭf-ile yād itdüginden bir ḫaber virmek

3. Leb-i şīrīnüñi ṣun aġzuma cānā sözüm diñle
   Olur ṭūṭīye güftār itmege bāʿiṣ şeker virmek

4. Çekilmiş meclis-i ʿaşḳa gelür diyü dil-i zārı
   ʿAceb mi luṭf-ı ṭabʿ-ı Ḳaysdan yārāna yir virmek

5. Hümā-yı ʿaşḳ besdür āşiyān-sāz-ı ser-i **Yaḥyā**
   Ne lāzım kendüsine Ḳaysāsā derd-i ser virmek

---

30. M 96[a]-96[b], ŞYD, G. 205, 3/4

1 [O cilveli sevgilinin öpücük vermesini ummak tuhaf mıdır? Dünyada taze fidanın meyve vermesi yeni mi görülmüştür?]

2 [Aşktan tükenip bitmiş bir âşığa, sevgilinin bir âşığını andığını söylemek ona yeniden hayat vermek gibidir.]

3 [(Ey sevgili), Papağanın konuşmasına sebep nasıl ona şeker vermekse sen de bana tatlı dudağını sun ve söyleyeceklerimi/ sözümü dinle.]

4 [(Âşığın) inleyen gönlü, (sevgili) aşk meclisine gelir diye ayağa kalkmış; Mecnun'un, yaradılışının ihsanıyla dostlarına yer vermesi tuhaf mıdır?]

5 [Yahyâ'ya başının üstüne yuva yapan aşk hüması yeterlidir; çünkü ona Mecnun gibi baş ağrısı gerekmez.]

31.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Sāḳī-i bezmüñ alınmadı elinden cām-ı mül
Ḳopmadı şāḫ-ı gül-i ümīdden bir dāne gül

2. Bād-ı ġayretle çıḳup ben saña göz açdurmazam
Gel yaḳup iy kevkeb-i baḫtum vücūdum itme kül

3. Ben gözüm üzre yaşum şebnem gibi itmek niṣār
Tek hemān güller gibi sen şād olup iy ġonce-gül

4. ʿĀrıż-ı rengīnüñüñ hergiz miṣālin görmedüm
Ṣuları gözden geçürdüm gerçi kim mānend-i pol

5. Şām-ı vaṣluñ isterüm **Yaḥyā** dırāz olduġını
Zülf-i yārı oḫşayup dāʾim dirüm yā leyl ṭul

---

31. M 96ᵇ, ŞYD, G. 229

1 [Ümit fidanının dalından nasıl bir tane gül kopmadıysa meclis sakisinin elinden de bir şarap kadehi almak mümkün olmadı.]

2 [Ey bahtımın yıldızı, vücudumu yakıp kül etme; çünkü ben gayret rüzgârıyla çıkarsam sana göz açtırmam.]

3 [Ey gül goncası sen yeter ki güller gibi mesut ol; ben gözümün yaşını sana şebnem gibi saçarım.]

4 [(Ey sevgili), Gözyaşlarımı bir köprü (gözünden akan sular) gibi gözlerimden akıttım da yine de senin parlak yanağının bir benzerini görmedim./ (Ey sevgili), Tüm suları bir köprü gibi gözden geçirdim fakat senin parlak yanağının bir benzerini bulamadım.]

5 yā: tā M. [Ey Yahyâ, sevgiliye kavuştuğum akşamın uzun olmasını isterim; bu nedenle sevgilinin saçını okşayıp daima "Ey gece, uza." derim.]

32.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ḳāmet-i mevzūnunuñ mānendi yoḳdur bir nihāl
   Naḫl-i gül kūtāh serv-i bāġ ise bī-iʿitidāl

2. ʿĀr ider çignetmeden bārī mücellā eyleñüz
   Naʿl-i esbin eyleye tā kim miṣāl-i rūy-māl

3. Gülşen-i ʿişretde ḳatmer ḳırmızı gül ṣanuruz
   Bāde-i gülgūna ʿaks itdükçe ol ruḫsār-ı āl

4. Ḫāṭır-ı pākine gelmezsem de yāruñ ġam degül
   Ḳonmasun mirʾāt-ı ṭabʿ-ı yāra tek gerd-i melāl

5. Söylemezsin diyü eyler miydi **Yaḥyā** iʿtirāż
   Ol dehān-ı tengde bulmasa bir cāy-ı maḳāl

---

32. M 96ᵇ, ŞYD, G. 214

1 [(Ey sevgili), Senin düzgün boyunun dengi bir fidan boylu daha yoktur; nitekim bahçedeki selviler endamsız, gül fidanları ise kısadır.]

2 mücellā: muḥalla D. [Âşık, sevgilinin atının nalını yere bastırmaya utanır; öyleyse o nalı cilalayın da âşık onu yüzüne mendil diye sürsün.]

3 [O al yanak, gül renkli şaraba yansıdıkça biz onu işret bahçesindeki katmer kırmızı gül sanırız.]

4 [Sevgilinin temiz hatrına gelmezsem de bu benim için dert değildir; çünkü onun mizaç aynasına tek bir keder tozunun konmasını istemem.]

5 [Yahyâ, o küçük ağzında bir söz yeri bulamasaydı sana konuşmadığın için karşı çıkar mıydı?]

33.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Dil-rubā hercāyi sen āvāre olduñ iy göñül
   Bir devāsız derd içün bī-çāre olduñ iy göñül

2. Ḳanı inṣāfuñ nice alsun seni dilber ele
   Varduġınca sen de āteş-yāre olduñ iy göñül

3. Senden özge daḫı nesnem var mı yāra çekmege
   Gerçi tīġ-ı cevr-ile pür-yāre olduñ iy göñül

4. Tīri āhenden geçer şemşīri ṭaşa kār ider
   Ṭutalum āhen ya seng-i ḫāre olduñ iy göñül

5. Ḫānḳāh-ı şevḳi maʿmūr eyledüñ **Yaḥyā** gibi
   Bu ḫarābāt içre kim mey-ḫᵛāre olduñ iy göñül

---

33. M 96ᵇ, ŞYD, G. 215

1 [Ey gönül, sevgili vefasız olunca sen de perişan oldun; devası olmayan bir derde düştün, çaresiz kaldın.]

2 nice alsun seni dilber ele: seni dilber nice alsun ele D. [Ey gönül, hani insafın ki sen gitgide ateşten bir yaraya dönüştün (bu hâlde iken) sevgili seni nasıl eline alsın?]

3 [Ey gönül, sen sevgilinin eziyet kılıcının açtığı yaralarla dolu olsan da (o kılıca) senden başka karşı tutacak bir şeyim yoktur.]

4 [Ey gönül, sen demir ya da mermer dahi olsan (sevgilinin) oku demiri deler geçer, taşa bile tesir eder.]

5 Ḫanḳāh-ı şevḳi: Ḫanḳāh-ı şehri D. [Ey gönül, bu meyhane içinde sarhoş olup heves tekkesini Yahyâ gibi yeniden inşa ettin.]

34.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. İrdi bahār sen daḫı şād olmaduñ göñül
   Güllerle ġoncelerle küşād olmaduñ göñül

2. Ol şāh-ı ḥüsn nice bilür ḳıymetüñ senüñ
   Bāzār-ı ʿaşḳ içinde mezād olmaduñ göñül

3. Fevt itme nā-murādlıġuñ bārī̄ neşvesin
   Çün bāde-nūş-ı bezm-i murād olmaduñ göñül

4. Bī̄-gānelikle yād ider olmış raḳī̄bi yār
   Şükr it Cenāb-ı Ḥaḳḳa ki yād olmaduñ göñül

5. O şāh-ı ḥüsnüñ iremedüñ pāy-būsına
   Yaḥyā gibi ki ḫāk-nihād olmaduñ göñül

---

34. M 96[b]-97[a], ŞYD, G. 216

1 [Ey gönül, bahar gelmesine rağmen sen yine mutlu olmadın; güller ve goncalar açtı; (ancak) sen onlarla birlikte açılmadın.]

2 [Ey gönül, o güzellik sultanı senin kıymetini nasıl anlasın; (çünkü) sen aşk pazarında alınıp satılmadın.]

3 neşvesin: neş'esin M. [Ey gönül, sen talih meclisinde şarap içenlerden olmadığından bari bahtsızlığın verdiği şarhoşluk keyfini kaybetme.]

4 [Ey gönül, sevgili rakibi vefasızlıkla anar olmuş; sen böyle anılmadığın için Cenâb-ı Hakk'a şükret.]

5 [Ey gönül, sen Yahyâ gibi alçak gönüllü olmadığın için o güzellik sultanının ayağını öpme şerefine ulaşamadın.]

35.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. ʿAndelībüñ ḳanına girmekle mesrūr oldı gül
   Reng virdi kendüye ḥüsnine maġrūr oldı gül

2. Gözi degdi nergisüñ oldı perīşān-rūzgār
   Gerçi bir ḳaç gün çemen mülkinde manẓūr oldı gül

3. Bāġbān-ı ġayret itdi pāk ṣaḥn-ı gülşeni
   Aġlama bülbül ki gülden ḫārlar dūr oldı gül

4. Cennetüñ aġzı ṣuyın aḳıtdı ḥüsn-i gülsitān
   Āblar reşk-i zülāl ü ġayret-i ḥūr oldı gül

5. Sen ṭuyurduñ ḥüsnini dünyāya **Yaḥyā** dilberüñ
   Bülbül-i şūrīdenüñ ʿaşḳıyla meşhūr oldı gül

---

35. M 97[a], ŞYD, G. 221

1 [Gül, bülbülün kanına girmekten memnun olup onun kanı kendi güzelliğine renk verdi diye gururlandı.]

2 Gözi: Göz M // mülkinde: mülkine M. [Güle, bahçede bir kaç gün nazar edildiyse de nergisin gözü değince ömrü perişan oldu.]

3 [Ey bülbül, gayret bahçıvanı gül bahçesini temizlediğinden dikenler (artık) gülden uzaklaştı; bu sebeple sen de artık ağlamayıp gül.]

4 [Zülal, (gül bahçesindeki) suyu; huri de (gül bahçesindeki) gülü kıskanınca gül bahçesinin güzelliği cennetin ağzının suyunu akıttı.]

5 [Ey Yahyâ, gül zavallı bülbülün aşkıyla şöhret buldu; sevgilinin güzelliğini ise tüm dünyaya sen haber verdin.]

36.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ġamze özler dil yā kākül ikiden ḫālī degül
   Tīġ lāzım aña yā ġul ikiden ḫālī degül

2. Cām-ı mey dönmezse ġam bulmaz nihāyet sāḳiyā
   Devrdür yāḫod teselsül ikiden ḫālī degül

3. Dilberā ruḫsār-ı rengīnüñde ḫāl-i ʿanberīn
   Misk-i terdür yā ḳaranfil ikiden ḫālī degül

4. Bāde-i nāz ile sarḫoşsun yā cām-ı meyle mest
   İy nigār-ı şūḫ u şen-gül ikiden ḫālī degül

5. Yā irem ḳaddine **Yaḥyā** yaḫod olam pāyimāl
   Yā teraḳḳī yā tenezzül ikiden ḫālī degül

---

36. M 97[a], ŞYD, G. 222

1 [Gönül sevgilinin yan bakışından veya perçeminden başka hiçbir şeyin özlemini çekmez; çünkü ona kılıç ya da zincirden başka bir şey gerekmez.]

2 [Ey saki, içki kadehi etrafımızda dönmez ise keder son bulmaz; çünkü kederimizi, kadehlerin (etrafımızda) sürekli dönmesinden veya art arda sunulmasından başka bir şey gidermez.]

3 Dilberā: Dilber M / rengīnüñde: rengīnde M // Misk-i ter: Müşg-i ter D. [Ey sevgili, parlak yanağındaki amber kokulu benin, ya taze bir misk ya da karanfilden başka bir şey olamaz.]

4 [Ey güzel ve işveli sevgili, sen ya naz badesi ile ya da şarap kadehi ile sarhoş olmuşsun bunlardan başkası ile değil.]

5 [Ey Yahyâ, ya (sevgilinin) boyuna ulaşayım ya da ayaklar altına alınayım; çünkü bize (bundan sonra) yükselmek ya da alçalmak vardır.]

37.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Sünbüllerüñçün oldı perīşān dimāġ-ı dil
   Ẓāhir olursa lāle-ṣıfat nʾola dāġ-ı dil

2. Gül-ruḫlaruñ maḥabbeti düşdi derūnuma
   Her dem bahār olursa nʾola bāġ u rāġ-ı dil

3. Yaḳdı fetīl-i dāġumı ol āteşīn-ʿiẕār
   İrince rūz-ı ḥaşre söyünmez çerāġ-ı dil

4. Āb-ı revān-ı ḫançer-i ḫūn-rīz-i yār-ile
   Güller bitürdi ḫurrem olup yine bāġ-ı dil

5. Mühr urdı dāġ-ı ġam göricek ʿaşḳuñ-ile pür
   Bir daḫı mümkin olmadı **Yaḫyā** ferāġ-ı dil

---

37. M 97[a], ŞYD, G. 218

1 [(Ey sevgili), Gönlün aklı (senin) sümbül kokulu saçlarını görünce öylesine karıştı ki gönüldeki yaralar lalenin yarası gibi ortaya çıkarsa buna şaşılmaz.]

2 nʾola: - M. [Gül yanaklı güzellerin aşkı aklıma düşünce gül bahçesine benzeyen gönülde her an bahar olsa buna şaşılmaz.]

3 ḥaşre: ḥaşr D. [(O ateş gibi) Kırmızı yanaklar gönlümdeki yaranın fitili öyle bir yaktı ki gönül kandilim artık kıyamet gününe dek sönmez.]

4 Yine: sīne M. [Sevgilinin akarsu gibi parlak olan kan dökücü kılıcı (kendisine yönelince) gönül bahçesinin yüzünde güller açtı.]

5 [Ey Yahya, sevgili (senin) gönlünün (onun) aşkıyla dolu olduğunu görünce gam yarasıyla onu mühürledi; (senin için de) gönül rahatlığı bir daha mümkün olmadı.]

38.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Bī-çāre bülbüle bu idi ārzū-yı dil
   Gülşende aña göstere bir ġonce rūy-ı dil

2. Bildi ki çāre yoḳ ġam-ile söyleşilmege
   Bu idi kendü kendü ile güft ü gūy-ı dil

3. Seyr ideli şehā ḫam-ı zülfüñde ḫālüñi
   Çevgān-ı ārzū-ile ser-geşte gūy-ı dil

4. Deşt-i hevāda kendüyi gösterdi bir zamān
   Maḥv oldı baḥr-ı ʿaşḳa irişince cūy-ı dil

5. Mestāne çeşmi ehl-i dilüñ ḳanın içmede
   Dāʾim ṭolup boşalmada **Yaḥyā** sebū-yı dil

---

38. M 97[a]-97[b], ŞYD, G. 224 (Bu gazelin divanda redifi "gül"dür.)

1 [Zavallı bülbülün gönlündeki arzu, gül bahçesinde bir goncanın ona gönlünü açması/gül yüzünü göstermesi idi.]

2 [Gönlün kendi kendine konuştuğu şey gam ile söyleşmenin (gönül derdine) çare olmadığıydı.]

3 [Ey sultan, saçının kıvrımında (takılıp) benini seyrettiğimden beri gönül topunun, arzu değneğiyle başı dönmüştür.]

4 [Bir vakit heves çöllerinde kendini gösteren gönül nehri, aşk denizine erişince yok oldu.]

5 [Ey Yahyâ, gönül testisi bir dolup bir boşalan sevgilinin sarhoş gözleri âşıkların daima kanını içmektedir.]

39.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Bezm-i ʿaşḳa nitekim pervāne geldüñ iy göñül
   Yan yaḳıl ol şemʿ-i ḥüsne yana geldüñ iy göñül

2. Ḫāṭırum bir nesneden ġāyetde muġberdür dimiş
   Şüphe yoḳdur ḫāṭır-ı cānāna geldüñ iy göñül

3. Eglenilmez diyü ġam çekme bu fāni dünyede
   Ṭut ki bāġ-ı ʿālemi seyrāna geldüñ iy göñül

4. Vaḳti geçmiş ʿayş u nūşuñ devri dönmiş sāġaruñ
   Ḫaẓ olunmaz bir ʿaceb devrāna geldüñ iy göñül

5. Eşiginde itme **Yaḥyā** gibi bī-pervā figān
   Āsitān-ı ḥażret-i sulṭāna geldüñ iy göñül

---

39. M 97b, ŞYD, G. 217

1 [Ey gönül, sen mademki aşk meclisine bir pervane olarak geldin; (öyleyse) yanıp yakıl; çünkü (sen o mecliste) meclis mumunun yanına düştün.]

2 [Ey gönül, şüphesiz sen sevgilinin aklına gelmişsin ki o: " Gönlüm bir şeyden dolayı pek kırgındır." demiş.]

3 Eglenilmez: Eglenmez M / dünyede: dünyāda M // ʿālemi: ʿāleme D. [Ey gönül, bu fâni dünyada (ebedî) kalınmaz diye kederlenme; bu âlem bahçesini dolaşmaya/seyretmeye geldiğini farz et.]

4 Ḫaẓ: Ḥıfẓ M. [Ey gönül, eğlence ve zevkin vakti geçti, kadehin devri tamamlandı; çünkü sen huzurun kalmadığı/eğlencenin olmadığı tuhaf bir zamana geldin.]

5 [Ey gönül, sen artık o yüce sultanın dergâhındasın; öyleyse Yahyâ gibi teklifsizce inleyip (hâlinden) şikâyet etme.]

40.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Söylemez diyü yirilmez o büt-i sīm-endām
   Ẕerrece söz yiri yoḳ anda budur ḥaḳḳ-ı kelām

2. Ṣafḥa-i ḫaddine ḫaṭ geldügin işʿār itmiş
   Gönderüp ʿāşıḳına nāme-i müşgīn-erḳām

3. Ne ʿaceb rūşen olur ṣaḥn-ı sarāy-ı ʿişret
   Her ne yanına naẓar eyler iseñ ṣāfī-cām

4. Saña kim ḳarşu ṭurur bu yürüyüşle şāhum
   Ḥaḳ bu kim ṭurfa-reviş özge levendāne-ḫırām

5. Şimdi yanmaḳda ġam-ı ḫaṭṭuñ ile **Yaḥyā**veş
   Daḫı çoḳ puḫte olur pādişehüm ʿanber-i ḫām

---

40. M 97ᵇ, ŞYD, G. 235

1 Söylemez: Söyünmez M. [O gümüş bedenli put (gibi güzel sevgili) konuşmadığı için kınanmaz; doğrusu onda söz söyleyecek zerre kadar yer yoktur.]

2 nāme-i: māye-i D. [Sevgili, (beyaz bir) sayfaya benzeyen yanağında hat belirdiğini haber vermek için âşığa misk kokulu harflerden oluşan bir mektup göndermiş.]

3 Her ne yanına: Her yanına M. [Her yanı saf şarap kadehleri ile dolu olan bu eğlence sarayının avlusu ne kadar da aydınlıktır.]

4 [Ey sultanım, gerçek budur ki, bu benzeri görülmemiş yürüyüşün ve leventçe salınışın karşısında hiç kimse duramaz.]

5 [Ey sultanım, Yahyâ şimdi senin hattının derdiyle yanmaktadır; o ham bir amber olduğundan daha böyle çok yanar.]

41.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Deşt ü kūha varalum nāle vü feryād idelüm
   Ḳays-ile Kūhkenüñ rūḥlarını şād idelüm

2. Ḳo ṣurāḥīyi bize rāh-ı ḫuma ḥādī ol
   Seni iy pīr-i muġān bārī biz irşād idelüm

3. Felegüñ ṣūret-i iḳbāline aldanmayalum
   Kendümüz cevr ü cefā çekmege muʿtād idelüm

4. Pāy-bend itmeyelüm ʿaḳlı dil-i şeydāya
   Selb idüp ʿaḳlı o pā-besteyi āzād idelüm

5. Cevr-i eyyāmdan incinmeyelüm **Yaḥyā** biz
   ʿAyş u nūş-ile geçen günleri de yād idelüm

---

41. M 97[b], ŞYD, G. 242

1 rūḥ: ruḫ M. [Çöle ve dağa gidelim, ağlayıp inleyelim; Mecnun ve Ferhad'ın ruhlarını sevindirelim.]

2 biz irşād: biraz şād M. [Ey meyhaneci, sürahiyi bize bırak, sen küp yolunun rehberi ol da biz seni irşat edelim.]

3 [Biz feleğin saadetli yüzüne aldanmayıp kendimizi dert ve sıkıntı çekmeye alıştıralım.]

4 aḳlı : rüşdi M. [Aklı, çılgın gönle ayak bağı etmeyelim; onu (aklı) ortadan kaldırıp, ayağı bağlı olan köleyi (gönlü) özgür bırakalım.]

5 [Ey Yahyâ, günlerin getirdiği eziyetlerden incinmeyip zevk ve sefa ile geçen günlerimizi hatırlayalım.]

42.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. El virse viṣāli baña dildār elin öpsem
   Bir devlete irsem yine ḫünkār elin öpsem

2. Ruḫsārumı zerd itdi ġamı ḳāmetümi ḫam
   Ḫātem gibi bārī̄ hele her bār elin öpsem

3. Bir būse ricā eyledüm āzürde-dil olmış
   ʿAfv itse günāhum benüm ol yār elin öpsem

4. Pā-būs ricā eylesem ol şāh-ı cihāndan
   Luṭf eylemege eylese iḳrār elin öpsem

5. Nerm eylese **Yaḥyā** o cevānuñ dil-i saḫtın
   Bir himmet ider şeyḫ-i mededkār elin öpsem

---

42. M 97[b]-98[a], ŞYD, G. 237

1 [Sevgili (ona) kavuşmam için (keşke) bana yardım etse de o sultanın elini öpüp yine saadete kavuşsam.]

2 [Sevgilinin derdi, yüzümü soldurup belimi büktü, hiç olmazsa ben de bir yüzük gibi her defasında onun elini öpeyim.]

3 [Bir öpücük istediğim için gönlü kırılmış olan sevgilinin elini öpsem, o da günahımı affetse.]

4 [O cihan padişahının ayaklarına kapanıp rica etsem, o da (keşke) bana lütfedip elini öpmeme izin verse.]

5 [Ey Yahyâ, o taze güzelin katı kalbini yumuşatması için himmet sahibi bir şeyhin elini (mi) öpsem.]

43.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Mümkin mi mest-i ġamze-i canāne olmayam
   Mest olanı sevem yine mestāne olmayam

2. Hep rūy-ı luṭfıdur görinen ehl-i meclise
   Ben şemʿ-i rūyıña nice pervāne olmayam

3. Ḳaṣdum bu āşinālık idem ehl-i ẕevḳ-ile
   Erbāb-ı şevḳden yine bī-gāne olmayam

4. Dāʾim bu bend-i zülfe çekerse göñül beni
   Uymayam aña ben daḫı dīvāne olmayam

5. Kendüm bilelden oldum esīri güzellerüñ
   Yaḥyā olur mı ol şeh-i ḫūbāna olmayam

---

43. M 98[a], ŞYD, G. 238

1 [Sevgilinin yan bakışıyla sarhoş olmamam ve sarhoş olanı sevip kendimden geçmemem mümkün müdür?]

2 şemʿ-i rūyıña: ḥüsnüñe D. [Sevgili, meclis ehline daima cömert yüzünü göstermekte iken ben muma benzeyen o yüze nasıl pervane olmam.]

3 bu: budur ki M. [Maksadım aşk ehlinden uzak düşmemek için keyif ehliyle ahbaplık etmektir.]

4 Dāʾim: Reʿyüm D. [Gönül, beni (sevgilinin) halkaya benzeyen saçının kıvrımına (doğru) sürüklerse ben ona uyup (bağlı) çılgınlardan olmayayım.]

5 [Ey Yahyâ, ben kendimi bildim bileli güzellerin esiri iken, o güzellik sultanına köle olmamam mümkün müdür?]

44.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Münevver ṭalʿat-ı ferḫundesi bir ḫūbdur bayrām
   Güneş yüzlü hilāl-ebrūlı bir maḥbūbdur bayrām

2. Aña küçük büyük bir câme-i zībāyı ḥāżırlar
   ʿAceb maḳbūl-ı ʿālemdür ʿaceb merġūbdur bayrām

3. Görinür rūzedār-ı hicre ancaḳ yılda bir kerre
   Çoḳ eglenmez gider bir dilber-i maḥcūbdur bayrām

4. Zamānında degül her güşe hāy u hūydan ḫālī
   Cevān-ı fitne-cū maḥbūb-ı şehr-āşūbdur bayrām

5. Seḥer yazmaġ-içün evṣāf-ı Sulṭān Aḥmedi **Yaḥyā**
   Güneşden zer varaḳ peydā ider zer-ḳūbdur bayrām

---

44. M 98[a], ŞYD, G. 245

1 [Bayram hem mübarek yüzü nurlu bir sevgili hem de güneş yüzlü, hilal kaşlı bir güzeldir.]

2 [Bayram, halk tarafından o denli sevilir ve makbul görülür ki; büyük küçük herkes (onun için kendine) güzel kıyafetler hazırlar.]

3 maḥcūbdur: maḥbūbdur M. [Bayram, utangaçlığından (mecliste) çok oyalanmayıp hemen giden bir sevgili gibi ayrılık oruçlusuna yılda sadece bir kez görünür.]

4 [Bayram, fitne çıkaran taze bir güzel ya da şehri karıştıran bir sevgili gibidir; çünkü o geldiği vakit her köşe gürültü ve patırtı ile dolar.]

5 [Ey Yahyâ, bayram seher vaktinde Sultan Ahmedi vasfetmek için güneşten altın yapraklar toplayan bir altın ustası gibidir.]

45.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteẕ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Ṣafā-yı ḫāṭırum oldur seni ṣafāda görem
   Bu ben belā-keşi hicrānuña vefāda görem

2. Hemīşe ḫurrem u ḫandān u şādumān olasın
   Hemīşe ġonce-i iḳbālüñi küşāde görem

3. Hilāl gibi teraḳḳīde māh-ı tābān ol
   Fürūġ-ı ḥüsnüñi günden güne ziyāde görem

4. Ne ẕevḳdür ne ṣafādur ne ḥaẓdur iy sāḳī
   Seḥer ḫumārdan açup gözümi bāde görem

5. Budur duʿāsı saña ṣubḥ u şām **Yaḥyā**nuñ
   Seni ṣafāda vü bed-ḫᵛāhuñı cefāda görem

---

45. M 98ᵃ, ŞYD, G. 240

1 belā-keşi: belākeş M / hicrānuña: hicrānuñı M. [(Ey sevgili) gönlümü huzura kavuşturacak şey, seni neşeli ben dert çeken aşığını ayrılığında sana sadık görmektir.]

2 [(Ey sevgili), Bahtının goncasını daima açık, seni her vakit şen şakrak ve mutlu göreyim.]

3 [(Ey sevgili), Sen hilal gibi (her gün) büyüyerek parlak bir aya dönüş ben de güzellik nurunun günden güne arttığını göreyim.]

4 [Ey saki, ne zevk ne neşe ne de keyif gözümdedir; istediğim şey sabahleyin gözümü sarhoşluğun verdiği baş ağrısı ile açıp karşımda yine şarap görmektir.]

5 ṣubḥ u şām: rūz u şeb D. [(Ey sevgili), Yahyâ'nın sana sabah akşam ettiği dua; seni rahatta, kötülüğünü isteyeni sıkıntı içinde görmektir.]

46.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Nesīm-i luṭfuñ açdı ġonceāsā ḳalb-i maḥzūnum
   Ṣafā bağışladı gūyā açıldı genc-i maḫzūnum

2. Ruḫ-ı zerd-ile ʿarż-ı ḥāle ḳaṣd itdükçe dildāra
   Olur mānī amān virmez yeñilmez eşk-i gülgūnum

3. İrişilmez ṣanurdı bāġbān serve bi-ḥamdiʾllāh
   Leṭāfet gülsitānında yetişdi naḫl-i mevzūnum

4. Vücūdum nā-tüvān itdi işüm āh u fiġān itdi
   Senüñ ol çeşm-i fettānuñ benüm bu cān-ı meftūnum

5. Ümīd oldur ki luṭfından diye şāh-ı felek-rütbet
   Sözi **Yaḥyā**nuñ oldı cümle maḳbūl-ı hümāyūnum

---

46. M 98ᵃ-98ᵇ, ŞYD, G. 246

1 ḳalb-i maḥzūnum: ḳalb-i maḫzūnum M. [Senin hoş rüzgârın bir gonca gibi hüzünlü kalbimi feraha kavuşturunca sanki kilitli bir hazineyi açıp bana huzur bahşetti.]

2 virmez: bilmez M. [Hâlimi, sararmış benzimle sevgiliye anlatmaya niyet ettikçe kanlı gözyaşlarım bana engel olup fırsat vermez.]

3 [Bahçıvan, selvinin boyunu ulaşılmaz sanırdı ancak; Allah'a şükürler olsun ki güzellik bahçesinde, fidan boylu sevgilim yetişti.]

4 [Senin fitne çıkaran gözlerinle benim o fitneye düşmüş ruhum, vücudumu kuvvetsiz bırakıp işimi gücümü feryat figan etmiştir.]

5 şāh: şāhid/şāyed M. [Yahyâ'nın sözü ümit edilir ki felek gibi yüce makamlı o sultanın keremiyle, şahlara layık kabul edilir.]

47.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Rūzgār-ile ġubār olursa da cānā beden
   Ḳomayam tenhā ḫayālüñ dīde-i aġyāra ben

2. Cān uzatmak neydi çarḫuñ döne döne cevrine
   Nev-cevānum rişte-i cānum ideydi pīrehen

3. Ḫumlar içre bādenüñ mestāne çūşın seyr idüp
   Didüm iy pīr-i muġān yoḳ mı bize ol bādeden

4. Tāze dāġum gördügünce bād eyler iltifāt
   Reşkden yanup yaḳılsa vechi var dāġ-ı kühen

5. Şiʿr-i **Yaḥyā**veş olup reng-i tekellüfden berī
   Bikr-i maʿnāyı güzel gösterse mirʾāt-ı suḫan

---

47. M 98[b], ŞYD, G. 261

1 [Ey can, bedenim rüzgâr ile toza toprağa karışsa da hayalini (bile) rakibin gözleri ile baş başa bırakmam.]

2 [Canımı keşke feleğin döne döne ettiği zulme feda etmeseydim de sevgili can ipimden kendine gömlek yapsaydı.]

3 seyr: - M. [Küpler içindeki şarabın şarhoşlar gibi çoşup taştığını görünce " Ey meyhaneci, bize o şaraptan yok mu ? " dedim.]

4 [Rüzgârın, taze yarama her gördüğünde alaka göstermesine eski yaram kıskançlıktan yanıp yakılsa hakkı var.]

5 [Söz aynası, keşke Yahyâ'nın şiiri gibi gösteriş hilesinden uzak durup duyulmamış/söylenmemiş manaları güzel gösterseydi.]

48.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Seyr-i gülşende iken yār büyüklenme iñen
   Hele her cānibi bir boylaya iy serv-i çemen

2. Luṭf idüp söyledi ol ṭūṭī-i şīrīn-güftār
   İşidenler didiler ancaḳ ola luṭf-ı suḫan

3. Göñül alınmaġa bāʾiş ne diyince yāra
   Ruḫ-ı zībāsını gösterdi didüm vech-i ḥasen

4. Miskini ḫāk-i reh-i yāra idermiş teşbīh
   Daḫı beñzer ki yola gelmemiş āhū-yı Ḫoten

5. Yār **Yaḥyā**ya dimiş vaḳt-i gül ü bülbüldür
   Ṣubḥ-dem ʿazm idelüm gülşene bir sen bir ben

---

48. M 98ᵇ, ŞYD, G. 265

1 Hele her cānibi bir boylaya: Her cānibi boylaya hele M. [Ey bağın selvisi, sevgili gül bahçesini dolaşırken (boyunla) çok övünme de onun her yanı gezmesini bekle.]

2 ola: olur M. [Tatlı dilli papağanın lütfedip konuştuğunu duyanlar: "Sözün hoşluğu ancak bu kadar olur." dediler.]

3 didüm: didi D. [Sevgiliye "Gönüller almaya neden nedir?" diye sorunca (bana) güzel yüzünü gösterdi; ben de ona "Ne güzel bir sebep/yüz!" diye karşılık verdim.]

4 Miskini: Müşgini D. [Misk kesesini sevgilinin yolunun toprağına benzeten Hoten ahusu, öyle anlaşılıyor ki henüz uslanmamıştır.]

5 [Sevgili, Yahyâ'ya: "Gül ve bülbülün vakti erişti; öyleyse sabahleyin sen ve ben gül bahçesine doğru yola çıkalım." demiş.]

49.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Sāḳīye diñüz bezme yine bāde getürsün
   Bir bir hep unutduḳlarımuz yāda getürsün

2. Gül gibi ṣunup her birine cām-ı leb-ā-leb
   Bezm ehlini bülbül gibi feryāda getürsün

3. Mecnūn gibi yābāna giden bü'l-heves-i ʿaşḳ
   Ḥal itmedügi müşkili üstāda getürsün

4. Cevr oḳları delsün dir ise baġrını ʿāşıḳ
   Kirpiklerini ḫāṭır-ı nā-şāda getürsün

5. Maḳṭaʿda idüp medḥ ser-i zülfüni **Yaḥyā**
   Vaṣf-ı ḳad-i mevzūnuñı bālāda getürsün

---

49. M 98[b], ŞYD, G. 287

1 [Sakiye meclise şarap getirmesini söyleyin de unuttuklarımızı bir bir hatırlatsın.]

2 [(Saki), Meclis ehlindeki her kişiye güle benzeyen silme dolu kadehler sunup onları bülbül gibi inletsin.]

3 [Mecnun gibi ıssız çöllere giden aşk heveslisi, aşamadığı zorlukları hocasına getirsin.]

4 Kirpiklerini: Kirpiklerüñi D. [Âşık, eziyet oklarının bağrını delmesini isterse (sevgilinin oka benzeyen) kirpiklerini gamlı hatrına getirsin.]

5 Maḳṭada: Manṭıḳda M. [Yahyâ, (sevgilinin) saçının ucunu şiirin son beytinde övüp endamlı boyunun vasıflarını ise yukarıda anlatsın.]

50.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Bār olmada gitdükçe raḳīb-i ḫar-ı nā-dān
   Bu böyle ḳalur mı götürür mi bunı devrān

2. Her şaḫṣ-ı girān-cānı el üstünde dutarsın
   Hiç aña taḥammül mi olur iy şeh-i ḫūbān

3. Şāhum ḥaẕer it bir şereri ʿāleme besdür
   Āh eyleyicek derd-ile bir sīnesi sūzān

4. Ḳurtulmaz ise nʾola oḳuñ temreni dilden
   İy ḳaşı kemān ḳanluyı elbette ṭutar ḳan

5. **Yaḥyā** nʾola nā-çīz ise de gönli büyükdür
   Ṣanma ele almaḳ anı şāhum ola āsān

---

50. M 98ᵇ-99ᵃ, ŞYD, G. 267

1 Bār: Yār M. [Cahil bir eşek (gibi olan) rakip gittikçe yük olmakta iken bu böyle kalır, felek onu daha fazla taşır mı?]

2 dutarsın: ṭutarmış D. [Ey güzeller sultanı, her tembel/külfetli kimseyi el üstünde tutarsan (bu yüke hiç) dayanılır mı?]

3 bir: her D. [Ey sultanım, yüreği dert ile yanmıştan kork; çünkü o ah edince (ahının) bir kıvılcımı âleme yeter.]

4 temreni: demreni D. [Ey yay kaşlı, (senin) okunun temreni gönülden çıkmazsa buna şaşılmaz; çünkü (bilinir ki) kanlıyı/katili kan tutar.]

5 Ṣanma: Ṣanman D. [Ey sultanım, Yahyâ'yı elde tutmak kolay olur sanma; çünkü o değersiz (bir zerre gibi) olsa da (onun) gönlü büyüktür.]

51.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ḫūblar zānu-be-zānū cām-ı zerrīn der-miyān
   Bir gül-i ṣad-bergdür gūyā o bezm-i dil-sitān

2. Gül dizüp zerrīn ḳadeḥ eṭrāfına bir kāsede
   Eyledi erbāb-ı meclis zīnet-i bezm-i cihān

3. Ṣaḥn-ı gülzāra virüp revnak gül-i raʿnā-ile
   Çevresin rengīn gül-i zībā ṭonatmış bāġbān

4. Rişte-i āla dizer gūyā nice yāḳut-ı nāb
   Devr īdüp ol meclisi cām-ı şarāb-ı erġavān

5. Gül gül itdi ʿārıż-ı ḫūbānı **Yaḥyā** tāb-ı mey
   Oldı şemʿ-i meclis-ārā her ṭaraf pertev-resān

---

51. M 99[a], ŞYD, G. 286

1 [Güzellerin diz dize olup altın kadehlerin ortada olduğu o gönül alan meclis sanki yüz yapraklı bir güldür.]

2 [Altın kadeh etrafına güller dizen meyhane ehli, bir kasede dünya meclisini süsledi.]

3 [Bahçıvan, gül bahçesinin avlusunu çift renkli gülle güzelleştirip çevresini ise güzel ve parlak güllerle süslemiş.]

4 dizer: dizüp M. [Erguvan renkli şarap kadehi, o meclisi dolaşarak sanki saf yakutları hileli bir ipe dizer.]

5 [Ey Yahyâ, şarabın harareti, meclisi süsleyen bir muma benzeyip her tarafı aydınlatınca güzellerin yanaklarını da al al etti.]

52.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. ʿAşḳ elinden gül perīşān lāle de dāġ-ı derūn
Ġoncenüñ dünyāyı daḫı görmemişken baġrı ḫūn

2. ʿAşḳ teʾsīrin görüñ kim ol ḳadar temkīn ile
Tīşe-i Ferhāddan kendin ṭaġıtdı Bī-sütūn

3. Dilberüñ pīrāye-i ḥüsni ruḫ-ı gül-rengidür
ʿĀşıḳuñ ser-māye-i kārı şirişk-i lālegūn

4. Ḳanda bir āḳil ki var nām u nişāndan bī-naṣīb
Ḳays meşhūr itmede dünyāda ʿunvān-ı cünūn

5. Pençesin meydān-ı istiġnāda kimse burmadı
Ḳuvvet-i bāzū-yı ʿaşḳuñ itdi **Yaḥyā**yı zebūn

---

52. M 99[a], ŞYD, G. 263

1 [Aşk sebebiyle gül dağılmış, lalenin gönlü yaralanmış; henüz dünyayı görmemiş olan goncanın ise bağrı kan içinde kalmıştır.]

2 [Aşkın kudretini görün ki vakarlı Bîsütûn dağını Ferhat'ın baltasıyla kendinden geçirdi. / parça parça etti.]

3 ruḫ-ı gül-rengidür: ruḫ-ı rengīndür M. [Sevgilinin güzellik övüncü parlak yanağı iken âşığın işinin sermayesi ise lale renkli/kanlı gözyaşlarıdır.]

4 āḳil: āşıḳ M / nām u nişān: nām nām M. [Her nerede adı sanı bilinmeyen akıllı bir kimse varsa sebebi Mecnun'un dünyada deliliğin namını meşhur etmiş olmasıdır.]

5 [Mağrurluk meydanında kimsenin bileğini bükemediği Yahyâ'yı senin aşkının kol kuvveti güçsüz bırakmıştır.]

53.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Mey midür sāḳī midür mest-i ḫarābı iñleden
   Sen misün yā ʿaşḳ mı muṭrib rebābı iñleden

2. Aġlamazdı sīḫ-i miḥnet deldüginden baġrını
   Āteş-i sūzān-ı ʿaşḳuñdur kebābı iñleden

3. Mūrı gör gendümle ʿayş eyler şikāyet eylemez
   Ārzū-yı şehd ü şekkerdür ẕübābı iñleden

4. Seng-diller döymeye çarḫ-ı sitemger cevrine
   Ġuṣṣa-ı devrān degül mi āsiyābı iñleden

5. Bir gözi bīmāruñ iy **Yaḥyā** teb-i hicrānıdur
   Pister-i ġamda dil-i pür-ıżṭırābı iñleden

---

53. M 99[a], ŞYD, G. 270

1 [Perişan hâldeki şarhoşu inleten şey şarap mıdır saki mi? Rübabı inleten çalgıcı sen misin yoksa aşk mı?]

2 [Kebabın ağlamasının sebebi dert şişinin ciğerini delmesi değil senin aşkının yakıcı ateşidir.]

3 gendümle: gend-ile M / ʿayş: ʿişret M / eyler: - M. [Sinek, şeker ve bal arzusundan dolayı inlemekte iken karıncayı gör ki buğdayla yaşar (yine de) şikâyet etmez.]

4 [Zalim feleğin zulmüne taş kalpliler bile dayanamazken değirmeni inleten, bu dönmek derdi değil midir?]

5 [Ey Yahyâ, azap ile dolu olan gönlü dert döşeğinde inleten şey, gözü hasta (gibi baygın bakan) sevgilinin ayrılık ateşidir.]

54.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Getür cām-ı sürūr-encāmı diller şād-kām olsun
   Tamām itdi bizi ġam sāḳiyā ġam da tamām olsun

2. Ṣafā virsün derūn-ı cāna tāb-ı āfitāb-ı mey
   Sarāy-ı ʿişrete her kāsesi billūr-cām olsun

3. Ḫaṭ-ı ʿanber-sirişt-i yār virsün özge keyfiyyet
   Mey-i gül-fāmı laʿl-i nābı miskiyyüʾl-ḫitām olsun

4. Bilüp ʿayş-ı müdāma meylini bī̇-çāre-i ʿaşḳuñ
   Şarāb-ı laʿl-i nābın ṣundı dilber müstedām olsun

5. Ṣalınmaḳ olmadı **Yaḥyā** ile bir kerre kūyuñda
   Ne olmaz işdür olsun iy teẕerv-i ḫoş-ḫırām olsun

---

54. M 99[a]-99[b], ŞYD, G. 272

1 [Ey saki, son neşe kadehini getir de gönüller, emeline erişip mutlu olsun; mademki gam bizi tüketti, o da yok olsun.]

2 kāsesi: kāse M. [Şarabın güneş gibi (yakan) hararet, can özüne keyifler versin; o (şarabın) her kasesi işret sarayına parlak bir cam olsun.]

3 gül-fāmı: gül-fām M. [Sevgilinin amber tabiatlı hattı, (âşıklara) bir başka keyif versin; gül renkli, saf şarabın sonu misk olsun.]

4 [Sevgili, aşka düşmüş zavallının keyfe düşkünlüğünü bildiğinden ona mecliste daim olsun diye saf şarabını sundu.]

5 [Ey hoş salınışlı sülün, Yahyâ ile mahallende bir kez yürümek nasip olmadı; ne yapalım bu olmaz bir iştir, olsun.]

55.

Feᶜilātün feᶜilātün feᶜilātün feᶜilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Şīve vü nāz-ile ol serv-i ḫırāmān yürisün
   Bī-kerān leşker ile rāyet-i sulṭān yürisün

2. Erġavān şekline döndür tenüm iy dīde benüm
   Naḫl-i miḥnetdür aña ṣu yirine ḳan yürisün

3. Eli ayaġı yolıña ṭuta mey ṣun sāḳī
   Dir iseñ cānı gelüp ḫaste-i hicrān yürisün

4. Bādbānını ḥabābuñ niçe pür itdi hevā
   Yürisün zevraḳ-ı cām-ı mey-i raḫşān yürisün

5. Çünki āsāyişe imkān yoḳ içinde **Yaḥyā**
   Bir dem evvel bu sitem-ḫāne-i vīrān yürisün

---

55. M 99ᵇ, ŞYD, G. 292

1 [O selvi boylu, eda ve naz ile yürüsün; sultanın sancağı binlerce askerlerle yürüsün.]

2 [Ey göz, (kanlı yaşlar akıtarak) bedenimi erguvana döndür; (bedenim) mademki cefa fidanıdır (öyleyse) onu su yerine kanla sula.]

3 Eli ayaġı yolıña ṭuta: Ele ayaġı bula yeñi ṭuta M. [Ey saki, o ayrılık hastasının eli ayağı tutsun, can gelip yürüsün dersen (ona) şarap sun.]

4 [Hava, parlak mey kadehinin sandalı ilerlesin/yürüsün diye kabarcığın yelkenini çok kere doldurdu.]

5 dem: gün M. [Ey Yahyâ, bu harabeye dönmüş zulüm yeri bir an evvel yok olsun; çünkü burada huzur bulmak mümkün değildir.]

56.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ḳomayup ṭāḳatüm feryāda nālān olmasun dirsin
   Gözüm yaşını alursın da giryān olmasun dirsin

2. Cefā ṭaşıyla mirʾāt-ı dilüm ṣad-pāre eylersin
   Ne mümkindür yine ḫaṭır perīşān olmasun dirsin

3. Melāḥat mülkini tesḫīr idüp şemşīr-i ġamzeñle
   Güzellik kişverinde ġayrı sulṭān olmasun dirsin

4. Benüm ẓan īdügüm bu kim ġurūr-ı ḥüsn-ile bir gün
   Felekde mihr-i raḫşān māh-ı tābān olmasun dirsin

5. Nice ḳul olmasun **Yaḥyā** saña iy pādişāh-ı ḥüsn
   Yolumda senden özge kimse ḳurbān olmasun dirsin

---

56. M 99[b], ŞYD, G. 285

1 feryāda: feryād M. [Bende (zaten) feryat etmeye hâl bırakmayıp o âşık inlemesin dersin; beni ağlatırsın (da o âşık) ağlamasın dersin.]

2 [Cefa taşıyla gönül aynamı yüz parçaya bölüp "Gönül kırılmasın" dersin, (el insaf) bu mümkün müdür?]

3 [Şirinlik yurdunu bakış kılıcınla zapt edip güzellik ülkesinde (benden) başka sultan olmasın, dersin.]

4 itdügüm: itdigüm D. [Ben öyle sanıyorum ki sen bir gün güzelliğinin verdiği gururla, gökte parlak güneşe ve aya ihtiyaç yoktur, dersin.]

5 [Ey güzellik sultanı, Yahyâ sana nasıl kul olmaz; çünkü sen (ona), yolumda senden başka kimse kurban olmasın, dersin.]

57.

Mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūlün

Hezec --. / -.-. / .--. / .--

1. Hercāyīye dil virme ki āvāre olursın
   Dermān bulımazsın ḳatı bī-çāre olursın

2. Bir pāre ṣafā üzre ol iy āyīne-i dil
   Her seng-dile düşme ki biñ pāre olursın

3. Dirsüñ ki nice vāṣıl olur dilbere ᶜāşıḳ
   Ġam çekme göñül yalvara yalvara olursın

4. Bir gün ki görünseñ olur ol gün bize bayrām
   Cānā ne ᶜaceb dilber-i meh-pāre olursın

5. Ḫūnī gözi kim ḫançer ile tīġ ile oynar
   Yaḥyā aña ulaşma ki pür-yāre olursın

---

57. M 99ᵇ, ŞYD, G. 288

1 [(Ey gönül), Vefasız bir sevgiliye gönül verme, perişan olursun; çünkü (derdine) derman bulamayıp çaresiz kalırsın.]

2 [Ey gönül aynası, her taş kalpliye âşık olup bin parça olacağına bir parça huzurlu ol.]

3 Dirsüñ: Dirsin D. [Ey gönül, âşık sevgiliye nasıl ulaşır, diyip tasalanma; yalvara yalvara (elbet emeline vasıl) olursun.]

4 Bir gün: Her gün D. [Ey can, sen ne şaşılacak bir ay parçasısın ki bize bir gün görünsen o gün bize bayram olur.]

5 [Ey Yahyâ, zalim bakışları hançer ve kılıç ile oynayan o sevgiliye yaklaşma; çünkü çok yaralanırsın.]

58.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Menzil al dil ʿaşḳ-ile pür-tāb u göz pür-āb iken
   Teşne-leb yolda ḳalur sālik olan bī-āb iken

2. Niçe bir kūy-ı ḍalāletde gezersin der-be-der
   Dergehi pīr-i muġānuñ mecmaʿ-ı aḥbāb iken

3. Kūyuña nice çekilmez ʿāşıḳ-i bī-çāreler
   Zülf-i ʿanber-bāruñuñ her tārı bir ḳullāb iken

4. Hīç revā mıdur ġam-ı dünyāya düşmek iy göñül
   Bir kenārına irilmez baḥr pür-girdāb iken

5. Ṣūret-i iḳbāl-i dünyā aldadur ġāfilleri
   ʿİşret añlarlar anı **Yaḥyā** ḫayāl-i ḫᵛāb iken

---

58. M 99ᵇ, ŞYD, G. 271

1 bī-āb: bī-tāb D. [(Ey âşık), yola gözün yaş, gönlün aşk ateşi ile doluyken yola çık; çünkü susuz iken yola çıkan kimse susuzluktan yolda kalır.]

2 [(Ey âşık), Meyhanecinin dergâhı dostlar meclisi iken sen sapkınlık mahallesinde başıboş bir hâlde daha ne kadar gezeceksin?]

3 [(Ey sevgili), Senin amber kokusu saçan saçının her teli bir çengel (gibi) iken, zavallı âşık (o çengele takılıp senin) sokağına nasıl çekilmesin?]

4 [Ey gönül, dünya derdine düşmek sana yakışır mı? Deniz girdaplarla dolu iken onun bir kenarına/kıyısına ulaşılabilir mi?]

5 añlarlar: anlarlar D. [Ey Yahyâ, dünyanın saadetli yüzü gafilleri aldattığı için rüyada oldukları hâlde kendilerini eğlencede sanırlar.]

59.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. ʿAḳlum ṭaġıdur zülf-i siyehkār-ı perīşān
   Cemʿiyyet-i ḫāṭır mı ḳor efkār-ı perīşān

2. Esbāb-ı melāḥat nice cemʿ olmış o şehde
   Ser-ber mi degül başdan o destār-ı perīşān

3. Vāʿiẓ bu kerāmet saña pesdür ki hemīşe
   Cemʿiyyete bāʿiṣ ola güftār-ı perīşān

4. ʿUşşāḳ-ı perīşān-dile gāhīce görinsün
   Çaḳ böyle nihān olmasa yār-ı perīşān

5. Her güşede naẓmuñ oḳınur vār-ısa **Yaḥyā**
   Söyletdi o kākül saña eşʿār-ı perīşān

---

59. M 100[a], ŞYD, G. 273

1 [(Sevgilinin) Karmaşık siyah saçları aklımı başımdan alıp dağınık düşüncelerimi bir araya getirmeye/aklımı başıma toplamaya fırsat vermedi.]

2 [Güzellik unsurları o sultanda nasıl da toplanmış! Hepsinin başında da o dağınık sarık gelmez mi?]

3 pesdür: besdür D. [Ey vaiz, dağınık sözlerinin daima birliğe/insanları bir araya getirmeye sebep olması sana keramet olarak yeter.]

4 nihān olmasa: ḥicāb itmesün D / yār-ı perīşān: efkār-ı perīşān M. [O eşsiz/tek olan sevgili, hep böyle gizlenmeyip gönülleri paramparça olan âşıklara bazı vakitler (keşke) görünse.]

5 [Ey Yahyâ, şiirinin her köşede okunmasının sebebi galiba o saçların sana (kendi gibi) dağınık/kederli şiirler söyletmesidir.]

60.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Yārdan seng-i belā gelse niçün āh dirin
   Başumı yarsa daḫı yarıcaḳ Allāh dirin

2. Bāġbān her ne ḳadar göge çıḳarsa ögerek
   Ḳadüñe nisbet ile ʿarʿarı kūtāh dirin

3. Mest ü medhūş yatan rindi ḫarābāt içre
   Ḫalḳ ġāfletde ṣanur ben aña āgāh dirin

4. İrgüren Kaʿbe-i maḳṣūda maḥabbet yolıdur
   Ben reh-i ʿaşḳı ḳoyan sālike gümrāh dirin

5. Her zamān ʿayş u ṣafā vaḳti midür iy **Yaḥyā**
   Diñlemezsin sözümi ben saña ki gāh dirin

---

60. M 100[a], ŞYD, G. 275

1 seng-i belā: seng-i cefā D // daḫı: da M. [Sevgiliden bana eziyet taşı geldiğinde niçin âh diyeyim; (atılan o taş) başımı yarsa bile Allah derim.]

2 ʿarʿarı: ʿarʿara D. [Bahçıvan, dağ selvisini övüp göklere çıkarsa da senin boyunla kıyaslayınca ben o selviye kısa derim.]

3 rindi: rind M // ṣanur: yatur M. [Meyhanede, hayretten sarhoş olup yatmakta olan rindi, halk gaflet uykusunda sanırken ben ona uyanık/basiret sahibi derim.]

4 [İnsanı maksadının Kaʿbe'sine ulaştıran muhabbet yoludur; öyleyse bu yoldan vazgeçmiş olan yolcuya, yolunu kaybetmiş/yoldan çıkmış derim.]

5 hiç: ben M. [Ey Yahyâ, her zaman eğlence vakti midir? Sen sözümü hiç dinlemezsin; oysaki ben sana "Vakti vardır." derim.]

61.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Makām-ı ḫūbdur gülşen o gül-ruḫsār diñlensün
   Nevāya başlasun dil bülbül-i gülzār diñlensün

2. Belā bezminde ḳaddüm çeng olup cismümdeki regler
   Fiġān u nāle ḳılsun muṭribā evtār diñlensün

3. Dil-i şeydāya hem-dem niçe dil bir yire cemʿ olsun
   Ṣafālar eylesün ʿuşşāḳ mūsīḳār diñlensün

4. Zamān-ı ʿayşdur meclis gerekdür ṣaḥn-ı gülşende
   Uzatmasun sözi vāʿiẓ de bir miḳdār diñlensün

5. Varup feryādlar ḳıl Bī-sütūna ḳarşu iy ʿāşıḳ
   Ṣanup Ferhādını rāḥat bulup kühsār diñlensün

6. Belā vādīlerinde seyl-i eşküm çaġlayup aḳsun
   Başın ol ṭaşdan ṭaşa dögen enhār diñlensün

---

61. M 100[a], ŞYD, G. 276 (Bu gazelin divanda mevcut olan altıncı ve yedinci beyti mecmuada *velehu* başlığı altında farklı bir şiir gibi gösterilmiştir .)

1 [O gül yanaklı, hoş bir makam olan gül bahçesinde dinlensin; Gönül bülbülü nağmeye başlasın da gül bahçesinin bülbülü dinlensin.]

2 [Ey çalgıcı, bela meclisindeki (çalgıların) teller(i) biraz durup dinlensin; benim çenge dönen boyum ile ona tel olan damarlarımın iniltisi dinlensin.]

3 niçe: nice D. [Aklı başında olmayan bu gönle arkadaşlık edecek pek çok gönül bir meclise toplansın; âşıklar musikar dinleyerek eğlensin.]

4 [Eğlence mevsimi geldiğinden gül bahçesine bir meclis gerektir; öyleyse vaiz, sözü fazla uzatmayıp biraz (durup) dinlensin.]

5 [Ey âşık, Bîsütûn dağına varıp orada inleyip ağla ki o dağ seni Ferhad sanıp rahata kavuşsun, dinlensin.]

6. çaġlayup: çaġlasun D. [Gözyaşı selim, bela vadilerinde çağlayıp aksın; başını taştan taşa vuran nehirler (biraz) dinlensin.]

7. Oḳı şīrīn-lebi vaṣfındaki eşʿāruñ ey **Yaḥyā**
Biraz meclisde ṭūṭī-i şeker güftār diñlensün

62.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ḥiṣṣedār olmazsa ʿāşıḳ ṭāliʿ-i fīrūzdan
Nice şād u ḫurrem olsun ʿīdden nevrūzdan

2. Neylesün nevrūz u ʿīduñ geldügin erbāb-ı ʿaşḳ
Āteş-i ġam gitse kānūn-ı dil-i pür-sūzdan

3. Cāme-i inʿām ehl-i cāha ḳomaz iḥtiyāc
Şākirüz elṭāf-ı ḫurşīd-i cihān-efrūzdan

4. Ġarbdan daḫı yaḳında geldi bād-ı nev-bahār
Ḳomadı bir nesne zīr-i ḫākde meknūzdan

5. Ġonca ṭıflın açmadı **Yaḥyā** hezāruñ naġmesi
Bī-ḫāberdür daḫı ol ʿuşşāḳdan nevrūzdan

---

7 [Ey Yahyâ, o tatlı dudaklı güzel hakkında yazdığın şiirlerini oku da mecliste biraz da (bu) tatlı dilli papağanın sözleri dinlensin.]

62. M 100[a]-100[b], ŞYD, G. 277

1 olsun: olur D. [Âşık, uğurlu talihten pay sahibi olamazsa bayram ya da nevruz onu nasıl mutlu edebilir?]

2 [Âşıklar, ateşle dolu gönül ocağından gam ateşi gitmedikçe bayramla nevruzun gelişini neylesin?]

3 [Biz, dünyayı aydınlatan güneşin lütuflarına şükredenlerden olduğumuz için (o sultanın bahşettiği) ihsan elbisesi, (bizi) makam sahiplerine el açtırmaz.]

4 [Bahar rüzgârı, garptan daha yakına gelip toprağın altında gizlenmiş hiç bir şeyi bırakmadı (tüm tohumları filizlendirdi.)]

5 [Ey Yahyâ, bir çocuğa benzeyen o gonca, âşıklardan ve nevruzdan habersiz olacak ki bülbüllerin nağmesi onu açmamıştır/gönlünü ferahlatmamıştır.]

63.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Mihribānlıḳ gördi ḫurşīd-i cihān-efrūzdan
   Germ olup bülbül nevāya başladı nevrūzdan

2. Ġonceler açılsa da görsek maḥabbet āteşin
   Var mı bir dil kim ola ḫālī bu demde sūzdan

3. Sūzen-i dil-dūz-ı ġamzeñ geçdi cāna şöyle kim
   Geçmedi cān riştesi ol sūzen-i dil-dūzdan

4. Ġamze-i cādū-yı dilberde ne tāḳat var idi
   Fitneler ögrenmese ol çeşm-i siḥr-āmūzdan

5. Meşʿal-i gül şevḳine seyr idegör şeb-tā-seḥer
   Giceyi farḳ itmek olmaz şimdi **Yaḥyā** rūzdan

---

63. M 100ᵇ, ŞYD, G. 278

1 [Bülbül, nevruzun gelişiyle dünyayı aydınlatan güneşten muhabbet görünce çoşup nağmeye başladı.]

2 [Bu mevsimde içinde ateş olmayan bir gönül var mıdır? goncalar keşke açılsa da aşk atesini biz de görsek.]

3 Sūzen-i: Sūzdan M. [Gönül delen bir iğneye benzeyen yan bakışların, canıma öyle isabet etti ki can ipim o iğneden geçecek yer bulamadı/vazgeçemedi.]

4 [Sevgilinin büyüleyici bakışları, fitne çıkarmayı sihir öğreten gözlerinden öğrenmeseydi bu denli güçlü olamazdı.]

5 Meşʿal: Müşkil M. [Ey Yahyâ, gül renkli kandillerin ışıklarını akşamdan sabaha kadar seyret; (bu ışıklar öyle çoktur ki) şimdi geceyi gündüzden ayırmak mümkün olmaz.]

64.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Yaḳlaşdı diyü ḫaṭṭını geçme o güzelden
   Kim gördi ki evvel öle bir kimse ecelden

2. Dilden geçen ol şāhı der-āġūşdur ammā
   Dāmānına ṣarılmadur ancaḳ gelen elden

3. Şimden-gerü bizden kerem it luṭfuñı kesme
   Öldük meded iy sāḳī-i gül-çehre keselden

4. Ezdi yüregüm seng-i ġam u derd-i firāḳuñ
   Ḳısmet baña endūh u belā imiş ezelden

5. Yāruñ ki miyānındadur ol ḫançer-i ġaddar
   Şimden-gerü **Yaḥyā** geçemezsin sen o belden

---

64. M 100ᵇ, ŞYD, G. 279

1 [(Ey âşık, hakkında çıkan) Ferman yaklaştı diye/sevgilinin ayva tüyleri çıkmaya başladı diye ondan vazgeçme; çünkü bir kimsenin eceli gelmeden öldüğü görülmemiştir.]

2 [Gönlümüzün istediği, o sultanı kucaklamak olsa da elimizden gelen yalnızca (onun) eteğine sarılmaktır.]

3 [Ey gül yüzlü saki, Bundan sonra bizden lütfunu kesmeyip (bize) ihsanda bulun; Yetiş! Çünkü rehavetten öldük./Ey gül yüzlü saki, sen bizden lütfunu kestiğinden beri ölü gibiyiz; Yetiş! Bundan sonra bizden cömertliğini esirgeme, (bize) ihsanda bulun.]

4 [(Ey sevgili), bir taşa benzeyen ayrılık gamın yüreğimi ezdi; (ne yapalım) bela ve keder, benim ezelden kısmetim imiş.]

5 [Ey Yahyâ, o zalim hançer sevgilinin belinde oldukça sen o belden vazgeçemezsin./ Ey Yahyâ, o zalim hançer (yol tutan bir haramiye benzeyen) sevgilinin belinde oldukça sen o beldeden geçemezsin.]

65.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ṣıma āyīne-i ḳalbüm ḥaẕer ḳıl inkisārumdan
   Beni ḫāk-ile yeksān eyleme ṣaḳın ġubārumdan

2. Yele virdi neşāṭum kār u bārın bād-ı āhumla
   Fiġān baḫt-ı siyāhumdan şikāyet rūzgārumdan

3. Biri ḫurşīd-i ʿālem-tāb u biri māh-ı bedr olmış
   Çıḳup iki şerer eflāke āh-ı pür-şerārumdan

4. ʿAceb nice bulupdur ben naḥīfi derd ü ġam bilsem
   Nişān ḫod ḳalmamışdur żaʿf-ile cism-i nizārumdan

5. Ricām oldur Ḫudādan ol ḳıyāmet ḳaddi göstersin
   Şu dem kim gözüm açup ṭuram iy **Yaḥyā** mezārumdan

---

65. M 100ᵇ, ŞYD, G. 280

1 [(Ey sevgili) kalp aynamı kırıp beni gücendirmekten sakın; beni yerle bir eyleme, kendini toprağımdan sakın.]

2 [(Ey sevgili) tüm sevincim, senin zulmün sebebiyle ettiğim ahın dumanıyla uçup gitti; (şimdi) bahtımın karalığından inleyip ömrümden şikâyet etmekteyim.]

3 [Kıvılcımlarla dolu olan ahımdan iki kıvılcım göklere çıkıp biri dünyayı aydınlatan güneşe biri de (geceyi aydınlatan) dolunaya dönmüş.]

4 naḥīfi: żaʿīfi M. [Acizlikten zayıf düşmüş olan bedenimden hiç bir iz kalmadığı hâlde acaba elem ve keder ben acizi nasıl bulmaktadır?]

5 [Ey Yahyâ, Allâh'tan dileğim, mezarımda gözlerimi açtığımda bana o uzun boylu sevgiliyi göstermesidir.]

66.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Olur gül gül ḳaçan şeftālular alsam ʿizārından
   Bu bāġuñ meyvesi evvel irişürmiş bahārından

2. Degüldür gūşvār-ı laʿl bir lüʾlüʾ-i lālādur
   Görinür sürḫ yāruñ reng-i rūy-ı tābdārından

3. Şehā pür-dāġ sīnem tāze tāze zaḫm-ı tīġuñla
   Baña yegdür cihānuñ gülşeninden lālezārından

4. İletdüñ būy-ı zülfin nāfenüñ baġrını ḫūn itdüñ
   O miskīni çıḳarduñ iy ṣabā āḫir diyārından

5. Yatur deşt-i belāda tāb-ı ġāmdan teşne-leb **Yaḥyā**
   İçürmez mi o ḫūnī daḫı tīġ-ı ābdārından

---

66. M 100ᵇ, ŞYD, G. 281 (Şiirin sonunda temme ifadesi yer almaktadır.)

1 gül gül: gül sāḳī M. [(Ey sevgili) yanağından her ne vakit öpücükler alsam (yanakların) gül gibi kızarır; (demek ki) bu bahçenin meyvesi bahardan önce yetişirmiş.]

2 [(Ey âşık), gördüğün şey lal taşından yapılmış bir küpe değildir; o sevgilinin aydınlık yanağının renginden dolayı kırmızı görünen parlak bir incidir.]

3 tāze tāze: tāze M. [Ey sultan, açtığın taze kılıç yaralarıyla dolu olan gönlüm, benim için dünyadaki nice gül ve lale bahçesinden daha üstündür.]

4 [Ey sabah rüzgârı, sevgilinin saçının kokusunu misk ceylanına ulaştırıp bağrını kanattın; ve o zavallıyı yerinden yurdundan ettin.]

5 [Yahyâ, (sevgilinin) gam ateşinden susuz (kalmış bir hâlde) bela vadisinde yatmakta iken o zalim, (şu zavallı hastaya) parlak kılıcınadan (su) içirmez mi?]

67.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Düketdi ṣabrını göñlüm o laʿl-i nāba düşelden
   Ḳomadı varını ḫarc eyledi şarāba düşelden

2. Gözüme ʿaks-i ruḫuñ düşmek ile yanmada göñlüm
   Hevā-yı dil ḳatı germ oldı cemre āba düşelden

3. İrişdi başı göge hīç ayaġı yir mi baṣar gör
   Fütāde-dil der-i yār-ı felek-cenāba düşelden

4. Ne ıżṭırāb u keş-ā-keşdedür bu cān-ı belā-keş
   Cefā-yı şāne ile zülfüñ ıżṭırāba düşelden

5. Ḥicāb-ı vuṣlat-ı yār añladum vücūdumı **Yaḥyā**
   Ne ḥālet idecegüm bilmem ol ḥicāba düşelden

---

67. M 101[a], ŞYD, G. 283

1 [Gönlüm, tıpkı şaraba müptela olup tüm varlığını harcayan biri gibi (kendini) sevgilinin kırmızı dudaklarına kaptırıp tüm sabrımı tüketti.]

2 [(Ey sevgili), cemre nasıl ki suya düşünce (hemen ardından toprağı) ısıtıyorsa yanağının hayali gözümün önüne gelince de gönlümdeki heves öyle hararetlenmektedir.]

3 Fütāde-dil: Fenādadur M. [Düşkün gönül, felek gibi yüce olan sevgilinin kapısına müptela olduğundan beri sevinçten başı göğe ermiştir; ayakları yere basmaz.]

4 ıżṭırāb u: ıżṭırāb-ı D. [(Ey sevgili), saçın tarağın zulmü ile hareketlendiğinden beri bela çekmekte olan (saçına takılı kalmış olan) bu can bilsen ne çekişme ve keder içindedir.]

5 [Ey Yahyâ, varlığımı sevgiliye kavuşmanın mahcubiyetiyle avutuyordum; ancak o mahcubiyete eriştiğimden beri ne yapacağımı bilmiyorum.]

68.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Bir güzel sev kim aña her nev-cevān reşk eylesün
   Cān gibi sīneñde yir itsün cihān reşk eylesün

2. Sīne-i pür-dāġdan dil murġı ḳılsun nāleler
   Ṣıḳlıġı diñsün hezāruñ gülsitān reşk eylesün

3. Ülfet it faḳr-ile tesḫīr it gedālıḳ ʿālemin
   Şöyle ḫoş-ḥāl ol ki şāh-ı kāmurān reşk eylesün

4. Olma iy rūḥ-ı revān ḫalvetde vü keşretde dūr
   Tā görüp üns ü ṣafāmuz ins ü cān reşk eylesün

5. Çeşme-i ḥayvānuñ aġzı ṣuyın aḳıtsun sözüñ
   Ḫıżr işitsün anı **Yaḥyā** her zamān reşk eylesün

---

68. M 101[a], ŞYD, G. 284

1 [Her taze dilberin imrendiği ve yüreğinde can gibi yer edindiği öyle bir güzel sev ki onu tüm dünya kıskansın.]

2 [Gönül kuşu, yaralarla dolu göğsümün içinden inlemeye başlasın; (o vakit) bülbülün sesi kesilsin, gül bahçesi (bu sesi) kıskansın.]

3 [Fakirlik ile dost olup dervişlik âlemini fethet; (hâlinden) öyle memnun ol ki muradına ermiş olan o sultan (seni) kıskansın.]

4 [Ey sevgili, yalnızlıkta ve kalabalıkta (benden) uzak olma ki tüm canlar, yakınlığımızı ve neşemizi görüp bizi kıskansın.]

5 her: bir M. [Ey Yahyâ, sözün abıhayat çeşmesinin ağzının suyunu akıtsın; bunu duyan Hızır da seni her daim kıskansın.]

69.

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Recez --.- / --.- / --.- / --.-

1. Bir çāre bulmaz derdine bī-çāre gönlüm neylesün
   Bir cāy-ı āsāyiş mi var āvāre gönlüm neylesün

2. Seng-i cefā-ile ṣıyup dildār mirʾāt-ı dili
   Yine dürüst olmaḳ umar ṣad-pāre gönlüm neylesün

3. Ol şerḥalar kim eyledi şemşīr-i ġamzeñ dilberā
   Yoḳ şerḥe ḳābil bir maḥal pür-yāre gönlüm neylesün

4. Dirsin nigāh-ı luṭfumı dilden murād itmek gerek
   Çeşmüñ uyar ol ġamze-i mekkāre gönlüm neylesün

5. Her gül mey-i āl-ile pür peymānedür **Yaḥyā** bugün
   Gül devri kendin itmesün mey-ḫᵛāre gönlüm neylesün

---

69. M 101ᵃ, ŞYD, G. 289

1 [Derdine derman bulamayan zavallı gönlüm, ne yapsın; dünyada huzurlu bir yer mi vardır?]

2 ṣıyup: yıḳup D // umar: diler D. [Sevgili, gönül aynasını eziyet taşlarıyla kırıp (onun yine) saf ve pürüzsüz olmasını umar; parça parça olmuş gönlüm ne yapsın (eski hâline nasıl dönsün)?]

3 Ol: Şol D. // yāre: pāre D. [Ey sevgili, kılıç gibi keskin bakışlarının açtığı kesik yaralarıyla dolu olan gönlümün, hâlini anlatacak dermanı kalmamıştır.]

4 luṭfumı: ḳalbimi M. [(Ey sevgili), "Hoş bakışlarımı gönülden istemek gerektir." dersin; ancak gözlerin hileci bakışlarına uymuş iken gönlüm ne yapsın?]

5 pür: bir M. [Ey Yahyâ, bugün her gül, kırmızı şarapla dolu bir kadeh (gibi) iken gönlüm bu gül mevsiminde/kadehlerin devrettiği (bu mecliste) şarap içmesin de ne yapsın?]

70.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Şeh-bāz gözüñ ṣayd-ı dil ü cāna süzilsün
   Zülfüñdeki dil-besteler iy māh çözilsün

2. Kirpiklerüñ alsun eline tīr ü sinānı
   ʿUşşāḳ dizilsün ṣaf-ı peykān düzilsün

3. Bīmār yatur gördüm işigüñde raḳībi
   Kūyuñda ḳoma anı şehā varsun üzilsün

4. Gülşende iken yār neden ġonce açılmaḳ
   Söyleñ aña bir gūşeyi bulsun da büzilsün

5. Ḳalmaya keder ʿaşḳuñ ola belki ṣafāsı
   Yaḥyā gel iñen ivmeyelüm bāde süzilsün

---

70. M 101a, ŞYD, G. 274

1 süzilsün: düşelden M. [Ey ay yüzlü güzel, doğan gözlerin gönlümü ve canımı avlamak için süzülsün; saçına gönül bağlamış âşıklar (da böylece oradan bir bir) dökülsün.]

2 peykān: peykār M / düzilsün:dürilsün M. [Âşıklar sıra sıra dizilince kirpiklerin eline ok ve mızraklarını alarak (bir bölük asker gibi) sıralansın.]

3 varsun: var M. [Ey sultan, eşiğinde hasta hâlde yatar gördüğüm rakibi sokağında barındırma, bırak ölsün.]

4 [Sevgili gül bahçesinde iken gonca neden açılmaya kalkıyor; ona söyleyin bir kenara çekilip büzülsün.]

5 [Ey Yahyâ, acele etmeyip şarabın süzülmesini bekleyelim; çünkü o gelince keder kalmaz, aşkın keyfi ortaya çıkar.]

71.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Yirümde ṣābitem gelse ḫadeng-i cān-sitān senden
   Nişān-ı tīrüñ olmaḳdan ḳaçan bulmaz nişān senden

2. Zebāna cevrüñ almam ṣaḳların sūzı derūnumda
   Dilüm yanar şikāyet itsem iy nā-mihribān senden

3. Ṣabā ḫāk-i rehi kim tūtīyā-yı dīde-i cāndur
   Birazcık alıgör yārān umarlar armaġān senden

4. Benüm ḫod sözümi yazmaġa döymez kāġıd u ḫāme
   Ne māniʿ gelse cānā nāme-i raḥat-resān senden

5. Ne lāzım ʿaşḳda ben ġālibem Ḳaysa dimek **Yaḥyā**
   Bir iki gün muḳaddemdür hele ol nā-tüvān senden

---

71. M 101[a]-101[b], ŞYD, G. 262

1 olmaḳdan: olmaḳda D. [Senden can alıcı oklar gelse de ben yine yerimde kalırım; çünkü senin okuna hedef olmaktan kaçan kimse senden bir iz bulamaz.]

2 ṣaḳların: ṣaḳlarum D / sūzı: sözüm M. [Ey şefkatsiz sevgili, yaptığın eziyetleri dile getirmeyip bu ateşi içimde saklarım; çünkü senden şikâyet etsem dilim yanar.]

3 Birazcık: Biraz çekse M. [Ey sabah rüzgârı, can gözüne sürme olan sevgilinin toprağından biraz alıp getir; çünkü dostlar senden bir armağan bekler.]

4 kāġıd: kaġaẕ D. [Ey can, benim sözlerimi yazmaya kağıt kalem yetmezken senden (beni) rahata eriştirecek bir mektup gelmesine engel nedir?]

5 [Ey Yahyâ, "Aşkta, ben Kays'tan üstünüm." demeye ne gerek vardır; o zavallı (yolcu) senden ancak bir iki gün öndedir.]

72.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Gönül şol murġa döndi ḳurtulınca lāne ḳaydından
   Giriftār ola bir dām-ı belāya dāne ḳaydından

2. Giriftār ola yazdı pāy-bend-i ʿaḳd-ı Leylāya
   Ḳaçup ṣaḥrālara ḳurtuldı Mecnūn ḫāne ḳaydından

3. Dil-i şeydā ider āmāde her tārına bir cānı
   Ḫalāṣ olsun diyü gīsū-yı yārı şāne ḳaydından

4. Varup Mecnūnı bulsam derdleşsem deşt ü ṣaḥrāda
   Disem bir bir aña çekdüklerüm bī-gāne ḳaydından

5. Dırāz olduḳça efzūn olmada dil-bestelük **Yaḥyā**
   Muḥaṣṣal ḳurtuluş yoḳ kākül-i cānāne ḳaydından

---

72. M 101[b], ŞYD, G. 291

1 dāne: lāne M. [Gönül, yuva bağından kurtulunca tohum endişesiyle bela tuzağına düşen bir kuşa döndü.]

2 [Mecnun, Leyla'nın ayağı bağlı kölesi olacakken çöllere kaçıp hane kaygısından kurtuldu.]

3 her: her bir M / cānı: cāy M. [Çılgın gönül, sevgilinin saçlarının tarak tasasından kurtulması için o saçların her bir teline bir can verir.]

4 [Çöllere gidip Mecnun'u bulsam ona kayıtsız sevgilinin elinden çektiklerimi bir bir anlatsam.]

5 bestelük: besteler D. [Ey Yahyâ, sevgilinin perçemi uzadıkça âşıklık da artmaktadır; kısacası onun saçlarının bağından kurtuluş yoktur.]

73.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteṣ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Göñül umar niçe gündür o yār-ı ġam-ḫᵛārın
   Olursa luṭf-ı ilāhī görür bugün yarın

2. ʿAceb degül ki döne kebge öykinen zāġa
   Çemende kebg o şāhuñ görürse reftārın

3. Ne deñlü zār u zebūn var-ise ṣatılmaḳda
   ʿAceb revācda gördüm bu ʿaşḳ bāzārın

4. Nuḳūd-ı eşkümi yoluñda dökmeden ḳaçmam
   Yoġ olsun ol kişi kim saña virmeye varın

5. Unutmasun hele **Yaḥyā**ya itdügin ol şāh
   Revā mı añmaya bir öyle ʿāşıḳ-ı zārın

---

73. M 101ᵇ, ŞYD, G. 266

1 niçe: nice D / gündür: demdür D // görür bugün: bugün görür D. [Gönül pek çok gündür kederli sevgilisini görmeyi umar; Allah lütfederse onu bugün yarın görür.]

2 şāhuñ: şūhuñ D. [Keklik, o sultanın çimenlikte yürüyüşünü görüp (taklit etmeye çalışsa) kekliğe özenen kargaya benzemesine şaşılmaz.]

3 [Aşk pazarını hayli bolluk içinde gördüm; anlaşılan orada ne kadar ağlayıp inleyen varsa satıcı bulmaktadır.]

4 ḳaçmam: ḳaçsam M // Yoġ olsun: Boġ ölsün D. [Ey sevgili, ben gözyaşı akçelerimi senin yoluna saçmaktan çekinmem; varlığını senin yolunda harcamayan kimse yok olsun.]

5 [O sultan, bilhassa Yahya'ya yaptıklarını unutmasın; çünkü öyle ağlayıp inleyen bir âşığı hatırlamamak olur şey değildir.]

74.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Baḳmaz yüzüme dīde-i ḫūn-bārı ne bilsün
   Gelmez yanuma eyledügüm zārı ne bilsün

2. Rūyında ḳarār itmege yüz ṭutmış-idi dil
   Ardınca imiş ḫaṭṭ-ı siyehkārı ne bilsün

3. Şīrīn düşürür sözlerin ol laʿl-i şeker-bār
   Ṭūṭī ötüyor leẕẕet-i güftārı ne bilsün

4. Her dil ki degül rāh-rev-i Kaʿbe-i kūyuñ
   Ol yolda olan serzeniş-i ḫārı ne bilsün

5. **Yaḥyā** ṭutalum eyler eşer yāra ġubāruñ
   Ol mest-i mey-i nāz bu esrārı ne bilsün

---

74. M 101[b], ŞYD, G. 260

1 [Yanıma gelmeyen ve yüzüme bakmayan o sevgili, ağlayıp inlediğimi, gözlerimin kanlı yaşlar döktüğünü nereden bilsin.]

2 [Gönül, (daima) senin yüzünde kalmayı/yüzüne bakmayı gaye edinmişti; ancak onun arkasında kara hattının olduğunu nereden bilsin.]

3 ötüyor: öteyor M. [O şeker (gibi olan) dudaklar, tatlı sözlerini (seçerek) söylerken kelamın tadını bilmeyen papağan (ise sürekli) ötüp duruyor.]

4 [(Ey sevgili), her gönül, (senin) mahallenin Ka'besinin yolunda yürüyemez; çünkü o yolda olanlar dikenden şikâyet etmez.]

5 [Ey Yahyâ, kabrinin toprağı sevgiliye tesir etse bile naz şarabıyla şarhoş olmuş o sevgili bunun sırrına erişebilir mi?/Ey Yahya, senin sevgiliye sunduğun esrar (gibi sarhoş edici sözler) naz şarabıyla sarhoş olmuş sevgiliye tesir etse bile o bunu nasıl anlasın?]

75.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden nesīm esse
   Ḫuṣūṣā çīn-i zülfinden gelüp ʿanber-şemīm esse

2. Semūm-ı hecr-i yāruñ ehl-i ʿaşḳa itdügin itmez
   Hevā olsa cehennem āteşi nār-ı caḥīm esse

3. Raḳīb-i nā-ḳabūl itmiş ṣavurmış yārı incitmiş
   Aġırdur ādemüñ başın hevā ġāyet ḥamīm esse

4. Ḳalur mı bāġ-ı dilde bir açılmaduḳ gül-i ümmīd
   Nesīm-i himmet ü iḥsānuñ iy şāh-ı kerīm esse

5. Gelür tīri muvāfıḳ rūzgār olursa iy **Yaḥyā**
   İrişür cāna rāḥat kūy-ı dilberden nesīm esse

---

75. M 101[b]-102[a], ŞYD, G. 304

1 şemīm: nesīm M. [Sevgilinin mahallesinden bilhassa onun amber kokulu saçının kıvrımından (yana) hoş bir rüzgâr esince can rahata kavuşur.]

2 hecr: herc D / itmez: bilmez M. [Hava çok sıcak olup rüzgâr cehennem ateşi gibi (sıcak) esse bile sevgilinin ayrılık rüzgârının âşıklara ettiğini edemez.]

3 itmiş: esmiş D // bir dem: ġayet D / ḥamīm: vehim M. [Sıcak esen rüzgâr insanın nasıl başını ağrıtırsa o aşağılık rakip de (bir rüzgâr gibi) esip gürleyip sevgiliyi incitmiş.]

4 [Ey kerem sahibi sultan, senin lütuf ve himmet rüzgârın esince gönül bahçesinde açılmayan tek bir ümit gülü kalır mı?]

5 [Ey Yahyâ, rüzgâr uygun olup sevgilinin sokağından (bize doğru) eserse onun (bakış) okunun eriştiği canım rahata kavuşur.]

76.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Aldı göñlüm bir cevān-ı ḫūb-rūy u tünd-ḫū
Ġamze-i sertīzi ḫūnī çeşm-i mesti fitne-cū

2. Yalıñuz bu ten degül ḳılca ḳalupdur cān daḫı
Az müddetde o gīsūlar beni ḳıldı dü mū

3. Rūy-ı ʿāşıḳ zaʿferān-renk olduġınuñ vechi bu
Laʿline şīrīnlik yazar o ḫaṭṭ-ı müşg-bū

4. Bir elif yazdı ḫayāl-i ḳaddi levḥ-i sīnede
Dīde ṭurmaz yaş döker itmez ḳabūl-i şüst ü şū

5. Ġūyiyā **Yaḥyā** bu şiʿr ol maṭlaʿ-ı zībā-ile
Bir cevān-ı tāzedür mevzūn ḳadd ü ḫūb-rū

---

76. M 102[a], ŞYD, G. 301

1 [Keskin bakışları zalim, sarhoş gözleri fitneci, sert mizaçlı fakat güzel yüzlü bir genç gönlümü almıştır.]

2 [O saçlar beni kısa zamanda iki saç teline döndürdü; sadece bu beden değil can da (eriyip) kıl kadar kaldı.]

3 [Âşığın yüzünün sararıp solmasının nedeni sevgilinin, dudağına misk kokulu hattıyla şirinlik(muskası) yazmasıdır.]

4 [Sevgilinin boyunun hayali, gönül levhasına bir elif çekince göz, arındığını kabul etmeyip durmadan yaş döker.]

5 [Ey Yahyâ, bu şiir o güzel matla beyti ile sanki güzel yüzlü, uzun boylu körpe bir sevgilidir.]

77.

Mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Sevdā-yı ser-i zülfüñi elden ḳomam ey māh
   Ser-rişte-i ʿaşḳ eldedür el- minetü liʾllāh

2. ʿAşḳuñ nice düşvār idügin her kişi bilmez
   Bir ben bilürem çekdügümi bir de bir Allāh

3. Her gice neler çekdügümi künc-i belāda
   Dünyālara her ṣubḥ yayar āh-ı seḥergāh

4. İncinmez idüm çıḳduġına ḫāne-i tenden
   Cān olsa eger nāvek-i cānān-ile hem-rāh

5. Hem āh iderin ḳaçduġına benden o māhuñ
   Hem ḫavf iderin kim anı **Yaḥyā** ṭuta ol āh

---

77. M 102[a], ŞYD, G. 306

1 [Ey ay (gibi güzel sevgili), saçının ucundaki sevdayı asla elden bırakmam; Allah'a şükürler olsun, aşk ipinin ucu elimdedir.]

2 bilürem: bilürin D. [Aşkın ne denli güç olduğunu herkes bilemez; (onun elinden) çektiklerimi bir ben bilirim bir de Allah bilir.]

3 [Seher vaktinde (göğe yükselen) ahım, geceleri neler çektiğimi her sabah dünyalara duyurur.]

4 [Can, sevgilinin bakış okları ile yoldaş olsaydı onun beden meskeninden çıkıp gitmesine gücenmezdim.]

5 Hem āh: Hem-rāh M / benden: tenden M // kim anı: anı M. [Ey Yahyâ, o ay (yüzlü) benden kaçtığı için hem ah ederim hem de ahımın tutmasından korkarım.]

78.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Yār açılsa biraz bāde-i nāb olsa bize
   Gelse sāḳī̄ sebeb-i refʿ-i ḥicāb olsa bize

2. Tāc-ı Dārāda olan gevheri biz neyleyelüm
   Cām-ı Cemde ḳonılan laʿl-i müẕāb olsa bize

3. Bāde-i ḫum-ı mecāzī̄ bize teʾs̱īr itmez
   Eski mey-ḫᵛārelerüz köhne şarāb olsa bize

4. Ehl-i dil düşmeni ḥussāda ʿaceb nʾitdük biz
   Şād olur her biri bir gūne ʿaẕāb olsa bize

5. Ḳanda var tāze güzel diyü ṣorarduḳ **Yaḥyā**
   Ṣonra tenhā bulıcaḳ yār cevāb olsa bize

---

78. M 102[a], ŞYD, G. 307

1 [Sevgili bize biraz içini dökse, saf şarap içmiş gibi olsak; saki meclise gelse haya perdemizi kaldırmaya sebep olsa.]

2 [Dârâ'nın tacındaki mücevheri ne yapalım; bize Cem'in kadehine konulan şarap gerektir.]

3 [Saf olmayan şarap küpü bize etki etmez; eski sarhoşlardan olduğumuz için bize yıllanmış şarap gerekir.]

4 [Gönül ehlinin düşmanı olan hasetçilere biz acaba ne yapmışız; bize her ne çeşit keder ulaşsa her biri memnun olur.]

5 [Ey Yahyâ, nerede taze bir güzel var diye sorardık; sevgiliyi yalnız bulsak da (bari) bize (o) cevap verse.]

79.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Her ḳaṭre-i eşküm ki aḳar ḳan arasında
   Lüʾlüʾ gibidür subḥa-i mercān arasında

2. Zülf-i siyehinden kesilür mi dil-i şeydā
   Bir rābıṭadur cān-ile cānān arasında

3. Olmaḳda güzellikde o meh Yūsuf-ı ṯānī
   Bir fitne ḳopar ḳorḳarın iḫvān arasında

4. Faṣl itmese aralarını ḫançer-i hicrān
   Ġavġā uzanurdı ten-ile cān arasında

5. **Yaḥyā** beni mi buldı hemān kāfir-i zülfi
   Bend eyleyicek bunca müselmān arasında

---

79. M 102[a]-102[b], ŞYD, G. 308

1 [Kanlar arasından süzülen gözyaşlarımın her bir damlası tespih taneleri arasındaki inci gibidir.]

2 Zülf-i siyehinden: Zülf-i siyehüñden M. [Bu çılgın gönül, sevgilinin can ile canan arasında bir bağ olan kara saçlarından vazgeçer mi?]

3 [O ay (yüzlü sevgili) güzellikte ikinci Yusuf olunca kardeşler arasında bir fitne çıkmasından korkarım.]

4 [Ayrılık hançeri onları ayırmasaydı ten ile can arasındaki çekişme uzayıp giderdi.]

5 [Ey Yahyâ, sevgili bunca müslüman arasında o kara saçlarıyla bağlayacak bir beni mi buldu?]

80.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Cāna ḫaṭ-ı Yāḳūtı yazan ol dehen üzre
   Bir noḳṭa ḳomış sürḫ ile gūyā ẕeḳan üzre

2. Ḫāl-i siyehüñ ʿārıż-ı zībāña yaraşmış
   Zülfüñ ne güzel düşmiş o vech-i ḥasen üzre

3. Zülfüñde göñül ġamzeñ-ile eglenür ey māh
   Cān-bāz gibi tīġ-ıla oynar resen üzre

4. Pīrāheni ḥıfẓ eyler eser yelden o māhı
   Ditrer ṭurur ol Yūsuf-ı gül-pīrehen üzre

5. **Yaḥyā** o şehüñ cevherī-i laʿlini söylet
   Yāḳūtı neden kim ṭuta dürr-i ʿAden üzre

---

80. M 102[b], ŞYD, G. 309

1 yāḳutı: yāḳut M. [Ey can, dudaklarına Yakut **h**attı'nı yazan (Allah), çenenin üstüne sanki kırmızı mürekkeple bir nokta koymuştur.]

2 yaraşmış: yaraşmaz M. [Saçın güzel yüzün üzerine ne de hoş dökülmüş; kara benin, parlak yanağına (ne de güzel) yakışmış.]

3 [Ey ay (yüzlü güzel); gönül, ip üzerinde kılıç ile oynayan canbaz gibi senin keskin bakışların ile eğlenir.]

4 Pīrāheni: Pīrāmeni M. [O ay yüzlü gül (gibi kanlı) gömlekli Yusuf güzelliğindeki sevgilinin (nazik) gömleği, onu esen yelden korur, üzerine titrer.]

5 cevherī-i : cevher-i M. [Ey Yahyâ, sevgilinin lal dudaklarına yakutu Aden incisinden neden üstün tuttuğunu sor./Ey Yahyâ, sevgiliye, lal dudaklarını Aden incisi (gibi olan dişleri) üzerinde neden tuttuğunu/neden sustuğunu sor.]

81.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ṣaḳın pervāne bāl u per açup şemʿe yaḳīn olma
   Yanar dūşuñdaki ol şāl-i kibrītī emīn olma

2. Perīşān olma ey gül bülbülüñ āh u enīninden
   Niyāz-ı bülbül-i zārı götürmez nāzenīn olma

3. Ṭutalum gözi açıḳlardan olmışsun be hey zāhid
   Ḫudā Settārdur ṭaʿn itme rinde ʿayb-bīn olma

4. Serīr-i nāz u istiġnāya geç devletle ʿizzetle
   Şeh-i ḥüsn ü bahāsın ġayrılarla hem-nişīn olma

5. Cihān-ı bī-ṣebāt içre ġam u şādī ber-ā-berdür
   Eger şād olmaduñsa ġam degül **Yaḥyā** ḥazīn olma

---

81. M 102b, ŞYD, G. 313

1 [Ey pervane, sakın kolunu kanadını açarak muma yaklaşma; omzundaki sarı şal her an yanabilir, çok emin olma.]

2 gül: meh M. [Ey gül, bülbülün inleyip ah etmesinden dolayı üzülüp dağılma; bülbülün feryatlarını çekemeyen nazlı güzellerden olma.]

3 [Be hey zahit, kusur arayanlardan olup gönül ehlini kınama. Diyelim sen gözü açıklardansın; ancak Allah Settardır (unutma).]

4 istiġnāya: istiġnāda M / geç: giç M. [Yüceliğinin şerefiyle naz ve kanaat tahtına otur; çünkü sen güzelliğin kıymetli sultanısın, yabancılarla oturup kalkma.]

5 [Ey Yahyâ, kararsız dünyada mutlu olamadınsa bu dert değildir; Hüzünlenme! (Burada) keder ve sevinç yan yanadır.]

82.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Gönlüm açılmaz dime cānā bahār olsun hele
İvme ʿayşa murġ-ı zerrīn-per şikār olsun hele

2. Güç degüldür yārı tenhā eylemek aġyārdan
Ṭāliʿüm olsun müsāʿid yār yār olsun hele

3. Gözine girmek ḥasūduñ nicʾolur seyr idesin
Cism-i zārum reh-güẕārında ġubār olsun hele

4. Dostum yoluñda ölmek iḫtiyār itdüm diyen
Cām-ı ʿaşḳuñ nūş idüp bī-iḫtiyār olsun hele

5. Olma **Yaḥyā** luṭfına maġrūr o ṭıfl-ı nev-resüñ
Ḳadr-i ḥüsni fehm ider bir şīvekār olsun hele

---

82. M 102ᵇ, ŞYD, G. 315, 4/5, 5/6 (Bu gazelin divanda mevcut olan dördüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Sūzuma ḥūrşīd-i ʿālem-tābı çarḥuñ döymeye
Āteş-i dāġ-ı nihānum āşikār olsun hele

1 ʿayşa: ʿayş M. [Ey can, gönlüm feraha kavuşmaz deme, baharı bekle; eğlence için acele etme, altın kanatlı kuşun av olmasını bekle.]

2 [Sevgiliyi rakipten ayırmak güç değildir; (yeter ki) talihim elverip sevgili (bana) yardımcı olsun.]

3 idesin: eylesün M. [Ey sevgili, zayıf düşmüş bu bedenim o kıskanç rakibin geçtiği yolda toz toprak olunca (onun) gözüne girmek nasıl oluyor göresin.]

4 [Ey dostum, (sana) "Yolunda ölmeyi seçtim." diyen kimse önce (senin) aşk kadehinden içip kendinden geçsin.]

5 [Ey Yahyâ, o taze dilberin güzelin kıymetini bilen nazlı bir yâr olduğundan emin olmadan lütfettikleriyle gururlanma.]

83.

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Recez --.- / --.- / --.- / --.-

1. Būy-ı vefā ṭuymazdı dil ol ḫaṭṭ-ı müşgīn olmasa
   Gülzārdan olmaz ṣafā seyr-i reyāḥīn olmasa

2. ʿAḳl u ḳarār u ṣabrumı yaġma iderse ġam degül
   Tātār ġamzeñ dilberā ġāretger-i dīn olmasa

3. Cānā nezāketle lebüñ beñzer ṭoḳundı bādeye
   Böyle ḳızarmazdı eger ġāyetde rengīn olmasa

4. ʿĀlem görinmezdi şehā ben mübtelānuñ gözine
   Ḫāk-i ḥarīmüñ sürme-i çeşm-i cihān-bīn olmasa

5. Şiʿrüñ o yār-ı nāzenīn almazdı **Yaḥyā** aġzına
   Laʿl-i revān-baḫşı gibi rengīn ü şīrīn olmasa

---

83. M 102ᵇ-103ᵃ, ŞYD, G. 318

1 [Reyhanların seyri olmayınca/kokusu ulaşmayınca gül bahçesi nasıl neşe vermezse (sevgilinin) misk kokulu hattı olmayınca da gönül vefanın kokusunu duyamaz.]

2 [Ey dilber, Tatarlara benzeyen bakışlarının aklımı, sabrımı ve huzurumu yağmalaması dert değildir; (keşke) imanıma dokunmasa.]

3 [Ey can, dudağın şaraba nezaketle dokunmuş olacak; yoksa o (dudağın) son derece renkli/güzel olmasaydı şarap böyle kızarmazdı.]

4 [Ey sultan, (senin) hareminin toprağı dünyayı gösteren bir sürme olmasaydı dünya ben düşkünün gözüne görünmezdi.]

5 [Ey Yahyâ, (senin) şiirin sevgilinin can bağışlayan kırmızı dudakları gibi tatlı ve parlak olmasaydı; o nazlı yâr (senin şiirini) ağzına almazdı.]

84.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Dilber giceyle gelse raḳīb āgeh olmasa
   Ol rū-siyāh sāye gibi hem-reh olmasa

2. Naḫl-i emel ne deñlü bülend olsa ḫūb idi
   Dest-i ḥayāt u ḳadd-i beḳā kūteh olmasa

3. Zāhid bu deñlü ṣıklet-i tāc u ḳabā-ile
   Uçmaḳ ümīdin itmez idi ebleḫ olmasa

4. Maʿmūrdur mülāḥaẓa-i yār-ile göñül
   Ḥālüm ḫarāb olurdı eger ol şeh olmasa

5. Beñzetmez-idi rūyuña **Yaḥyā** gül-i teri
   Ezhār içinde cümleden ol eşbeh olmasa

---

84. 103[a], ŞYD, G. 314

1 rū-siyāh: rūy-ı siyāh M. [Sevgili, (meclise) rakibin uyanık olmadığı bir gece gelse de o kara yüzlü (rakip) kendisine bir gölge gibi yoldaşlık edemese.]

2 bülend: dırāz D. [Ümit fidanının boyu ne kadar uzun olsa o denli iyiydi; hayatın eli ve sonsuzluğun boyu böylesine uzun olmasaydı.]

3 Zāhid: Vāʿiẓ M. [Zahit, ahmak olmasaydı bunca taç ve kaftanı varken/makama ve dünya malına sahipken cenneti dileyemezdi.]

4 [O sultan olmasaydı hâlim perişan olurdu; çünkü gönül (yalnızca) sevgilinin fikriyle şenlenmektedir.]

5 rūyuña: rūyına D // ol: - M. [(Ey sevgili), tüm çiçekler içinde en benzeri o olmasaydı Yahyâ (senin) yüzünü taze güle benzetmezdi.]

85.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Bādeyi bir ḫumdan içsek kim ferāġı olmasa
   Bir şarābuñ mesti olsaḳ kim yasaġı olmasa

2. Düzd-ġamzeñ ḳanda gizlerdi alup naḳd-i dili
   Güşe-i çeşmüñ eger anuñ yataġı olmasa

3. Dilleri baġlar idüp ṭarf-ı külāhuñdan ẓuhūr
   Kākülüñ böyle ḫurūc itmezdi bāġī olmasa

4. Nice āsāyiş iderdi öyle bir vīrānede
   Sīne sulṭān-ı ġamuñ eski ocaġı olmasa

5. Sözleri **Yaḥyā**nuñ olmazdı bu resme sūznāk
   Nār-ı hicrān-ile yanmış dilde dāġı olmasa

---

85. M 103[a], ŞYD, G. 320

1 bir ḫumdan: pür-ḫumdan M. [Vazgeçilmez bir küpten şarap içsek; yasağı olmayan bir şarabın sarhoşu olsak.]

2 Düzd: Dest-i M. [Gözünün köşesi onun yatağı olmasaydı hırsız bakışların, çaldığı gönül akçesini nerede gizleyebilirdi?]

3 bāġī: bağı D. [Başlığının ucundan görünüp gönülleri kendine bağlayan kâkülün asi olmasaydı (o başlıktan) çıkmazdı.]

4 [Gönül, gam sultanının eski hanesi olmasaydı (o sultan) böyle yıkık dökük bir yerde nasıl kalabilirdi.]

5 [Yahyâ'nın ayrılık ateşiyle yanmış gönlünde dağ yaraları olmasaydı sözleri bu denli yakıcı olmazdı.]

86.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ney gibi bir ʿāşıḳ-ı dem-sāz buldum kendüme
   Sırr-ı ʿaşḳı söylerin hem-rāz buldum kendüme

2. Her kişi bir kebk-reftārı şikār itmek diler
   Ben de bir ṣayd idicek şeh-bāz buldum kendüme

3. Ārzū eylerdi bir maḥbūb-ı müsteṉāyı dil
   Bir münāsib dilber-i mümtāz buldum kendüme

4. Çoḳ görürler bir iki peymāne mey nūş eylesek
   Ben de bu ḫumuñ şarābın az buldum kendüme

5. Künc-i ġamda eglenilmez gördüm ey **Yaḥyā** bu şeb
   Nālemi taḥrīk idüp bir saz buldum kendüme

---

86. M 103[a], ŞYD, G. 321

1 söylerin: söylerüm D. [Kendime ney gibi dost bir âşık ve aşkın sırrını paylaşacak bir sırdaş buldum.]

2 itmek diler: itmekdedür M. [Her kişi, keklik yürüyüşlü bir sevgili avlamayı isterken ben kendime avlayacak bir doğan buldum.]

3 [Gönül, kimseye benzemeyen bir sevgili isterdi; en sonunda kendime uygun, seçkin bir güzel buldum.]

4 Çoḳ görürler: Çoḳ mı gördüñ D // Ben de bu: Ben buna M. [Ben bu küpün şarabını kendime az buldum; (oysa onlar) bir iki kadeh şarap içsek bize çok görürler.]

5 Künc-i ġamda eglenilmez: eglenilmez künc-i ġamda D. [Ey Yahyâ, bu akşam gam köşesinde eğlence olmadığını görünce feryadımı harekete geçirip kendime ondan bir saz yaptım/bir eğlence çıkardım.]

87.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Ol dil-rubā ki bezme gele nīm mest ola
   Mānend-i cürʿa ġayrılaruñ ḳadri pest ola

2. Dilberler içre ʿaşḳ ola ol nev-cevāna kim
   Ḳadr-i maḥabbeti bile ʿāşıḳ-perest ola

3. Nerd oynaduḳ o şūḫ-ile būse ḳavl idüp
   Ammā didüm şu şarṭ-ile cānā ki dest ola

4. Çeksün elin o serv-i revāna ulaşmasun
   Şāḫ-ı çenār gibi o kim teng-dest ola

5. Huş-yārlıḳ ümīdini eyler mi tā-ebed
   Yaḥyā ki mest-i bāde-i bezm-i elest ola

---

87. M 103[a], ŞYD, G. 323

1 [O gönül çalan sevgili, meclise gelip yarı sarhoş olsa diğerleri şarap tortusu gibi kıymetten düşer.]

2 [Güzeller arasında âşığına tapıp aşkın kıymetini bilen o yeni yetme sevgiliye aferinler olsun./Âşığına tapıp aşkın kıymetini bilen güzeller arasındaki o (vefasız) sevgiliye aşk olsun.]

3 [O işveli güzel ile bir öpücüğüne tavla oynadık; ama ona: "Ey can şu şart ile ki (oyun) (bir) el olsun." dedim.]

4 o: şu D. [Çınar dalı gibi cimri olan kişi, salınan selviye ulaşamasın.]

5 [Elest meclisindeki şarabın sarhoşu olan Yahyâ, ebediyete dek ayılmayı ister mi?]

88.

Mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Ārām idemem būs u kenār eylemeyince
   Sīnemde gelüp yār ḳarār eylemeyince

2. Fāriġ olamam deşt-i ṭalebde tek ü pūdan
   Ol gözleri āhūyı şikār eylemeyince

3. ᶜAyb eylemeñüz her gice feryād u fiġānum
   Rāḥat bulamam nāle vü zār eylemeyince

4. Ol yār işiginde bizi ḳomadı aġyār
   Olmadı göñül terk-i diyār eylemeyince

5. Bāzār-ı maḥabbetde ruḫ-ı zerde baḳılmaz
   Tā ṣırma-keş-i ᶜaşḳı ᶜayār eylemeyince

6. Ḳan aġlamaġa başladı zaḫm-ı dil-i **Yaḥyā**
   Açılmadı çaḳ cānına kār eylemeyince

---

88. M 103ᵇ, ŞYD, G. 324

1 [Sevgili gönlümü mesken eylemedikçe, (onu) öpüp kucaklamadıkça rahata erememem.]

2 [Arzu çölünde o ceylan gözlüyü avlayıncaya dek koşturmaktan vazgeçemem.]

3 [Her gece inleyip şikâyet etmemi ayıplamayın; çünkü ben ağlayıp inlemedikçe huzur bulamam.]

4 bizi ḳomadı: bize yer ḳomadı D. [Rakip (Bizi) sevgilinin eşiğinde barındırmadı; ancak gönül bu diyardan göç etmedikçe oradan ayrılamadı.]

5 ṣırma-keş-i: ṣayrefī-i M. [Aşk pazarında, sırmakeş değer biçmedikçe sararmış bir yanağa kıymet verilmez.]

6 [Yahyâ'nın cana tak edinceye dek açılmayan/gizlenen gönül yarası artık kanamaya/yakınmaya başladı.]

89.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Gülmedük devrinde rāḥat virmedi bir ān bize
Çoḳ ṭolaşdı çoḳ cefālar eyledi devrān bize

2. Ṭurmaz eglersen nigāh-ı luṭfuñı bī-gāneye
Çoḳ mıdur ey çeşmi fettān ol ḳadar iẕʿān bize

3. Ey ecel sen de teḳāżā itme alma cānumuz
Lāzım olur virmege cānāna naḳd-i cān bize

4. Dāmen-i ʿĪsāya el irmez görinmez āb-ı Ḫıżr
Senden olur ey ṭabīb-i cān u dil dermān bize

5. Biz o Cemʿüz şiʿrümüz şiʿrāya feyż olur
Reşk ider **Yaḥyā** felekde encüm-i raḫşān bize

---

89. M 103ᵇ, ŞYD G. 326

1 [Felek döndükçe bize eziyetler edip bir an olsun rahat vermediğinden onun dönüşünde yüzümüz (hiç) gülmedi.]

2 Ṭurmaz: Ṭuymaz M. [Ey fettan gözlü sevgili, hoş bakışlarını o yabancılardan esirgemezken (bize) o kadar anlayışı çok mu görürsün?]

3 [Ey ecel, sen de bizi zorlayıp canımızı almaya çalışma; çünkü o can akçesi, sevgiliye vermek için bize lazım olur.]

4 [Ey gönül ve can hekimi, (derdimize) derman yine sendendir; çünkü Hz. İsa'ya elimiz ulaşmaz, Hızır'ın ölümsüzlük suyu ise kayıptır.]

5 şuʿarāya: şiʿrāya D / feyż olur: feyż-i nūr ider D. [Ey Yahyâ, biz, şiirleri Şiʿrâ yıldızına feyz veren o meclisten olduğumuz için gökteki parlak yıldızlar bizi kıskanır.]

90.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Dil incinmez olursa tīġ-ı ġamla sīne ṣad-pāre
   Ne ġam dervīşe olsa ḫırḳa-i peşmīne ṣad-pāre

2. Şikest irmiş göñül mirʾātına seng-i ḥavādiṯden
   Hele yüz gösteren bir gerçi kim āyīne ṣad-pāre

3. Nice ṭuyulmasun rāz-ı nihānum çāk-ı sīnemden
   Cihān ʿayyār ile memlū der-i gencīne ṣad-pāre

4. Ṣadef gibi baṣarsa baġrına ol dürr-i yektāyı
   Ḳayurmaz olsa ey dil sīne-i bī-kīne ṣad-pāre

5. Gül-i ṣad-berge döndürdi dil-i **Yaḥyā**yı şemşīrüñ
   Açıldı ġonceāsā gerçi ammā yine ṣad-pāre

---

90. M 103[b], ŞYD, G. 332

1 [Yün hırkanın parça parça oluşu derviş için nasıl gam değilse göğsümüzün gam kılıcıyla paramparça oluşu da gönlümüzü (öyle) incitmez.]

2 [Gönül aynası, taş gibi (kırıcı) olan haberler sebebiyle kırılmış olsa da yüz parça olan o ayna (her bir parçada) tek bir yüz gösterir.]

3 [Dünya hilecilerle dolmuş ve hazinenin kapısı darmadağın olmuşken yüreğimde saklı olan sırrım, göğsümdeki yarıklardan nasıl görünmesin.]

4 başarsa: - M. [Ey gönül, kinsiz olan sinen (tıpkı bir) sedef gibi o biricik inciyi bağrına basarsa (sinenin) paramparça olmasının bir önemi yoktur.]

5 [(Ey sevgili), kılıcın ile katmerli güle dönen Yahyâ'nın gönlü, her ne kadar gonca gibi açıldıysa da yine yüz parça olmuştur.]

91.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Çekinmekden göñül ḫālī degüldür sūy-ı cānāne
İlişmişdür gözi beñzer ḫam-ı gīsū-yı cānāne

2. Ne ḥaẓ kim ʿāşıḳa yüz göstere cānān yüzündendür
ʿAceb mi çeşm-i cān müştāḳ olursa rūy-ı cānāne

3. Ṭolaşmam kākül-i müşgīnine çoḳ başlu āfetdür
Fedā olsun dil ü cān ġamze vü ebrū-yı cānāne

4. Ṣabā bir daḫı bār olmaḳ mı teklīf itmek añlarsın
Ne var ben ḫāki bir kerre iletseñ kūy-ı cānāne

5. Çemende bülbülüñ feryādına bāʿiṣ nedür bildüm
Meşām-ı cāna gülden irdi **Yaḥyā** būy-ı cānāne

---

91. M 103b, ŞYD, G. 333

1 [Gönül sevgilinin tarafına yönelmekten vazgeçmiş değildir; öyle anlaşılıyor ki (gönlün) gözü sevgilinin saçının kıvrıma ilişmiş.]

2 ḫaṭṭ: ḥaẓẓ D. [Âşığa sevgilinin yüzünü görmek öyle bir zevktir ki bu sebepten can gözünün (daima) sevgilinin yüzünü görmek istemesine şaşılmaz.]

3 [Can ve gönül, sevgilinin kaş ve bakışlarına feda olsun; (ancak) onun zalim olan misk kokulu saçlarına (asla) dolaşmam.]

4 Ṣabā bir daḫı bār: Ṣabāya daḫı yār M / añlarsın: añlarsıñ D. [Ey sabah rüzgârı, ben düşkünü bir kez sevgilinin sokağına ulaştırsan ne çıkar? Teklifimi yük olmak mı görürsün?]

5 [Ey Yahyâ, bahçedeki bülbülün inlemesinin sebebini anladım; (bülbülün) can burnuna meğerse gülden, sevgilinin kokusu ulaşmış.]

92.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Ḳanlu peykānı ki bu sīne-i ʿuryāna çıḳa
   Beñzer ol ġonce-i nev-resteye dükkāna çıḳa

2. Oḳuñuñ sīneye degdi birisi biri dile
   Umarın pādişehüm birisi de cāna çıḳa

3. Ne ḳıyāmet ḳopa ol ḳāmet-i mevzūnuñ-içün
   Ne temāşā ola şāhum hele seyrāna çıḳa

4. ʿĀşıḳ-ı ḫaste-i hecrüñ nice çıḳmaz cānı
   Ḫançer-i yār ki ḳaṣd-ı dil-i nālāna çıḳa

5. Reh-i ʿaşḳındayuz ol serv-ḳadüñ ey **Yaḥyā**
   Ḳorḳaruz kim yolumuz vādī-i hicrāna çıḳa

---

92. M 104[a], ŞYD, G. 330

1 [Sevgilinin çıplak göğsüme isabet eden kanlı kirpikleri, pazarda satışa çıkan yeni yetişmiş goncaya benzer.]

2 [Ey sultanım, ok gibi olan kirpiklerinin biri göğsüme diğeri ise gönlüme erişti; umarım ötekisi de canıma isabet eder.]

3 [Ey sultanım, sen gezintiye çıktığında o ölçülü boyun için kıyametler kopar, eğlenceler düzenlenir.]

4 [Sevgilinin hançeri, inleyen gönlü katletmeyi dilerken ayrılıktan yorgun düşmüş âşığın canı nasıl çıkmaz.]

5 [Ey Yahyâ, o selvi boylu sevgilinin aşk yolundayız; ancak yolumuzun ayrılık vadisine çıkmasından korkarız.]

93.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Şikār itmek dilerse ʿāşıḳ-ı nā-şāddan ḳaçma
   Seni şeh-bāzum el üzre ṭutan ṣayyāddan ḳaçma

2. Tek itsün āzmāyiş ḫançer-i sertīz-i ḫūn-rīzin
   Gögüs ger ḳarşu var ol ġamze-i cellāddan ḳaçma

3. Çıḳarma pāy-ı dilden ḳayd-ı bend-i miḥnet-i ʿaşḳın
   Ḳul olduk cān-ile ol şāha çün bī-dāddan ḳaçma

4. Ṭutarsa gül gibi gūş-ı ḳabūli nāle-i ʿaşḳa
   İşiginde varup bülbül gibi feryāddan ḳaçma

5. Eger pākīze-gūluḳ ṭarzını ögrenmek isterseñ
   İşit cān-ile **Yaḥyā**nuñ sözin üstāddan ḳaçma

---

93. M 104[a], ŞYD, G. 334

1 [Ey doğan, kederli âşık seni avlamak isterse ondan kaçma; çünkü o seni el üstünde tutan bir avcıdır.]

2 [(Ey Yahyâ), sevgilinin can alıcı bakışlarından kaçmayıp karşısında göğsünü gererek dur ki kan dökücü keskin hançerini bir kez (üstümüzde) denesin.]

3 çün: - M. [Biz mademki o sultana candan kul olduk; öyleyse sen de zulümden kaçma, gönlün ayağından aşk derdinin bağını çözme.]

4 [Sevgili (âşıkların) aşk inleyişlerine gül gibi kulak kabartırsa kapısına varıp bülbül gibi inlemekten çekinme.]

5 [Saf ve temiz sözlülük üslubunu öğrenmek istersen Yahyâ'nın sözünü can kulağı ile dinle, hocadan kaçma.]

94.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Mūydan ince meyān-ı dil-rubādur var-ısa
   Yoḳ dehānından nişān sırr-ı Ḫudādur var-ısa

2. Nice günlerdür ki hīç nām u nişānı yoḳ dilüñ
   Bir kemend-i cān-şikāra mübtelādur var-ısa

3. Hīç söz yoḳdur dehānında dimiş erbāb-ı dil
   ʿĀşıḳ-ı dil-ḫaste-i hecre şifādur var-ısa

4. Cevher-i ḫāk-i derüñ ümmīdine düşmiş göñül
   Olmadı saʿy u ṭaleble kīmyādur var-ısa

5. Dostum **Yaḥyā**ya da bir niyyetüm vardur didüñ
   Neydügin bildürmedüñ ḳaṣduñ cefādur var-ısa

---

94. M 104[a], ŞYD, G. 338

1 [O gönül çalan sevgilinin beli galiba kıldan incedir; hiçbir izi olmayan ağzı ise zannımca Hakk'ın (bir) sırrıdır.]

2 [(Ey âşık) gönlünden günlerdir bir iz yoktur; galiba o, bir can avcısının ağına düştü.]

3 [Âşıklar: "Sevgilinin ağzında söz söylemeye yer yoktur." demiş; o sözler zannımca gönlü hasta olan âşığa şifadır.]

4 [Gönül, senin eşiğinin toprağındaki cevher olma hevesine düşmüş; (fakat bu) galiba istek ve gayretle gerçekleşmeyecek bir kimyadır.]

5 Neydügin: Neydügüñ M. [Ey dost, Yahyâ'ya bir maksadın olduğunu söyleyip ne olduğunu bildirmedin; niyetin galiba bana eziyet etmektir.]

95.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Dem-ā-dem gūşe-i mey-ḫānede ḫumlar gelür cūşa
   Naṣīb olmadı zühhāda cihānda böyle bir gūşe

2. Ṭutalum ben ġarībi luṭf-ile añmaġa bāʿiṣ yoḳ
   Sebeb ne ey cefā-cū itdügüñ cevri ferāmūşa

3. Biraz daḫı ḳalur mı ser-be-mühr ol ḫüsrevānī-ḫum
   Elüñ degmez mi ey pīr-i muġān bir kerre ser-pūşa

4. Cem-i devrānı oldı cām-ı gerdānıyla dünyānuñ
   Sipihrüñ seyr ider iḳbālin ol rind-i ḳadeḥ-nūşa

5. Naṣībüm künc-i miḥnetde ġam-ı ġamzeyle ḫūn-ı dil
   Ḳanāʿat ehline **Yaḥyā** yeter bir gūşe bir tūşe

---

95. M 104[a], ŞYD, G. 344

1 [Meyhanenin köşesindeki şarap küpleri her an çoşup taşmakta iken zahitlere dünyada böyle bir köşe nasip olmamıştır.]

2 [Ey cefa eden sevgili, diyelim ki ben zavallıyı iyilik ile hatırlaman için bir sebebin yoktur; öyleyse yaptığın eziyetleri unutmana sebep olan nedir?]

3 [Ey meyhaneci, elin bir kez olsun o büyük küpün başlığına uzanmaz mı? O küp yoksa biraz daha mı mühürlü kalacak?]

4 ider: idüñ D. [(Saki), dönen kadehiyle devrin Cem'i olmuştur; o şarap içen kişiye ikbalinin yıldızını seyrettirir.]

5 [Ey Yahyâ, gam köşesinde payıma düşen, sevgilinin bakışlarının derdi ile gönül kanıdır; çünkü aza kanaat edenlere bir köşe (ile) bir lokma yeter.]

96.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilātün

Mücteṯ .-.- / ..-- / .-.- / ..--

1. Ṭolu piyāle elinde şarāb-ı nāb gözinde
   Degül o māhveşüñ çarḫ u āfitāb gözinde

2. Şişüp ḳabarması var ḫayli devr-i sāġar-ı meyde
   Ḥabābuñ añlamazın ola nüh ḳıbāb gözinde

3. Ne baḳdı ḳadd-i dü-tāma ne göñlümi ele aldı
   Ne ṭıfl olur ki ḥaḳīr ola şeyḫ ü şāb gözinde

4. Kimüñ ḥużūrını uçurmadı o gözleri şeh-bāz
   ʿAceb mi ḫaste-i hecrüñ uçarsa ḫᵛāb gözinde

5. Gelür mi ʿaynına nergislerüñ çemende naẓar ḳıl
   Bu deñlü eşk-i firāvān ki var seḥāb gözinde

6. Göñülde ṣabrı dükeñdi gözinde yaş ise bī-ḥad
   Belālu ʿaşıḳ-ı zāruñ hemān ḥisāb gözinde

---

96. M 104ᵃ-104ᵇ, ŞYD, G. 347

1 [Elinde dolu bir kadeh (olduğu hâlde), gözünde (hâlâ) saf şarap olan o ay yüzlünün katında ne güneşin ne de feleğin bir kıymeti kalmıştır.]

2 devr-i sāġar-ı meyde: devr-i sāġarda M. [Şarap kadehinin dönmesiyle hava kabarcıkları şişip kabarır; (fakat ben) onun gözüne dokuz kubbenin nasıl (sığdığını) anlamam.]

3 ḥaḳīr: çıḳar M. [Sevgili ne iki kat olmuş boyuma baktı ne de gönlümü aldı; büyük küçük herkesin gözünde küçük düşen bir çocuğa döndüm.]

4 hecrüñ: ʿaşḳuñ D. [Senin ayrılığın sebebiyle hasta düşen âşığın gözünden uyku uçarsa buna şaşılmaz; (senin) doğan gözlerin kimlerin huzurunu kaçırmadı.]

5 [Bak bakalım, çemendeki nergislerin gözünde sehab hastalığı varken (o nergislerin gözünden) bu denli çok gözyaşı gelir mi?]

6 [İnleyen belalı âşığın gönlündeki sabır tükenmiş ve gözyaşlarının sonu gelmezken onun gözünde yalnızca hesabını almak düşüncesi vardır.]

7. Efendi ẓāhir u bāṭın diler ḳuluñ ola **Yaḥyā**
Ḳapuña yüz sürer āteş dilinde āb gözinde

97.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ne diller var o zülf-i pī̇ç-pī̇çe mübtelālarda
Ne ādem cānları ḳurtulmadı ḳaldı belālarda

2. Çalarsın yirlere ḳahr-ile mirʾat-ı dili ammā
Ele alur çoḳ olur anı şāhum dil-rubālarda

3. Feraḥ gelmez ġamuñ āvāre-dilden bir dem ayrılmaz
Beni bir yād ider yoḳ yādlarda āşinālarda

4. Ḳanaʿat gencine mālik olup künc-i selāmetde
Faḳī̇r olur şeh-i devrāna baş egmez gedālar da

5. İrişdi yine **Yaḥyā** feyż-i ebr-i luṭf-ı Yezdānī̇
Ṭarāvet var çemenlerde leṭāfet var hevālarda

---

7 [Ey efendim, kölen olan Yahyâ, kalbinde ateş gözünde yaş olduğu hâlde kapına yüz sürerken (senden) hem görüneni hem de gizli olanı ister.]

97. M 104ᵇ, ŞYD, G. 346

1 [Sevgilinin kıvrım kıvrım saçlarına tutulmuş ne gönüller var; O belada kalıp can veren ne âşıklar var.]

2 çoḳ: çoġ D [Ey sultanım, (âşığının) gönül aynasını sitemle yere atma; gönül alan güzeller içinde ona kıymet veren çok olur.]

3 [Derdin perişan gönlümü bir an olsun terketmediği için o (zavallı gönlüm) rahata ermez; dostlar ve yabancılar arasında ise beni hatırlayan yoktur.]

4 şeh-i devrāna: şeh-i dervī̇ş ne M / egmez: eger M. [Esenlik köşesinde kanaat hazinesine sahip olan bu fakir (âşık) (diğer) dilenciler gibi devrin sultanına boyun eğmez.]

5 [Ey Yahyâ, çemende tazelik, havalarda hoşluk vardır, öyle anlaşılıyor ki Allah'ın ihsan bulutlarının bereketi yine (bize) ulaştı.]

98.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Belā-yı hecri bī̇-cān eyledi cānānumuz gelse
   Muḥaṣṣal görsek ol rūḥ-ı revānı cānumuz gelse

2. Ḳoyup üftādesin aġyār-ile niçün gider bilsek
   Bizi aġlatmasa ol ġonce-i ḫandānumuz gelse

3. Kebāb itdi dil-i sūzānı tāb-ı nār-ı hicrānı
   Hemān şimden gerü luṭf eylese mihmānumuz gelse

4. Naẓardan dūr olaldan mülk-i dil ġāyet ḫarāb oldı
   Yapılsa göñlümüz ol şāh-ı ʿālī̇-şānumuz gelse

5. Gözüme teng ü tār oldı cihān yıllardur ey **Yaḥyā**
   Gözüñ aydın dise ʿālem meh-i tābānumuz gelse

---

98. M 104b, ŞYD, G. 348

1 bī̇-cān: bī̇-çāre M. [Ayrılık derdiyle bizi cansız bırakan sevgili, artık yanımıza gelse de sonunda cananımızı görüp can bulsak.]

2 [Biz düşkün âşığını bırakıp neden rakip ile gittiğini bilmediğimiz o şen gonca, artık bizi ağlatmaktan vazgeçip geri dönse.]

3 [O (beklenen) misafirin ayrılık ateşi, yanmakta olan gönlümüzü kebaba döndürdü; artık lütfetse de hemen gelse.]

4 [O şerefli sultan, keşke gelip gönlümüzü mamur etse; çünkü gönül mülkü sevgilinin bakışlarından uzak kaldığından beri hayli perişan olmuştur.]

5 Gözüme: Gözine D // Gözüñ: Gözin D. [Ey Yahyâ, dünya yıllardır gözüme karanlık ve dar gelmektedir; keşke o parlak ay (gibi olan sevgili) gelse de cümle âlem bize, gözün aydın, dese.]

99.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Dīdeden ṣu sepdügüm bu sīne-i sūzānuma
   Ḳorḳarın teʾsīr ide sūz-ı dilüm cānānuma

2. Ḳurṣ-ı dāġum tīġ-ı ḫūn-rīz ile eyler çāk çāk
   Ṭurmaz itmek ṭoġrar ol bī-raḥm dilber ḳanuma

3. Ġayrdan dil ḫānesin dildār içün ḳıldum tehī
   Yir ider ḳalbümde ol dilber gelürse yanuma

4. Seyre gitse her ḳaçan ṣatmaḳ diler ben bendesin
   Ḳul gerekmez mi ʿaceb ol ḫüsrev-i ḫūbānuma

5. Söyle elbette kime ʿāşıḳsuñ ey **Yaḥyā** diseñ
   Biñ ḥicāb-ile cevābını disem sulṭānuma

---

99. M 104[b], ŞYD, G. 350

1 [Gönlümdeki ateşin sevgiliye zarar vermesinden korktuğum için yanmakta olan yüreğime gözlerimden su serpmekteyim.]

2 [O merhametsiz sevgili, kan döken kılıcıyla gönlümdeki yanık yaralarımı ekmek gibi parça parça eder; kanıma durmadan ekmek doğrar.]

3 yanuma: ḫāneme M. [O sevgili, yanıma gelirse kalbimde yeri var; çünkü onun için gönül hanesini diğer her şeyden arındırdım.]

4 [O güzeller sultanına acaba bir köle gerekmez mi ki her gezintiye çıktığında ben kölesini satmak ister?]

5 [(Ey sevgili), bana "Ey Yahyâ, kime âşıksın muhakkak söyle." desen, ben de cevabımı bin bir utançla sultanıma söylesem.]

100.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Reşkümüz ḳalmadı hīç eski zamān ʿālemine
   Cāmını gördük a irişmedük ise Cemine

2. Başa çıḳdı ḳatı yüz buldı yuḳardanlıġı var
   Bu göñül baġlanalı bir güzelüñ perçemine

3. Ne ṣafālar sürer ādem ne çeker derd ü elem
   ʿĀlemüñ bir baḳıcaḳ sūrı ile mātemine

4. Gel berü meykede ser-ḫoşlarını seyr eyle
   Ḫanḳāhuñ ne baḳarsın bir iki sersemine

5. Gūşe-i meykedede tekyelenüp ey **Yaḥyā**
   Geliñüz hū diyelüm pīr-i muġānuñ demine

---

100. M 105[a], ŞYD, G. 349

1 gördük: gördüñ D / irişmedük: irişmedüñ D. [Eski zamanların hayatına karşı kıskançlığımız kalmamıştır; çünkü biz Cem'e yetişememiş olsak da (onun) kadehine eriştik.]

2 [Gönül, bir güzelin saçına tutulduğundan beri çok yüz buldu; şımarıp kibirlendi.]

3 [İnsan dünyanın şenliği ile yasına bir kez bakınca ne eğlenebilir ne de kederlenebilir.]

4 [Sen, tekkenin bir iki şaşkınına neden bakarsın; beri gel de meyhanenin (asıl) sarhoşlarını seyret.]

5 [Ey Yahyâ, geliniz, meyhanenin köşesine yaslanıp meyhanecinin nefesine/nefesiyle hû diyelim.]

101.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteẕ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Bu faṣl içinde ki her gūşe oldı pür-gül ü lāle
   Zebān-ı ḥāl-ile dir mey görüñ piyāle piyāle

2. Çoḳ oldı ḥaḳḳı bizüm üstümüzde bāde-fürūşuñ
   Ṣalāḥ odur ideyüz anı luṭf-ı Ḥaḳḳa ḥavāle

3. Çü ġamze ḫışm ider eyler nigāh-ı luṭfı nevāziş
   Fedā hezār dil-i ʿāşıḳ ol cemāl ü celāle

4. Midād-ı şevḳ-ile pür eylesem nʾola gice gündüz
   Ṣaḥīfe-i dili üstād-ı ʿaşḳ virdi ḳabāle

5. Şu şarṭ-ile ṭutarın tīr-i yāre sīnemi **Yaḥyā**
   Çeküp ḫadengini alursa dilde demreni ḳala

---

101. M 105[a], ŞYD, G. 351

1 [Bu mevsimde her köşe lale ve güllerle dolunca şarap, hâl diliyle (bize): "Görün bakın, her yer kadehlerle dolmuş." der.]

2 üstümüzde: üstümüze M // anı: - M. [Meyhanecinin üstümüzde çok fazla hakkı olduğundan onu Allah'a ısmarlarız; çünkü kurtuluş ondadır.]

3 ḫışm: çeşm M / ider: ide M // cemāl ü celāle: celāl ü cemāle D. [Yan bakışı ne vakit öfkelense hoş bakışıyla (hemen) gönül alan o güzellik ve azamet sahibine binlerce âşığın canı feda olsun.]

4 dili: dil M. [Gönül sayfasını arzu kalemiyle gece gündüz doldursam buna şaşılmaz; çünkü aşk hocası (bize) icazet vermiştir.]

5 [Ey Yahyâ, göğsümü sevgilinin okuna şu şartla (karşı) tutarım ki o göğsüme saplanmış okunu çektiğinde temreni gönülde kalsın.]

102.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Dil-i şeydā nʾola meyl eylemezse vaṣl-ı cānāne
   Ne zaḥmetler çeküpdür alışınca vaṣl-ı hicrāne

2. Niçün cām-ı muṣaffāyı getürmez sāḳī-i meclis
   Bizümle ʿahd ü peymān eyledi ṭurmaz mı peymāne

3. Nihāl-i bānı ḳadd-i yāra beñzetmişdüm incinmiş
   Anı nice yetişdürmişler ol şāh-ı cihānbāne

4. Gīce pervānelerle bezmi germ-ā-germ idi şemʿüñ
   Seḥer baḳdum ne şemʿ-i meclis-ārā var ne pervāne

5. Bu meclisden hemān ʿuzlet-güzīn olmaḳ gerek **Yaḥyā**
   Taḥammül eylemez ʿāḳil olan evżāʿ-ı mestāne

---

102. M 105[a], ŞYD, G. 355, 3/2, 2/3

1 vaṣl-ı: derd-i D. [Bu çılgın gönül sevgiliye kavuşmayı istemezse buna şaşılmaz; çünkü o ayrılığa alışmak için çok zahmet çekmiştir.]

2 [Meclis sakisi, bize neden saf (şarap) kadehi getirmez; yoksa bizimle sözleştiği hâlde sözünde durmaz mı?]

3 [Sevgilinin boyunu Ban fidanına benzettiğim için yâr bana kırılmış; kim bilir, bu haberi o sultana nasıl ulaştırdılar.]

4 [Mumun meclisi, geceleyin pervanelerle hayli hareketli iken sabah vakti baktım ki ne pervane ne de meclisi süsleyen mum var.]

5 [Ey Yahyâ, bu meclisten derhâl ayrılıp yalnızlık köşene çekil; çünkü akıllı bir kimse sarhoşların hâllerine katlanamaz.]

103.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ṣarīr-i bāb-ı cennetdür nevā-yı nāy ʿuşşāḳa
   Semāʿ itsün ṣadā-yı feṯḥ irişdi cān-ı müştāḳa

2. Dönerler Mevlevīler ʿaşḳdan nāy urduġınca dem
   Nesīm-i nev-bahār esdikçe gerdān olan evrāḳa

3. Feleklerde meleklerde semāʿ itmez mi ḳalmışdur
   ʿAceb āvāze ṣaldı nāy-ı Mevlānā bu nüh ṭāḳa

4. Göñül baġını ḫurrem itdi ey ney ṭīb-i enfāsuñ
   Yayıldı nefḫa-yı bād-ı bahārī gibi āfāḳa

5. Cihānda nāydan bir kimse incinmiş midür **Yaḥyā**
   Derūn ḫālī gerekmiş ġayrıdan tehẕīb-i aḫlāḳa

---

103. M 105[a], ŞYD, G. 353

1 itsün: itdi M. [Fethin sesi, hasret çeken canlara ulaşınca onu dinleyip semaya başla; çünkü ney sesi âşıklara cennetin kapısının gıcırtısıdır.]

2 [Ney, aşktan bahsetmeye başlayınca Mevlevî dervişler ilkbahar rüzgârının esmesiyle dönüp duran yapraklara benzer.]

3 [Mevlâna'nın neyi acaba bu dokuz kubbeye sesini mi yaymıştır ki felekler ve melekler arasında sema etmeyen kalmamıştır?]

4 [Ey ney, güzel kokulu nefesin hoş kokulu bahar rüzgârı gibi etrafa yayılınca gönül bahçesini şenlendirdi.]

5 bir: hīç D // aḫlāḳa: eflāḳa M. [Ey Yahyâ, dünyada neyin sesinden incinen bir kimse var mıdır? (Onun gibi olmak istersen) ahlakını düzeltmek için yüreğini (ney gibi) Allah'tan başka her şeyden temizlemen gerekmiş.]

104.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Olsa pür bāde-i devletle bu nüh peymāne
   Ḳaṭresin virmeye sāḳīlerümüz yārāne

2. Ṣadr-ı mey-ḫānede nā-dān otura var mı cevāb
   Ṣorsaḳ ey pīr-i muġān vechini güstāḫāne

3. Ne ḳadar var ise ehl-i dile var dilde maḥal
   Yir yoḳ ammā yine bu vüsʾat-ile nā-dāne

4. Ola mı ḳurtulavuz tāc u ḳabā ḳaydından
   Gezevüz ʿālem-i ıṭlāḳda dervişāne

5. Bize bir sāḳī-i ḫoş-ṭabʿ gerekdür **Yaḥyā**
   Pür idüp cāmı ṣuna ehl-i dile rindāne

---

104. M 105[a]-105[b], ŞYD, G. 331

1 [Bu dokuz kadeh/felek mutluluk şarabıyla dolsa bile sakilerimiz, tek bir damlasını güzellere/dostlara vermesin.]

2 [Ey meyhaneci, sana cahillerin meyhanenin baş köşesinde neden küstahça oturduğunu sorsak cevabı var mıdır?]

3 [Gönülde ne kadar yer varsa (hepsi) gönül ehli kimseler içindir; ama bu bollukta cahile yine yer yoktur.]

4 [Mağfiret âleminde derviş gibi gezersek (acaba) makam ve mevki kaygısından kurtulur muyuz?]

5 [Ey Yahyâ, bize kadehi doldurup gönül ehline rintçe sunan güzel huylu bir saki gerektir.]

105.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Ṭolaşup kākül-i ʿanber-şiken-i cānāne
   Ne ḳadar ḫāṭır-ı maḥzūna ṭokundı şāne

2. Bu ḳadar dilleri mecrūḥ u perīşān itme
   Degme ey şāne o gīsū-yı ʿabīr-efşāne

3. İşigin bekleyelüm ey dil-i şeydā yāruñ
   Ḳays yitmez mi bize gitmeyelüm yābāne

4. Çünki geldüñ hele bir pāre ṭur ey nāvek-i yār
   Āşinā olmadın olmaḳ ne revā bīgāne

5. Dil-i **Yaḥyā**ya nice sıġsa gerek bunca ġumūm
   Yār bilmez mi ʿaceb teng idügin ġam-ḫāne

---

105. M 105[b], ŞYD, G. 354

1 [Tarak, sevgilinin anber kokulu saçının kıvrımına dolaşınca pek çok gamlı gönlü incitti.]

2 mecrūḥ: maḥzūn M // şāne: şāh M / ʿabīr: ʿanber M. [Ey tarak, güzel kokular saçan o saça dokunarak bunca gönlü yaralayıp perişan etme.]

3 [Ey çılgın gönül, (biz) sevgilinin eşiğinde bekleyelim; çünkü yabana gidenlere (örnek olarak) Mecnun yeter./Ey çılgın gönül, (biz) Mecnun gibi uzaklara gitmeyelim, sevgilinin eşiğini bekleyelim.]

4 [Ey sevgilinin ok (gibi olan) kirpikleri, mademki buraya geldin, öyleyse bir vakit kal; çünkü daha tanışmadan el olmak (sana) hiç yakışmaz.]

5 [Yahyâ'nın gönlüne bunca dert nasıl sığar? O zalim sevgili, gam evinin ne kadar dar olduğunu bilmez mi?/gamlı gönlün nasıl daraldığını bilmez mi?]

106.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Yüz urdum yire tenhā añlayup dildār yanında
Ḫaṭā itdüm yire düşdi yüzüm aġyār yanında

2. Dili çalar daḫı bir hindī iken tīġ-ı ḫūn-rīzi
Neden çaḳ böyle maḳbūl olmaḳ ol ḫūn-ḫᵛār yanında

3. Bu gülşende şu kimse şād olup gül gibi açılsun
Ki sen gül-çehreveş bir ġonce-i ter var yanında

4. Yanuñdan nicᵓolur ayırmasañ ben ʿāşıḳ-ı zārı
Geh olur bir gedā maḳbūl olur ḫünkār yanında

5. Zamāne tāzesi Ḳays olsa **Yaḥyā** iʿtibār itmez
O ʿāşıḳ kim bulınmaz dirhem u dīnār yanında

---

106. M 105ᵇ, ŞYD, G. 342

1 dildār: yār M. [Sevgilinin yalnız olduğunu sanıp (onun) huzurunda yere kapandım; fakat rakibin yanında mahcup olunca hata yaptığımı anladım.]

2 [Sevgilinin Hintliye benzeyen kan dökücü kılıç gibi (keskin) bakışı, gönlümü parçalar; O kan içici, (sevgilinin yanında) acaba neden bu kadar makbuldür.]

3 [Gül bahçesinde, yanında senin gibi gül yüzlü taze bir gonca bulunan kişi, mutlu olup gül gibi açılsın.]

4 [Ben inleyen âşığını yanından (hiç) ayırmasan ne olur? (Oysaki) bir sultanın, yanında köle bulundurması makbul sayılır.]

5 [Devrin rağbet edilen güzeli Mecnun bile olsa Yahyâ ona kıymet vermez; çünkü o âşıkların yanında para pul bulunmaz.]

107.

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Recez --.- / --.- / --.- / --.-

1. Faṣl-ı bahār irdi güle bülbül mülāḳīdür yine
   Meclis o meclis mey o mey sāḳī o sāḳīdür yine

2. Her naḫl-i tāze bāġda biri birine ṣarılur
   Ẕevḳ u ṣafā hengāmıdur vaḳt-i telāḳīdür yine

3. Gül vaṣlıdur pür-şevḳ iden şimdi hezārı bāġda
   Lāl idecek bī-çāreyi derd-i firāḳıdur yine

4. Sāḳī şarāb-ı telḫüñi nādān içer dānā içer
   Ẕevḳin alan bu neşvenüñ ehl-i meẕāḳīdur yine

5. **Yaḥyā** ḳalupdur ḫāṭırum ol pür-cefāya gerçi kim
   Ammā ki şevḳ-i ṣoḥbeti ḫāṭırda bāḳīdür yine

---

107. M 105ᵇ, ŞYD, G. 336

1 [Bahar geldiğinde, meclis aynı meclis, şarap aynı şarap, saki aynı saki iken bülbül de güle kavuşmuştur.]

2 [Bahçedeki her taze fidan (boylu güzel) birbirine sarılır; çünkü yine eğlence mevsimi ve kavuşma vaktidir.]

3 bī-çāreyi: bī-çāre M / derd-i: bīm-i M. [Bahçedeki bülbülü şimdi sevinçli kılan şey güle kavuşmak iken o zavallıyı dilsiz bırakacak şey de ayrılık derdidir.]

4 nādān: dānā D / dānā: nādān D // neşvenüñ: neşʾenüñ M. [Ey saki, senin acı şarabını cahili de âlimi de içer; ama bu şarhoşluğun (asıl) zevkine varanlar yine lezzet ehlidir.]

5 [Ey Yahyâ, o cefa eden sevgiliye ne kadar gücenmiş olsam da onun sohbetinin keyfi hatrımızda ebedîdir.]

108.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Virdi kemāl-i ḥüsn Ḥaḳ ol māh-pāreye
   Bedr oldı ṭāliʿümde naẓar ḳıl sitāreye

2. Ḥaḳ ṣaḳlasun göñüldeki āteş belürmesün
   Döymez cihān u ḫalḳ-ı cihān bir şerāreye

3. Aġızlarını merhem-i luṭfuñla ṭutmasañ
   Söylerdi sīnem üzre benüm yāre yāreye

4. Zülfüñ biri birine ḳatardı göñülleri
   Gāhīce girmeyeydi eger şāne araya

5. **Yaḥyā** ne ḥāl var naẓar-ı ehl-i ʿaşḳda
   Virür ʿaḳīḳ ḥāletini seng-i ḫāreye

---

108. M 105ᵇ-106ᵃ, ŞYD, G. 329

1 [Allah, o ay parçasına güzellikte olgunluk verince yıldızlara bak; çünkü bahtıma bir dolunay doğmuştur.]

2 göñüldeki: göñülde M. [Allah, gönlümdeki ateşi saklasın da (o ateş) meydana çıkmasın; çünkü bu dünya ve insanlar onun tek bir kıvılcımına dayanamaz.]

3 [Sen göğsümdeki yaraların ağızlarını iyilik merheminle kapatmasa idin yara yaraya derdini söylerdi.]

4 [Tarak zaman zaman araya girmeseydi saçların gönülleri karıştırır, (onları) birbirine düşürürdü.]

5 [Ey Yahyâ, aşk ehlinin bakışında nasıl bir hâl vardır ki mermeri akik taşına döndürür.]

109.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. İtmeseydüm girye ġam-fersūd dirdüm bādeye
   Ḳılmasam āh āteş-i bī-dūd dirdüm bādeye

2. Olmasa bāʿiṣ leb-i şīrīn-i yārı emmege
   Bir şarāb-ı telḫ-i zehr-ālūd dirdüm bādeye

3. ʿAks-ı ruḫsāruñla mirʾāt-ı Sikender didiler
   Ben Ḫālīlem āteş-i Nemrūd dirdüm bādeye

4. Yār sāḳī olsa dirdüm meclise devr-i ḳamer
   Cām ṣunsa kevkeb-i mesʿūd dirdüm bādeye

5. Duḫter-i rez diyü tavṣīf itdiler **Yaḥyā** meyi
   Ben diyeydüm şāhid-i maḳṣūd dirdüm bādeye

---

109. M 106[a], ŞYD, G. 343, 3/4, 4/3

1 İtmeseydüm: İtmeyeydüm D / ġam-fersūd: ġam-fersūde M. [Ben ağlıyor olmasaydım şaraba kederden yıpranmış derdim; ah etmemiş olsaydım ona dumansız bir ateş derdim.]

2 [Şarap, sevgilinin tatlı dudağını emmeye sebep olmasaydı ona: "Acı bir içkidir." derdim.]

3 [Ey sevgili, onlar şaraba (senin) yanağının aksi ile İskender'in aynası dediler; ben ise Halil olduğumdan (ona) Nemrud'un ateşi derdim.]

4 meclise: meclisde D. [Sevgili meclise saki olsaydı buna Kamer devri der; bize kadeh sunsaydı sunduğu şaraba kutlu bir yıldız derdim.]

5 diyeydüm: didüm M. [Ey Yahyâ, (onlar) şarabı üzümün kızı diye vasfedince ben de onlara, "Niyetimin sultanı şaraptır." deseydim.]

110.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Tīġ-ı ġam-ile sīnede kim yare açıldı
   Ṣaḳlayamadı zaḫmını dil yāre açıldı

2. Ṣad-pāre göñül biñde birin yārelerinden
   Şerḥ eyledi dildārına bir pāre açıldı

3. Gül gibi ele sāġar alınca bu ne sırdur
   Ol ġonce-dehen başladı güftāre açıldı

4. Ḳaldurdı yüzinden ol perī zülfi niḳābın
   Baḫt-ı siyeh-i ʿāşıḳ-ı bī-çāre açıldı

5. **Yaḥyā**ya kerem bābını yār eyledi dīvār
   Ḥayfā ki der-i himmeti aġyāra açıldı

---

110. M 106[a], ŞYD, G. 386

1 zaḫmını dil: dil zaḫmını M. [Sinede dert kılıcıyla yaralar açılınca gönül, yarasını saklayamayıp sevgiliye açıldı/derdini anlattı.]

2 [Paramparça (olan) gönül, bin yarasından birini sevgiliye anlatınca bir nebze rahatladı.]

3 [Bu nasıl bir sırdır ki o gonca dudaklı sevgili, eline kadeh alınca tıpkı gül gibi açıldı, konuşmaya başladı.]

4 Ḳaldurdı: Ḳalurdı M. [O güzel sevgili, yüzünden saçının örtüsünü kaldırınca zavallı âşığın kara bahtı açıldı.]

5 [Yazık ki sevgili, Yahyâ'ya lütuf kapısını kapatmışken rakibe yardım kapısını açtı.]

111.

Müstefʿilün feʿūlün müstefʿilün feʿūlün

Rezec --.- / .-- / --.- / .--

1. Bunca göñülleri kim kendüye yār aḳıtdı
   Bāġ-ı maḥabbet içre bir cūybār aḳıtdı

2. Mercān-ı ḫūn-ı dilden lüʾlü-i eşk-i terden
   Bāzār-ı ʿaşḳa herkes çoḳ yādigār aḳıtdı

3. Eşk-i revānum içre ʿaks eyledi o ruḫlar
   Gül mevsiminde cūlar berg-i bahār aḳıtdı

4. Destine subḥa alup mānend-i şeyḫ-i ʿābid
   Enhār ayaġına yine çenār aḳıtdı

5. Gülzār-ı maʿrifetde mīzāb-ı ḫāmesinden
   Ṭabʿ-ı ṣafā-şiʿārum bir çeşmesār aḳıtdı

6. Her ḳanḳı gülsitānda bir çeşme varsa **Yaḥyā**
   Aġzı ṣuyın bu şiʿr-i leẕẕet-şiʿār aḳıtdı

---

111. M 106[a], ŞYD, G. 389

1 [Aşk bahçesinde bir akarsuyun akması gibi sevgili tüm gönülleri kendine akıtdı.]

2 eşk: reşk M. [Herkes, (kırmızı bir) mercana benzeyen kanlı gönülden ve inciye benzeyen gözyaşlarından oluşan nice kıymetli şeyi aşk pazarına çıkardı.]

3 [Gül mevsiminde akarsuların üzerinde akıp giden bahar yaprakları gibi o (gül) yanaklar da gözyaşlarıma aksetti.]

4 Enhār: Enhārı D. [Mektep hocalarının çocukların ayağına sopayla vurması gibi nehirler de çınarın ayağına (su) akıttı.]

5 ḫāmesinden: ḫaṣṣasından M. [Saflık, duruluk alameti olan mizacım, marifetin gül bahçesinde, kaleminin oluğundan bir pınar akıttı.]

6 gülsitānda: gülistānda M. [Ey Yahyâ, bu lezzet alameti olan şiir, hangi gül bahçesinde bir çeşme varsa (hepsinin) ağzının suyunu akıtmıştır.]

112.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Laʿlüñe meylüm görenler mey-perest añlar beni
İşiden feryādumı yollarda mest añlar beni

2. Ḳadrümi ʿālī naẓarlardur benüm aʿlā bilen
Ḫāk-i ẕilletde görenler gerçi pest añlar beni

3. Añlamaz keyfiyyet-i ḥāl-i dilüm huşyār olan
Mest-i cām-ı bāde-i bezm-i elest añlar beni

4. Eyleyüp dünyāya meyl illerde eyler iḫtilāṭ
Girmez ol āfet elüme teng-dest añlar beni

5. Luṭfını ol mū-miyānuñ gör ki bir cevr eylese
Ṣarılur **Yaḥyā** hemān ḫāṭır-şikest añlar beni

---

112. M 106[a]-106[b], ŞYD, G. 390

1 [(Ey sevgili), senin dudağını arzu ettiğimi görenler beni şarap tutkunu sanır; yollarda feryat figan ettiğimi duyanlar ise beni sarhoş sanır.]

2 [Bu alçak dünyada beni her ne kadar aşağı görseler de kıymetimi yüce bakışlı kimseler layıkıyla bilir.]

3 [Gönlümün hâlinden, aklı başında olanlar değil Elest meclisinin şarabıyla şarhoş olanlar anlar.]

4 Eyleyüp: İtmeyüp M. [Elde edemediğim o sevgili, beni yoksul sandığından yabancılarla görüşüp dünyaya meyleder.]

5 [O ince belli sevgili öyle iyidir ki ne vakit kötülük yapsa gönlümün kırıldığını sanıp beni kucaklar.]

113.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ḥayāt-ı tāze buldı yine ʿālem nev-bahār oldı
   Güzellendi çemen bir lāle-ḫadd ü gül-ʿiẕār oldı

2. Gehī eyler tebessüm bülbüle gāhī ider ḫande
   Çemende ġonce bir maḥbūb-ı şūḫ-ı şivekār oldı

3. İñen üstine düşme ʿandelībā münḥarif itme
   Ki şöyle nāzük oldı naḫl-i gül kim bergi bār oldı

4. Bu naḳş-ı ḫūbı bülbül gördi āheng-i nevā itdi
   Bu ṭarz-ı tāzeyi seyr itdi cūlar bī-ḳarār oldı

5. Kenār-ı cūdaki her bīdi söyletseñ eger **Yaḥyā**
   Zebān-ı ḥāl-ile dir mevsim-i seyr-i kenār oldu

---

113. M 106b, ŞYD, G. 391

1 [Baharın gelmesiyle dünya yine taze bir can buldu; çayırlar, lale ve gül (gibi pembe) yanaklı güzellerle güzelleşti.]

2 [Çimenlikteki gonca tıpkı nazlı, hoş bir sevgili gibi bülbüle bazen tebessüm eder, bazen güler.]

3 bergi: berg M. [Ey bülbül, yaprağı dahi ona yük iken sen o gül fidanının bunca üstüne düşüp (onu) bunaltma.]

4 [Bülbül, bu güzellik timsali olan sevgiliyi görünce neva makamında terennüme başladı; bu yeni üslubu izleyen akarsular da kararsızca akmaya başladı.]

5 bīdi: seddi D. [Ey Yahyâ, sen akarsu kenarındaki her bir söğüdü söyletseydin onlar sana hâl diliyle: "Mevsim, kıyıları seyretme mevsimidir." derdi.]

114.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Benümle ḥaşre ol ḳaddi ḳıyāmet māyil olmaz mı
   Ḳıyāmet var dimez mi yoḫsa ḥaşre ḳāyil olmaz mı

2. Vefā toḫmı ekilmez mi bu ʿālem kişt̠zārında
   Ṣafālar kesb olunmaz mı feraḥlar ḥāṣıl olmaz mı

3. Viṣālüñ mihri toġmaz mı ẓalām-ı hecr gitmez mi
   Saʿādet ṣubḥı irmez mi şeb-i ġam zāʾil olmaz mı

4. Ümīd-i vaṣl idersin cismüñi ṣad-çāk ḳılmazsın
   Viṣāl-i yāra ey dil câme-i ten ḥāyil olmaz mı

5. Feleklerde melekler āh u zārumdan oturmazken
   O serve kār ḳılmaz yoḫsa **Yaḥyā** vāṣıl olmaz mı

---

114. M 106[b], ŞYD, G. 394

1 [O uzun boylu sevgili, benimle bir araya gelmeye istekli değil midir? (O), yoksa kıyamete ve Haşr gününe inanmaz mı?]

2 [Bu dünya tarlasında vefa tohumları ekip huzur elde edilmez, feraha kavuşulmaz mı?]

3 [Bu gamlı gece bitip saadet sabahına kavuşulmaz mı? Ayrılığın karanlığı kaybolup vuslat güneşi doğmaz mı?]

4 [Ey gönül, kavuşmayı ümit edersin ama (yakanı) parça parça etmezsin; peki sevgiliye kavuşmak için ten elbisesinin engel olduğunu bilmez misin?]

5 ḳılmaz: - M. [Ey Yahyâ, inleyip ağlamalarımdan dolayı göklerdeki melekler yerlerinde duramazken o selvi boylunun (olup bitenden) haberi olmaz, (hâlim ona) tesir etmez mi?]

115.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Bir niyāz ile lebin emdürdi çoḳ nāz itmedi
   Luṭf-ı iḥsānı bana çoḳ sevdügüm āz itmedi

2. Eyledi ḳānūn-ı ʿuşşāḳa mülāyim naġmeler
   Muṭrib-i bezme hezār aḥsent nā-sāz itmedi

3. Cān u dilden ṣaḳladı ʿāşıḳ ġamuñ esrārını
   Āşināyān-ı ḳadīmi maḥrem-i rāz itmedi

4. Ṣayd-ı murġ-ı cāhdan bir laḥẓa fāriġ-bāl olup
   Çeşm-i āzı ḳanı bir şeh-bāz kim bāz itmedi

5. Evc-i istiġnādan ey **Yaḥyā** tenezzül eyleyüp
   Himmetüm şeh-bāzı alçaḳlarda pervāz itmedi

---

115. M 106ᵇ, ŞYD, G. 395

1 [(Rakibe) hiç nazlanmayıp bir ricayla dudağını emdiren (herkese) lütfu çok olan sevdiğim, bana az etmedi./Lütfu çok olan sevdiğim bana zulmedip nazlanmadı, bir rica ile dudağını emdirdi.]

2 naġmeler: nāmeler M. [Âşıklığın adabına uygun nağmeler çalan meclis çalgıcısına binlerce aferinler olsun ki (âşıkları) sazsız bırakmadı/ mecliste adapsızlık etmedi.]

3 [Âşık, derdinin sırrını canından ve gönlünden sakladı; (o sırrı) kadim dostlarına bile açmadı.]

4 [Hangi doğan, makam kuşunu avlamaktan vazgeçip hırs gözünü kapatmıştır?]

5 [Ey Yahyâ, doğana benzeyen gayretim, gönül tokluğunun zirvesinden inip alçaklarda uçmadı.]

116.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Aldı göñlüm yār evvel ṣoñra vīrān eyledi
   Āh kim dil mülkini alan talan eyledi

2. Bāġ-ı ḥüsne ḳāmetüñ serv-i ser-efrāz eyleyen
   Ben ḥaḳīri sāyeveş ḫāk-ile yeksān eyledi

3. Ḳaṭre-i nā-çīzden kemter ṭutanlar kendüyi
   Ḳaṭreyi deryā idüp deryāyı ʿummān eyledi

4. ʿAşḳ bārını götürmezken zemīn ü āsumān
   ʿAvn-i Ḥaḳ bir nā-tüvāna anı āsān eyledi

5. ʿAşḳdan ḳurtulmadan **Yaḥyā** ölüm yegdür baña
   Ḳanḳı ʿāşıḳdur ki derd-i ʿaşḳa dermān eyledi

---

116. M 106ᵇ-107ᵃ, ŞYD, G. 396

1 [Sevgili, önce gönlümü aldı sonra (onu) yakıp yıktı; ah ki (o sultan) gönül ülkesini ele geçirip yağmaladı.]

2 [Senin boyunu, güzellik bahçesinde başı yücelere uzanan bir selvi eyleyen (Allah), ben düşkünü de bir gölge gibi yerle bir etti.]

3 [Kendini önemsiz bir damladan bile kıymetsiz görenler, damlayı deniz, denizi okyanus eyledi.]

4 [Aşk yükünü yer ve gök taşıyamazken Allah'ın yardımı, güçsüz bir kimseye onu (taşımayı) kolaylaştırdı.]

5 ḳurtulmadan: ḳurtulmadı M // Ḳanḳı: Ḳanġı D. [Ey Yahyâ, hangi âşık, aşk derdine çare bulmuştur? Aşktan kurtulmaktansa ölüm benim için daha iyidir.]

117.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Kāfir ḫaṭṭı ki yāruñ ḥüsni bāġın bozmadı
   Kimseler hīç bāde-i laʿli yasaġın bozmadı

2. Dilde dāʾim āteş-i ʿaşḳı yaḳar dāġ üzre dāġ
   Ḥamdüliʾllāh rūzgār ol şevḳ ocaġın bozmadı

3. Ceyş-i miḥnet defʿine serdār-ı pür-dildür ḥabāb
   Bozmayınca düşmeni seyr it otaġın bozmadı

4. Bī-ḳarār itdi dili ṭaġıtdı dilber kāküli
   ʿAndelībüñ tāzeler şimdi yataġın bozmadı

5. Gerçi āhen-dilsün ammā eyle **Yaḥyā**dan ḥaẕer
   Kim anuñ pūlādlar āhı yaraġın bozmadı

---

117. M 107[a], ŞYD, G. 397

1 [Ayva tüyleri, sevgilinin güzellik bahçesini gölgelemediği gibi âşıkların şarap yasağını bozmasına/sevgilinin dudağına ulaşmasına da müsaade etmedi.]

2 [Sevgilinin aşkının ateşi, gönülde yara üstüne yara yakarken Allah'a şükürler olsun ki rüzgâr o arzu ocağını söndürmedi.]

3 [Dert askerlerini ortadan kaldırmak için, yürekli bir komutan olan kabarcığın düşmanı bozguna uğratana kadar otağını nasıl bozmadığını seyret.]

4 [Tazelerin alınlarına düşen saçları, gönlü dağıtıp perişan etti; fakat onlar, henüz külahlarını çıkarmadı.]

5 [Ey sevgili, sen her ne kadar demir yürekli olsan da Yahyâ'dan çekin; çünkü onun ah kılıcını, hiç bir çelik (kalkan) bozamadı.]

118.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Ol māh-liḳā zülf-i siyehkārını çözdi
   Ṣan Çīn ü Ḫıṭa tāciridür bārını çözdi

2. Bir aḳ güli eyledi bir ṭıfl perīşān
   Dilber ki alup destine destārını çözdi

3. Encüm ṭaġılup ṣanma ṭuluʿ eyledi ḫūrşīd
   Ol sīm-beden tügme-i zer-tārını çözdi

4. Müjde idicek ey gül-i ter bād ḳudūmuñ
   Her ġonce hemān kīse-i dīnārını çözdi

5. **Yaḥyā** diledi ṣarıla aña kemerāsā
   Ol kāfir-i bed-kīş ki zünnārını çözdi

---

118. M 107[a], ŞYD, G. 426

1 siyehkārını: siyehkārı M. [Kara zülfünü çözen o ay yüzlü sevgili, sanki misk yükünün bağını çözen Çin ve Hıta taciridir.]

2 [Sevgili sarığını eline alıp onu çözünce, beyaz bir gülü dağıtan çocuğa benzedi.]

3 zer-tārını: rūzgārını M. [(Ey âşık) güneş doğduğu için yıldızların görünmez olduğunu sanma; çünkü o gümüş bedenli sevgili altın düğmesini çözdü.]

4 bād: bād-ı D. [Ey taze gül, rüzgâr senin gelişini müjdeleyince her gonca akçe kesesini açtı.]

5 [Yahyâ, onun beline bir kemer gibi sarılmayı dilemişken o kötü mezhepli kâfir (rakip), belindeki kuşağı çözdü.]

119.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Zülfüñe baġlandı dil zencīre ḥācet ḳalmadı
   Ḳaldı o uṣlanmadan tedbīre ḥācet ḳalmadı

2. Ḳarşu vardum şol ḳadar şemşīrüñe nāz eyledüñ
   Nāzuñ öldürdi beni şemşīre ḥācet ḳalmadı

3. Derd-i ʿaşḳuñ bir dükenmez gencdür ey şāh-ı ḥüsn
   Aña vāṣıl olalı iksīre ḥācet ḳalmadı

4. Ḳaşlaruñ ḳavs-ı ḳażā her bir müjeñ tīr-i belā
   Devr-i ḥüsnüñde kemān u tīre ḥācet ḳalmadı

5. Heybet-i ʿaşḳ urdı **Yaḥyā** aġzuña mühr-i sükūt
   Yār bildi ḥālüñi taḳrīre ḥācet ḳalmadı

---

119. M 107[a], ŞYD, G. 398

1 zencīre: zencīr M // o: ol D / tedbīre: ol tedbīre M. [Gönül senin saçına bağlandığından zincire ihtiyacı kalmadı; akıllanmayıp orada kaldığından tedbire de gerek kalmadı.]

2 öldürdi beni: beni öldürdi M. [Senin kılıç gibi keskin bakışların karşısında (korkusuzca) durduğum hâlde sen yine de naz ettin; nazın beni öldürdüğünden artık kılıca gerek kalmadı.]

3 gencdür: genc imiş D. [Ey güzellik sultanı, senin tükenmez bir hazine olan aşk derdine eriştiğimden beri iksire ihtiyacım kalmadı.]

4 [Kaşların kaza yayı, kirpiklerin bela okları (gibi) olduğundan senin güzelliğinin devrinde ok ve yaya ihtiyaç kalmadı.]

5 aġzuña: aġzıña D // ḥālüñi: ḥāliñi D. [Aşkın azameti, Yahyâ'nın ağzına suskunluk mührünü vurunca sevgili bu durumdan haberdar oldu; Yahyâ'nın, hâlini anlatmasına gerek kalmadı.]

120.

Mefʿūlü mefāʿilün feʿūlün

Hezec --. / .-.- / .--

1. Meclisde ṭolu piyāle döndi
   Bedr olmış idi hilāle döndi

2. Ser-geşte-i ʿaşḳuñuñ şirişki
   Dōlābdaki zülāle döndi

3. Şemʿ-i ruḫuña ṭolaşaraḳ dil
   Pervāne-i bī-mecāle döndi

4. Gönlümde hemīşe zülf-i pür-pīç
   Girdāb-ı yem-i ḫayāle döndi

5. Zülfin ṭaġıdup girince raḳṣa
   Ṭāvūs-ı küşāde-bāla döndi

6. Cevr eylemede raḳībe uydı
   Gerdūnda o bed fiʿāle döndi

7. Ferhādı arayı gitdi Yahyā
   Kuhsāra varınca nāle döndi

---

120. M 107ᵃ-107ᵇ, ŞYD, G. 387

1 [Dolunaya benzeyen dolu kadehler, mecliste dönüp durdukça boşalıp hilale benzedi.]

2 ʿaşḳuñuñ: ʿaşḳuñ M. [(Senin) aşkına dolanmış olan âşığın gözyaşları, dolapta dönüp duran suya benzedi.]

3 [Gönül, (senin) mum (gibi parlak) yanağının etrafında dolanarak dermansız bir kelebeğe döndü.]

4 [Gönlümde daima kıvrım kıvrım duran saçların, hayal denizindeki girdaplara benzedi.]

5 [(Sevgili), saçlarını dağıtıp raksa başlayınca kanatlarını açmış olan bir tavus kuşuna benzedi.]

6 [Sevgili, âşığa eziyet eylemekte rakibe uyup dünyada kötü işler yapan o kimseye benzedi.]

7 [Yahyâ, Ferhad'ı aramak için dağa gidince (orada) bir feryad koptu.]

121.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Şebnem gibi dil gonce-i ḫandānuña düşdi
   Yūsuf gibi cān çāh-ı zenaḫdānuña düşdi

2. Yüksekde uçardı ḳatı şeh-bāz-ı dil āḫir
   Dām-ı ser-i gīsū-yı perīşānuña düşdi

3. Her nire ki ʿazm eyledüñ ey serv-i revānum
   Sāyeñ gibi üftāde göñül pāyuña düşdi

4. Ṣarḳar etegüñ öpmege ol kākül-i müşgīn
   Luṭf it ḳoma ayaḳda ki dāmānuña düşdi

5. **Yaḥyā**yı nʾola eyleseñ ey şāh ʿiyādet
   Bī-tāb yatur pister-i hicrānuña düşdi

---

121. M 107ᵇ, ŞYD, G. 425

1 [Gönlüm bir şebnem gibi, o açılmış goncaya düşünce can da (kuyuya düşen) Yusuf gibi (senin) çene çukuruna düştü.]

2 [Gönül kuşu, pek yükseklerde uçarken sonunda (senin) dağınık saçlarının kıvrımlarındaki tuzağına düştü.]

3 nire: yire M // pāyuña: yanuña D. [Ey selvi boylu, sen ne yöne yönelsen bu düşkün gönül tıpkı gölgen gibi ayağına düştü.]

4 müşgīn: miskīn D. [Eteğini öpmek için (külahından) sarkan misk kokulu saçın, (sana böyle) yalvarıp yakarmakta iken ona merhamet et; (onu) ortada bırakma.]

5 [Ey sultan, (senin) ayrılık derdinin döşeğine düşüp orada bitkin hâlde yatan Yahyâ'yı ziyaret etsen/hâlini hatrını sorsan ne çıkar?]

122.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Ol ġonce tāb-ı bāde-i gül-fāma döymedi
   Çāk itdi sīnesin bir iki cāma döymedi

2. Ḫūn-ı dili düketdi o ḫūn-ḫᵛār ġamzeler
   Bir şīşe iki mest-i mey-āşāma döymedi

3. Telḫ itmedi raḳībe uyup yār bezmümüz
   Ḳaldı bizümle bir gice ibrāma döymedi

4. Leylā ġam-ile virdi fenāya vücūdını
   Bī-çāre Ḳays miḥnet-i eyyāma döymedi

5. **Yaḥyā** o şāha sūz-ı dilüm yazmaġ istedüm
   Yandı ṭutışdı nāme-i ġam ḫāme döymedi

---

122. M 107ᵇ, ŞYD, G. 403

1 [O gül (yanaklı sevgili), gül renkli şarabın hararetine dayanamayıp bir iki kadehten sonra yakasını parçaladı.]

2 [Bir şişe şarap, iki sarhoşa nasıl yetmezse gönül kanı da o kan dökücü bakışlara dayanamayıp tükendi.]

3 [Sevgili, ısrarlarımıza dayanamayıp bir gece bizimle kaldı; bu kez rakibe uyup meclisi bize zehretmedi.]

4 [Zavallı Mecnun, günlerin ızdırabına dayanamadı; Leyla ise çektiği gamla kendini yokluğa bıraktı.]

5 [Ey Yahyâ, ben o sultana gönlümdeki ateşi yazmak istemiştim; fakat kalem dayanamadı, gam mektubu ise tutuşup yandı.]

123.

Müstefʿilün feʿūlün müstefʿilün feʿūlün

Rezec --.- / .-- / --.- / .--

1. Mest itmede hemīşe ḫalḳı şarāb-ı sāḳī
Şūrīde gönlüm ammā mest ü ḫarāb-ı sāḳī

2. Şāyestedür ḳonulsa ḫalḫāl sāḳ-ı ʿarşa
Ḥaḳḳā ki virdi ziynet laʿl-i müẕāb-ı sāḳī

3. Ey şaḥne şerbetüñden ḫoşdur bana mey-i telḫ
Ġayruñ nevāzişinden yegdür ʿitāb-ı sāḳī

4. Bīgāne varken olmaz meclisde üns ü ḥālet
Sen gitmeyince gitmez zāhid ḥicāb-ı sāḳī

5. Ḫumlar şarāb-ile pür mey-ḫāneler küşāde
Yaḥyā cür'a degmez nīkī cevāb-ı sāḳī

---

123. M 107ᵇ, ŞYD, G. 434

1 [Halkı devamlı şarhoş eden şey sakinin şarabı iken benim perişan gönlüm sakinin sarhoşu ve viranesidir.]

2 ki: - D / virdi: virirdi D. [Sakinin eritilmiş lal taşı gibi olan şarabı arşın bileğine halhal olarak konulsa layıktır.]

3 [Ey gece bekçisi, acı şarap bana senin şerbetinden daha hoş gelir; sakinin azarlaması yabancıların iltifatlarından daha iyidir.]

4 [Ey zahit, sen (meclisten) gitmedikçe sakinin mahcubiyeti gitmez; çünkü mecliste yabancılar varken (dostlar arasında) yakınlık olmaz.]

5 [Küpler şarapla dolu, meyhaneler açıkken sâkinin : "Yahyâ'ya şarap tesir etmez." (diyerek şarap sunması) ne güzel bir karşılıktır.]

124.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Nāle-i bīmāra döndi bülbülüñ āvāzesi
   Pür-kesel ʿālem ʿaceb mi ġoncenüñ ḫamyāzesi

2. Rūzgār āḫir perīşān itdi gül mecmūʿasın
   Rişte-i cān-ı hezār imiş meger şīrāzesi

3. Bülbülüñ ser-māye-i şevḳin düketdi ʿāḳıbet
   Rūzgār-ı pür-cefānuñ cevr-i bī-endāzesi

4. Gül perīşān olmasun mı görmez oldı ġoncesin
   ʿĀşıḳuñ ḥāli nʾolur gitse yanından tāzesi

5. Ġoncenüñ geçdiʾse vaḳti gelmesün **Yaḥyā** keder
   Pür-ṣafā olsun hemān mey-ḫānenüñ dervāzesi

---

124. M 107ᵇ-108ᵃ, ŞYD, G. 401

1 [Âlem (bu denli) tembel iken goncanın esnemesine/tembellik göstermesine şaşılır mı?]

2 [Zaman, şirazesi bin can ipiyle örülmüş olan gül mecmuasını sonunda dağıttı.]

3 [Eziyetlerle dolu olan feleğin hesapsızca yaptığı zulümler, sonunda bülbülün arzu sermayesini tüketti.]

4 ġoncesin: ġonceyi D. [Gül, goncasını görmeyince nasıl dağılmasın; yanından taze sevgilisi giden âşığın hâli nice olur?]

5 Ġoncenüñ: Gülşenüñ D. [Ey Yahyâ, gülün vakti geçmiş olsa bile meyhanenin kapıları hemen zevk ve sefa ile dolsun, keder bizden uzak olsun.]

125.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. ʿAşḳuñ ṣafāsı degme cefāyı ṭuyurmadı
   Germiyyet-i şarāb şitāyı ṭuyurmadı

2. Mecnūna fikr-i sūzen-i müjgān-ı dil-rubā
   Āzār-ı ḫār-ı deşt-i belāyı ṭuyurmadı

3. Hīç yoḳ degüldi bezm-i cihānuñ da ʿālemi
   Nādān mükedder itdi ṣafāyı ṭuyurmadı

4. Daʿvā-yı zühdi gösterelüm biz de vāʿiẓe
   Eyle ṣanur ki zerḳ u riyāyı ṭuyurmadı

5. Müjgān-ı tīr ile dile bildürdi ḳıṣṣayı
   Ṣanmañ ki aña sırr-ı ḳażāyı ṭuyurmadı

6. Teşrīf itdi ḫāne-i **Yaḥyā**yı gerçi yār
   Ẕevḳ-i visāli bīm-i cüdāyı ṭuyurmadı

---

125. M 108[a], ŞYD, G. 424

1 [Şarabın harareti, nasıl kış mevsimini hissettirmediyse aşkın verdiği keyif de hiçbir eziyeti hissettirmedi.]

2 [Sevgilinin kirpiğinin iğneye benzeyen fikri, Mecnunʿa bela çöllerindeki dikenlerin incitmesini aratmadı.]

3 [Dünya meclisinde hiç eğlence yok değildi; o cahil, şenliği unutturup/haber vermeyip (insanları) kederlendirdi.]

4 Eyle: Nādān D. [Yaptığı ikiyüzlülüğün duyulmadığını sanan vaize, zühtlük iddiasını gösterelim.]

5 ḳıṣṣayı: ḳıṣṣa M. [(Sevgili) ok (gibi olan) kirpikleriyle gönle o hikayeyi ulaştırdı; Ona kaderin sırrından haber vermediğini sanmayın.]

6 [Sevgili, Yahyâ'nın hanesini şereflendirdiğinde kavuşmanın zevki, ayrılık korkusunu hissettirmedi.]

126.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Şevḳ bir meydür neşāṭ-efzā benüm mestānesi
ʿAşḳ bir gencīnedür göñlüm anuñ vīrānesi

2. ʿAşḳ ol mey-ḫānedür kim bādesidür ḫūn-ı dil
Sāġar-ı çeşmümdür ol mey-ḫānenüñ peymānesi

3. Zülf-i pīç-ā-pīçi diller bend ider zencīrdür
Uṣlı varur kim o zencīrüñ olur dīvānesi

4. Şāh-rāh-ı ʿaşḳda cāna ḳonardı derd ü ġam
Daḫı bünyād olmamışdı dehr mihmān-ḫānesi

5. Dūd-ı āhın seyr idüp **Yaḥyā**nuñ ol āfet dimiş
Yanmış ol bezm-i maḥabbet şemʿinüñ pervānesi

---

126. M 108[a], ŞYD, G. 438

1 [Arzu, neşe arttıran bir içkidir, ben de onun sarhoşuyum; aşk bir hazinedir, gönlüm de onun harabesidir.]

2 [Aşk, şarabı gönül kanı olan bir meyhanedir; o meyhanenin kadehi ise kadehe benzeyen gözümdür.]

3 varur: oldur M. [Sevgilinin kıvrım kıvrım olan saçları, gönülleri kendine bağlayan bir zincirdir; ona akıllı ulaşan kimse o zincirin (bağlı) meczubu olur.]

4 [Aşkın yüce yolunda, cana dert ve gam (yükü) yüklenirken dünya misafirhanesi henüz kurulmamıştı.]

5 [Sevgili, Yahyâ'nın ah dumanını görünce, "Aşk meclisindeki mumun kelebeği yanmış." demiş.]

127.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Sen gülüp açılmada gülşende verd-i ter gibi
   Ben gözüm yaşına ġarḳ olmaḳda nīlüfer gibi

2. Cūy-ı eşküm başdan aşdı ʿaşḳum efzūn olalı
   Deştde seyl-āb ile ṭuġyān iden cūlar gibi

3. Ḳanda bir medhūş-ı mey görsek zebūn u pāyimāl
   Mest-i ʿaşḳuñ her biri baḳılsa şīr-i ner gibi

4. Yoḳ yire derd-i dilüñ ṣorma ṭabīb-i ġāfile
   Bir bilür yoḳdur anı ʿālemde hīç dilber gibi

5. Ola gör her yirde ol merd-i Ḫudānuñ pey-revi
   Er gibi baṣ ayaġuñ meydāna **Yaḥyā** er gibi

---

127. M 108[a], ŞYD, G. 406

1 [Sen gülüp açılmada gül bahçesindeki taze bir gül gibiyken ben bir nilüfer gibi gözümün yaşında boğulmaktayım.]

2 [(Gönlümdeki) aşk arttığından beri gözyaşı selim, ovalarda sel suları ile çoşup taşan nehirler gibi çoğaldı.]

3 [Her ne yana baksak gördüğümüz aşk sarhoşlarının her biri erkek bir aslan gibidir.]

4 [(Ey âşık), gönlünün derdini basiretsiz hekime sorma; çünkü dünyada o derde sevgili gibi derman olacak bir kimseyi bulamazsın.]

5 [Ey Yahyâ, sen her yerde o Allah dostunun ardınca giden ol; (o vakit) ayağını meydana er gibi bas.]

128.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Defʿ-i ġamda olmazız muḥtāc cāma Cem gibi
ʿĀşıḳuz biz ʿāşıḳa eglence olmaz ġam gibi

2. Baḥr iseñ de ḳaṭre-i nā-çīz göster kendüñi
Gönline gir ey göñül ol ġoncenüñ şebnem gibi

3. Ḳanda bir ehl-i kerem varsa yaşatmaz rūzgār
Yiryüzinde şimdi bir ādem mi var ādem gibi

4. Baḥr-ı ʿaşḳuñ bir kenārın bulmadı bī-çāre-dil
Düşdi bir girdāba ol zülf-i ḫam-ender-ḫam gibi

5. Beñzemez eşʿār-ı ġayra sözlerüñde rūḥ var
Sırr-ı ġaybī ṭabʿuña **Yaḥyā** senüñ mülhem gibi

---

128. M 108[a]-108[b], ŞYD, G. 407

1 [Gamı yok etmek için Cem gibi kadehe ihtiyaç duymayız; çünkü biz âşığız, bizim için gamdan daha iyi bir eğlence olamaz.]

2 [Ey gönül, sen bir deniz olsan da kendini kıymetsiz bir damla gibi göster ki goncanın gönlüne şebnem gibi giresin.]

3 [Yeryüzünde şimdi adam gibi adam kalmamıştır; çünkü felek, nerede bir lütuf ehli varsa onu yaşatmaz.]

4 [Zavallı gönül, aşk denizinde sevgilinin bir girdaba benzeyen kıvrım kıvrım saçlarına kapılıp selamete kavuşamadı.]

5 [Ey Yahyâ, gaybın sırrı sanki sana ilham olmuş gibidir; çünkü sözlerinde bir ruh vardır, (onlar) başka sözlere benzemez.]

129.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Açdı dil bāl u per-i himmeti pervāne gibi
   Şevḳ-ile şuʿle-i şemʿ-i ruḫuña yane gibi

2. Ḥalḳa-i ẕikrde gör baġrı delik ʿāşıḳları
   Dest-i ḳudretde döner sübḥa-i ṣad-dāne gibi

3. Her yaña baş alup gitmege bir ḥāʾil yoḳ
   Mesken olmaz dil-i dīvāneye vīrāne gibi

4. Dil mi virdüm saña kim şīve vü nāzuñ götürem
   Ey felek cevri ḳoya cānuma cānāne gibi

5. Āşinādur dil-i **Yaḥyā** ile gerçi ġam-ı yār
   Dāʾimā cevr ü cefāda yine bī-gāne gibi

---

129. M 108ᵇ, ŞYD, G. 409

1 [Gönül, muma benzeyen yanağındaki kıvılcımın şevkiyle yanmakta olan bir pervane gibi himmet kanadını açmıştır.]

2 ʿāşıḳları: ʿāşıḳlar M. [Zikir halkasında gördüğün yüreği delik âşıklar, kudret elinde dönen yüz taneli bir tespih gibidir.]

3 [Çılgın gönle, yıkılmış bir yerden daha iyi bir mesken olmadığından (onun), başını alıp gitmesine bir engel yoktur.]

4 [Ey felek, ben sana gönül mü verdim ki nazını niyazını çekeyim; (öyleyse) sevgili gibi, canıma eziyet etmekten vazgeç.]

5 [Yahyâ'nın gönlü sevgilinin derdiyle dosttur; çünkü sevgili ona bir yabancı gibi daima eziyet eder.]

130.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Dilā bār-ı viṣāle dest-i himmetle irilmez mi
   Nesīm-i luṭf esmez mi o naḫl-i nāz egilmez mi

2. Tebessüm itdügine ġoncenüñ meftūn olur bülbül
   Derūnı ḳat ḳat olduġın daḫı bī-çāre bilmez mi

3. Göñül senden kesilmez sen cefādan vaz gelmezsin
   Yine incinme dirsin cān u dilden incinilmez mi

4. Gül-i bāġuñ elinde dest-māli nʾola al olsa
   Hezārān bülbülüñ her dem gözi yaşı silinmez mi

5. Ḳayurmaz seyl-i ġam ṭaşsun gerekse başdan aşsun
   Kümeyt-i bāde-i gülgūn-ile **Yaḥyā** geçilmez mi

---

130. M 108[b], ŞYD, G. 408

1 nāz: nār M. [Ey gönül, lütuf rüzgârının esmesiyle o nazlı fidan eğilse himmet eliyle vuslat meyvesine ulaşılmaz mı?]

2 itdügine: itdügince D. [Bülbül, goncanın tebessüm etmesine/ açılmasına hayran olur; o zavallı, (gülün) içinin kat kat olduğunu/ tekrar tekrar açacağını bilmez mi?]

3 [(Ey sevgili), gönül seni terketmez sen eziyetten vazgeçmezken (ona) yine incinme dersin; fakat canın ve gönlün incinmemesi mümkün müdür?]

4 her dem: şimdi M. [Bahçedeki gülün elindeki mendil kırmızı olsa buna şaşılmaz; çünkü binlerce bülbülün gözyaşları her an (o mendil ile) silinmektedir.]

5 ġam: - M. [Ey Yahyâ, gam seli varsın coşup taşsın, bizim için dert değildir; çünkü o sel, gül renkli şarapla/(kızıl) atla geçilir.]

131.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Dilber dil-i dīvāneyi uṣlandı ṣanur mı
   Mecnūn ġam-ı Leylādan ölince uṣanur mı

2. Ser-māyesini reng-i zer-i dīde düketdi
   Bu zerd-ruḫum bir daḫı ala boyanur mı

3. Eglenmese gelse o melek rūḥumı virsem
   Cānum çıḳayor daḫı ʿaceb oyalanur mı

4. Meclisde niçün duḫter-i rez böyle ḳızardı
   Ey sāḳī-i gül-çehre lebüñden utanur mı

5. Bir luʿb ile ṣayd eylemek istersin o ṭıflı
   Bilseñ nice fettāndur o **Yaḥyā** inanur mı

---

131. M 108ᵇ, ŞYD, G. 402

1 Dilber: Dilberā M / dil-i dīvāneyi: dīvāne-i mey M. [Mecnun, nasıl ki ölünceye dek Leylâ'nın derdinden usanmazsa sevgili de bu çılgın gönlün (ölünceye kadar) uslanmayacağını bilir.]

2 [Sararıp solmuş gözlerim (sağlığımın) sermayesini tüketti; acaba bu sararmış yanağım tekrar kızarır mı?]

3 virsem: dirsem M. [O melek çok fazla oyalanmayıp yanıma hemen gelse, ruhumu (artık) teslim etsem; ben ölmek üzereyken acaba o hâlâ oyalanmakta mıdır?]

4 [Ey gül yüzlü saki, şarap mecliste niçin böyle kızardı? O yoksa,senin dudağından mı utanmaktadır?]

5 [Ey Yahyâ, bir oyun ile avlamaya çalıştığın ve ne denli hileci olduğunu bilmediğin o taze (güzel), (sana hiç) inanır mı?]

132.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Dilüñ bir kez ṣınıḳ mirʾātına baḳdı yüzin burdı
   Tecellā-yı cemāli var-ısa dildār çoḳ gördi

2. ʿAbīr-i ḫāk-i pāyuñ ṣaḳınur bir ḳaṭre yaş dökmez
   O ʿāşıḳ kim ayaġuñ tozına bir kez yüzin sürdi

3. Kerem ḳıl ben ġubārı ey ṣabā irgür der-i yāra
   Di kim bī-çāreyi hicrān ġamı bu ḥāle irgürdi

4. Nişān-ı seng-i cevr itse raḳībüñ kellesin dirdüm
   Güzel fehm eyledi maḳṣūdumı çāḳ başına urdı

5. Hele rūz-ı suʾāl olsun da görsün yār **Yaḥyā**yı
   Ne bir dem yüzine baḳdı ne bir kez ḫāṭırın ṣordı

---

132. M 108[a]-109[b], ŞYD, G. 416

1 Tecellā-yı cemāli: Tecellā-yı cemālin D / çoḳ: ḫoş M. [Âşığın kırık (gönül) aynasına bakıp yüzünü buruşturan sevgili, galiba güzelliğinin (bu aynadaki) tecellisini (âşığa) çok gördü.]

2 [(Ey sevgili), ayağının tozuna bir kez yüzünü süren o âşık, (senin) ayağının toprağının kokusunu korumak için bir damla olsun yaş dökmez.]

3 Di kim: Dil-i M // bu: bir M. [Ey sabah rüzgârı, lütfedip ben toz zerresini sevgilinin eşiğine ulaştır; ona: "Şu zavallıyı, ayrılık derdi bu hâle getirmiş." de.]

4 [(Sevgili), rakibin başını eziyet taşlarına hedef yapsa derdim; o dilber maksadımı anlayıp (onu) tam başından vurdu.]

5 [(Dünyadayken) Yahyâ'nın bir an olsun yüzüne bakmayan, hâlini hatrını sormayan sevgili, onu (birde) sual günü geldiğinde görsün.]

133.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Gözyaşında ḥālet-i şebnem olaydı kāşki
Ġonce-i dil gül gibi ḫurrem olaydı kāşki

2. Ḳanı bī-inṣāfdan ḳaldı ki ḳānūn-ı riyā
Vażʿ-ı āyīn eyleyen hep Cem olaydı kāşki

3. Her ḳaçan kūyına varırsam görinmez gizlenür
Vara vara ol perī ādem olaydı kāşki

4. Miḥnet-i ʿaşḳuñ ṣafāsın ben ideydüm yaluñuz
Ḫalḳ-ı ālem dāʾimā bī-ġam olaydı kāşki

5. Dirdi **Yaḥyā** miḥnet-i eyyām-ı ʿālemden ferāġ
Kim ṣafā itmezdi bir ʿālem olaydı kāşki

---

133. M 109[a], ŞYD, G. 421

1 olaydı: oldı M. [Goncaya benzeyen gönül keşke gül gibi açılmış/şen, gözyaşı da (o gülün üstündeki) şebnem gibi olsaydı.]

2 Ḳanı: Ḳanġı D. [İkiyüzlülük kanunu hangi zalimin devrinden kalmıştır; kanunları koyan (kişi) keşke hep Cem olsaydı.]

3 [Her ne vakit sokağına varsam görünmez olan o peri suretli sevgili, keşke gittikçe bir insan (gibi görünür) olsaydı.]

4 [(Senin) aşkının derdiyle keşke yalnızca ben eğlenseydim de tüm insanlar daima dertsiz olsaydı.]

5 Dirdi: Virdi M. [Yahyâ, dünyadaki günlerin sıkıntısından (artık) uzak olsak/rahata kavuşsak derdi; keşke böyle bir dünya olsaydı, (orada) kim huzur bulmazdı?]

134.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Çoḳ zamāndur miḥnet-i hecrüñden aġlar ey perī̄
Yaşlıdur nʾola aġardıysa gözüm merdümleri

2. Dil berī̄dür ʿaybdan ʿaşḳından ammā nʾeylesün
Ehl-i ʿaşḳuñ ḳadrini bilmez zamāne dilberi

3. Bülbülüñ cānını yaḳdı nār-ı ḳahruñ odlara
Zār zār iñletdüñ ey gül bir avuç ḫākisteri

4. Baḥṣi ḳo tāb-ı cemāl-ile zebānuñ kuteh it
Bezm-i şehdür ḳıl ḥaẕer ey şemʿ virmekden seri

5. Şiʿr-i şī̄rī̄nüñde ḫüsrevlikler itdüñ ḥaḳ bu kim
Āferinler saña **Yaḥyā** sözüñüñ oldun eri

---

134. M 109[a], ŞYD, G. 411

1 [Ey peri, yaşlı gözbebeklerim ağarsa/gözüme ak düşse buna şaşılmaz; çünkü onlar senden ayrı olmanın derdiyle çok zamandır ağlamaktadır.]

2 ʿaşḳından: ʿaşḳında M. [Kusurdan ve sevgilinin aşkından uzak kalmış gönül ne yapsın; zamane güzelleri âşıkların kıymetini bilmez.]

3 [Ey gül, senin kahrının ateşi bülbülün canını ateşlerde yaktı; (sen) bir avuç külü/bülbülü inim inim inlettin.]

4 [Ey mum, (sevgilinin) güzel yüzünün parlaklığından bahsetme, sözü kısa tut; çünkü burası sultan meclisidir, başını vermekten sakın.]

5 [Ey Yahyâ, sözünün eri olduğun için sana aferinler olsun; gerçek şu ki sen tatlı şiirlerinle şâirlerin sultanı oldun.]

135.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Siḥr eyledi alınca ele yār sāġarı
   Bir ẕerre içre itdi nihān mihr-i enveri

2. Tīrüñ ki ṭoġrılup gelicek ṣadr-ı sīneye
   Peykānunuñ yürekde şehā bellidür yiri

3. Beñzetdi serv-ḳaddüñi naḫl-i ṣanavbere
   Baġlandı tār-ı zülfüñe ḳalb-i ṣanavberī

4. Sāḳī baṣaḳ düşürse bizi şaḥne-i zamān
   Cām-ı ʿaraḳ ṣunuñ aña oldur ayaḳ teri

5. **Yaḥyā** nuḳūd-ı eşküñe kim iʿtibār ider
   Ol mihre naḳd-i encüm ile māh müşteri

---

135. M 109[a], ŞYD, G. 412

1 alınca ele yār: yār alınca ele M. [Sevgili, kadehi eline alıp ona sihir yaptı; bir damla şarabın içine parlak güneşi gizledi.]

2 sīneye: sīnedür M. [Ey sultan, sineme yönelen okların/kirpiklerin oraya ulaştığında temrenin yürekteki yeri bellidir.]

3 tār-ı : tā M. [(Ey sevgili), (âşık) senin selvi boyunu çam fidanına benzettiği için çam kozalağına benzeyen kalbini senin saç tellerine doladı.]

4 baṣaḳ: yasaḳ M. [Ey saki, zamanın bekçisi bize baskın yaparsa ona rakı kadehi sun; (çünkü) onun rüşveti budur.]

5 nuḳūd-ı eşküñe: nuḳud-ı eşkle M. [Ey Yahya, o güneşe ay, yıldız akçeleri ile müşteri olmuşken senin gözyaşı akçelerine kim kıymet verir?]

136.

Mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün

Hezec --. / .--- / --. / .---

1. Āsīb-i ḫazān bilmez ʿaşḳuñ gül ü gülzārı
   Bülbülleri bu bāġuñ her demde ider zārı

2. Pervāneleri bezmüñ cān naḳdini yandurdı
   Ol şemʿ-i şeb-ārānuñ germ olmada bāzārı

3. Cān rāh-ı maḥabbetde bir būy-ı ṣafā aldı
   Ol rāyiḥadan buldum ben ḫāne-i ḫammārı

4. Cismindeki her bir reg feryād u enīn eyler
   ʿAşḳ ola saña muṭrib söyletdüñ a evtārı

5. **Yaḥyā**da reh-i ʿaşḳuñ bārına taḥammül yoḳ
   Ser-menzile irişdür ey ḳudreti çoḳ Bārī

---

136. M 109[a], ŞYD, G. 413

1 her: bir M. [Aşkın gül bahçesi ve (o bahçedeki) güller, güz felaketini bilmediğinden bu bağın bülbülleri daima ağlayıp inlemektedir.]

2 [Meclis kelebekleri, canlarını ateşe verdikçe geceyi süsleyen mumun pazarı aydınlanıp canlandı.]

3 [Can, muhabbet yolunda eğlence kokusunu alınca o kokudan meyhanecinin hanesine ulaştım.]

4 [Ey çalgıcı, aşk olsun sana ki (çalgının) tüm tellerini titreterek vücudumdaki her bir damarı inlettin.]

5 Ser-menzile irişdür ey ḳudreti çoḳ Bārī: Ser-menzile irişdi az ḳadrini çok tārı M. [Ey kudreti çok olan Allahım, aşk yolunun yükünü taşımaya gücü olmayan Yahyâ'yı hedefine ulaştır.]

137.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Belki āzürde ide pāy-ı ḫayāl-i yārı
   Kaş u kirpiklerüm olmasa ḳalendervārī

2. Eşk çün ḳanlı degüldür yolını pāk itsün
   Hīç geçilmez didiler reh-güẕer-i dildārı

3. Bu ten-i zerd ü nizār-ile ṣarıldum yāra
   Bilmeyen ṣandı ḳuşanmış kemer-i zer-kārı

4. Ṣaḳınur yārını āyīnedeki ʿaksinden
   İstemez dil baḳa mirʾāta o gül-ruḫsārı

5. Baş açıḳ ʿāşıḳ-ı şürīde geçermiş **Yaḥyā**
   Girev-i bāde-i nāb eylemesün destārı

---

137. M 109b, ŞYD, G. 414

1 [Kaş ve kirpiklerim kalenderler gibi (kazınmış) olmasaydı; (bu durum belki) sevgilinin hayalinin ayağını incitirdi.]

2 [Sevgilinin yolu (kanlıdır diye) geçilmez dediler; öyleyse (âşığın) kanlı olmayan gözyaşları (onun) yolunu temizlesin.]

3 kemer-i zer-kārı: kemer-i zer-tārı D. [Bu ince ve sararıp solmuş bedenimle sevgiliye sarılınca bilmeyenler (onun), beline altın işlemeli bir kemer kuşandığını sandı.]

4 [Gönül, o gül yanaklının aynaya bakmasını istemez; çünkü o, (sevdiğini) aynadaki yansımasından dahi kıskanır.]

5 [Yahyâ, başı açık, perişan bir âşık gibi geçinirmiş; o, (sakın) sarığını şaraba rehin bırakmış olmasın.]

138.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Bir āfet-i devrān yine araladı şehri
   Hercāyiligi mihr gibi meh gibi şehrī

2. Sensiz baña gülzārda her gül-bün-i ġonce
   Bir mār görinür deheninde ola zehri

3. Zāhid gözedür diyü şarāb içmeyelüm mi
   Öldürdi bizi defʿ idebilsek ġam-ı dehri

4. Çoḳ ḳıymadılar duḫter-i rez sehl ele girdi
   Aġırlığına göre degülmiş hele mehri

5. **Yaḥyā** işümüz itdi bizüm şükr ü şikāyet
   Laʿl-i lebinüñ ġamzesinüñ luṭf-ile ḳahrı

---

138. M 109ᵇ, ŞYD, G. 415

1 [Hafif meşrepliliği güneş ve ay gibi (âşikâr) olan bir güzel, şehri yine birbirine düşürdü.]

2 [Senin olmadığın gül bahçesindeki her gül fidanı, bana ağzında zehir olan bir yılan gibi görünür.]

3 [Dünyanın derdi bizi öldürmek üzereyken onu defetmek için zahit gözetliyor diye şarap içmeyecek miyiz?]

4 [Mehri, ağırlığınca olmayan üzümün kızı, kolay elde edildiğinden onu çok ezmediler.]

5 [Ey Yahyâ, sevgilinin kırmızı dudaklarının lütfu ve yan bakışının zulmü, işimizi şükür ve şikâyet etmiştir.]

139.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. İrişsün ʿīd olsun bādeye ruḫṣatda gör seyri
   Ḳalur mı bir tehī sāġar hilāl-i ʿīdden ġayrı

2. Niçün terk eylesün mey-ḫāne küncin rind-i mey-ḫᵛāre
   Ne zāhiddür ne rāhib nᵓeylesün ol mescid ü deyri

3. Ṣunar dergāhına kim varsa bir cām-ı ḥayāt-efzā
   ʿAceb devletlidür pīr-i muġān mebẕūldür ḫayrı

4. Mey-i cān-baḫş-ile sāġardaki her murġ naḳşından
   İşitdür sāḳiyā gūş-ı meẕāḳa Manṭıḳuᵓt-Ṭayrı

5. Görüp cām-ı ḫabābı bezm-i meyde añla ey **Yaḥyā**
   Tehī olmaz felekler cünbüşi seyyāreler seyri

---

139. M 109ᵇ, ŞYD, G. 417, 4b/5b (Bu gazelin dördüncü ve beşinci beyitlerinin ikinci mısraları mecmuada yer değiştirmiştir. Anlam açısından divandaki şekli tercih edilmiştir.)

1 [Bayram ulaşıp içki yasağı kalkınca eğlenceyi gör ki bayram hilalinden başka boş kadeh kalmaz.]

2 [Şarap içen rint meşrepli kimse meyhanenin köşesini niçin terk etsin; o ne zahid ne de rahiptir, (ona) mescit de manastır da gerekmez.]

3 [Meyhaneci/mürşit öyle talihli ve hayrı bol bir insandır ki dergâhına varan her kimseye can bağışlayan bir kadeh sunar.]

4 İşitdür: İrişdür M. [Ey saki, can bağışlayan şarap ile (öyle sarhoş et ki) üzerinde kuş nakşı olan kadehten zevk ehline kuşların dilini işittir.]

5 seyyāreler: seyyāreden M. [Ey Yahyâ, meclisteki kadehde bulunan kabarcıkları görüp feleklerin ve yıldızların boş yere dönmediğini bil.]

140.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Āḫir gülüñ ġurūrı helāk ide bülbüli
   Pervāneyi oda yaḳa şemʿüñ teġāfüli

2. Zülfi yanında kim dü-cihān ḳıymeti degül
   Ey bāġbān iñende ögüp ṣatma sünbüli

3. Mecnūn ne çekdügin ne bilürdüm cihānda ben
   Yāruñ başumda olmasa sevdā-yı kāküli

4. Ey ḫār sen de ḳurtılacaġuñ bilür misin
   Pür-āteş itme bülbül-i bī-çāreye güli

5. Aṣḥāb-ı derde dāġ-ı dil ü eşk-i çeşmi pes
   Erbāb-ı ʿayş u ʿişrete **Yaḥyā** gül ü müli

---

140. M 109[b], ŞYD, G. 418

1 [Gülün gururu sonunda bülbülü mahvetti; mumun bilmezden gelişi ise pervaneyi ateşlerde yaktı.]

2 [Ey bahçıvan, sünbülü çok fazla övüp satmaya çalışma; çünkü (sevgilinin) saçının yanında iki cihan kadar kıymeti yoktur.]

3 bilürdüm: bilürem D. [Sevgilinin saçının sevdası başımda olmasaydı Mecnun'un dünyada ne çektiğini nereden bilirdim.]

4 [Ey diken, sen (bu ateşten) kurtulacağından emin misin? (Öyleyse) gülü zavallı bülbüle karşı ateşle doldurma.]

5 eşk-i çeşmi: ḫūn-ı eşki M / pes: bes D. [Ey Yahyâ, dert ehline gönül yarası ile gözyaşı; zevk ve sefa ehline ise gül ile şarap yeterlidir.]

141.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Aġladur erbāb-ı ʿaşḳı ārzū-yı kāküli
ʿĀlemi bārān ider gāhī hevā-yi sünbüli

2. Bülbül-i şeydā ʿaceb mi mest-i bī-pervā ise
Gülsitānuñ bir ṭolı peymānedür her bir güli

3. Cān ḳulaġın ṭut hele sāḳī alup cāmı ele
Ḳıṣṣa-i pür-ḥiṣṣe-i Cemdür ṣurāḥī ḳulḳuli

4. Serv-i bāġuñ ḳorḳarın başında bir ġavġā ḳopar
Gülşen içre neydi murġānuñ seḥergeh ġulġuli

5. Nār-ı miḥnet yaḳsa da ḳalmaz ḥażīż-i ḫākda
Bād-ı himmetle çıḳar eflāke **Yaḥyā**nuñ küli

---

141. M 109[b]-110[a], ŞYD, G. 141

1 [Sünbülî hava nasıl bazen âlemi ağlatırsa sevgilinin (sünbül kokulu) saçlarının arzusu da âşıkları öyle ağlatır.]

2 [Şu çılgın bülbül, korkusuz bir sarhoş olmuşsa buna şaşılmaz; çünkü gül bahçesinin her bir gülü (şarapla) dolu bir kadehdir.]

3 ḳulḳul: ġulġul M. [Ey saki, eline kadehi alıp can kulağıyla dinle; çünkü sürahiden çıkan ses, Cem'in hisselerle dolu kıssasıdır.]

4 [Seher vakti kuşların gül bahçesinde çıkardığı karmaşa neydi? Korkarım selvinin başında bir kavga kopar.]

5 [Dert ateşi, Yahyâ'yı yaksa da onun külü yerde kalmayıp himmet rüzgârıyla göklere yükselir.]

142.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Nice elden düşürür cām-ı ṣafā-encāmı
   Gūş iden nām-ı Cemi ṣıyt u ṣadā-yı cāmı

2. Geldi gül gibi mey-i āl-ile sāḳī gülerek
   Şöyle gösterdi ki irişdi bahār eyyāmı

3. Seḥerī bāde-i gül-renge bulaşmış yārān
   Sāḳiyā gel görelüm biz de mey-i gül-fāmı

4. Gelmeyince gözine bāde nigāh itmedi yār
   Gūyiyā geldi bahār açdı gül-i bādāmī

5. Lāleyi bāġda gördük de açılduḳ **Yaḥyā**
   Bir ḳadeḥ meyle unutduḳ bu ḳadar ālāmı

---

142. M 110[a], ŞYD, G.427

1 nām-ı : cām-ı M. [Cem'in adını ve kadehinin şöhretini duyan kişi, son neşe kadehini elinden nasıl düşürür?]

2 [Saki, meclise elinde gül gibi kırmızı şarapla gülerek gelince bahar günlerinin eriştiğini göstermiş oldu.]

3 [Ey saki, dostlar seher vaktinde gül renkli şaraba bulaşmış; öyleyse gel, biz de o gül renkli şarabı görelim.]

4 [Sevgili, önüne şarap gelinceye dek (boş kadehe) bakmadı; (şarap gelince dönüp bakması ise) bahar gelince badem çiçeklerinin açılmasına benzedi.]

5 [Ey Yahyâ, bahçede laleyi görünce ferahladık; bir kadeh şarapla bunca derdi unuttuk.]

143.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Mescidde riyā-pīşeler itsün ḳo riyāyı
   Mey-ḫāneye gel kim ne riyā var ne mürāyi

2. Ey cām-ı ṣafā ṭālibi bī-hūde uzanma
   Cemle bile defn eylediler cām-ı ṣafāyı

3. Red itmiş-idi yār raḳībi işiginden
   Gelmiş o siyeh-rū yine gördüñ mi belāyı

4. Defʿ idemedük ceyş-i ġamı saʿy ide gördük
   Tedbīr ne mümkin boza taḳdīr-i Ḫudāyı

5. **Yaḥyā** nice bī-ṣabr u ḳarār olmayayın ben
   Dilberse güzel dilse nihāyetde hevāyī

---

143. M 110[a], ŞYD, G. 432

1 [Mescitteki sahtekârlar bırak ikiyüzlülük yapsın, sen meyhaneye gel; çünkü burada ne riya ne de riyakâr vardır.]

2 uzanma: uzatma M // Cemle: Cümle D. [Ey neşe kadehine talip olan kişi, yok yere ona ulaşmaya çalışma; çünkü onu Cem ile birlikte gömdüler.]

3 [Sevgili, rakibi eşiğinden geri çevirdiği hâlde o kara yüzlü belanın (utanmadan) nasıl (geri) geldiğini gördün mü?]

4 [Gam askerlerini ne kadar çabaladıysak da mağlup edemedik; çünkü Allah'ın takdirini tedbir ile bozmak mümkün değildir.]

5 bī-ṣabr u ḳarār olmayayın: āvāre-i ʿaşḳ olmayayım D. [Ey Yahyâ, sevgili böyle güzel, gönül böyle kararsız iken ben nasıl sabırsız ve tahammülsüz olmayayım?]

144.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Aḳıtdum yaşumı yaḳdum fetīl-i dāġ-ı sūzānı
   Benüm şimdi maḥabbet bezminüñ şemʿ-i şebistānı

2. Ne deñlü ʿāşıḳ-ı şūrīde varsa aña dil virmiş
   ʿAceb āşüfteler cemʿ eylemiş zülf-i perīşānı

3. Şirişk-i çeşme baṣdur nār-ı ġam dilde ṭutuşduḳça
   Gözüñe yeñdiri gör āteş-i sūzān-ı hicrānı

4. Yıḳılsun ḳo cefā ṭaşı derūn-ı ḫāne-i dilde
   Yapar bir gün olur ol şāh-ı ʿādil ḳalb-i vīrānı

5. Kemān u tīr u ḫançer cemʿin eyler ṭurmaz ey **Yaḥyā**
   Yine bir fitne peydā itmek ister çeşm-i fettānı

---

144. M 110[a], ŞYD, G. 429

1 bezminüñ: şemʿinüñ M. [Yanık (gönül) yaramın fitilini yakıp gözyaşı döktüm; aşk meclisinin gece mumu şimdi benim.]

2 [(Sevgilinin) dağınık saçları ona gönül bağlamış ne kadar çılgın âşık varsa hepsini toplamış (kendine bağlamış).]

3 Gözüñe: Göziñe M. [Gönülde gam ateşi tutuştukça (onu) gözyaşına bastır; ayrılığın yakıcı ateşini gözyaşında söndür.]

4 Yıḳılsun: Yıġılsun D. [Gönül hanendeki eziyet taşı bırak yıkılsın; o, adaletli sultan elbet bu yıkılmış kalp hanesini bir gün mamur eder.]

5 [Ey Yahyâ, sevgilinin kargaşaya sebep olan gözleri, yine bir fitne çıkarmak için ok, yay ve hançerini bir araya getirir.]

145.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Pey-ā-pey ṣun baña luṭf eyle sāḳī cām-ı gerdānı
   Yeter aġırladuñ rıṭl-ı girānla ġayrı yārānı

2. Ne ʿizzet buldu ise şemme-i luṭfuñla bulmışdur
   Bu gülzāruñ eger verdi eger nesrīn ü reyḥānı

3. Biri āşüfte-i būyuñ biri ser-geşte-i rūyuñ
   Zemīnüñ verd-i ḫandānı sipihrüñ māh-ı tābānı

4. Niçün uyup hevā-yı ġayra ser-keşlük ider bilsem
   Leṭāfet bāġınuñ her ḳad çeken serv-i ḫırāmānı

5. Meger sūz-ı dilümden aña **Yaḥyā** bir şerer düşdi
   Ṣabaḥ olınca yandı meclisüñ şemʿi- şebistānı

---

145. M 110[a]-110[b], ŞYD, G. 430

1 [Ey saki, diğer dostları başına kadar dolu kadehlerle ağırladığın yeter; artık bana da biraz lütfet, kadehleri birbiri ardınca sun.]

2 verdi: devri M. [Bu gül bahçesinin gerek gülü gerekse yaban gülü ve fesleğeni her ne şeref buldularsa senin lütfunun zerresiyle/kokusuyla bulmuşlardır.]

3 āşüfte-i būyuñ: āşüfte-i kūyuñ D. [Yeryüzünün açılmış gülü, senin kokun sebebiyle perişandır; feleğin parlak ayının ise senin (güzel) yüzün sebebiyle başı dönmüştür.]

4 [Güzellik bağında boy atan her nazlı selvinin neden yabancıların aşkına uyup asilik ettiğini (keşke) bilseydim.]

5 düşdi: döndi M. [Ey Yahyâ, gece mumunun sabah oluncaya kadar yanmasının sebebi, gönlümdeki ateşten ona bir kıvılcım düşmesidir.]

146.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteẕ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Gözüm ışırdı görince o laʿl-i ḫandānı
   Nişānladum lebinüñ yāresiyle cānānı

2. Kim ola ḳarşu ṭura ḫūb-rūlar içre aña
   Meger ki āyīnede ʿaks-i rūy-ı raḫşānı

3. Taṣavvur itmedi mi bī-miṯāl taṣvīrüñ
   Ne ṣūret-ile çıḳardı ki naḳşını Mānī

4. Cebīni çīn-ile mıṣṭarlı ṣafḥadur yazmış
   Debīr-i ḥüsn aña dībāce-i Gülistānı

5. Ġazelde ol mehi **Yaḥyā** lebiyle vaṣf itsün
   Şekerle beslesün ol ṭūṭī-i suḫan-dānı

---

146. M 110[b], ŞYD, G. 431

1 [O gülümseyen lal (dudakları) görünce (bir yerden) gözüm ısırdı; çünkü sevgilinin dudağında (daha önce) iz bırakmıştım.]

2 [Parlak yüzünün aynadaki yansımasından başka, güzeller arasında kim onun karşışında durabilir?]

3 [Mânî, resimlerini nasıl ortaya çıkarmıştır? O yoksa senin benzersin vasıflarını hayal etmedi mi?]

4 yazmış: yazılmış M. [Güzellik kâtibi, sevgilinin Çin mürekkebiyle mıstarlanmış bir sayfaya benzeyen alnına (sanki) Gülistan'ın dibacesini yazmış.]

5 [Yahyâ gazelinde o ay gibi güzel olan sevgilinin dudağını överek o konuşan papağanı beslesin.]

147.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Gül ġurūr-ı ḥüsn-ile almış ele bī-dādını
   Diñleñüz bülbüllerüñ şimden gerü feryādını

2. Söyleşürdi ol dehān-ı teng-i şekker-bār-ile
   Alabilse ġonce şīrīn leblerinden dādını

3. ʿAndelīb-i ḫoş-ṣadā bir gülşenī dervīşdür
   Muṣḥaf-ı gülden oḳur ṣubḥ u mesā evrādını

4. Naṣıḥā pendüñ ḳabūl olmaya şāyed diyesin
   Ḥayf kim pīr-i muġānuñ ṭutmadum irşādını

5. Devr-i gülde bādeden **Yaḥyā**yı vāʿiẓ menʿ ider
   Tek anuñla eglesün ādem dil-i nā-şādını

---

147. M 110b, ŞYD, G. 433

1 [Bülbüllerin bundan sonra inlemelerini dinleyin; çünkü gül, güzelliğin gururuyla zulmü ele aldı/kendine iş edindi.]

2 leblerinden: leblerüñden D. [Gonca, sevgilinin dudaklarından ihsanını alabilseydi o tatlı ve küçük ağızlı sevgili ile sohbet ederdi.]

3 [Güzel sesli bir bülbüle benzeyen, gülşenî dervişi olan âşık, zikrini sabah akşam gül kitabından okur.]

4 [Ey öğüt veren kişi, nasihatlerinin dinlenmediğini görürsen kendi kendine, "Eyvah bana ki mürşidin nasihatlerine (ben de) kulak asmamıştım." dersin.]

5 [Vaiz gül devrinde "O, üzgün gönlünü yalnızca benimle (nasihatlerimle) avutsun." diyip şarabı Yahyâ'ya yasaklamış.]

148.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Sūz-ı dilden bī-ḫaberdür ṣanmañuz cānāneyi
   Şemʿi yaḳmaz mı ol āteş kim yaḳar pervāneyi

2. Ṣāf-meşreblerle pür bir cāy-ı ḥālet-baḫşdur
   Zāhid-i nā-dān velī ḫālī ṣanur mey-ḫāneyi

3. Düşmesün elden iñen nāzükdür olur münkesir
   Biʾllāh ey sāḳī gözet el üzre ṭut peymāneyi

4. Mülk-i dilde ḳomadı ceyş-i sitem ṭaş üzre ṭaş
   Kimse maʿmūr idemez bir daḫı bu vīrāneyi

5. Virdi **Yaḥyā**ya tevāżūʾla selām ol şāh-ı ḥüsn
   Hep pesend itdi gören bu vażʿ-ı dervişāneyi

---

148. M 110[b], ŞYD, G. 435

1 [Sevgilinin, âşığın gönlündeki ateşten habersiz olduğunu sanmayın; pervaneyi yakan ateş, mumu yakmaz olur mu?]

2 pür: bir M. [Meyhane temiz yaratılışlılarla dolu can bağışlayan bir yer olduğu hâlde cahil zahit orayı boş sanır.]

3 [Ey saki, Allah hakkı için kadehi el üstünde tut, dikkat et; çünkü o çok hassastır, hemen kırılıverir.]

4 [Bu harabeye dönmüş gönül hanesini bir daha hiç kimse şenlendiremez; çünkü sevgilinin zulüm askerleri (orada) taş üstünde taş bırakmadı.]

5 [O güzellik sultanı, Yahyâ'ya alçak gönüllülük edip selam verince görenler bu dervişane tavrı beğendi.]

149.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Şehen-şāh-ı hümāyūn-baḫt sulṭān Aḥmed-i ġāzī̄
   Ki dünyāyı münevver ḳıldı rāy-ı ʿālem-efrūzı

2. Kemān-ı Rüstem olmaya kepāde dest-i ḳudretde
   Ne ḳuvvetdür ki oldı himmeti bāzusına rūzī̄

3. Felekler dönmesünler şāh-ı devrāna iṭāʿatden
   Ṭoḳuz ṭāsına eflākuñ yeter bir tī̄r-i dil-dūzı

4. Ricām oldur ki biñ yıl pāyına yüz sürsün ey **Yaḥyā**
   Biri birinüñ ardınca cihānuñ ʿīd ü nevrūzı

---

149. M 110[b]-111[a], ŞYD, G. 441

1 [Talihi mübarek olan sultanlar sultanı Sultan Gazi Ahmed, dünyayı aydınlatan fikirleriyle cihanı nurlandırdı.]

2 dest-i ḳudretde: dest-i ḳadrinde D. [Onun bazusu öyle kuvvetlidir ki (Allah'ın) himmeti ona bir rızık olmuştur; (böylece) Rüstem'in yayı (onun karşısında) rezil olmuştur/ talim yayı gibi kalmıştır.]

3 [Felekler, devrin sultanına itaat etmekten vazgeçmesinler; çünkü onun gönlü delen tek bir oku, feleğin dokuz tasını durdurmaya yeter.]

4 [Ey Yahyâ, dileğim şudur ki dünyanın bayramı ve Nevruz'u birbiri ardınca (gelip) onun ayağına yüz sürsün.]

150.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün fāʿ

1. Öldürdi meded nergis-i bīmārı bizi
   Kim ṣaġ ḳalur eylese bir kerre nigāh

2. Bu żaʿf-ile dünyāyı zebūn itdi gözüñ
   Lā ḥavle velā ḳuvvete illā billāh

151.

Feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl
Müteḳārib .-- / .-- /.-- / .-

1. Anuñ kim açuḳdur baṣīret gözi
   Odur her varaḳdan olan ders-ḫᵛān

2. O kim māsivādan yuma çeşmini
   Ber-ā-berdür aña bahār u ḫazān

---

150. M 111ᵃ, ŞYD, R. 4

1 Öldürdi meded nergis-i bīmārı bizi: Bīmār-ı gözi helāk idüpdür bizi āh D. [(Sevgilinin) nergis (gibi baygın bakan) gözleri, bizi öldürmektedir; çünkü o bir kez baktığında kimseyi sağ bırakmaz.]

2 [Gözün bu düşkünlük ile dünyayı âciz bıraktı; Güç ve kuvvet yalnızca yüce Allah'ın yardımıyladır.]

151. M 111ᵃ, ŞYD, K. 17.

Ber-ā-berdür: Ber-ā-ber M. [Basiret gözü açık olan ve her yapraktan ders okuyan kimse, dünyadan gözünü yumunca bahar ve güz (ona) bir görünür.]

152.

Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

Hezec .--- / .--- / .--

1. Dime yoḳ feyże istiʿdād sende
İdersin gerçi daʿvā-yı maḥabbet

2. Bulutdan nem ḳapar ġāyetde terdür
Giyāh-ı ḫuşk-ı ṣaḥrā-yı maḥabbet

153.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

Mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün fāʿ

1. Düşmiş dile tāb-ı ʿaşḳı [ʿālem-sūzın]
Dil gülşeni ol tāb ile külḫānveş imiş

2. Her ḳaṭre gözümde bir şererdür pür-sūz
Gülzār-ı maḥabbetüñ ṣuyı āteşmiş

---

152. M 111ᵃ, ŞYD, K. 19
[Ey zahit, sen her ne kadar aşk davası gütsen de kimseye, "Sende irfan kabiliyeti yoktur." deme; çünkü aşk çölündeki kuru otlar bile buluttan nem kaparak çokça ıslanır.]

153. M 111ᵃ, ŞYD, R. 1

1 ʿālem-sūzın:ʿālem-i sūzın D ʿālem-sūzuñ M // tāb-ı ʿaşḳı: tāb-ı ʿaşḳ M. [(Sevgilinin) dünyayı yakan aşkının ateşi gönle düşünce gül bahçesine benzeyen gönül, o ateş ile (hamamdaki) külhana benzedi.]

2 [Gözümden akan her yaşın yakıcı bir kıvılcım olmasının nedeni aşk bahçesinin suyunun ateşten olması imiş.]

154.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-

1. Ey ṣabā varduñ mı kūy-ı yāra sen
   Çeşm-i cāna kuḥl içün gerd isterin

2. Derdi dermān añladum dermānı derd
   Şimdi dermān istemem derd isterin

155.

Feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl

Müteḳārib .-- / .-- / .-- / .-

1. Egerçi belürdi ʿiẕārında ḫaṭ
   Velī ḥüsninüñ var yine revnaḳı

2. *Leḳad aḥsen Allāhu fī mā mażā*
   Keẕālike yuḥsinu fī mā beḳā

156.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Vaḳt-i gülde geşt-i bāġ u seyr-i gülzār itmeden
   Ḳaṣdı bu kim diñleye bülbüllerüñ feryādını

---

154. M 111[a], ŞYD, K. 24
[Ey sabah rüzgârı, sevgilinin sokağına vardığın vakit (senden) gözüme sürme olması için (oradan) toprak isterim; çünkü derdi derman, dermanı dert sanıyorken artık derman değil dert isterim.]

155. M 111[a], ŞYD, K. 20
[(Ey sevgili) yanağında her ne kadar ayva tüyleri belirmiş olsa da güzelliğinde hâlâ tazelik vardır; çünkü "Allah geçmişteki şeyleri güzel yarattı; aynı şekilde gelecektekileri de güzel yaratacaktır."]

156. M 111[a], ŞYD, B. 47
itmeden: itmede D. [Sevgilinin, gül mevsiminde bahçeyi dolaşıp gül bahçesini seyretmekten maksadı, bülbüllerin inlemelerini dinlemektir.]

157.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Çıḳdı yiryüzine himmetle esās-ı cāmiʿ
   Umaruz ḳubbeleri ʿarş-ile hem-ser görile

2. ʿArş ḳadrini bula niçe ʿibādetler ola
   Ḥaşre dek ferşine iḫlāṣ-ile yüzler sürile

158.

Feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūlün

Müteḳārib .-- / .-- / .-- / .--

1. Şu dem kim çeke Rüstemāne kemānın
   Varup gūşına nāvek-i cān-sitānın

2. İder meşveret kim nişānı ne olsun
   ʿAdūnuñ dil-i saḫnı mı yoḫsa cānı

---

157. M 111[a], ŞYD, K. 18
[Temeli himmetle ortaya çıkan bu caminin kubbeleri umarız ki arşa ulaşır, (O cami) arş kadar kıymet bulur; Haşr gününe kadar zeminine riyadan uzak yüzler sürülür, orada pek çok ibadetler yapılır.]

158. M 111[a], ŞYD, K. 23
kemānın: kemān M // gūşına: gūşesine M / cān-sitānın: cān-sitān M.
[Sevgili, yayını Rüstem gibi çektiği vakit (yaydan çıkmaya hazırlanan) can alıcı ok (sevgilinin) kulağına ulaşıp: "Hedef, düşmanın katı kalbi mi yoksa âşığın canı mı olsun?" diye sorar.]

159.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Sinān Paşa mücāhid **fī** sebiliʾllāh o ġāzī kim
   İdüpdür bu bülend eyvānı luṭf-ı Ḥaḳ-ile peydā

2. Anuñ tārīḫini fikr eyler-iken yāduma geldi
   Taʿālaʾllāh zihī ṭāḳ-ı bülend āsumān-āsā

160.

Mefʿūlü mefāʿīlün feʿūlün

Hezec --. / .--- / .--

1. Medḥ eyle ḥabīb-ı Muṣṭafāyı
   Aṣḥābını āl-i Murtażāyı

2. Geldüñ çü bu tengnā-yı dehre
   Maḫlaṣ idegör ʿAlī Rıżāyı

---

159. M 111ᵃ, ŞYD, T. 1

1 [Allah yolunda gazi olan mücahit Sinan Paşa, Allah'ın lütfuyla bu yüce kasrı yaptırmıştır.]

2 [Onun tarihini düşünürken aklıma " Allah ne yücedir ve bu kemer de gökyüzü gibi ne yücedir!" cümlesi geldi.]

160. M 111ᵃ-111ᵇ, ŞYD, N. 3

ḥabīb-i: cenāb-ı M. [Sen mademki bu dünya kabrine geldin; öyleyse Ali Rıza ismini kendine mahlas edinip Muhammed Mustafa'yı, (onun) sahabelerini ve ehl-i beytini medhet.]

161.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
Mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlü feʿūl
Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün fāʿ

1. Ey ḫāme yazup ḳadd u fem-i dilberi sen
   Ḥaḳḳā begenildi eyledüñ ḫūb u ḥasen

2. Zinhār ki reftār-ile güftārında
   Şīrīn ḥarekāt eyle vü nāzük depren

162.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün fāʿ
Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

1. Çün geçmededür ʿayş u ṣafā hengāmı
   ʿĀḳil geçürür mi ġam-ile eyyāmı

2. Sāḳī ki bu dem cām-ı leb-ā-leb ṣunayor
   Añma gelecek ġamı geçen ālāmı

---

161. M 111[b], ŞYD, R. 2

1 [Ey kalem, sevgilinin ağzının ve boyunun vasfını yazarak gerçekten beğenilen iyi ve güzel bir iş yaptın.]

2 [Aman, yürüyüşün ile konuşmana dikkat et; sevimli ve nazik şekilde hareket et/yürü.]

162. M 111[b], ŞYD, R. 3

1 [Eğlence mevsimi (gelip) geçmekte iken akıllı kimse günlerini dertle geçirir mi?]

2 ṣunayor: ṣuna gör D. [Saki, şimdi (bize) dopdolu bir kadeh sunmaktadır; (öyleyse sen de) geçmişi ve geleceği düşünme.]

163.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Görüp çīn-i cebīnin ṣu gibi aḳdı dil-i şeydā
Leṭāfet virdi ḳaṣr-ı ḥüsne ol selsāl-i rūḥ-efzā

164.

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Recez --.- / --.- / --.- / --.-

1. Ben kim ḳadeḥ cerrāyıyam mey-ḥānelerde dāʾimā
Bir sāġara degmez miyem degmez mi bir sāġar baña

165.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Öpdürürse kef-i destin eger ol māh-liḳā
Aġzuñı ṭutmaġ-içündür saña ʿāşıḳ bu vefā

---

163. M 111ᵇ, ŞYD, B. 1
[(Sevgilinin) alnındaki kırışıklığı görünce su gibi akan çılgın gönül, güzellik köşküne hoşluk getiren o tatlı suya benzedi.]

164. M 111ᵇ, ŞYD, B. 2
mey-ḫānelerde: mey-ḫāne gözde M. [Meyhanelerde daima kadeh dilencisiyken elim bir kadehe ulaşmaz mı?/bir kadeh kadar kıymetim yok mudur?/bir kadeh (içki içmek) bana reva görülmez mi?]

165. M 111ᵇ, ŞYD, B. 3
[Ey âşık, o ay yüzlü güzel sana avucunun içini öptürürse (bil ki) gösterdiği bu vefa (senin) ağzını kapatmak içindir.]

166.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Ser-pūş-ı āb-gīne ile sāġar-ı şarāb
   Bir nev-ʿarūsdur ki yüzi lāle-gūn-niḳab

167.

Faʿilātün faʿilātün faʿilātün faʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Seng-i miḥnet ṣaḥn-ı sīnem eylemişken senglāḫ
   Naḫl-i ġam yine eliflerden ṣalupdur niçe şāḫ

168.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Naḫl-i āmālüñ ki her bir şāḫını meʾvā ider
   Murġ-ı dil fikr-i süḳūn eylerse de bī-cā ider

---

166. M 111b, ŞYD, B. 27
[Şarap kadehi ile sürahinin başlığı, yüzü lale renkli bir peçe ile (örtülmüş) yeni geline benzer.]

167. M 111b, ŞYD, B. 4
[Cefa taşları, sinemin ortasını taşlığa çevirdiği hâlde gam fidanı (yüreğimde) yine elif gibi (gövdesinden) pek çok dal (budak) salmıştır.]

168. M 111b, ŞYD, B. 29
[(Ey âşık), emel fidanın her bir dalını (âşıkların gönüllerine) yurt eyler; ancak gönül kuşu orada kalmak istediğinde onu yersiz yurtsuz bırakır.]

169.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ḳarşumuzda ġayr-ile mey-ḫānede ṭurmaz içer
Yanumuzdan geçse teklīf eylesek içmez geçer

170.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Ol şeh-i ḥüsn ider sīneye gelmekden ʿār
Anı bilmez kim anuñ cānum içinde yiri var

171.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteṣ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Nihāl-i tāze-i gülşen çiçek çıḳardı meger
Ṭabīb-i cūy içürdi şarāb-ı nīlüfer

---

169. M 111b, ŞYD, B. 5
[(Sevgili), meyhanelerde karşımıza geçip yabancılarla durmadan içer de yanımızdan geçerken biz (şarap içmeyi) teklif ettiğimizde içmeyip gider/içki içmez geçinir.]

170. M 111b, ŞYD, B. 60
[Yüreğime gelmeye utanan o güzellik sultanı, canım içinde yeri olduğunu bilmez.]

171. M 111b, ŞYD, B. 39
[Akarsu tabibi, gül bahçesindeki taze fidanlara çiçek açtığı için nilüfer şarabı içirdi./Akarsuya benzeyen hekim, gül bahçesindeki taze bir fidana (benzeyen genç sevgiliye) çiçek çıkardığı için nilüfer şurubu içirdi.]

172.

Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

Recez --.- / --.- / --.- / --.-

1. Bir dem mi vardur kim beni āzürde-ḫāṭır eylemez
Baña sipihrüñ itdügin gök başlı ḳāfir eylemez

173.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteṣ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Ṭarīḳ-i ʿaşḳdan o kim çıḳar yabāna gider
Murāda irmek uman rāh-ı ʿāşıḳāna gider

174.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Gelür mihmān-ı ġam cāna şeb-i miḥnet hücūm eyler
Göñül zenbūrveş iñler ne bāl eyler ne mum eyler

---

172. M 111b, ŞYD, B. 37
vardur: var M. [Beni incitmediği bir anı olmayan feleğin yaptıklarını en zalim kâfir bile yapmaz.]

173. M 111b, ŞYD, B. 6
o: ol D // Murāda: Merāma D. [Aşk yolundan çıkan kişi yaban ellere gider; emeline ulaşmak isteyen kişi ise âşıkların yolundan gider.]

174. M 111b, ŞYD, G. 89 (Bu beyit divanda yer alan 89. gazelin ilk beytidir.)
Cihānda rind odur uġratmayup ālām-ı dünyāyı
Muvāfıḳ yār ile bir gūşede defʿ-i ġumūm eyler
Ḫaṭ-ı ruḫsārınuñ sevdāsın itse dil baʿīd olmaz
Biraz da Çīni görsün çoḳ zamāndur seyr-i Rūm eyler
Nice cān virmeyem būy-ı dil-āvīzine dildārun
Müşerref eyledükçe bezmi tebşīr-i ḳudūm eyler
Taʿayyünden ḫalāṣ olur bu bezmüñ hem-demi ***Yaḥyā***
Ḥabāb-ı sāġar-ı ṣahbā gibi maḥv-ı rüsūm eyler
[Dertli gece cana hücum edip gam misafiri de gelince gönül, arı gibi inler; (ancak) ne kanat çırpar/bal yapar ne de uslanır/mum yapar.]

175.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Feryādum irdi göklere ey serv-ḳad yetiş
Ḳorḳum budur bu ġam beni alur meded yetiş

176.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Meded cevr ü cefā-ile yıḳıldı mülk-i cān u dil
Velāyet eyler ābād eyler ise ol şeh-i ʿādil

177.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. ʿİdgeh gülzār u her reh anda bir cūy-ı revān
Her güzel dōlāba binmiş bir içim ṣudur hemān

---

175. M 111b, ŞYD, B. 8
serv-ḳad: māhveş D. [Ey selvi boylu, (el aman) yetiş! Bu derdin beni/canımı almasından korkarım; çünkü feryadım artık göklere ulaştı.]

176. M 111b, ŞYD, B. 10
mülk-i: - M. [Eyvah! Gönül ve can mülkü zulüm ile yıkılmıştır; o adaletli sultan bize yaklaşırsa (bu yıkılmış gönlümüzü) mamur etmiş olur.]

177. M 111b, ŞYD, B. 18
gülzār u her reh: gülzār-ı dehre M. [Bayram yeri, bir gül bahçesi ve o meydana çıkan her yol bir akarsu (gibi) oldu; dönme dolaba binen her güzel ise bir içim su gibidir.]

178.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Diñle nāy-ı ḫoş-ṣadāyı añla ʿālem neydügin
   Nāle-i ʿuşşāḳdan fehm eyle ādem neydügin

179.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Sözi bu vāʿiẓüñ maḥbūb sevme bāde nūş itme
   İki ʿālemden āgāh olmayan nādānı gūş itme

180.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilātün

Mücteṣ .-.- / ..-- / .-.- / ..--

1. Ḳanı o dem ki ṭutardı elinde lāle-piyāle
   Bu rūzgārda ṣanurdı aña ḳala piyāle

---

178. M 111[b], ŞYD, B. 33
ādem: ʿālem M. [Âlemin ne olduğunu güzel sesli neyi dinleyerek anla; âdemin ne olduğunu âşıkların inlemelerinden anla.]

179. M 112[a], ŞYD, B. 44
[Vaizlerin sözü budur ki güzel sevme, şarap içme; iki dünyadan haberdar olmayan cahili dinleme.]

180. M 112[a], ŞYD, B. 30
[Bir vakitler elinde lale renkli şarap kadehi tutan ve bu kadehin bu devirde ona kalacağını sanan o kimse (şimdi) nerededir?]

181.

Mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün

Mużāriʿ --. / -.-- / --. / -.--

1. Āyīne gibi herkes eyler saña neẓāre
   Hercāyī düşme şāhum olma hezār pāre

182.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Ol muġ-beçenüñ bozulıcaḳ bāġ-ı cemāli
   Erzān göreler bāde-i laʿl-i leb-i āli

183.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Gör ḥabāb-ı bādeyi cām-ı mey-i gül-fām
   Bir ruḫām üzre yapılmış ḳubbedür ṣan cāmda

---

181. M 112[a], ŞYD, B. 38
eyler: - M // hezār-pāre: hezār-yāre M. [Ey sultanım, sen bir ayna gibi yere düşüp/kendini düşürüp bin parça olma; çünkü o vakit herkes sana nazar eder.]

182. M 112[a], ŞYD, B. 22
göreler: ideler M / leb-i āli: leb-i anı M. [Sakinin güzel (üzümlerle dolu) bahçesi bozulunca onun kırmızı dudağına benzeyen lal renkli şarabını da ucuzlatırlar./Saki güzelliğini yitirdiği vakit kırmızı şaraba benzeyen dudakları da değerini yitirir.]

183. M 112[a], ŞYD, B. 31
cām-ı mey: cem M // Bir ruḫām: Pīr-i cām D. [Gül renkli şarap kadehinde bulunan kabarcıklara bir bak; Bu kabarcıklar, bir mermer (cami) üzerine yapılmış kubbeler gibidir.]

184.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Meclisde iltifāta olup maẓhar āyīne
İẓhār-ı mużmer eylemege başlar āyīne

185.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Nice ṣabr eylesün bir ḫaste sükker özlese cānı
Leb-i şeker-fürūşı söylesek açmaz mı dükkānı

186.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Maḳar-ı şāh-ı ʿaşḳuñ olalı dil bī-ḳarār oldı
Süleymān seyr içün taḫtına gūyā kim süvār oldı

---

184. M 112[a], ŞYD, B. 26
olup: olur D // iẓhār: - M / mużmer: mużmer olup M. [Ayna, mecliste övgüler alınca gizli olan şeyleri göstermeye başladı.]

185. M 112[a], ŞYD, B. 23
Leb-i şeker-fürūşı: Lebüñ sükker-fürūşı D. [Bir hastanın canı şeker istediğinde (sabaha dek) nasıl beklesin; (Acaba) (sevgiliye) söylesek şeker satan dudaklarının dükkanını açmaz mı?]

186. M 112[a], ŞYD, N. 11/1 (Mecmuada yalnızca ilk beytine yer verilmiştir.)
Şu cām-ı zer ki bezm-i meyde gerdān eyledi sāḳī
Hele ben bildigüm bu sāʿid-i şevḳe oldı
[(Ey sevgili), senin aşkının sultanına mesken olalı beri yerinde duramayan gönlüm, Süleyman'ın dolaşmak için bindiği tahtına benzedi.]

187.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Didüm unutma parmaġuña bend it rişte-i cānı
   O şūḫ-ı dil-sitānum ṭolamış parmaġına anı

188.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Gözlerüm cānā remedden baġların ṣanma beni
   Ṣaḳınur iki gözinden ʿāşıḳ-ı şeydā seni

189.

Mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün

Mużāriʿ --. / -.-- / --. / -.--

1. Çek sofra-i seḫāyı yārāna gice gündüz
   Aḥbāb-ile duḫān iç olma ṣaḳın tütünsüz

---

187. M 112[a], ŞYD, B. 24
[(Beni) unutmaması için can ipini parmağına dola dediğim gönül çalan sevgili, ipi parmağına dolamış/ (bu sözümle) alay etmekteymiş.]

188. M 112[a], ŞYD, B. 36
baġların: baġlarum D. [Ey can, gözlerimi remed hastalığından dolayı bağladığımı sanma; çünkü bu çılgın âşık seni iki gözünden (dahi) sakınır.]

189. M 112[a], ŞYD, B. 7
[(Ey sevgili), dostlarına gece gündüz cömertlik sofrası kur; tütünsüz kalma, dostlarla daima tütün iç.]

190.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Dūd-ı āhı göklere çıḳdı reʿāyānuñ bugün
Siz ṣafālarda duḫān içmekde ʿālem gök tütün

191.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Olmasa nʾola duḫān dāʾimā ol dil-sitān
Şemʿ-i meclisdür o meh-rū şemʿ olmaz bī-duḫān

192.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Duḫān içüp o şehle dimeñüz kim rāygāndur bu
Virüñ bī-çāreler cān naḳdini resm-i duḫāndur bu

---

190. M 112[a], ŞYD, B. 16
çıḳdı: irdi D. [Siz keyif içinde tütün içip yeri göğü duman yapmakta iken halkın ah dumanı da bugün göklere ulaştı.]

191. M 112[a], ŞYD, B. 17
bī-duḫān: mi duḫān D. [O gönül alan sevgili, daima dumanlı olsa buna şaşılmaz; çünkü o ay yüzlü, bir meclis mumudur ve dumansız mum olmaz.]

192. M 112[a], ŞYD, B. 19
[Ey çaresizler, o sultan ile tütün içmenin bedelsiz olduğunu sanmayın, derhal can akçelerinizi verin; çünkü bu tütün vergisidir.]

193.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ben duḫān içdüm diyü meclisde şād olmam hele
ʿİşret olsun mı bu kim fiʾl-ḥāl burnuñdan gele

194.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteṣ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Dirīġ sofra-i niʿmet çekildi dünyādan
Duḫān-ile geçinür bir alay tütünsüzler

195.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Gel duḫān içmegi terk eyle eger ister iseñ
Hele endāze ile eyle illā eyler iseñ

---

193. M 112[a], ŞYD, B. 20
içdüm: içmem M. [Ben mecliste tütün içtim diye sevinçli olmam, (eğer bunu) işret (maksadıyla içen varsa) (duhan) burnundan gelsin.]

194. M 112[a], ŞYD, B. 51
tütünsüzler: dütünsüzler D. [Eyvah ki dünyadan nimet sofraları çekilince bir takım tütünsüzler de dumanla geçinir oldu.]

195. M 112[a], ŞYD, B. 62
Gel duḫān içmegi terk eyle eger ister iseñ: Gel duḫān içmege meyl [Ey dost, istersen tütün çekmekten vazgeç; illa içeceksen de bari ölçülü iç.]

196.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteẕ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Oturmayam dir iseñ ġuṣṣalarla ġamlarla
   Kem iḫtilāṭ ide gör iḫtilāṭı kemlerle

---

196. M 112[a], ŞYD, B. 21
ide gör: ola gör D. [Dert ve kederle oturup kalmayayım diyorsan dostluğu az olanlarla az görüş.]

197.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Cān ẕeḳan-çāhına dil ṭurre-i ṭarrāra fedā
   Derdmendüñ biri zindāna biri dāra fedā

2. Ḫoten āhūları ḳurbān iki nergislerüñe
   Sidre ṭāvusı nihālüñdeki reftāra fedā

3. Yāreler ḫançerüñe ḥāl-i dil-ile dirler
   Ḳanumuz saña vü biz tīġ-ı dil-āzāra fedā

4. Demidür gel beni ṣad-pāre ḳıl ey tīġ-ı ḳażā
   Eyle her pāremi bir yāresi çoḳ yāra fedā

5. Yaş töküp vechüñi her ḳaṭrede peydā eyler
   ʿ**Āliyā** ol niçe yüzden o sitemkāra fedā

---

197. M 112b, GAD, G. 4

1 [Canım, çene çukuruna gönlüm, hırsız zülfüne feda olsun; (bu iki dertliden) biri o zindana (benzeyen çene çukuruna) düşsün, diğeri ise dar ağacına (benzeyen zülfüne) asılsın.]

2 Sidre-ṭāvusı: Sidre-ṭāvus M. [Senin nergis gözlerine Hoten ceylanları kurban olsun; endamındaki hoşluğa Sidre Tavusu feda olsun.]

3 [(Ey sevgili), (gönlümdeki) yaralar gönül diliyle hançerine: "Kanımız sana feda olsun, biz gönlü inciten kılıcına feda olalım." derler.]

4 yāresi: pāresi D. [Ey kaza oku, tam zamanıdır, gel; beni yüz parçaya ayırıp her bir parçamı, yarası çok olan bir güzele feda et.]

5 niçe: nice D / eyler: eyle M. [Ey Âlî, o zalim sevgiliye her ne sebepten olursa olsun kendini feda et; çünkü o, (âşığın gözünden) yaşlar akıtıp her damlada sebebini hatırlatır.]

198.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. ʿ**Ayn**-ı ʿ**Ālī** ol iki nergis-i cādūña fedā
   Ya zülāl-i lebüñe yā ruḫ-ı nīgūña fedā

2. **Elif**ī serv gibi bāġ-ı maḥabbetde bugün
   Ḳadd-i mevzūnuñ ile ol iki bāzuña fedā

3. **Lām**ı erbāb-ı ġamuñ ḳadd-i dü-tāsı mānend
   Zülf-i merġūbuñ ile kākül-i ḫoş-būña fedā

4. **Yā**sı bir laḥẓa kemānuñ gibi pīçīde olup
   Ġamzeñ oḳları ile ol iki ebrūña fedā

5. **M**erdüm-i dīde gibi bāḳī ḳılan noḳṭaları
   Ol iki ḳaşunuñ altındaġı hindūña fedā

---

198. M 112ᵇ, GAD, G. 5

1 [(Ey sevgili), Âli'nin gözleri senin nergis (gibi baygın bakan) güzel gözlerine, tatlı dudağına ve hoş yanağına feda olsun.]

2 [(Âli'nin canı), aşk bağındaki elif boylu selviye benzeyen ölçülü boyun ile iki pazına feda olsun.]

3 [Dert ehlinin lam harfine benzeyen iki kat olmuş boyu, senin arzulanan zülfün ile hoş kokulu kâkülüne feda olsun.]

4 ebrūña: hindūña D. [Âlî'nin canı, senin çekilmiş bir yaya benzeyen kaşların ile (o yaydan çıkan) oka benzeyen bakışlarına feda olsun.]

5 ḳaşunuñ: yā ḳaşuñ D. [Âlî'nin gözü, noktaları gözbebeği gibi ölümsüz kılan o iki kaşının altındaki Hintliye (benzeyen gözlerine) feda olsun.]

199.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Tek ü tenhā gele mi bir gice ol māh baña
ʿAcebā göstere mi ol güni Allāh baña

2. Bende ümmīd-i vefā sende ḫayālāt-ı viṣāl
Ey göñül böyle olur gāh saña gāh baña

3. Dūd-ı āhumla bilürmiş o perī sūzişümi
Tā ölünce eger āh itmez isem āh baña

4. Reşkden ölse ʿadūlar yaluñuz ḳalsam ben
İltifāt eylese bir kerrecik ol şāh baña

5. Yūsufumsuz ṭutalum mālik-i cāh oldı göñül
ʿ**Āliyā** ʿaynı ile [çāh] olur ol cāh baña

---

199. M 112b, GAD, G. 45

1 [O ay (gibi güzel), bir gece bana tek başına gelir mi? Allah acaba bana o günü gösterir mi?]

2 [Ey gönül, bende (sevgilinin) vefa ümidi sende ise (ona) kavuşmanın hayali var; işte böyle olur, bazen bana bazen sana.]

3 [O peri, yürek yangınımı ahımın dumanından anlarmış; ben de ölünceye dek ah etmezsem bana yazıklar olsun!]

4 şāh: māh M. [O sultan, keşke bana bir kez iltifat etse de düşmanlar kıskançlıktan ölüp beni yalnız (rakipsiz) bıraksa.]

5 Yūsufumsuz: Yūsufumuz M / mālik-i cāh: mālik-i cān D // çāh: cāh M, cān D / olur: olan D. [Ey Âlî, gönül Yusuf'umuz olmadan makam sahibi olsa o makam bize tıpkı bir kuyu olur.]

200.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Gönül şeh-bāzı ḳıldı zīr-i bālin kāf-ı istiġnā
   Çıḳarsa beyżeden başını ġam yoḳ niçe biñ ġavġā

2. Yine gözyaşı ṭūfānına nisbet ẕerrece yoḳdur
   Ne yüzden ʿarża ḳılsa Nūḥa kendin cūşiş-i deryā

3. Lebüñden cān umanlar cān virür ger Ḫıżr u ʿĪsādur
   Be hey ẓālim be hey kāfir nedür bu ṭavr-ı nev-peydā

4. ʿİẕāruñ şevḳine cān terkin ursam olsa lāyıḳdur
   Ġubārum ẕerre ẕerre pertev-i mihr-i cihān-ārā

5. Şerār-ı āh-ı ʿ**Ālī** zer-nişān olmış feleklerde
   Çeküp aḥkām-ı şāh-ı ʿaşḳa rīk-ālude bir ṭuġra

---

200. M 112ᵇ, GAD, G. 26

1 şeh-bāzı: şeh-bāz M / biñ: - M. [Gönül doğanı, (sevgilinin) kanadının altını (kendine) istiğna kafı kıldı; başını yumurtadan çıkardığında (dışarıda) yüz bin fitne olsa da bu (onun için artık) dert değildir.]

2 ẕerrece: ḳaṭrece D [Deniz çoşup taşarak kendini Nuh'a nasıl sunarsa sunsun; benim gözyaşı tufanımın yanında (o deniz) yok hükmündedir.]

3 [Ey zalim, ey kafir, bu yeni tavrından dolayı dudağından can umanlara ancak Hızır ve İsa can verir oldu.]

4 [Senin yanağının arzusuyla canımdan vazgeçecek olsam toprağımın her zerresi dünyayı aydınlatan güneşin ışıkları (gibi) olsa layıktır.]

5 rīk-ālūde: rīk-ālūd M. [Âlî'nin ahının kıvılcımları, aşk sultanının hükmüne kuma bulaşmış bir tuğra çekip feleklerde altın bir süsleme olmuştur.]

201.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Bir cevāb alabileydüm dehenüñden cānā
   Dil-i bīmārumı ol sāʿat iderdüm iḥyā

2. Doġru söyle ḳad-i mevzūnuñ içün sulṭānum
   Ḳucabilmem mi senüñ mūy-ı miyānuñ ʿacebā

3. Keşf-i rāz eyler isem ẕerre ḳadar aġyāra
   Dehenüñ gibi vücūdum ʿadem itsün Mevlā

4. Saña yirden göge dek minnet ü ibrām iderin
   Āhumı yaşumı gör raḥm ḳıl ey māh baña

5. ʿAhd ḳılduñdı vefā itmege ʿ**Ālī** ḳuluña
   Ey cefā-pīşe daḫı itme misin ʿahde vefā

---

201. M 113[a], GAD, G. 22

1 [Ey can, ağzından tek bir cevap alabilseydim/ağzın bana ilaç olsaydı hasta gönlümü o anda yeniden canlandırırdım/iyileştirirdim.]

2 Doġru: Ṭoġrı D. [Ey sultanım, ölçülü boyunun hakkı için söyle; senin o incecik beline sarılamaz mıyım?]

3 [Senin sırrını, rakibe zerre kadar açarsam Allah vücudumu senin ağzın gibi yok kılsın.]

4 [Ey ay (yüzlü güzel), yerden göğe dek ısrarla senin lütfunu isterim, ahımı ve gözyaşımı görüp bana merhamet et.]

5 [Ey zalim, Âlî kuluna iyiliklerde bulunacağına dair söz vermiştin; yoksa sözünde durmaz mısın?]

202.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ne göñlüm ʿāleminde pertev-i mihr ü vefā peydā
   Ne ol meh-peykerüñ cevr ü cefāsı ola nā-peydā

2. Çekenler cān gözine kuḥl-i *sübḥānelleẕī esrā*
   Ne ḫurşīdi görürler kem ne eylerler ʿaşā peydā

3. Benümçün ġuṣṣa çekmeñ seng-i ḫārā olsa bālīnüm
   Nişān-ı üstüḫᵛānum baña eyler būriyā peydā

4. Dem-i hicrānı vuṣlat ʿāleminden yeg gören dilde
   Gehī resm-i ʿanā ẓāhir gehī şekl-i ġınā peydā

5. Cenān-ı māder-i dehrüñ cenīn-i bī-nişānına
   Ciger-ḫūn-ābesinden olmaz özge bir ġıdā peydā

6. Egerçi ẕerreveş nā-çīz ü nā-peydāsıyam dehrüñ
   Velī āyīnem içre oldı ʿālem ʿ**Āliyā** peydā

---

202. M 113ᵃ, GAD, G. 6, 3/4, 4/5 ,5/6, 6/7 (Bu gazelin divanda mevcut olan üçüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Dimeñ kim ḥażret-i Nūḥ olmadı ṭūfāndan ġarḳ-āb
Baña ṣor oldı her ʿuẕvında yüz biñ mā-cerā peydā

1 [Ne gönül dünyamda vefa güneşinin ışığı belirmiş ne de o ay yüzlünün zulmü ortadan kalkmıştır.]

2 [Can gözüne *subhanellezi esra* sürmesini çekenler ne güneşi az görürler ne de gece körlüğüne yakalanırlar.]

3 olsa: ola M. [Yastığım sert bir taştır diye dertlenme; kemiklerimin yara izleri bana hasır olur.]

4 ʿāleminden: ʿāleminde M. [Ayrılık vaktini kavuşmak âleminden üstün gören gönülde, bazen keder emaresi bazen de bıkkınlığın izi görülür.]

5 olmaz özge: özge olmaz D. [Dünya annesinin yüreğindeki o isimsiz çocuğa ciğer kanından başka bir gıda bulunmaz.]

6 nā-peydāsıyam: nā-peydā isem M. [Ey Âlî, ben (âlemler karşısında) her ne kadar bir zerre gibi kıymetsiz ve yok hükmünde olsam da âlem benim aynamın içinden var olmuştur.]

203.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Gül ʿarūsına dügün eyledi dāmād-ı ṣabā
   ʿAndelībān-ı çemen oḳuyıcı oldı aña

2. Pür olup būy-ı vefā-ile meşām-ı bülbül
   Ġonceler buldı emārāt-ı bahār-ile bahā

3. Bu ne demdür nʾola çāk olsa girībān-ı ʿuḳūl
   Çarḫ giryān ola gülzāra ire neşv ü nemā

4. Gül ʿarūsı yine bülbülleri dellāl itmiş
   ʿArż ider ḫalḳa cihāzını çıġardup kālā

5. Kef-zenān çāk-ı girībān gezelüm ey ʿ**Ālī**
   Bāġa gelsün idelüm cümle dil ehline ṣalā

---

203. M 113[a], GAD, G. 1

1 oldı: çıḳdı M. [Damat olan sabah rüzgârı, gül gelinine düğün yapınca çimenlikteki bülbüller de (bu düğünün) davetçileri oldu.]

2 [Goncalar baharın alametleriyle güzellik bulunca/açılınca bülbülün burnu vefa kokusuyla doldu.]

3 [Bu öyle bir vakittir ki akıllar yakasını yırtsa şaşılmaz; çünkü (bu demde) gül bahçesine tazelik erişmesi için felek (bile) gözyaşı döker.]

4 çıġardup kālā: ki kendüyi illā M. [Kumaşlar çıkartıp çeyizini halka göstermek isteyen gül gelini, bülbülleri kendine dellal etmiş.]

5 [Ey Âlî, yakamız yırtık el çırparak dolaşalım; tüm âşıkları bağa gelmeleri için davet edelim.]

204.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Virdi rez-duḫterini sāḳīye erbāb-ı ṣafā
   Muṭribān oḳuyıcı çıḳdı anuñçün gūyā

2. Mevc urur bād-ı bahār-ile çemen deryāsı
   Ehl-i diller nice meyl eylemesün cūyāsā

3. Nergisüñ meşʿalesin yine fürūzān itdi
   Geldi ʿarż eyledi kibrītini ḫurşīd-i semā

4. Ṭutdı meydān-ı çemenzārı yine her lāle
   Gösterüp ḫalḳa tehī cām-ile reng-i ṣahbā

5. Bülbülüñ ṣıḳlıġını diñdürelüm gülşende
   ʿ**Āliyā** ehl-i hevāyuz idelüm ṣıyt u ṣadā

---

204. M 113[a], GAD, G. 14

1 rez-duḫterini: rez-duḫteri M. [Zevk ehli, üzümün kızını/şarabı sakiye verince (meclisteki) çalgıcılar sanki onların (düğünlerinin) davetçisi oldu.]

2 [Bir denize benzeyen çimenlik, bahar rüzgârıyla dalgalanırken âşıklar, (güzellere) bir akarsu gibi nasıl meyletmesin/akmasın?]

3 [Nergis (gibi baygın bakan) gözlerin, meşalesini yine parlatınca gökteki güneş (o meşaleden ateş almak için) kibritini sundu.]

4 [Lalelerin her biri, halka şarap renkli boş kadehler göstererek (halkı kandırdı) çimen meydanını ele geçirdi.]

5 idelüm: mey gerek M. [Ey Âlî, biz aşk ehli olduğumuzdan terennüme başlayıp gül bahçesindeki bülbülün sesini bastıralım.]

205.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Gönül mecmūʿasında münṭaḳış dīvān-ı *lā-yefnā*
   Ne ṣūretden baḳarsam resm olur dünyā vü māfihā

2. Vücūdum ʿālem-i ẓāhirde maʿdūm eyledüm gerçi
   Velī mevcūd imiş bāṭında sırr-ı *ʿalleme'l-esmā*

3. Güm olmaz nūr-ı vaḥdet ṭutsa dehri leyl-i ẓulmānī
   Gözümden dūr olur mı kuḥl-i *sübḥānellezī esrā*

4. Maḥabbet ḫırmeninde ḫūşe-çīn itmem daḫı gendüm
   Egerçi oldı her ṭāġ-ı siyāhum ḥabbetüʾs-sevdā

5. Şikāf-ı sīneden her dāġ-ı ḫūnīnüm hüveydādur
   Açılmasun sipihrüñ lālesi lāzım degül ifşā

---

205. 113b, GAD, G. 28

1 münṭaḳış: münaḳḳaş M // ṣūretden: ṣūretde M. [Gönül mecmuasına nakşedilmiş olan bitip tükenmez divana ne taraftan bakarsan bak dünya ve içindekiler görünür.]

2 [Ben varlığımı maddî âlemde yok etmeye çalıştım; ancak *alleme'l esmâ* sırrının gayb âleminde olduğunu bilemedim.]

3 leyl-i: nūr-ı M // kuḥl-i: sırr-ı M. [*Sübhânellezî esrâ* sürmesi gözümden uzak düşmediğinden karanlık gece dünyayı ele geçirse de vahdetin nuru asla kaybolmaz.]

4 ḫırmeninde: ḫırmeninden D / itmem: itdüm M / gendüm: gerdān M // ṭāġ-ı: dāġ-ı D. [Gönlümdeki her yanık yarası mademki çörek otuna dönmüştür; öyleyse aşk harmanında (bundan sonra) buğday toplayıcısı olmam.]

5 [Göğün lalesinin açılıp kendini göstermesine gerek yoktur; çünkü (kırmızı bir laleye benzeyen) kanlı yaralarım, paramparça olmuş göğsümden görünmektedir.]

6. İrişdüñse viṣāl-i yāra bildüñ zehr-i hicrānı
Çekil bezm-i fenādan cāna irsün leẕẕet-i ʿuḳbā

7. Vücūduñ birligin iṯbāt iderken ʿ**Āliyā** ʿaşḳuñ
Neden kim cānuñı rencīde ḳılmış niçe biñ ġavġā

206.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Gördi ol muġ-beççe māyildür Ḳalāṭadan yaña
Çeşm-i giryān iki revzen açdı deryādan yaña

2. Pāyimāl itdi dil-i ʿuşşāḳı hicrānuñ ġamı
Pādişāhum bir naẓar ḳılsañ reʿāyādan yaña

3. Kim baḳardı aña rūy-ı yāra maẓhar düşmese
Söyleme ey ṭūṭī mirʾāt-ı muṣaffādan yaña

4. Murġzār-ı ʿaşḳa cemʿ olsun diyü murġān-ı Ḳāf
Bād-ı āhum gitdi bir şeh-perle ʿanḳādan yaña

---

6 bildüñ: bildür D. [(Ey âşık), maşuğa kavuşma makamına ulaştınsa ayrılığın zehrini bilirsin; öyleyse fanilik meclisinden çekil de canına baki olan âlemin lezzeti ulaşsın.]

7 [Ey Âlî, senin aşkın, varlığın birliğini/tevhidi ispat etmekteyken (bu dünyadaki) binlerce fitne neden canını incitmektedir?]

206. 113b, GAD, G. 58

1 [O kafir güzelinin Galata tarafına gittiğini gören yaşlı gözlerim, denize açılan iki pencereye benzedi.]

2 [Ey sultanım, bir kez olsun kullarının tarafına bak; çünkü senin ayrılığının derdi âşıkların gönüllerini perişan etti/ayaklar altına aldı.]

3 [Ey papağan, bize cilalanmış aynadan bahsetme; çünkü sevgilinin yüzünü yansıtmasaydı/tecelli yeri olmasaydı ona kimse (dönüp) bakmazdı.]

4 Murġzār: Her ġarār M. [Kaf Dağı'nın kuşları muhabbet bağında toplansınlar diye ahımın rüzgârı bir kuş tüyü ile birlikte Anka'nın yolunu tuttu.]

5. Ṭūş ola diyü sitāre çeşm-i ʿālem-bīnüme
Herġiz ol meh baḳmadı ʿıḳd-ı Ş̱üreyyādan yaña

6. Nāzenīnüm baña hīç bir gün kenār itdürmedi
Tā ölince baḳmazam bir daḫı deryādan yaña

7. Her ne deñlü āh u zār eylerse yollarda ceres
ʿ**Āliyā** nālem gibi olmaya ġavġādan yaña

207.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteş̱ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Bu dāġ-ile olamaz bir sınuḳ piyāle baña
ʿAceb ne yürek ile öykünür ki lāle baña

2. ʿUlūfesini virür ehl-i derde sīm-i sirişk
Gerekse tīġ-ı ġamuñ olmasa ḥavāle baña

3. Gülāc kāsesidür penbelerle her dāġum
Ḳanāʿat ehli isem ol yeter nevāle baña

---

5 sitāre: sitārem D. [O (ay gibi güzel sevgili), dünyayı gören gözüne yıldız yenik düşer diye Süreyya yıldızından tarafa asla bakmadı.]

6 [O nazlı sevgili, benimle bir gün olsun sahilde dolaşmadı/kucaklaşmadı; öyleyse ben de ölünceye dek denizin tarafına bakmayacağım.]

7 yollarda ceres: ʿāşıḳ ġam deġül M. [Ey Âlî, kilise çanı sokaklarda her ne kadar ağlayıp inlese de benim ahım gibi karmaşadan/kavgadan yana değildir.]

207. 113[b], GAD, G. 47

1 olamaz: ola M. [O lale acaba (binlerce dağ ile dolu olan sineme) hangi cesaretle özenmektedir? O, (bağrındaki tek bir dağ) yarasıyla (benim için) kırık bir kadeh bile olamaz.]

2 sirişk: sirişküñ M // olmasa: olmasun M. [Senin gam kılıcın bana yönelmiş olmasa da gözyaşı akçelerim, âşıklara ulufelerini verir.]

3 [Ben kanaat ehlinden isem gönlümdeki pamuklarla dolu olan ve güllaç kasesine benzeyen her yaram bana azık olarak yeter.]

4. Ṣımāḫ-ı semʿümi ġam penbesi pür eyleyeli
Ṣadā-yı per-i meges gelmez oldı nāle baña

5. Güm oldı rengi ciger ḳanı içre ey ʿ**Ālī**
ʿAceb ne yürek ile öykünür ki lāle baña

208.

Mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün
Hezec --. / .--- / --. / .---

1. Herkes mey-i ʿaşḳuñla mestāne midür cānā
Başdan başa bu ʿālem virāne midür cānā

2. Her bir ṣanemüñ baḳsañ taṣvīri derūnumda
Yoḳsa bu benüm sīnem put-ḫāne midür cānā

3. Aldı şu ḳadar ʿaḳlum zencīr-i ser-i zülfüñ
Mecnūn da baña nisbet dīvāne midür cānā

4. Peymānesi gerdūnuñ ḳanumla dolar her dem
Bilmem bu benüm baġrum mey-ḫāne midür cānā

---

4 Ṣımāḫ: Simāḫ M. [Kulak deliklerimi gam pamuklarıyla doldurduğumdan/tıkadığımdan beri sinek kanadının sesi bana inilti gibi gelmez oldu.]

5 rengi: reng M / içre: ile M. [Ey Âlî, rengi ciğer kanı (kanımın) içinde kaybolan o lale bana ne cüretle özenir?]

208. M 113^{b}-114^{a}, GAD, G. 20

1 mey-i ʿaşḳuñla: mey-i ʿaşḳ ile M. [Ey can, herkes senin aşk şarabınla sarhoş mu olmuştur yoksa bu âlem baştan başa harabe midir?]

2 Yoḳsa: Yoḫsa D / put-ḫāne: büt-ḫāne D. [Ey can, her bir putun resmi içinde bulunan göğsüm yoksa bir puthane midir?]

3 [Ey can, senin saçının zincire benzeyen kıvrımları, şuncacık aklımı (bağlayıp) götürmüşken Mecnun bana kıyasla deli sayılır mı?]

4 Peymānesi: Peymāne gibi M / gerdūnuñ: gerdūn M / ṭolar: dolar M. [Ey can, benim bağrım bir meyhane midir ki feleğin kadehi her an benim kanımla dolmaktadır?]

5. Leẕẕāt-i viṣālüñden biʾllāh beyān eyle
ʿ**Ālī** gibi her ʿālim bī̇gāne midür cānā

209.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ṣalın çep-rāst zerrī̇n dügmelerle ey perī̇-sī̇mā
Meleksin nūrdan bāl aç da pervāz eyle bī̇-pervā

2. Delī̇l-i fitnedür durduḳça sī̇neñ ey hilāl-ebrū
Üşüp ḳuyruḳlu yılduzlar ider bedr ayı nā-peydā

3. Çözilse dügmeler nāgeh görinse aradan sī̇ne
Doġar bir şems-i tābān her yaña pertev ṣalar gūyā

4. Çekerler levḥa-i sī̇m üzre yir yir cedvel-i zerrī̇n
Vefā vefḳın ḳonar sī̇neñdeki çep-rāstlar cānā

5. Dönüpdür necm-i gī̇sūdāra her bir saṭrı ey ʿ**Ālī̇**
Bu şiʿrüm görse taḥsī̇n ide gökde kevkeb-i Şiʿrā

---

5 [Ey can, Allah hakkı için söyle her âlim sana kavuşmanın lezzetlerinden habersiz midir?]

209. M 114[a], GAD, G. 19

1 [Ey peri yüzlü, altın düğmeli cepkeninle salınarak dolaş; çünkü sen nurdan yaratılmış bir meleksin, kanatlarını açıp korkusuzca uç.]

2 sī̇neñ: senüñ M. [Ey hilal kaşlı, (senin) dolunay gibi olan sinen, fitne sebebi olduğu için kuyruklu yıldızlara benzeyen saçın onu örtüp gizlemektedir.]

3 nāgeh: tā ki M / aradan: arada M // Doġar: Ṭoġar D / yaña: gice D. [Sevgilinin (gömleğinin) düğmeleri çözülüp aradan sinesi ansızın görünse sanki her yana ışık saçan parlak bir güneş doğar.]

4 levḥa-i sī̇m: levḥ-i sī̇nem M //cānā: gūyā M. [Ey can, göğsündeki çeprastlar (cepkeninin iki yanı), gümüş levha (gibi olan sinen) üzerine altın cetveller çekerek (göğsüne) (sanki) vefa büyüsü yapar.]

5 Şiʿrüm: Şiʿri D / görse: gör ki M / Şiʿrā: ṭuġrā M. [Ey Âlî, Şirâ Yıldızı her satırı bir kuyruklu yıldıza benzeyen şiirimi görse beni takdir ederdi.]

210.

Feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Ḫafīf ..-- / .-.- / ..-

1. Gel ʿIraḳ-ı ʿArabda dutma maḳām
   Umma andan ṣaḳın ḳarār u beḳā

2. Bu cihān bir ḫarābe menzildür
   Ḳondı göçdi hezār mir livā

3. Māʾ-ı cārideki ḥabāb gibi
   Niçe biñ çetri ḳıldı nā-peydā

4. Ḫāk-ı Baġdāda zeyn olan şeceri
   Naḫl-i ḫurmā ṣanur gören ammā

5. Tuġlardur ki ḳaldı menzilde
   Çekülüp gitdi leşker-i ḫulefā

---

210. M 114[a] GAD, K. 144

1 [Gel, Irak-ı Arap'ta yer edinme, ondan (kendini) sakın, ebedilik umma.]

2 [Bu dünya, nice sancakbeyinin konup göçtüğü yıkık bir konaktır.]

3 [(Felek) su kabarcığına benzeyen nice çadırı, yok etti.]

4-5 [Bağdat toprağını süsleyen ağaçları, görenler hurma fidanı sanır; ancak onlar dünyadan göçüp giden halifelerin askerlerinin menzilde kalan izleridir.]

211.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Güftāruña taḳlīd idicek ṭūṭī-i gūyā
   Bir sille çalup ḳana yuduñ aġzını gūyā

2. İller bana ben ḥüsnüñe sen ʿaşḳuma ḥayrān
   Vaʾllāhi vü biʾllāhi vü taʾllāhi temāşā

3. Aġzuñda lebüñ lebde sözüñ sözde ʿitābuñ
   Andan be ne raʿnā be ne ġarrā be ne zībā

4. Mecnūn gibi bir ṣaçları Leylā hevesinden
   Ṭaġlar depesinde gezelüm biz tek ü tenhā

5. ʿ**Ālī** ne güzel vaṣfuñ ider ḳand-ı lebüñle
   Aḥsent senüñ ḥüsnüñe iḥsānuña cānā

---

211. 114[a], GAD, G. 32

1 ṭūṭī-i: bülbül-i M // ḳana yuduñ aġzını: aġzını ḳana yudı M / ġūyā: cānā M. [(Ey sevgili), konuşan papağan senin sözlerini taklit edince sen sanki ona bir tokat atıp ağzını kana boyadın.]

2 [Eller bana, ben senin güzelliğine, sen (sana olan) aşkıma hayran iken vallahi billahi ve tallahi (bu ne güzel bir) eğlencedir.]

3 ġarrā: zībā D/ zībā: ġarrā D. (Bu beyitte geçen "be" ifadelerini vezni bozmamak adına divandaki şekliyle yazdık; ancak anlam açısından bu ifadelerin "bih" olması gerektiğini düşünüyoruz.) [Ağzında dudağın, dudağında sözün, sözünde azar varken onlardan daha güzel daha parlak ve daha süslü ne vardır?]

4 gezelüm biz tek ü: gezebilsem diye D. [Biz de Mecnun gibi saçları kara (bir dilberin) hevesiyle dağların tepesinde yalnız başımıza gezelim.]

5 [Âlî senin şeker dudağını ne de güzel vasfeder; Ey can, senin güzelliğine ve lütfuna aferinler olsun.]

212.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Olurken cām-ile bir rind-i dürd-āşām leb-ber-leb
   Olur baḥr-ile gūyā çarḫ-ı mīnā-fām leb-ber-leb

2. Ḳucup gehvāreñi cānlar yederdi ṭıfl iken cānā
   Senüñle tā olunca dāye-i nā-kām leb-ber-leb

3. Senüñ laʿlüñle çeşmüñ ārzūsından benüm cānum
   Olupdur lā-cerem her piste vü bādām leb-ber-leb

4. Niçe ḳan aġladı ḥāli nedür bilsem ṣurāḥīnüñ
   Olınca meclis içre tā anuñla cām leb-ber-leb

5. El öpmek bilmezüz biz Rūmili abdālıyuz şāhum
   Senüñle oluruz irürse ger bayrām leb-ber-leb

6. Duḫān-ı āh-ile ʿ**Ālī** ʿacāyib kāse-bāz olmış
   İder nüh kāsesin çarḫuñ ḳurup hengām leb-ber-leb

---

212. 114[a]-114[b], GAD, G. 83

1 [Şarap tortusu içen bir rind (baştan başa) şarapla dolunca lacivert gökyüzü sanki deniz ile dolmuş gibi olur.]

2 [Ey can, senin bahtsız dadın sen çocukken beşiğini kucaklayıp seni öpmek isterdi.]

3 ārzūsından: ārzūsında M. [(Ey sevgili), canım senin dudağının ve bakışının arzusundan dolayı her fıstık ve bademle dudak dudağa gelir.]

4 [Mecliste kadeh ile dudak dudağa geldiğinden beri kan ağlayan sürahinin hâlinin ne olduğunu (keşke) bilsem.]

5 Rūmili: Rūm M. [Ey sultanım, biz Rumeli abdalı olduğumuzdan el öpmek bilmeyiz; Eğer bayram erişirse seninle o vakit öpüşürüz.]

6 hengām: nā-kām M. [Âlî, ahının dumanıyla feleğin dokuz kasesini birbirine değmeden döndüren usta bir kasebaz olmuş.]

213.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Her laḥẓa kim fenāya varur künbed-i ḥabāb
   Maʿmūr olur o demde niçe menzil-i ḫarāb

2. Pergār-ı aḳl bulmadı bir merkezüñ senüñ
   Ey çarḫ hīçe daḫı seni eylemem ḥisāb

3. Dil ʿāleminde güm idemez ʿārıżuñ o zülf
   Ancaḳ şuʿāʿa sāyesini dūr ider seḥāb

4. Neyler yüzüñde bilmezem ol zülf-i pīç pīç
   Gülzār içinde hīç aṣılur mı per-i ġurāb

5. ʿ**Ālī**-miṣāli ẕerreleri ḫākden götür
   Yüz de sürerse ayaġuñ altına āfitāb

---

213. M 114ᵇ, GAD, G. 66 (Bu gazelin mecmuada bulunan ilk beyti ile divanda bulunan ilk beyti birbirinden farklıdır.)
Divanda yer alan beyit şöyledir:
Dā'im yüzinde sāġaruñ eksük degül ḥabāb
Güyā döner yürür niçe gözlü bir āsiyāb

1 [(Şaraptaki) kubbeye benzeyen hava kabarcıkları her an yok oldukça nice viraneler (gönüller) de mamur olur.]

2 [Ey felek, akıl pergeli senin merkezini bir kez olsun bulamadığı için seni (ve yapacaklarını) hiç hesaplayamam/hiç yerine bile koymam.]

3 güm: kim M. [Saçların, gönül âleminde yanağını asla kaybedemez/kapatamaz; onun yapacağı tek şey o parlaklığına bir bulut gibi gölge etmektir.]

4 bilmezem: bilmezin D. [O kıvır kıvır olan saçlarının (o güzel) yüzünde ne aradığını hiç anlayamam; gül bahçesine hiç karga kanadı asılır mı?]

5 ʿĀlī-miṣāli: ʿĀlī-miṣāl M. [Güneş senin ayağının altına yüz sürse de sen Âlî gibi olan o zerreleri yerden kaldır.]

214.

Feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Ḫafīf ..-- / .-.- / ..-

1. Cān tende vü dil bedende ġarīb
   Ben de anlar gibi vaṭanda ġarīb

2. Ben saña dūr u sen nigāruña yād
   Gel göñül gel ki sen de ben de ġarīb

3. Bāġ-ı ʿālem ne şehr olur bilsem
   Bülbülān gülde gül dikende ġarīb

4. Ben ġarībüñ gözet didüm yāra
   Didi bu söz baña ineñde ġarīb

5. Ḥasret-i silk-i naẓm-ı ʿ**Ālī**den
   Her güher kʾandadur ʿAdende ġarīb

---

214. M 114[b], GAD, G. 88

1 tende vü: tene dūr M. [Canım tenimde, gönlüm bedenimde yabancı iken ben de onlar gibi kendi vatanımda yabancıyım.]

2 [Ey gönül, ben sana, sen sevdiğine uzakken gel, gel ki (bu dünyada) sen de ben de kimsesiziz.]

3 [Bülbüllerin gülde, gülün dikende garip kaldığı bu dünya bahçesinin nasıl bir yer olduğunu bir bilsem.]

4 [Sevgiliye, "Ben garibini koruyup kolla." diyince bana: "Bu söz benim için pek gariptir." dedi.]

5 Her: Bir M. [Âlî'nin şiir ipine dizilmeye hasret kalmış olan o inci Aden'de garip kalmıştır.]

215.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ārzū-yı vuṣlaṭuñdur baña Maḥbūbuʾl-ḳulūb
Sīnedür her dem ḫayālüñ şāhına evreng-i ḫūb

2. Câme-i cismüm görüp ṣad-çāk taʿyīb itdiler
Aradan güm ḳılsa bārī anı Settārüʾl-ʿuyūb

3. Dūd-ı āhum câmiʿ-i gerdūna zencīr eyledüm
Zīnet içün mihr ü māhı aṣdum aña iki ṭūb

4. Niçün öyküñdüñ diyü yāruñ ruḫ-ı rengīnine
Bāġ-ı dehrüñ güllerine ḫārlar ḳaldurdı çūb

5. Gördi pürdür ʿ**Āliyā** cürm-ile bīrūn u derūn
Āb-ı eşkümden beni pāk itdi Ġaffārʾuẕ-ẕünūb

---

215. M 114ᵇ, GAD, G. 86 (Bu gazelin mecmuada bulunan ilk beyti ile divanda bulunan ilk beyti birbirinden farklıdır.)
Divanda yer alan beyit şöyledir:
Ey ġam-ı ḫaṭṭuñ ser-i zülfüñle mestūrü'l-ʿuyūb
Her ʿitābuñ şehd-i güftāruñla maḥbūbü'l-ḳulūb

1 [Sana kavuşma arzusu bana kalplerin (en) sevgilisidir; Senin hayalinin sultanına her vakit en güzel taht benim gönlümdür.]

2 Aradan: Arada D. [Beden elbisemin paramparça olduğunu görenler beni kınadı; Kusurları örten (o sevgili) keşke onu (bedenimi) da ortadan kaldırsaydı.]

3 câmiʿ-i: câme-i M. [Ahımın dumanını dünya mescidine zincir edip ay ve güneşi de ona süs olsun diye iki top olarak astım.]

4 ḳaldurdı: ḳalduru M. [Dikenler, "Sevgilinin hoş/renkli yanağına neden özendin." diyerek dünya bahçesinin güllerine sopa kaldırdı.]

5 [Ey Âlî, günahları affeden o merhametli sultan, içimin ve dışımın günahlarla dolu olduğunu görüp beni gözyaşlarımın suyuyla temizledi.]

216.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Yaḳan dāġ-ı siyāhum yārumun ḫāli midür yā Rab
   Gören anı bu sevdādan ʿaceb ḫālī̄ midür ya Rab

2. Göñül kim Kaʿbeveş dāyim ziyāretgāh-ı ʿālemdür
   Ḫayāl-i zülfi cānānuñ siyeh şālı mıdur yā Rab

3. Dem-ā-dem çārsū-yı ʿaşḳı efġān-ile geşt eyler
   Benüm göñlüm metāʿ-ı ġuṣṣa-dellālı mıdur yā Rab

4. Nümāyān oldı esrār-ı maḥabbet cürʿadānında
   Göñül ġam-ḫānedānınuñ bir abdālı mıdur yā Rab

5. Fenā mülkinde bir mādūna nāẓır kimse var dirler
   O bī̄-çāre ol āvāre ʿaceb ʿ**Ālī̄** midür yā Rab

---

216. M 114[b]-115[a], GAD, G. 77

1 [Ey Allahım, (gönlümdeki) yanık yaralarını (daha da) yakan sevgilimin beni midir? Yaramın bu hâlde olduğunu gören o sevgili yoksa bu sevdadan habersiz midir?]

2 [Ey Allahım, Kabe gibi cihanın daimî ziyaretgahı olan gönlümün kara şalı yoksa sevgilinin kara saçlarının hayali midir?]

3 [Ey Allahım, aşk pazarında daima feryat ederek dolaşan gönlüm yoksa gam dellalı mıdır?]

4 [Ey Allahım, kadehinde aşkın sırrı ortaya çıkan gönül yoksa gam ailesinin bir dervişi midir?]

5 [Ey Allahım, yokluk ülkesinde makam edinmiş bir kimse var derler; yoksa o zavallı, çaresiz kimse Âlî midir?]

217.

Mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün

Hezec --. / .--- / --. / .---

1. Hīç kimse viṣālüñden bīgāne degül yā Rab
   Başdan başa bu ʿālem vīrāne degül yā Rab

2. Her kime ḳadeḥ ṣunsam ol ʿarż-ı ḫumār eyler
   Kim var mey-i ʿaşḳuñla mestāne degül yā Rab

3. Gördüm o ruḫı şemʿi bezm içre ḳılur ḫande
   Ben bile kebāb oldum pervāne degül yā Rab

4. Ḳalbinde nihān itdi sırr-ı ġam-ı Leylāyı
   İnṣāf idicek Mecnūn dīvāne degül yā Rab

5. Deryā-yı ḥaḳīḳatde ʿ**Ālī** gibi ġarḳ olmış
   Kim var bu cihān içre dür-dāne degül yā Rab

---

217. M 115[a], GAD, G. 79

1 [Ey Allahım, bu âlem nasıl baştan başa yıkılmış değilse hiç kimse de sana kavuşmaktan habersiz değildir.]

2 [Ey Allahım, kime kadeh sunsam o zaten sarhoştur; senin aşkınla sarhoş olmayan bir kimse var mıdır?]

3 bile: böyle M. [Ey Allahım, mecliste o yanağı mum (gibi parlak olan) sevgilinin gülümsediğini görünce pervane bir yana ben bile kebaba döndüm.]

4 sırr-ı: şerḥ M. [Ey Allahım, Kalbinde Leyla'nın derdinin sırrını saklayan Mecnun, adaletli olmak gerekirse hiç de deli değilmiş./Ey Allahım, Mecnun kalbinde gizlediği Leyla derdinin parça parça şerhini edince onun deli olmadığını anladım.]

5 [Ey Allahım, dünyada Âlî gibi hakikat denizine batmış tek bir inci tanesi var mıdır?]

218.

Feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Ḫafīf ..-- / .-.- / ..-

1. Beñzedürsem lebüñi ḳande ġarīb
   Ḳanda hem-bezm-i yār u ḳanda ġarīb

2. Benden ayru yanuñda dil nālān
   Ḳanda olur ki ide ḫande ġarīb

3. Ṣābit ol dil evinde şemʿ gibi
   Olma her şeb bir encümende ġarīb

4. Gönlümüz sende biz bunda bī-kes
   Ḳanda sen ey efendi ḳanda ġarīb

5. Şemʿ pervānesüz burur boynın
   Olur ey ʿ**Ālī** ser-fikende ġarīb

---

218. M 115[a], GAD, G. 89

1 Ḳanda hem-: Ḳandayım M. [(Ey sevgili), dudağını şekere benzetirsem bu (elbette) tuhaftır; çünkü sevgilinin meclis arkadaşları nerede (ben) garip nerede./(Ey sevgili) dudağını şekere benzetirsem bu (elbette) tuhaftır; çünkü senin meclis arkadaşların o şeker (dudakların) ile birliktedir ben ise neredeyim.]

2 yanuñda: yanuñdan M. [Benden ayrılıp senin yanına gelen gönül (yine) inlemektedir; gariplerin güldüğü nerede görülmüştür?]

3 [(Ey sevgili), her gece başka bir mecliste misafir olma; mum gibi yalnızca gönül hanesinde kal.]

4 biz bunda: bunda biz D // Sen ey efendi: ey dil efendi M. [Ey efendi, gönlümüz sende biz burada kimsesiz iken sen nerede misafirsin?]

5 ʿĀlī: - M. [Ey Âlî, mum pervanesi olmayınca boynunu büker; çünkü gurbette kalmış olanın boynu bükük olur.]

219.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Atdı müjġān oḳların ben ḫāke bir yā ḳaşlu ḫūb
   Nāz idüp virmezlenürken çeşm-i ʿālem-bīne çūb

2. Sen niçe merdūd iseñ ʿālemde ey zāhid bugün
   Olmışam ben daḫı ʿirfān-ile Maḥbūbüʾl-ḳulūb

3. Fikretüm raḫşına mihr ü māh iken zerrīn rikāb
   Fıṭnatum rāyātına çarḫ-ı muraṣṣaʿ oldı ṭūb

4. Nūr-ı ʿaşḳ içre arayup bulmayam ẕerrātumı
   Ten libāsın ḫāk-rīz itdükde Settārüʾl-ʿuyūb

5. Fürḳatinden ḳurtarup ṣunsa zülāl-i vaṣlını
   Pāk iderdi ʿ**Āliyā** ben ḫāki Ġaffāruʾẕ-ẕünūb

---

219. M 115[a], GAD, G. 84

1 Atdı müjġān oḳların ben ḫāke bir yā ḳaşlu ḫūb: Yā ḳaşından ġamzeler tīrini pertāb itdi ḫūb M. [Âlemi gösteren göze naz edip bir çöp vermeyen yay kaşlı güzel, kirpik oklarını ben düşküne/toprağa attı.]

2 ʿirfān-ile: ʿirfānumla D. [Ey zahit, sen bu dünyada ne kadar makbul sayılıyorsan ben de (sen de olmayan) irfan ile kalplerin sevgilisi oldum.]

3 iken: iki M. [Fikir atıma ay ve güneş üzengi olmuş iken mücevherlerle süslenmiş olan felek ise anlayış sancağıma top olmuştur.]

4 bulmayam: bulmışam D. [Ayıplarımı örten Allah, beden elbisemi toprak edinceye kadar aşkın nuru içinde zerrelerimi arayıp da bulmayayım.]

5 ṣunsa: irgürse M / zülāl-i vaṣlını: bezm-i vuṣlata: M. [Ey Âlî, günahları bağışlayan Allah beni ayrılık derdinden kurtarıp bana vuslat suyunu sunsaydı ben düşkünü temizlerdi.]

220.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Yaşumdan nūr alurken ṣubḥa dek göklerde her kevkeb
   Şeref burcında doġmadı sitārem yine hīç bir şeb

2. Bu deñlü ceẕbeye bādī olan hep bādedür sāḳī
   Ḳomaz pīr-i muġānuñ dergehin rindān-ı hem-meşreb

3. Sen ey pīr-i ḫıred ḳarlar yaġar ẓan itme sermāda
   Geyer ayaġına çarḫ-ı ʿacūze bir sökük çorāb

4. Felek reşk itdi engüşt-i şihābı dişledi Pervīn
   Yaturken nāz-perverdümle ben dün gice leb-ber-le

5. Seḥerden gelse açılsa nʾola pīr-i felek ʿ**Ālī**
   Ḳatı ʿārif durur her şeb yudar bir dāne miskī ḥab

---

220. M 115[a]-115[b], GAD, G. 80

1 doġmadı: ṭoġmadı D. [Göklerdeki her yıldız sabaha kadar (döktüğüm) gözyaşlarımla parlarken bahtımın yıldızı hiç bir gece Şeref Burcu'nda doğmadı.]

2 olan: ola M. [Ey saki, rintlerin meyhanecinin/şeyhin dergahını bırakmayıp daima oraya çekilmelerinin sebebi, hep şaraptır.]

3 [Sen ey akıllı ihtiyar, kış mevsiminde kar yağdığını sanma; çünkü kocakarı olan felek, ayağına sökük bir çorap giymektedir.]

4 dün: - M. [Ben nazlı sevgilimle dün gece yan yana yatınca felek bizi kıskandı, Süreyya ise (kıskançlıktan) parlak parmağını ısırdı.]

5 Seḥerden: - M. [Ey Âlî, her gece bir miskli hap yutan ve çok arif bir kimse olan yaşlı felek, keşke bir sabah gelse de bize derdini anlatsa.]

221.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Olupdur çünki bālā-ḳāmetüñ hem-sāye-i himmet
   Ayaġuñ ṭopraġıdur var ise pīrāye-i himmet

2. Güẕer ḳılsaydı Ḳaysuñ merḳadinden nāḳa-ı Leylā
   Olurdı her giyāhı mālik-i sermāye-i himmet

3. Ne merdüm yā ne māder-zādesin ey ṭıfl-ı cān-perver
   İşigüñ ḳıble-i ḥācāt idinmiş dāye-i himmet

4. Gedā-yı bī-nevādan ṣor ne bilsün ḫᵛāceler anı
   Muḳarrerdür bu kim hemyāna ṣıġmaz māye-i himmet

5. İşigi ṭaşını bālīn idinsem ʿ**Āliyā** yāruñ
   Olurdı zīr-i pāyum cāh-ı ʿālī-pāye-i himmet

---

221. M 115ᵇ, GAD, G. 114

1 [Ayağının bastığı toprağa yüz sürmek bize himayenin övüncüdür; çünkü senin yüce boyun, himmetin komşusudur.]

2 ser-māye-i himmet: ser-māye-i devlet M. [Leyla'nın devesi, Mecnun'un kabrinden geçseydi o kabrin her bir otu lütuf sermayesine sahip olurdu.]

3 idinmiş: ḥācātdur hem M. [Ey gönle ferahlık veren taze dilber, sen nasıl bir anadan doğdun ki himmet dadısı senin eşiğini arzuların kıblesi edinmiş.]

4 ḫᵛāceler: ḫᵛāce M. [Keseye sığmadığı şüphesiz olan himmet mayasını sen zavallı dilencilere sor; çünkü hocalar onu bilmez.]

5 bālin: nalın M. [Ey Âlî, sevgilinin eşiğindeki taşı minder edinseydim, ayağımın altı himmetin yüce mertebesinde olurdu.]

222.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ġurūr itme libās-ı ʿāriyetdür câme-i devlet
   Beḳāsı yoḳ dilā bir ān-imiş hengâme-i devlet

2. ʿAceb bī-ṭāliʿem seyl-i şirişküm anı maḥv itdi
   Ne naḳşı kim göñül levḥine yazdı ḫâme-i devlet

3. Ḳucarken mū-miyānuñ kākülüñ araya girdi āh
   Dirīġā ḳaddüme kūtāh geldi câme-i devlet

4. Ḫaṭuñ geldiyse şāhum çıḳmaz olduñ levḥ-i sīnemden
   Bi-ḥamdiʾllāh yazıldı nāmumuz ser-māye-i devlet

5. Naṣīb olsa kilāb-ı kūy-ı yāra öldügüm sāʿat
   Olurdı ʿ**Āliyā** her üstüḫᵛānum nâme-i devlet

---

222. M 115ᵇ, GAD, G. 110

1 [Ey gönül, mutluluk elbisesi, ödünç alınmış bir elbise olduğu için (boş yere) gururlanma; çünkü saadetle geçen vakitler gelip geçicidir.]

2 [Ben öyle talihsiz bir insanım ki gözyaşlarım, saadet kaleminin gönül levhama yazdığı yazıyı dağıttı/mahvetti.]

3 [(Ey sevgili) senin ince beline sarılacakken ah ki saçın araya girdi; vah bana ki saadet elbisesi boyuma kısa geldi.]

4 nāmumuz: nāmemüz D. [Ey sultanım, senin hattın gönül levhama ulaştığından beri sen oradan çıkmaz oldun; Allah'a hamdolsun ki adımız mutluluk hissesine yazıldı.]

5 [Ey Âlî, öldüğüm an sevgilinin sokağındaki köpeklere kısmet olsaydı her bir kemiğim (onlar için) saadet mektubu olurdu.]

223.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ḳanāʿat Ḳāfını ey dil cihān içinde yurduñ ṭut
   Niçe ʿanḳāları dehr āşiyānından uçurduñ ṭut

2. Güẕer ḳıl nāvek-i himmetle Ḥallācuñ kemānından
   Nice gez zūr-bāzū-yı Eneʿl-Ḥaḳ birle ḳurduñ ṭut

3. Degişme taḫta-ı tābūta taḫt u baḫt-ı ḫāḳānı
   Ġınā vir ḳalbüñe geçdüñ emīrāne oturduñ ṭut

4. Bilürsin Ẕāl-i dehrüñ yire gelmez arḳası bir dem
   Velī ġam çekme her gün pençe-i ḫurşīdi burduñ ṭut

5. Kemān-ı himmetüñ çünkim elüñden düşmez ey ʿ**Ālī**
   Murādātuñ ḫadengin pūte-i āmāle urduñ ṭut

---

223. M 115ᵇ, GAD, G. 117

1 ey dil cihān içinde: ser-tā-pā ʿālemde M. [Ey gönül, kanaat kafını/makamını dünyada kendine yurdun say; (böylece) bir çok Anka'yı dünya yuvasından uçurdun say.]

2 ḳurduñ: burduñ M. [Tut ki pek çok gezi *Eneʾl Hak*'ın kuvvetiyle kurdun; (öyleyse kendini) Hallac'ın yayından himmet oku (olup) geçtin say.]

3 ḳalbüñe: ḳalb-ile M. [Tabutun tahtasını sultanın tahtına ve tacına değişme; tabuta binip gidişini emir gibi (tahta) oturmak say, kalbine yetinmeyi öğret.]

4 pençe-i: niçe M. [Zal'a benzeyen bu dünyanın bir an olsun yenilmediğini bilirsin; öyleyse dertlenme, her gün güneşin bileğini büktün say.]

5 çünkim: bir dem M. [Ey Âlî, murat oklarını emel nişangâhına isabet ettirdin say; çünkü gayret yayı (senin) elinden hiç düşmez.]

224.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Pençe-i mercānı ḳılduñ lücce-i eşkümde pest
   Bu meṣel meşhūrdur kim dest-ber-bālā-yı dest

2. Dil virelden saña tīġuñ sīneden dūr olmadı
   Görmedüm anuñ gibi bir Hindū-yı āteş-perest

3. Jāleler ṣanma perīşān oldı her bir pāresi
   Kāse-i gerdūnı seng-i ṭaʿn ile ḳıldum şikest

4. Tāc-ı şāhīden sifāl itmez-iseñ mey-ḫāneye
   Zāhidā sen bī-nevā ẓan itdügüñ evgār mest

5. Ġam yime seng-i cefā pāyuñ şikest itse müdām
   ʿ**Āliyā** mey-ḫāne-i ʿaşḳ içre ol ehl-i nişest

---

224. M 115ᵇ, GAD, G. 100

1 Bu meṣel meşhūrdur kim: Ey dürr-i yekdā ne taḥsīn M. [(Ey sevgili sen lal dudağınla) gözyaşı denizimdeki mercan pençesini kıymetten düşürdün; ne demişler, el elden üstündür.]

2 [Sana gönül verdiğimden beri kılıcın/keskin bakışların sinemden uzağa düşmedi; ben onun gibi ateşe tapan bir Hintli görmedim.]

3 [Çiy tanelerinin etrafa saçıldığını sanma; çünkü ben kınama taşıyla feleğin kasesini kırdım.]

4 [Ey zahit, sultanlık tacını meyhaneye çanak etmezsen o (aşk) sarhoşlarını zavallı hastalar sanırsın.]

5 seng-i cefā pāyuñ: seng-i cefādan M / itse: olsañ M. [Ey Âlî, cefa taşları daima ayağını kırsa da dertlenme; (sen de) aşk meyhanesindeki meyhane ehlinden ol.]

225.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Bezm-i çemende gerçi ki vardur hezār mest
   Yoḳdur velī benüm gibi bir bī-ḫumār mest

2. Özge ṣafā degül mi bu kim bezm-i ʿaşḳda
   Sermest hūşyār u ḳamu hūşyār mest

3. Şeb-revlik itmesün yitişüñ şemʿ-i bezme diñ
   Destārın aldurur ṣaḳın ol nā-bekār mest

4. Yüz sürdi serv ayaġına kec-revlik eyledi
   Cām-ı ṣafādan oldı meger cūybār mest

5. İrgürdi bezm-i vaḥdete cām-ı ʿanāṣırı
   İnṣāf görmedüm heme Manṣūrvār mest

---

225. M 116[a], GAD, G. 103, 5/7, 6/5 (Bu gazelin divanda mevcut olan altıncı ve sekizinci beyitleri mecmuada yer almamaktadır.)
Olmaḳda ise güşe-i ḫalvetde bī-nişān
Olmaḳ yeg idi zāhide şeʿret-şiʿārda mest (B. 6)
Bir cām ṣundı sāḳī-i vaḥdet o meste kim
Olur ḥikāyetinden anuñ rūzgār mest (B. 8)

1 ki: - M // bir: - M. [Çemen meclisinde yüzlerce sarhoş olsa da benim gibi sersemlememiş bir sarhoş yoktur.]

2 Sermest: Her mest D. [Aşk meclisindeki eğlence bir başka eğlence değil de nedir? Burada her sarhoşun aklı başındadır, her aklı başında sarhoştur.]

3 [(Ey dostlar), meclis mumuna yetişin ve diyin ki gece dışarıya çıkmasın; başıboş bir sarhoşa sakın sarığını çözdürmesin.]

4 [Safa kadehinden sarhoş olan akarsu, kıvrıla kıvrıla akıp selvinin ayaklarına yüz sürmüş.]

5 [El insaf! Kesret kadehini vahdet meclisine ulaştıran Mansur gibi bir başka sarhoş görmedim.]

6. Laʿlüñ ümīdine ṣaçaram naḳd-i eşkümi
Zīrā ki ʿ**Āliyā** direm eyler niṯār mest

226.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Yine ʿarż itdi zebānum ruḫ-ı cānāna ḥadīṯ
Döndi şol bülbül-i şūrīde gülistāna ḥadīṯ

2. Naʿralar ṣaldı Semerḳand u Buḫārāya yine
Aġız açdurmadı Dāvūd-ı ḫoş-elḥāna ḥadīṯ

3. Mihrümüz itdi meşārıḳda meġāribde ṭulūʿ
Ögredürseñ nʾola Seḥbān-ile Ḥassāna ḥadīṯ

4. Nʾola kūyuñda fiġān eylese üftādelerüñ
Mūrlar şimdi mi ʿarż itdi Süleymāna ḥadīṯ

5. Sözlerüñ şāh-ı cihāndāra ṣafā-baḫş oldı
Nitekim virdi şeref Ḥażret-i ʿOṯmāna ḥadīṯ

---

6 [Ey Âlî (sevgilinin) dudağına kavuşmak ümidiyle gözyaşı akçelerimi saçmaktayım; çünkü, sarhoşlar para saçar.]

226. M 116[a], GAD, G. 124

1 şol: bir M. [Gönlüm, sevgilinin yanağına yine bir söz sununca gül bahçesine yeni bir haber getiren bülbüle benzedi.]

2 [(O çılgın bülbül/âşık), güzel sesli Davud peygamberin söz söylemesine müsaade etmeyip naralarını Semerkand ve Buhara'ya ulaştırdı.]

3 Mihrümüz: Mihrine M // Ögredürseñ: Ögredürsin M. [(Ey Âlî), Sehban ile Hasan'a söz ilmini öğretsen buna şaşılmaz; çünkü bizim güneşimiz doğuda da batıda da doğmuştur.]

4 [(Ey sevgili), düşkünlerin senin sokağında ağlayıp inlese ne olur; karıncaların, hâllerini Süleyman peygambere arz etmeleri yeni bir hadise midir?]

5 [Hadis-i şeriflerin Hazret-i Osman'a şeref vermesi gibi senin sözlerin de cihan sultanına keyif vermiştir.]

6. ʿ**Āliyā** ṭut ki Ebā Müslimisin Rūmilinüñ
Ögredür her ġazelüñ niçe süḫan-dāna ḥadīṣ

227.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Gel ey dil çāre bul ol ġamze-i ṣāḥib-fitenden geç
Egerçi cānuña geçmişdür ammā sen geçenden geç

2. Girībānını artur raḫnelerle câme-i cismüñ
Çıḳar her birisinden başuñı ḳayd-ı bedenden geç

3. Dem ola kim bilür ḥāʾil ola pehlū-yı cānāne
Göñül gel erlik it ʿuryān-ı ʿaşḳ ol pīrehenden geç

4. Yanar sūz-ı derūnuñdan olur bir şemʿ-i kāfūrī
İlet yanuñca zīr-i ḫāke āḫir ol kefenden geç

5. Üzil zülfinden ey bād-ı ṣabā ol nāz-perverdüñ
Dem-i ʿ**Ālī** gibi dünyāyı gez mülk-i Ḫotenden geç

---

6 [Ey Âlî, seni Anadolu'nun Ebu Müslim'i varsayalım; öyleyse her gazelin, şiir ehline söz söylemeyi öğretir.]

227. M 116[a], GAD, G. 131

1 dil: - M. [Ey gönül, gel çare bulup o fitne sahibi bakışlardan vazgeç; o bakışlar nasıl canına geçtiyse sen de onlardan (vaz)geç.]

2 [Beden elbisenin yakasındaki yırtıkları arttır ki (sinendeki) her bir yaranı o yırtıklardan çıkarıp beden bağından/kaygısından kurtul.]

3 [Ey gönül, an gelir (âşık), sevgilinin varlığının kavuşmaya engel olduğunu anlar; gel sen yiğitlik gösterip gömlekten/varlıktan vazgeç, aşk üryanı ol.]

4 [(Ey âşık), içindeki ateşle yanarak beyaz bir muma dönen bedenini öldüğünde yanında/toprağın altına getir ki sonunda kefene ihtiyacın olmasın (çünkü aşk şehidi olana kefen gerekmez).]

5 [Ey sabah rüzgârı, nazlı sevgilinin saçından ayrıl; Âlî'nin nefesi/sesi gibi Hoten ülkesinden (vaz)geçip dünyayı gez.]

228.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Aldı cān naḳdini ḫālüñ ruḫ-ı zībāya ne borç
   Saña dil virdüm ise zülf-i semen-sāya ne borç

2. Ḳara yazu bana yitmez midi ḫaṭṭuñ irişe
   A begüm baḫt-ı siyehkār-ile ġavġāya ne borç

3. Çünki ʿaşḳuñla beni ʿāleme rüsvāy itdüñ
   Cemʿ idüp yanuña aġyārı temāşāya ne borç

4. Seg-i kūyuñ ṭutalum kim yapışa dāmenüme
   A benüm iki gözüm ṭaʿne-i ʿaġyāra ne borç

5. Ġam-ı hicrānuñı tenhāda çekerken ʿ**Ālī**
   Bir bölük düşmen-i bed-ḫᵛāhına ifşāya ne borç

---

228. M 116ᵃ-116ᵇ, GAD, G. 129 (Bu gazelin divanda mevcut olan altıncı beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Vaʿde-i vaṣluña irmekde tamām oldı işüm
Ḳanı inṣāf ḳanı ṣoñra bu ferdāya ne borç

1 [(Ey sevgili), senin benin canımı aldığı için güzel yüzüne borçlu değilim; sana gönlümü verdiğimden yasemin (kokulu) saçlarına borçlu değilim.]

2 Yā begüm: A begüm M. [Ey sultan, (benim alnımdaki) kara yazı bana yetmez miydi ki hattın (bana) ulaştı; (bu durumda) günahkarın talihiyle kavga etmesine ne gerek var?]

3 [(Ey sevgili), sen aşkın ile beni dünyaya zaten rezil etmişken yanına rakibi alıp (bu hâlimi) ona seyrettirmene ne gerek vardı?]

4 ʿaġyāra: aʿdāya D. [A benim iki gözüm olan sevgilim, sokağının köpeği eteğime yapışırsa rakibin beni ayıplamasına gerek kalmaz.]

5 Ġam-ı hicrānuñı: Ġam-ı hecrüñi M // bed-ḫᵛāhına: bed-ḫᵛāhla M. [Ey Sevgili, Âlî (senin) ayrılık derdini kimsesiz bir köşede çekmekteyken (onun hâlini) bir grup kötü niyetli düşmana bildirmene ne gerek vardı?]

229.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Öykünmek ile sīnemüzüñ dāġına ḳadeḥ
   Aḳıtdı ehl-i dilleri ayaġına ḳadeḥ

2. Ednā ḥabāb deñlü görinmezdi ʿaynuma
   Uġrasa ḳanlu yaşumuñ ırmaġına ḳadeḥ

3. Naḳd-i ḳarārın almada āvāre dillerüñ
   Başdurmaz oldı ayaġın ayaġına ḳadeḥ

4. Cürʿa bahānesi-ile sāḳī-i gül-ruḫuñ
   Çoḳ secde eyler ayaġı ṭopraġına ḳadeḥ

5. Mest-i müdām olanlara ṭaʿn itdiler diyü
   Şu ḳoydı her mürāyinüñ ocaġına ḳadeḥ

6. Ḳandīl iderdi kendüyi bulsaydı ʿ**Āliyā**
   Dil dāġı yanar iken aḳan yaġına ḳadeḥ

---

229. M 116ᵇ, GAD, G. 139, 5/6, 6/5

1 [Kadeh, göğsümüzdeki yaralara özenip âşıkları akın akın ayağına getirtti/kendine çekti.]

2 ḥabāb: ḥabābı M. [Kadeh, kanlı gözyaşlarımın ırmağından geçseydi gözüme değersiz bir hava kabarcığı (kadar bile) görünmezdi.]

3 almada: almaġa M. [Kadeh, âşıkların sabır ve tahammüllerini alıp onların ayağını yere bastırmaz oldu.]

4 [Kadeh, bir yudum (şarap) bahanesiyle gül yüzlü sakinin ayağının toprağına çok secde eder.]

5 mest-i müdām: mest-i ḫarāb D. [Kadeh, daima sarhoş olanları kınayan riyakârların ocağını söndürdü.]

6 yaġına: ḳanına D. [Ey Âlî, kadeh gönüldeki yarayı yanarken bulsaydı kendini ondan akan yağa kandil ederdi.]

230.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Sevmiş ṣadāḳat üzre seni ey nigār ṣubḥ
   Mihrini eyler anuñ içün āşikār ṣubḥ

2. Bir gün siyāh baḫtum anı ber-ṭaraf ider
   Ulaşmasun iñen şebe ol nā-bekār ṣubḥ

3. Her nā-şüküfte ġoncesini jāledār idüp
   Ṭaḳdı ʿarāyis-i çemene gūşvār ṣubḥ

4. Şevḳ-ile mihre ḳarşu yaḳasın idince çāk
   Ḫaylī ḳızardı oldı meger şermsār ṣubḥ

5. Bir rū-siyāh ḫādimüñ ey şehriyār şeb
   Bir yüzi aḳ bendeñe beñzer yarar ṣubḥ

6. Devr-i felekde iki yaḳa issi olmasun
   Aldı başın nücūmı idüp tār u mār ṣubḥ

---

230. M 116ᵇ, GAD, G. 137, 2/3, 3/2

1 [Ey put (gibi güzel sevgili), sabah seni sadakatle sevmiş olduğundan güneşini/sevgisini (her gün yeniden) âşikar etmektedir.]

2 ber-ṭaraf: bī-ḳarār M. [O hayırsız sabah, geceye çok çabuk ulaşmasın/ulaşmaya çalışmasın; çünkü kara bahtım bir gün onu da yok eder.]

3 [Sabah, açmamış her goncayı çiy taneleriyle süsleyince çemen gelinlerine küpe takmış (gibi) oldu.]

4 [Sabah, güneşin karşısında şevk ile yakasını yırtınca yüzü kızarıp utandı.]

5 [Ey sultan, gece senin kara yüzlü bir hizmetkârın, sabah ise ak yüzlü bir kölene benzer.]

6 [Yıldızların başını alıp onları darmadağın eden sabahın dünya döndükçe iki yakası bir araya gelmesin.]

7. Āb-ı ḥayāta irmek imiş ḳaṣdı ʿ**Āliyā**
Olınca ḳan terledi ẓulmet-güẕār ṣubḥ

231.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Alur mı naḳd-i cān ile gör düşmen-i Yezīd
ʿAşḳuñ metāʿın eyle şehā beyʿ min-mezīd

2. Başum keserse tīġ ile yāra dinmezem
Cānı çıḳınca söylemeyendür begüm şehīd

3. Ẕevḳ-i viṣāli miḥnet-i hicrānı bildürür
Vāʿiẓ kitābuñ içre olan vaʿd-ile vaʿīd

4. Ey bāġbān meded ne durursun yetiş yetiş
Öykündi ḳadd-i dilbere serv adlı bir pelīd

5. İnṣāf idüñ gelüñ ḳatı nādir degül midür
ʿ**Ālī** gibi zamānede bir şāʿir-i ferīd

---

7 [Ey Âlî, maksadı ölümsüzlük suyuna erişmek olan sabah, karanlıklardan geçinceye kadar kan ter içinde kaldı.]

231. M 116ᵇ, GAD, G. 168

1 metāʿın: metāʿı M. [Ey sultan, sen aşk sermayesinin fiyatını arttır da gör bakalım o hain düşman onu can akçesini verip alabiliyor mu?]

2 dinmezem: ṭınmazam D. [Ey sultanım, sevgili benim başımı kesse yine de ses çıkarmam; çünkü şehit canını vermekten şikayet etmeyendir.]

3 Vāʿiẓ: Vāʿiẓüñ M. [Ey vaiz, (senin) kitabın içindeki (cennetle ilgili) müjdeler sevgiliye kavuşmanın lezzetini; (cehennemle ilgili) korkutmalar ise ondan ayrı olmanın azabını anlatır.]

4 meded ne ṭurursın: ne durursın meded M. [Ey bahçıvan, selvi isimli bir alçak, sevgilinin boyuna özenmiş; öyleyse ne duruyorsun, imdadımıza yetiş!]

5 [(Ey dostlar), adaletli olun; şu zamanda Âlî gibi bir şâir çok ender değil midir?]

232.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Kākülüñ şeb-ḫūn idüp dil ḳaṣrına atdı kemend
   Naḳd-i eşküm cemʿ-i tārāc itdi geçdi bana bend

2. Laʿl-i şīrīnüñ nʾola düşmezse dilden ḫüsrevā
   Ṭūṭī-yi gūyā olanuñ yaraşur aġzında ḳand

3. Fikr-i zülf-i yārı terk it dime ey nāṣıḥ bana
   Boynı der-zencīr olan dīvāne hīç esler mi pend

4. Ey sehī-ḳad yā nedür ben ḫāke bu cevr ü cefā
   Çünki dirler mīvedār olmaz ebed serv-i bülend

5. Mülk-i ḥüsni ḫaṭṭı tālān itdi yāruñ ʿ**Āliyā**
   Ṣanasın dil kişverine od bıraḳdı bir levend

---

232. M 116^{b}-117^{a}, GAD, G. 157

1 atdı: yine atdı M. [(Ey sevgili) saçın hile yapıp gönül köşküne gece baskını yaptı; bana bir oyun oynayarak gözyaşı akçelerimi yağmaladı.]

2 [Ey sultan, senin tatlı dudakların insanların dilinden düşmezse buna şaşılmaz; çünkü konuşan papağanın ağzına şeker yaraşır.]

3 it: eyle D / ey: - D. [Ey nasihat eden kişi, bana sevgilinin saçının fikrinden vazgeç deme; boynu zincirli bir deli hiç öğüt alır mı?]

4 [Ey fidan boylu, ben toprağına yaptığın bunca eziyet nedir? Çünkü derler ki selvi asla meyve veren bir ağaç olamaz.]

5 [Ey Âlî, bir askerin bir ülkeyi ateşe vermesi gibi sevgilinin ayva tüyü da güzellik ülkesini yağmaladı.]

233.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Reh-i ʿaşḳ içre zāhid bī-ʿaded vīräneler vardur
   Anuñ her birisinde niçe biñ dīvāneler vardur

2. Bir ednā cürʿasından mest olur erbāb-ı istiġnā
   Maḥabbet bezmidür bu bunda çoḳ mey-ḫāneler vardur

3. Niçe başlar yatur ḫūn-ābe-i hicrāna müstaġraḳ
   Neler vardur yürekde görseler yārā neler vardur

4. İñen germ olmasun var söyle şemʿ-i bezme ey sāḳī
   Ki bunda yanmadan pervānemüz pervāneler vardur

5. İçilmekden tehī ḳalmaz dökilmekden telef olmaz
   Fenā mülkinde çoḳ ḫum-ḫāneler peymāneler vardur

6. Niçe ṣandūḳ doldı anlaruñ evrāḳ-ı nāzından
   Perī-rūlar ile dolmış muʿallim-ḫāneler vardur

---

233. M 117[a], GAD, G. 273

1 [Ey zahit, aşk yolunda sayısız harabe ve o harabelerin her birinde de binlerce âşık vardır.]

2 [Kanaat ehli, bir yudum şarapla bile sarhoş olur; çünkü burası aşk meclisidir, (burada) çok meyhane vardır.]

3 [Ey sevgili, yürekte neler neler olduğunu bir görseler; orada ayrılığın kanlı sularına batmış nice yaralar vardır.]

4 yanmadan: yanmada D. [Ey saki, meclis mumuna git ve söyle ki (onun ateşinden yanmadığımız için) çok kızmasın; çünkü bizim bu dünyada yanmadan dönen nice pervanelerimiz vardır.]

5 tehī: teri M // peymāneler: mey-ḫāneler M. [Yokluk diyarında kadehleri, içmekle bitmeyen dökmekle tükenmeyen çok meyhaneler vardır.]

6 doldı: ṭoldı D // dolmış: zeyn olmış D. [Mektepleri doldurmuş peri (gibi güzel) yüzlülerin ettiği nazların sayfalarıyla dolmuş nice sandıklar vardır.]

7. Enārāsā girih-gīr olsa ḳanum ġam degül ʿ**Ālī**
Hele bārī gözüm merdümleriveş dāneler vardur

234.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ne siḥr eyler müjeñ ḳatlümde kim bir demde ʿarż eyler
Gehī tīr ü gehī nīze gehī tīġ u gehī ḫançer

2. ʿAraḳ-rīz olsa ḫaddüñ zīr-i zülfüñde olur ẓāhir
Gehī ṣubḥ u gehī şām u gehī mihr ü gehī aḫter

3. Lebüñ āb-ı ḥayātın yirde gökde cüst ü cū eyler
Gehī İdrīs geh ʿĪsā gehī Ḫıżr u geh İskender

4. Fiġān u girye vü āh eylesem zülfüñ ider peydā
Gehī raʿd u gehī berḳ gehī bārān u geh ejder

5. Ne ḥāletdür ki düşnām itdügüñce seyr ider ʿ**Ālī**
Gehī laʿl u gehī mercān gehī yāḳūt u geh gevher

---

7 [Ey Âlî, kanım nar (içi) gibi düğüm düğüm olursa bu dert değildir; (şükür ki) onun, gözbebeklerime benzeyen taneleri de vardır.]

234. M 117[a], GAD, G. 419

1 [Kirpiklerin beni öldürmek için nasıl bir sihir yapar ki bazen bir ok bazen bir mızrak bazen bir kılıç bazense bir hançer suretine bürünür.]

2 [Parlak yanağın, saçının altında terlese (hemen) görünür; (bu durum) sabah güneşin çıkmasına ve gece yıldızların belirmesine benzer.]

3 [Dudağın bazen İdris (peygamber) bazen İsa (peygamber) bazen Hızır bazen de İskender gibi yerde ve gökte ölümsüzlük suyunu arar.]

4 [Ben ah edip ağlayıp inleyince saçın bazen gök gürültüsü, bazen şimşek, bazen yağmur bazense bir büyük bir yılan gibi görünür.]

5 itdügüñce: itdüginceM. [(Ey sevgili) bu nasıl bir hâldir ki sen ona cefa taşları attığın hâlde Âlî, bazen lal taşı bazen mercan bazen yakut bazense mücevher saçıyormuşsun gibi seni seyreder.]

235.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Dāġlar güller elifler servler mūlar çemen
   Sīneye gelsün efendi seyr-i gülzār isteyen

236.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Cānum almaġa benümle ḫaṭ-ı cānān çekişür
   Döndüm ol ḫaste-i bī-ṭāḳate kim cān çekişür

2. Müjeden merdümek-i dīdelerüm çūb ṭutışur
   Mekteb-i ġamda görüñ ol iki oġlan çekişür

3. İllere sīne-i ṣad-çākini gösterdi diyü
   Muttaṣıl şāne ile zülf-i perīşān çekişür

4. Ṣatamaduḳlarıçün Yūsufı dirhem dirhem
   Bunca demdür ki daḫı keffe-i mīzān çekişür

---

235. (Bu beyit Gelibolu Âlî Divanı'nda yer almamaktadır.)
[Efendi, gül bahçesi seyretmek isteyen yanık yaralarının gül, (sineye çekilen) eliflerin selvi, ayva tüylerin çimen (gibi olduğu) gönlümüze gelsin.]

236. M 117[a], GAD, G. 437

1 [Sevgilinin saçı, canımı almak için benimle çekişince güçten düşmüş can çekişmekte olan bir hastaya döndüm.]

2 [Gam mektebinde gözbebeklerim ile kirpiklerim iki oğlan gibi sopa tutuşup çekişir.]

3 [Sevgilinin dağınık saçları, yüz parça olmuş göğsünü yabancılara gösterdi diye tarakla daima çekişir.]

4 Ṣatamaduḳlarıçün: Ṣatduklarıçün M. [Terazinin kefeleri, Yusuf peygambere bir değer biçemedikleri için bunca zamandır çekişir.]

5. Cāna ṭapşur tenüñi gönli gider ey ʿ**Ālī**
Dest-māli bir olınca iki yārān çekişür

237.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Şah-bāz-ı himmetüñ destüñde olsun ber-ḳarār
Olur elbette hümā-yı salṭanat bir gün şikār

2. Her teẕerv-i ẕirve-perdāz-ı ḫayāl-i kāʾināt
Zīr-i bāl-i bāz-ı ḳadrüñden ider ʿarż-ı güẕār

3. Bu deme irince ser-tā-pā ne ḳanlar yuduġın
Kūhsāruñ kebg-i ḫoş-reftārı eyler āşikār

4. Üstüḫʷān eyler ġıdāsın çoḳ riyāżetler çeker
İrmege naḫcīrüñe şāhum hümā-yı sāyedār

5. Ṣalur ol şāhīn baḳışlu şāhı göñlüm murġına
El virürse ʿ**Āliyā** ben ḫāke bir gün rūzgār

---

5 [Ey Âlî, sen tenini cana emanet edip gönlü aradan çıkar; çünkü mendil bir olunca iki güzel (elbette) çekişir.]

237. M 117ᵇ, GAD, G. 181 [*Şikāriyye Der-medḥ-i Şeh-zāde Selīm*]

1 [(Ey sultan), himmet doğanın daima kolunda dursun; saltanat hümâsı bir gün elbette o doğana av olacaktır.]

2 [Kâinatın zirvelerde uçan her hayalî sülünü, senin şerefli doğanının kanadının altında dünyayı dolaşır.]

3 yuduġın: yutduġın D. [(Ey sultan), senin bu vakte kadar ne eziyetler çektiğini dağdaki hoş yürüyüşlü keklik ortaya çıkarır.]

4 naḫcīrüñe: naḫcīrüñe ki: M. [Ey sultanım, gıdası kemik olan gölge sahibi Hüma, avına ulaşmak için/ulaşıncaya kadar çok eziyet çeker.]

5 [Ey Âlî, felek belki bir gün bana yardım eder de gönül kuşumu avlaması için o şahin bakışlı şahı üstüme salar.]

238.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Sebz-destār-ile ol ġoncedeki gīsūlar
   Baş çıḳarmış çemene sünbül-i ʿanber-būlar

2. Yā iki çeşm-i ġazālāne yaḫod nergis-i bāġ
   Yā çemenzār-ı Ḫoten seyrin ider āhūlar

3. Sāye-i kūh-ı zebercedde iki ebr midür
   Söyle biʾllāh emīrüm nedür ol ebrūlar

4. Berg-i sūsen gibi ser-cümle olur ḫançerdār
   Ṣarsa destārlara uḳdeler ol dil-cūlar

5. ʿ**Āliyā** midḥat-i sādāt-ile her beyt-i şerīf
   Oldı ṭūṭī-i şeker-ḫā vü ḥalāvet-gūlar

---

238. M 117ᵇ, GAD, G. 414 [*Dīger Şiʿr Der-vaṣf-ı Seyyid-zāde Ḫūb-rū Güfte-est*]

1 [O güzelin yeşil sarığı ile (o sarıktan çıkmış olan) saçları, çemende yeni bitmiş anber kokulu sünbüllere benzer.]

2 [(Sevgilinin) bahçedeki nergislere yahud ceylanlara benzeyen o iki gözü, Hoten çimenliğinde gezen ceylanları seyreder.]

3 [Ey Sultanım, Allah için söyle; o kaşlar zebercet dağını gölgeleyen iki bulut mudur?]

4 [Gönül çeken güzeller, sarıklarını, düğümler atarak sarınca hançer gibi olan susam yaprağına benzer.]

5 [Ey Âlî, senin her şerefli beytin yüce kimseleri övmek için şeker yiyip tatlı sözler söyleyen bir papağana benzer.]

239.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Cihān bāġına reşküm yoḳ çemende imtiyāzum var
   Feżā-yı sīnede tīrüñ gibi bir serv-i nāzum var

2. Ciger zaḫmına sūzen rişte dür mıżrāb u evtārı
   Nevā-yı erġanūn adlu benüm bir çāre-sāzum var

3. Ḳabūlüm yoḳ senüñ merhemlerüñ Loḳmān-ı dehr olsañ
   Ṭabībā derd-i ʿaşḳ-ı yāra līkin çoḳ niyāzum var

4. Baña pervānelerdür ehl-i diller ḫandedür kārum
   Maḥabbet bezmine şemʿem ne sūz u ne güdāzum var

5. Sipihr-i ʿaşḳa kevkebler şerār-ı dūd-ı āhumdur
   Bugün Maḥmūd-ı dehrem **Āliyā** bir ḫoş Ayazum var

---

239. M 117ᵇ, GAD, G. 219

1 [Çemende üstünlüğüm olduğundan dünya bahçesini kıskanmam; çünkü orada tıpkı sineme (saplanmış) kirpiğine benzeyen taze bir selvim (boylu) vardır.]

2 [Dertlerime derman olan erguvan nağmesi adlı bir sazım vardır ki onun mızrabı ve telleri gönlümdeki yaraları diken iğne ve iplik gibidir.]

3 [Ey hekim, sevgilinin aşkının derdinden yana çok şikâyetim vardır; ancak sen dünyanın Lokman Hekimi bile olsan merhemlerini istemem.]

4 [Ben, aşk meclisinin yanıp yakılması/şikâyeti olmayan mumuyum; yaptığım yalnızca tebessüm olduğu hâlde âşıklar etrafımda pervaneler gibidir.]

5 [Ey Âlî, ahımın dumanındaki kıvılcımlar aşk göğüne yıldızdır; bugün ben dünyanın Mahmuduyum, bir hoş da Ayazım/ayazım vardır.]

240.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteṣ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Gönül ki sāye-i ḳadrümde vaṣl-ı yāra irer
   Muḳarrer oldı bu kim ḳurd yanında ḳuş da doyar

2. İki sipāhi durur nāveküñle tīġuñ kim
   Biri ḫarāca birisi ḳoyun ḥaḳına gider

3. Ümīd-i vaṣluñ ile işte ben helāk oldum
   Ġaraż cefā ise cāna yiter efendi yiter

4. Viṣālüñ içre ne ġam tīr-i āh-ı düşmenden
   Meṣel durur ki ṭoñuz çünki gördügini çalar

5. Cefā-keşān-ı ṭarīḳ-i melāmetüz ʿ**Ālī**
   Bu yolda menzil-i maḳṣūda irdi nevʿ-i beşer

---

240. M 117ᵇ, GAD, G. 369

1 doyar: ṭoyar D. [Kurdun yanında kuşun da doyması gibi gönül de benim sayemde sevgiliye ulaşır.]

2 sipāhi durur: sipāhdur M. [Kaşın ile kirpiğin iki yağmacı asker gibidir; biri haraç toplamaya biri ise koyun hakkına gider.]

3 [Sana kavuşmanın ümidiyle işte perişan bir hâldeyim; maksadın canıma eziyet etmekse yeter efendi, bu kadar yeter.]

4 tīr-i: tīġ-ı D // ki: çünki M. [Sana kavuştuktan sonra düşman oku (benim için) dert değildir; çünkü derler ki domuz ancak gördüğünü çalar.]

5 [Ey Âlî, biz melamet yolunun eziyet ve sıkıntılarına katlanan dervişleriyiz; nitekim insanlık, maksadına bu yolda (yürüyerek) ulaşmıştır.]

241.

Feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Ḫafīf ..-- / .-.- / ..-

1. Ṣalın ey şeh-levend-ı ḫoş-reftār
   Ne levendāne ṭarz-ı ṭurreñ var

2. ʿArabī müze ʿanterī cāme
   Yemenī bürde ḳallāvī destār

3. Bedevī sīm eger o ḥarbī raḫt
   Ol zer-endūde ḫançer ol zünnār

4. O celālī baḳış o semt ü reviş
   O cemāl ʿarż idiş o geşt ü güẕār

5. Nedür ol pūstīn-i ḥavrānī
   Ya o mellūṭa surḫ-güne-kenār

6. Nedür ol nāzükāne teng-ḳabā
   Nedür ol cündiyāne bol şalvar

7. Añma ʿāşūrī gönderin ʿ**Ālī**
   Aşurı cündīdür o şāh-süvār

---

241. M 117ᵇ-118ᵃ, GAD, G. 175

1 tarz-ı ṭurreñ: ṭavr u ṭarzuñ D. [Ey hoş yürüyüşlü leventlerin sultanı, ne levend salınışlı bir saçın var.]

2 [Arabî çizmen, uzun elbisen, Yemenî hırkan ve büyükçe sarığın (var).]

3 [Bedevî gümüşle işlenmiş eyerin, harbî biniş takımın, altınla işlenmiş hançerin ve kuşağın (var).]

4 [O fitneci bakışın, o hâlin ve tavrın, o yüzünün güzelliğini sergileyişin, o (salınarak) gezip dolaşman (ne güzel).]

5 [O Havranî postun, o kırmızı şeritli elbisen nedir?]

6 [O nazik dar kaftanın ve askerî bol şalvarın nedir?]

7 ʿāşūrī: āşbūrī M. [Ey Âlî, o levendin bunca özelliğini saydın; ancak mızrağından bahsetme; çünkü o çok iyi bir askerdir.]

242.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Āh-ı ʿāşıḳtan cihān bāġında bir ṣarṣar yürür
   Her [nihāle] yāra öykündüñ diyü ṣarṣar yürür

2. Tīġ-ı ġamzeñle müjen tīrini gönder göñlüme
   Yıkmaġa bir şehri çün önce dil-āverler yürür

3. Ḫāke düşse ḳaṭre-i eşküm irür deryālara
   Ṭıfl-ı nev-resdür benüm cānum düşer ḳalḳar yürür

4. Dār-ı zülfüñde dili ber-dār ḳılmaḳ ḳaṣd ider
   Nāleler dellālı anuñçün nidā eyler yürür

5. Pīr-i çarḫun bir meh-i nā-mihri var yārum gibi
   Anuñ-içün ʿ**Āliyā** iñler gezer aġlar yürür

---

242. M 118[a], GAD, G. 366

1 nihāle: nihāl-i yāra D, nihāli M. [Âşığın (aşkının) ahından dünya bahçesinde şiddetli bir rüzgâr kol gezmeye başlar ve o rüzgâr, sevgiliye özendi diye her taze fidanın üstüne yürür.]

2 çün önce: öñünce M. [(Ey sevgili) kılıç gibi keskin bakışların ile ok gibi kirpiklerini gönlüme gönder; çünkü bir şehri yıkmak için önce cesur askerler yürür.]

3 [Gözyaşı damlalarım, toprağa düşse denize ulaşır; çünkü benim canım yeti yetme bir çocuktur, (elbette) düşe kalka yürür.]

4 [Dar ağacına benzeyen saçın gönlü asmayı arzu ettiği için naleler dellalı (bu haberi duyurmak için) bağırarak yürür.]

5 iñler: aġlar D / aġlar: iñler D. [Ey Âlî, yaşlı feleğin benim gibi merhametsiz bir sevgilisi olduğundan (o) daima inleyerek dönüp durmaktadır.]

243.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Ġam virdi ḥavādiṯ yine ʿālem müteġayyir
   Āyīne ṭonuḳ ṣūret-i ādem müteġayyir

2. Sāġarda ṣafā ḳalmadı ṣūret vire bezme
   Mirʾāt-ı Sikender ḳadeḥ-i Cem müteġayyir

3. Ben gözyaşı saçmaḳda ciger derd-ile ḫūn-bār
   Girdāb-ı ġam u ġuṣṣa dem-ā-dem müteġayyir

4. Ṭāvūs-ṣıfat yārı görelden mütelevvin
   Ben hem müteḥayyir gezerin hem müteġayyir

5. ʿ**Ālī** ʿaraḳ içmiş diyü ṭaʿn eyleme zāhid
   Destinde kerāmetle olursam müteġayyir

---

243. 118[a], GAD, G. 478, 3/4, 4/5, 5/7 (Bu gazelin divanda mevcut olan üçüncü ve altıncı beyitleri mecmuada yer almamaktadır.)
Günden güne reng-i ruḫuñ ey gül mütezāʾid
Bülbüllerüñüñ ḫāṭırı muḥkem müteġayyir (B. 3)
Ebrī varaḳa döndi hemān penbe-i dāġum
Dil zaḫmı direm baġladı merhem müteġayyir (B. 6)

1 ṭonuḳ: ṭutuḳ M. [(Kötü) haberler, (herkesi) dertlendirip âlemi perişan etti; âdemin yüzündeki hüzün aynayı da kederlendirdi.]

2 [Kadehte meclise renk verecek neşe kalmadı; çünkü İskender'in aynası da Cem'in kadehi de kırıldı.]

3 [Dert ve keder girdabı, şekilden şekle girdikçe ben gözyaşı dökmekteyim; ciğer ise dertten kan saçmaktadır.]

4 [Tavus kuşuna benzeyen sevgiliyi rengarenk gördüğümden beri ben hem şaşkın hem perişan bir hâlde dolaşmaktayım.]

5 zāhid: vāʿiẓ D. [Ey zahit, o rakı sebebiyle keramet gösterip hâl değiştirirsem "Âlî içki içmiş." diyerek onu ayıplama.]

244.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Geyme pelengī cāmeñi şīrāne ceng olur
   Cāmeñ hemān ġazāle ṣarılmış peleng olur

2. Mey dökmeñüz ʿabāsına ṣūfīnüñ alınur
   Hem mey telef olur hem o miskīne reng olur

3. At seyrin itseñ iller-ile baḥr idüp yaşum
   Altındaki semendüñ o baḥra neheng olur

4. Ḳanlu yaşum ki ġarḳa virür cism-i zerdümi
   ʿUryānlıġumda baña ḳabā-yı dü-reng olur

5. ʿ**Ālī** ayaġı tozına yāruñ virince cān
   Bir pīr gördi didi ne ḳattāl beng olur

---

244. M 118[a], GAD, G. 455, 2/4, 3/2, 4/3

1 [O benekli elbiseni giyip aslanca bir savaşa sebep olma; çünkü elbisen ceylana sarılmış bir aslana benzer.]

2 dökmeñüz: ṣunmaġıl D / allanur: allanup D // olur: gider D. [Sufinin abasına mey dökmeyin alınır/kızarır; hem şarap ziyan olur hem o derviş bundan utanır.]

3 idüp: olur D // Altındaki: Altuñdaġı D. [Sen ellerle at gezintisine çıksan ben gözyaşımı deniz eylerim ve senin altındaki at da o denize balina olur.]

4 virür: virürdi M / cism-i: - M. [Sararıp solmuş tenim ile içinde boğulduğum kanlı gözyaşlarım, fakirliğimde bana iki renkli bir kaftan olur.]

5 ayaġı tozına yāruñ virince cān: virince yāruñ işügi tozına cān M. [Âlî'nin sevgilinin ayağının tozuna can verince bunu bir pir görüp "Bu ne öldürücü bir afyondur." dedi.]

245.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Murād üzre zamān el virmege şāhum zamān ister
ʿAcem şāhı gelüp dergāhuña öñ ṣoñ amān ister

2. Ne sırdur bir ḳuluñ Şīrvānı żabṭ itmek murād itse
Anuñ żabṭı ya İskender yaḫod Nūşīrevān ister

3. Geçüp kuḥl-i Ṣıfāhānından āḫir şāh-ı nā-binā
Ġubār-ı ḫāk-i pāyuñ ṭūṭīyā-yı çeşm-i cān ister

4. Niçe[dür] ḳalem-ile tīġ-ıla ʿ**Ālī** çalışmaḳda
Bu günden ṣoñra ammā dergeh-i şāh-ı cihān ister

5. Geh inşā itmege geh çekmege ṭuġra-yı ġarrāyı
Cenāb-ı pādişāhīden mükerrem bir nişān ister

---

245. M 118ᵇ, GAD, G. 245, 4/5, 5/6, 6/7 (Bu gazelin divanda mevcut olan üçüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Geçüp kuḥl-i Ṣıfāhānından āḫir şāh-ı nā-bīnā
Ġubār-ı ḫāk-i pāyuñ tūtīyā-i çeşm-i cān ister

1 Murād: Zamān M // öñ ṣoñ: yüz sürmege M. [Ey sultanım, emellerine kavuşman elbette biraz zaman alır; ancak Acem şahı er ya da geç senin dergâhına gelip merhamet dileyecektir.]

2 murād itse: ḫuṣūṣā kim D. [Nuşirevan'ın ya da İskender'in ele geçirmeyi istediği Şirvan şehrini senin sıradan bir askerinin zapt etmeyi istemesi nasıl bir sırdır?]

3 [Kör bir sultan, Isfahan sürmesinden vazgeçip senin ayağının toprağının tozunu can gözüne sürmek ister.]

4 Niçe[dür]: İki yıldır D. [Ey sultan, uzun zamandır kalem ve kılıcıyla çalışmakta/hizmet etmekte olan Âlî, bugünden sonra cihan sultanının sarayında olmayı ister.]

5 [Âlî, o gösterişli tuğrayı bazen çekmek bazen de (o fermanı) yazma (görevini yerine getirmek) istediğinden padişahtan makbul bir makam ister.]

6. Nişāncı olsa lāyıḳ ol ḳuluñ dīvān-ı ʿ**Ālī**de
Buyur ḥükmüñ yürit şāhum ki ḳatlanmaz hemān ister

246.

Feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Ḫafīf ..-- / .-.- / ..-

1. Her zamān derde çāre virmezler
Ara virürler āre virmezler

2. Ḫālüñüñ dānesini Hindūlar
Niçe yüz biñ bahāya virmezler

3. Ruḫuñı ʿAyntāba ġamzelerüñ
Dār-ı mülk-i Tatara virmezler

4. Çeşmüñi Laḥẓaya bilüñ Belḫe
Ṣaçlaruñ Sebzvāra virmezler

5. Ṣūfī eylerse ehl-i ʿaşḳa suʾāl
Yüzine bir ḳavare virmezler

6. Ḫaṭṭuñı Şāma dişlerüñ ʿAdene
Leblerüñ Ḳandehāra virmezler

---

6 [Ey sultanım, şu kulun (senin) yüce divanında bir nişancı olsa layıktır; öyleyse buyur, hükmünü yürüt ki (Âlî) beklemeye katlanamaz, hemen (bu göreve getirilmek) ister.]

246. M 118^{b}, GAD, G. 397, 3/4, 4/5, 5/6, 6/3

1 [Her zaman derde derman vermezler; ara verirler, ara vermezler.]

2 bahāya: bahāra D. [(Ey sevgili, senin) bir taneye benzeyen benini Hindular yüz binlerce akçeye değişmezler.]

3 [(Ey sevgili, âşıklar senin) yanaklarını Ayntab şehrine gamzelerini Tatar ülkesine değişmezler.]

4 Sebzvāra: sebzezāra M. [(Ey sevgili, âşıklar senin) gözünü Lahza ülkesine, belini Belh'e saçlarını Sebzvar şehrine değişmezler.]

5 [Sufi, âşıklara bir soru sorsa yüzüne bir yel bile vermezler.]

6 Ḳandehāra: ḳandbāra M. [(Âşıklar, sevgilinin) ayva tüylerini Şam'a dişlerini Aden'e, dudaklarını Kandehar şehrine değişmezler.]

7. Vuṣlat-ı yārı umma ey ʿ**Ālī**
Anı her nā-bekāra virmezler

247.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Ḫaṭṭı belürse eylesek ol servi der-kenār
Çıḳsaḳ kenāra yaġni göñül olsa nev-bahār

2. ʿĀşıḳlar alsa destine gülgūn-piyāleler
Her gül-ʿiẕāruñ olsa ser-i kūyı lālezār

3. Her naḫlı ḳılsa bād-ı ṣabā Ḫıżr-ı sebz-pūş
Virse şeref zamāneye sādāt-ı rūzgār

4. Ṣaçsa şükūfe bergini enhāra bād-ı ṣubḥ
Āyīne olsa revnaḳ-ı ezhāra cūybār

5. ʿ**Ālī** o demde yār-ile gülşende māʾil ol
Pīr ü cevān ne dirse disün eyle iḫtiyār

---

7 [Ey Âlî, sevgiliye kavuşmayı umma; çünkü onu her hayırsıza yâr etmezler.]

247. M 118ᵇ (Bu gazel Gelibolulu Âlî Divanı'nda mevcut değildir.)

1 [(Keşke) ayva tüyleri çıksa da o selvi boyluyu kucaklasak; onunla (keşke) sahile çıksak da gönlümüze bahar gelse.]

2 [Âşıklar (keşke) ellerine gül renkli kadehler alsalar da her gül yüzlü sevgilinin sokağının başı bir lale bahçesine dönse.]

3 [Sabah rüzgârı, (keşke) her fidanı yeşiller giymiş Hızır'a dönüştürse de zamanın büyükleri devrimizi şereflendirse.]

4 [Sabah rüzgârı, çiçeklerin yapraklarını (keşke) nehirlere saçsa da o akarsular, çiçeklerin güzelliğine ayna olsa.]

5 [Ey Âlî, yaşlı genç sana ne derse desin bu kınamaya razı gel; (işte) o vakit gül bahçesinde sevgiliye yönel.]

248.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. ʿAşḳuñ senüñ ḥayāt-ı ebedden nişān virür
   Gūyā yoluñda ölmege bir ḫaste cān virür

2. Dilber ki kirpik-ile ḳaşın gösterür dile
   Mecnūn eline göz göre tīr ü kemān virür

3. Par par yanar çerāġa döner encümende yār
   Gel saña yanayın disem ammā ki yan virür

4. Ser-rişte-i ḳarārını aġyāra virse yār
   Ceng içre dest-i düşmene ṭut kim ʿinān virür

5. Tīġuñ ḳo sīneye çekeyin cānum al disem
   Ḳaṭʿā tevaḳḳuf itmez o ḫūnī hemān virür

6. Naḳd-i sirişküm ile gider cümle mā-melek
   Bir būse virse ṣanma baña rāygān virür

7. Bed-nām-ı ʿālem itmegi iḥsān ṣayar o şūḫ
   ʿ**Ālī** ḳulıña şöhret-ile yaʿnī şān virür

---

248. M 118[b]-119[a], GAD, G. 368, 4/6, 6/4

1 Güyā: Zīrā D. [Senin ebedî hayatı hatırlatan aşkın, yolunda ölmekte olan bir hastaya sanki can verir.]

2 [Gönle, kirpik ile kaşını gösteren o sevgili sanki göz göre göre Mecnun'un eline ok ve yay verir.]

3 [Mecliste parıl parıl parlayan bir muma benzeyen sevgiliye, "Gel senin için ben yanayım." desem benden yüz çevirir.]

4 yār: dost D // ṭut kim: güyā D. [Sevgili, irade ipinin ucunu rakibin eline verse (bu durum) savaşta dizginleri düşmanın eline vermeye benzer.]

5 [O zalim sevgiliye: "Kılıcını bana bırak, ben ona sarılayım da canımı al." desem (beni öldürmek için) asla beklemez, (kılıcı) hemen verir.]

6 [Sevgilinin, bir öpücüğü bana karşılıksız verdiğini sanma; çünkü (o öpücük için) gözyaşı akçelerimle varımı yoğumu harcarım.]

7 [O nazlı sevgili beni âlemin diline düşürmeyi bir ihsan sayar; Âlî kuluna (böyle) şan şöhret verir.]

249.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteẕ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Ne ʿarż-ı ḥāle meded var ne ṭāḳat-i güftār
   Nʾolaydı ḥāl bileydüñ sen ey perī-ruḫsār

2. Miyānuñı ḳucabilsem didükçe yoḳ dirsin
   Ne ictināb ḳılursın efendi bunda ne var

3. Kimerde eşk-i revānumla devr ider ḳapuñı
   İñende ḫiffet ider sevdügüm bu cism-i nizār

4. Aḳardı ayaġına cūy-ı eşki her kişinüñ
   Virilmiş olsa eger serve sendeki reftār

5. Belā-yı ʿaşḳ-ile ʿ**Ālī** şikeste-ḥāl oldu
   Ṭabīb-i ṣıḥḥate el ṣunmaz istemez tīmār

---

249. M 119[a], GAD, G. 177, 2/3, 3/4, 4/2, 5/6 (Bu gazelin divanda mevcut olan beşinci beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Yoluñda ḫāk olanuñ başı irdi ḫurşīde
Derūn-ı şaʿşaʿada ṣanma ẕerre ẕerre ġubār

1 [Ey peri yüzlü, benim ne hâlimi anlatmak için bir yardımcım ne de konuşmaya gücüm var; Sen (biraz) hâlden anlasan ne olurdu?]

2 [Ey efendi, "Beline sarılayım." diyince olmaz, dersin; bu söylediğimde ne vardır ki benden çekinirsin?]

3 cism-i nizār: çeşm-i nizār M. [Ey sevdiğim, bu zayıf bedenim o kadar hafiflemiştir ki bazen, su gibi akan gözyaşlarımla birlikte senin kapında döner durur.]

4 cūy-ı eşki: cūyveş eşki M. [Senin hoş yürüyüşün selviye verilmiş olsaydı her kişinin/âşığın gözyaşı onun ayağına akardı.]

5 oldu: olduñ M. [Âlî aşk derdiyle perişan olduğu hâlde şifa hekimine el uzatmaz, (derdine) derman istemez.]

250.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Müddeʿī āl ile ol şūhı ki tenhāya çeker
   Ḳorḳaram reng geçer bāde-i ḥamrāya çeker

2. İki dīvāneden alınmadı ʿaşḳuñ yaḳası
   Kūhken daġa çeker Ḳays ise ṣaḥrāya çeker

3. Nām-ile ʿāleme bir velvele ṣalduñ ki seni
   Kimi tesḫīre çeker kimisi esmāya çeker

4. Kevkebümden ne içün aġlayup āh eyleyeyüm
   Geh çalar yirlere geh ʿālem-i bālāya çeker

5. Dāmenüm seyl-i sirişk aldı yaḳam āteş-i āh
   Biri eflāke biri lücce-i deryāya çeker

6. Ḫınk-ı ṭabʿına bu vādīde viren meydānı
   Öñdül almazsa eger şāʿiri daʿvāya çeker

---

250. M 119[a], GAD, G. 383

1 şūhı: şāhı M // Ḳorḳaram: Ḳorḳarın D. [Sevgiliyi hileyle tenhaya çeken o iddia sahibi (rakip), korkarım ki oyun edip onu kızıl şarap içmeye çeker.]

2 daġa: ṭaġā D. [Aşkın yakası şu iki çılgının elinden kurtulmamıştır; Ferhat (onu) dağa çeker, Mecnun ise çöle çeker.]

3 çeker: muḳayyed D / kimisi: kimi D. [(Ey sevgili) sen adınla dünyada öyle bir karmaşa çıkardın ki (senin) adını kimisi sihir kimisi zikir için çeker.]

4 eyleyeyüm: eylemeyeyüm D. [Bahtımın yıldızından dolayı niçin ağlayıp ah edeyim; çünkü (Allah), kimi zaman onu yerlere atar, kimi zaman göğün yücelerine çeker.]

5 seyl-i sirişk: seyl-i sirişküñ M / aldı: oldı M / yaḳam: yerüm M. [Gözyaşı selim eteğimi, ahımın ateşi ise yakamı alır; biri feleklere çıkar, biri engin denizlere iner.]

6 almazsa: olmazsa M / şāʿiri: şāʿir M. [(Şairin) tabiat atına bu (şiir) vadisinde fırsat tanıyan (sultan), ödül alamazsa o şaire hesap sorar.]

7. Yine bir saḫt-kemān aṣdı ki **ʿĀlī** felege
Ḥaḳ budur az bulınur ancılayın yaya çeker

251.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. ʿAks-i ruḫsāruñla her dem gözyaşı gülgūn olur
Ḳana döndükçe sirişk-i dīde baġrum ḫūn olur

2. Nāy-ı nālemsüz ḳomazdum bir nefes bezmüñ velī
Ḳorḳarın devrüñde feryād eylemek ḳānūn olur

3. Ben o mest-i dürd-nūşam cürʿa ṣaçsam ṭopraġa
Cām-ı Cem keyfiyyetinden ṭurfa bir maʿcūn olur

4. Kem-sifāli olsa manẓūrum ḫarābāt ehlinüñ
Efser-i Efrāsiyāb u tāc-ı Efrīdūn olur

5. Gördüñ ey ʿ**Ālī** denīler ḳaplamış manṣıbları
Geçme anlar yirine ḳadrüñ senüñ de dūn olur

---

7 [Âlî, feleğe yine bir sert keman asmıştır; hakikat budur ki onun gibi (sert) yay çeken (kemankeş) az bulunur.]

251. M 119[a], GAD, G. 460

1 döndükçe: girdükçe D. [(Ey sevgili) yanağının hayaliyle her vakit (döktüğüm) gözyaşları (tıpkı yanağın gibi) gül renkli olur; gözyaşları kanlandıkça da bağrım kan içinde kalır.]

2 bezmüñ: yitürmeñ M. [(Senin) meclisini, inleyen neyimden bir an olsun mahrum bırakmazdım; ancak senin devrinde feryadın âdet olmasından korkarım.]

3 keyfiyyetinden: keyfiyyetinde M. [Ben (şarap) tortusunun sarhoşuyum; içtiğim tortudan bir yudum toprağa döksem Cem'in şarabından daha iyi/yeni bir macun yaparım.]

4 [Gördüğüm meyhane ehlinin kıymetsiz çanağı da olsa o bana Efrasiyab'ın ve Feridun'un tacı gibi görünür.]

5 [Ey Âlî, soysuz kimselerin yüce makamları tuttuğunu gördün; öyleyse sen de onların yerine geçmeyi isteme ki değerin onlar gibi düşmesin.]

252.

Feᶜilātün feᶜilātün feᶜilātün feᶜilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Ḫalvetīnüñ biri ol āfeti ḥammāma ḳoyar
   Bir içim ṣu gibi pehlūcügini cāma ḳoyar

2. Ten ḳabāsını kesüp doġrar o terzi-zāde
   Ḫilᶜat-i cismümüzi yaᶜnī ki endāma ḳoyar

3. Doldurur oḳlar-ile sīne-i pür-sūrāḫum
   Bir kalemdān gibi geh nāme gehi ḫāme ḳoyar

4. Vaṣf-ı bezmin göñül ezberler o şāh-ı keremüñ
   Ḳoynına ṭut ki muṣavver yeñi Şehnāme ḳoyar

5. Meskenet Ḳaᶜbesin āyīn-i taḥammül sevmez
   Aña ᶜazm ideni ᶜ**Ālī** ṣoyar iḥrāma ḳoyar

---

252. M 119ᵇ, GAD, G. 482, (Bu gazelin divanda mevcut olan altıncı beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Şimdi ġarrālanur ammā gelür öñ ṣoñ ḥaṭṭ-ı yār
Rūzgār anı daḥı defter-i eyyāma ḳoyar

1 [Halvetînin biri o güzeli hamama getirir ve bir içim su olan sinesini cama koyar.]

2 [O terzizade güzel, beden kaftanını kesip biçip ten elbisemizi nizama sokar.]

3 [(O zalim sevgili), bakış oklarıyla doldurup bir kalemlik gibi delik deşik ettiği yüreğime bazen mektup bazen kalem koyar.]

4 [Gönül, o cömert sultanın meclisinin sıfatlarını ezberleyince koynuna (sanki) resimlerle süslenmiş bir Şehname koyar.]

5 āyīn-i: deşt-i M. [Ey Âlî, Tahammül töreni, miskinlik Ka'be'sini sevmez; ona gitmeye niyetleneni soyup ihrama sokar.]

253.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ne ḳaṭʿ-ı pāye gözler dil ne ṣadr-ı ʿizz ü cāh ister
   Ol āhū gözlerüñden şeh-süvārum bir nigāh ister

2. Baña daʿvā-yı ʿaşḳ iṯbātıdur ey müddeʿī müşkil
   Ne meẕhebdür bu meẕheb şāhidüm benden güvāh ister

3. Cemālüñ aḥsen-i taḳvīmdür aḥkāmıdur ḫaṭṭuñ
   Müneccim yazmaġa bir ḳarn-ı kāmil sāl ü māh ister

4. Muḥaṣṣal Rūmīli dilberlerinden ġayra baş egmez
   Dil-i dīvāne yārın şeh-levend-i kec-külāh ister

5. Diyār-ı ʿaşḳ bir yirdür yidi iḳlīmden ḫāric
   Anuñ āb u hevāsı eşk-i çeşm ü bād-ı āh ister

---

253. M 119ᵇ, GAD, G. 248 [*Be cenāb-ı Ṣadr-ı Aʿẓam Nüvişte*] (Bu gazelin divanda mevcut olan yedinci beyti mecmuada yer almamaktadır.)
Yiter yanmış yaḳılmışdur ġarīb illerde sulṭānum
*Senüñ sāyeñde ʿ**Ālī** raġbet-i ẓıll-ı İlāh ister*

1 ṣadr-ı: ṣayd-ı M. [Ey sultanım, gönlüm ne rütbemin yükselmesini ne de makam ve mevkimin artmasını ister; onun istediği yalnızca senin ceylan gözlerinden bir bakıştır.]

2 [Ey iddia sahibi, aşk davasını ispatlamak benim için (elbette) zordur; bu hangi mezheptir ki şahidim benden delil ister?]

3 ḫaṭṭun: anuñ M // ḳarn-ı ḳurʿa M. [(Ey sevgili) senin Ahsen-i takvime göre yaratılmış olan güzel yüzünü ve onun hükümleri olan ayva tüylerini anlatmak için müneccim bir yüzyıl bir yıl ve bir ay ister.]

4 [Deli gönül, sevgilisinin eğri külahlı bir levent olmasını ister; kısacası o Anadolu güzellerinden başkasına boyun eğmek istemez.]

5 [Aşk diyarı, yedi iklimin dışında olan öyle bir yerdir ki oranın iklimi gözyaşı, havası ah rüzgârı ister.]

6. Niẓām-ı mülk-i ʿālemden ġaraż bir iltifātuñdur
Viṣālüñ devletin ʿ**Ālī** anuñçün gāh gāh ister

254.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Ṣad-hezārān ehl-i dil var dilber ammā biñde bir
Kevkeb-i evc-i saʿādet doġmaz illā biñde bir

2. Nūḥ gibi biñ yıl yaşar ʿāşıḳ yaşın baḥr eylese
Ṣanasın ṭūfān olur ḫīz-āb-ı deryā biñde bir

3. Biñ bir esmānuñ müsemmāsında vaḥdetdür murād
Fetḥ olınmaz böyle bir müşkil muʿammā biñde bir

4. Ey hezārān cevr idüp ḥālüm diger-gūn eyleyen
Aç gözüñ taġyīr olur aḥvāl-i dünyā biñde bir

5. Leşker-i ḫaṭṭuñ yüze geldükçe ḳopar fitneler
Bir celālīdür gözüñ oldı hüveydā biñde bir

---

6 ʿĀlī: gönlüm D. [(Ey sevgili) senin tek bir bakışınla dünya mülkü düzene kavuşur; Âlî bu nedenle daima sana kavuşma talihini ister.]

254. M 119b, GAD, G. 236

1 [Saadet evcinin yıldızı nasıl binde bir doğuyorsa yüz binlerce âşık varken sevgili binde bir bulunur.]

2 yıl: -M // ḫīz-āb-ı: ḫarāb-ı M. [Sanılır ki tufan (yalnızca) denizin dalgasının binde (yılda) bir (artmasıyla) olur; halbuki âşık, gözyaşlarını deniz eylese Hz. Nuh gibi bin yıl yaşar.]

3 [(Allah'ın) bin bir isimle isimlenmesinden maksat vahdettir; ama böyle zor bir bilmece kolay çözülmez.]

4 [Ey binlerce zulüm ile beni hâlden hâle sokan sevgili, aç gözünü; çünkü dünyanın hâli çok nadir değişir.]

5 [Askere benzeyen ayva tüylerin cesaretlendikçe bir fitne kopar; bir asiye benzeyen gözlerin ise pek nadir görünür.]

6. Elf iken tārīḫ-i hicret naẓma gelmişdür bu dür
Olmaz ey ʿ**Ālī** bu yüzden dürr-i yek-tā biñde bir

7. Biñ yıl oldı bir ʿ**Ālī** sīretlü dilber gelmedi
Öyle bir ʿanḳā yaratmaz Ḥaḳ Taʿālā biñde bir

255.

Feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Ḫafīf ..-- / .-.- / ..-

1. Ruḫ-ı yārı Sühāya virmezler
Ayasın gökde aya virmezler

2. Māh pīşānını Yeñişehre
Nāfesin Aḳsarāya virmezler

3. Ḳaşların Çīne beñlerin Hinde
Müşk-i zülfin Ḫıtāya virmezler

4. Kūn-i sīmīn-i yārı Lūṭīler
Rūmilinde Sarāya virmezler

---

6 [Ey Âlî, hicretten bin yıl sonra yazılan bu şiir bin yılda bir görülen bir incidir.]

7 bir ʿĀlī sīretlü dilber: yirde ʿĀlī gibi bir sürūr M // Öyle: Böyle D. [Bin yıl geçti, Âlî gibi bir güzel gelmedi; çünkü Allah, öyle bir ankayı ancak bin yılda bir yaratır.]

255. M 119^{b}-120^{a}, GAD, G. 398

1 [(Âşıklar), sevgilinin yanağını Sühâ yıldızına, elinin ayasını ise gökteki aya değişmezler.]

2 Yaḳasın: Nāfesin: M. [(Âşıklar, sevgilinin) ay gibi parlak alnını Yenişehir'e, semtini/sokağını Aksaray'a değişmezler.]

3 [(Âşıklar, sevgilinin) kaşlarını Çin'e, benlerini Hind ülkesine, misk kokulu saçlarını ise Hıta beldesine değişmezler.]

4 [Oğlancılığa müptela olan o kimseler sevgilinin gümüşe benzeyen makatını, Anadolu da bir saraya değişmezler.]

5. Sāḳını Budine lebin Yemene
Kākülin İbṣalaya virmezler

6. Cān-ile vaṣl-ı yārı umma göñül
Sen didügüñ bahāya virmezler

7. ʿ**Āliyā** yāra ḳarşu āh itme
ʿAşḳı bād-ı hevāya virmezler

256.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Perīşān olsa ol kākül cemālüñde bahā artar
Fetīl-i şemʿa beñzer kim ṭaġılduḳça żiyā artar

2. Yüzüñden eksük itme burḳaʿ-ı gīsū-yı müşkīnüñ
Meded açma ser-i zülfüñ gibi çok mübtelā artar

3. Ḳanāʿat mümteniʿdür baña çüñ bezm-i viṣālüñde
Ne deñlü beẕl-i luṭf itseñ yine dilden recā artar

4. Nice eksildeyin ʿaşḳuñ ġamın ey ṭıfl-ı nev-reste
Ser-efrāz olduġınca sende ol ḳāmet belā artar

---

5 Yemene: ʿıyşa M. [(Âşıklar, sevgilinin) baldırını Budin'e, dudağını Yemen'e, saçını İpsala'ya değişmezler.]

6 [Ey gönül, canını verince sevgiliye kavuşacağını umma; çünkü onu senin sandığın pahaya vermezler.]

7 [Ey Âlî, sevgiliye ah etme; çünkü aşkı bedavaya vermezler.]

256. M 120ᵃ, GAD, G. 241

1 bahā: bahār D. [Şüphesiz ki saçların o güzel yüzüne dağılsa kıymeti artar; çünkü o, fitili dağıldıkça ışığı artan bir muma benzer.]

2 Burḳaʿ: Burḳaʿñ M. [Bir örtüye benzeyen misk kokulu saçlarını yüzünden hiç eksik etme; Aman, o örtüyü kaldırma ki (sana) tutkun olanlar saçındaki kıvrımlar gibi çoğalmasın.]

3 çün: - D / bezm-i viṣālüñde: ḫʷān-ı bezm-i vaṣluñda D. [Sana kavuşma meclisinde tok gözlü olmak benim için imkansızdır; çünkü sen, bana ne kadar ihsanda bulunsan da gönlümdeki istekler (hiç bitmez, aksine) daima artar.]

4 ḳāmet: bālā M. [Ey taze güzel, boyun yücelere uzandıkça belalar artmakta iken ben senin aşkının derdini nasıl azaltayım?]

5. Ġam-ı cevr ü cefāñı ḳısmet eylerseñ dil ü cāna
Muḳarrer cānda cevrüñ dilde ġam ḳalur vefā artar

6. Beni aġlatma yaşum eyle teskīn āstīnüñle
Eger aḥvālüm aġlarsam efendi mā-cerā artar

7. Melāḥat gülsitānınuñ gülinden ġoncesi vāfir
Birinüñ ḫaṭṭı gelse ʿ**Āliyā** biñ dil-rübā artar

257.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Mücteṣ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Şikeste-ḫāṭır olan kimsede ṣafā nʾeyler
Efendi kāse-i meksūr içinde mā nʾeyler

2. Zamāne manṣıbı dār-ı belādur ehl-i dile
Ḳafesde zāġ u kelāġ eglenür hümā nʾeyler

3. Hevā-yı ʿaşḳ-ile dem-sāz olup bana bu gice
Rebāb bir yaña iñlerdi bir yaña nʾeyler

---

5 [Zulüm ve incitme derdini, gönle ve cana paylaştırdığında şüphesiz ki canımda eziyetin, gönlümde derdin kalır; ancak sadakatim artar.]

6 āstīnüñle: āstānüñle M. [Ey efendi, beni ağlatma, gözyaşımı elbisenin yeniyle sil; çünkü hâlimden şikâyet etmeye devam edersem bumacera bitmez.]

7 gülsitānınuñ: gülsitānuñ M. [Ey Âlî, güzellik bahçesinin goncaları güllerinden fazladır; ancak (goncaya benzeyen bir) güzelin ayva tüyü çıksa (bahçedeki) güzellerin sayısı kat kat artar.]

257. M 120ᵃ, GAD, G. 427 [*Der vaḳt-i ʿAzl Şoden Ez-defter-Ḫāne Güfte Ammā Dür-i Şāhvār Süfte*]

1 Şikeste-ḫāṭır: Şikest-i ḫāṭır M. [Kırılmış bir kasede su nasıl bulunmaz ise gönlü kırılmış bir kimsede de neşe bulunmaz.]

2 kelāġ: zaġān D. [Kafesin karga ve kuzguna eğlence, hümaya zulüm olması gibi bu devirdeki makam ve mevkiler de gönül ehli kimseler için bela yeridir.]

3 [Aşk arzusuyla bu gece benimle sırdaş olan rebab bir köşede, neyler bir köşede inlemektedir.]

4. Kemān u tīr ile oynar gözi o ḫūnīnüñ
Nişānlamazsa bizi ḳavs u tīri yā nʾeyler

5. Bahār geldi çemende alur mı bād-ı hevā
Yilişdürür mi ṣubaşı gibi ṣabā nʾeyler

6. Yem-i şirişküm içinde ʿaceb ḫayālüñden
Yüzer yüzer görinen ḫayl-i āşinā nʾeyler

7. Maḳām-ı ʿuzletde lāyıḳ mıdur diyü ʿ**Ālī**
Zamāne ẕātuñı ʿazl-ile imtiḥān eyler

258.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Tāze dilber sevse ʿāşıḳ eski derdin tāzeler
Tāzeler keyfiyyetin erbāb-ı ʿaşḳuñ tāzeler

2. Bir ḳadeḥ meydür dü-ʿālem terkinüñ ser-māyesi
Ḫvāceler ʿaşḳuñ metāʿın yoḳ yire endāzeler

3. İllerüñ gönlin dirüp devşürmek-içün āl-ile
Şīvekārum geh bozar dülbendini geh tāzeler

---

4 nişānlamazsa: nişānlamaz M. [O kan dökücü zalimin gözü daima ok ve yayla oynadığı hâlde o ok ve yay bize nişan almazsa ne işe yarar?]

5 alur: olur M // ṣabā: hevā M. [Ey sabah rüzgârı, bahar gelince (vergi toplayan) subaşılar gibi koşuşturmanın sebebi nedir? Çimenliğin hiç vergisi olur mu?]

6 [Gözyaşı denizimde seni hayal ederken yüzer görünen şu tanıdık güruh ne yapmaktadır?]

7 [Âlî/(sultan) devrin mevki sahiplerinin uzlet makamına layık olup olmadığını anlamak için onları görevlerine son vermekle sınar.]

258. M 120ᵃ, GAD, G. 416

1 Tāzeler keyfiyyetin: Tāze keyfiyyetin M. [Âşık körpe bir güzel sevse eski derdini tazeler; çünkü körpe güzeller, âşıkların hevesini tazeler.]

2 dü-ʿālem terkinüñ: şirāsı terk-i ser M. [Âlimler, boş yere aşka değer biçmeye çalışırlar; oysa iki dünyadan da geçmenin sermayesi bir kadeh şaraptır.]

3 [Benim işveli sevgilim ellerin gönlünü bir araya toplamak (ve onları kendine bağlamak) için başındaki tülbentini bazen açar bazen dolar.]

4. Ḳaçdı dil şeh-bāzı benden ḳondı naḫl-i ḳaddüñe
Nāle ṣanma aña ḳarşu eylerem āvāzeler

5. Rū-siyehler ḫāmeveş şimdi dil uzatsa ne ġam
Vaḳt ola ʿ**Ālī** sözüñ altun ḳalemle yazalar

259.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Benüm maḥbūb-ı ʿālī-şānumuñ ʿuşşāḳı vāfirdür
Dil ü cāndan benüm gibi sever ammā ki nādirdür

2. Cefā ḳaṣrın yapup beyti bozar nev-reste çoḳ ammā
Göñül maʿmūresin yıḳmaḳda yārum ḫaylī māhirdür

3. Ruḫuñ nūr āyetidür setr iden ḫaṭṭuñ mı yā zülfüñ
Yüzüñ göstermeyen āfāḳa bilmem ḳanḳı kāfirdür

4. Dehānuñ ḫātemin kim öpmek ister göz diküp düşmen
Süleymān mührine gör dīvi şer ḳaṣdına nāẓırdur

---

4 ṣanma: ṣanmañ M. [(Ey sevgili) benden kaçıp senin fidan boyuna konan gönül doğanına karşı ettiğim feryatları, ah zannetme; (çünkü ben yalnızca onu geri çağırmak için feryat etmekteyim).]

5 [O kara yüzlüler, şimdi (bize) kalem gibi dil uzatsalar dert değildir; çünkü öyle bir vakit gelir ki Âlî'nin sözlerini altın kalemle yazarlar.]

259. M 120ᵇ, GAD, G. 281, 3/4, 4/5, 5/6, 7/8, 8/9 (Bu gazelin divanda mevcut olan 3. , 11. , 12. ve 13. beyitleri mecmuada yer almamaktadır.)

1 [Şanı ve şerefi yüce olan sevgilimin âşıkları pek çoktur; ama onu benim gibi canıgönülden seven (âşık) az bulunur.]

2 ammā: - M. [(Attığı eziyet taşlarıyla) (gönül) hanesini yıkıp cefa binasını inşa eden taze güzeller çoktur; ama gönül ülkesini yıkmakta en usta olan (güzel) benim sevgilimdir.]

3 setr: mestūr M / yā: yār M // göstermeyen: göstersin M. [Bir nur ayeti olan yanağını örtüp cihana göstermeyen, kâfir hattın mıdır yoksa saçların mıdır?]

4 dīvi: dīv M / nāẓırdur: menāẓırdur M. [Düşman (rakip), senin mühre benzeyen dudağını öpmek için fırsat kollar; o şeytanı gör ki kötülük yapmak (onu çalmak) için Süleyman peygamberin yüzüğünü gözler.]

5. Begüm aġyāra mey ṣunma ki devlet pāyidār olmaz
Şu devr içre ki her dūn u denī baş baş mübāşirdür

6. Ruḫuñ gün gösterür zülfüñ şeb-i tārīk ider peydā
Diriġā ḫalḳ-ı ʿālem rūz u şeb āşüfte-ḫāṭırdur

7. Benüm servüm hevādār olma her nā-cins ü kec-ṭabʿa
Pelīdüñ ṭoġrusı er olduġınuñ vechi ẓāhirdür

8. Miyānuñçün düşer üftādeler birbirine ammā
Bugün yarın muḳarrer ortalıḳda fitne ḫāżırdur

9. Cevāhir cemʿ ider gözyaşlarından merdüm-i çeşmüm
Dem-ā-dem laʿl ü yāḳūt-ile oynar bir mubaṣṣırdur

260.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ẓuhūruñ dāʾimā ʿĪsā gibi māʾī ḳabādandur
Ya bir bütsin ki peyker saña rūḥ-ı tūtiyādandur

2. Göñül vīrānesi dīvāne olmaḳ ʿahd-i ḫüsnüñde
Ne baḫtumdan ne hecrüñden cefādandur cefādandur

---

5 Begüm: Baña M. [Ey sultan, şu zamanda tüm alçaklar makam sahibi olmuş; öyleyse rakibe şarap sunma; çünkü devlet daimî olmaz.]

6 rūz u şeb: rūzda M. [Ey sevgili, yanağın bize gün yüzü gösterirken saçın karanlık bir gece olur; eyvahlar olsun ki âşıklar (bu sebeple) gece gündüz perişan hâldedir.]

7 olma: olmaz M / kec-ṭabʿa: nā-ṭabʿa M // er: az M / ẓāhirdür:ḫāṭırdur M. [Ey selvi boylu sevgilim, her bozuk tabiatlıya gönül verme; çünkü bir insanın alçaklığı da erliği de yüzünden belli olur.]

8 ḫāżırdur: ḫāṭırdur: D. [(Ey sevgili), şu düşkünler senin belin için birbirine düşer ama bugün yarın ortalıkta bir fitne kopacağı muhakkaktır.]

9 laʿl: ʿĀlī M. [Gözbebeklerim daima lal ve yakut ile oynayan bir gözetleyici gibidir.]

260. M 120ᵇ, GAD, G. 314

1 [Yüzün tutiya cevherinden yapılmış bir put, suretin ise mavi cüppeli İsa peygambere benzemektedir.]

2 vīrānesi: maʿmūresi D // gerdündan: hecrüñden M. [Senin güzellik devrinde gönül viranesinin çılgına dönmesinin sebebi ne benim bahtımdan ne de felektendir; sadece cefadandır.]

3. Ḳapuñda āhum ile yaşum iki bī-nevādur kim
Biri anuñ Buḫārādan birisi Māverādandur

4. Gözüm merdümlerin bīgāne ṣanma baḥr-i eşkümde
Naẓar ḳıl ey dür-i pākīze anlar āşināndandur

5. Ḫarābāt ehlini ṭaʿn itse zāhid ġam degül ʿ**Ālī**
Bu ġafletler ya reşkindendür anuñ ya riyādandur

261.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ḳulından naḳd-i cān ister cefā emrinde māhirdür
Ciger zaḫmı biter bitmez Çāvuş-zāde mübāşirdür

2. Nice cān murġın ürkitmişdür anuñ şeh-per-i ḳahrı
ʿAceb bī-raḥm ẓālimdür ḳatı cevvār kāfirdür

3. Sitānbul pāy-taḫtında durur şāhāne dīvānı
Daḫı nev-restedür ammā ki maʿlūm-ı ekābirdür

---

3 [Buhara'dan gelen/Buharalı ahım ile Maveraünnehir'den gelen gözyaşlarım, senin kapında (bekleyen) iki dilencidir.]

4 [Ey saf inci, gözyaşı denizimde gördüğün gözbebeklerimi yabancı sanma, onlara bak; çünkü onlar tanıdıktır/(iyi) yüzücülerdir.]

5 ehlini: ehline M // ġafletler: ġafletle M. [Ey Âlî, zahit meyhane ehlini kınasa bu dert değildir; çünkü onun bu basiretsizliği ya kıskançlıktan ya da iki yüzlülüktendir.]

261. M 120ᵇ, GAD, G. 283

1 zaḫmı: zaḫmın M / biter: yiter M. [Eziyet de pek usta olan (sevgili), kulundan can naktini ister; ciğerde yaralar biter bitmez çavuşzade (hemen yeni haberler getirerek) mübaşirlik eder.]

2 ḳahrı: mihri M // ẓālimdür: zālimden M. [Sevgilinin zulüm kanadı bir çok can kuşunu ürkütmüştür; acaba o acımasız bir zalim midir yoksa zulmeden bir kâfir mi?]

3 durur: ṭurur D. [Şahlara layık olan divanı/meclisi, baş şehir olan İstanbul'da olan o sultan henüz yeni yetmedir; ancak (şehrin) ileri gelenleri tarafından tanınmaktadır.]

4. Kirişmeyle alupdur göñlümüz gūyā ki ol ḫūnī̄
Dem-ā-dem diller almaḳda dil-āverdür bahādurdu

5. İñen çignetme esb-i nāza ʿırżın pāyimāl itme
Senüñ ʿ**Ālī̄** gibi ednā ḳuluñ vʾallāhi nādirdür

262.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Cünūnum derdine bāʿiṣ ḫaṭ-ı ruḫsār-ı ālüñdür
Muḥarrik ṣaçlaruñ zencīrine sevdā-yı ḫālüñdür

2. Ne ṭūbā fikri vardur bende ne cennet temennāsı
Velī ḫāṭır-nişānum her zaman mevzūn nihālüñdür

3. Ne sırdur rūz u şeb nūr-ı cemālüñden cüdā olmam
Enīsüm mūnisüm ẓāhirde bāṭında ḫayālüñdür

4. Ṣorarsañ mihrüm efzūn olmanuñ vechi nedür māhum
Cemāl-i bā-kemālüñdür cemāl-i bā-kemālüñdür

---

4 almaḳda: alur bir D. [Göz süzmeyle gönlümüzü alan o zalim, gönüller almakta her vakit kahramandır, cesurdur.]

5 esb-i nāza: esb-i tāze M. [Ey sevgili, Allah şahit olsun ki senin Âlî gibi düşkün kulun az bulunur; öyleyse onun şerefini naz atının ayakları altında çiğnetme.]

262. M 121[a], GAD, G. 297 [*Der-beyān-ı ʿAşḳ-ı Ḫod Güfte*]

1 [Benim delilik derdime sebep senin al yanaklarındır; dağınık saçlarının kıvrım kıvrım olmasına sebep de siyah benindir.]

2 var: vardur D. [Bende ne Tuba ne de cennet arzusu vardır; daima hatırladığım (şey) senin bir fidana benzeyen endamlı boyundur.]

3 olmam: olam D. [Ey cana yakın dostum, ben her vakit senin hayalinle (yaşıyor) iken güzel yüzünün aydınlığından gece gündüz ayrı olmam nasıl bir sırdır.]

4 mihrüm: mihri M. [Ey ay (gibi güzel sevgilim), sana olan sevgimin (bu denli) artmasının sebebi nedir diye sorarsan "Kusursuz güzelliğindir, kusursuz güzelliğin." (derim).]

5. Muḥaṣṣal ḳanda baḳsam cilvegerdür gün gibi ḥüsnüñ
Hemān dünyāda eglencem ḫayālāt-i viṣālüñdür

6. Unutma gāhī gāhī göñlümi yāduñla şād eyle
Ġarībüñ derdmendüñ ḫaste-ḥālüñ pāyimālüñdür

7. Didüm bir ʿāşıḳuñ var vaṣf-ı ḥüsnüñden degül ḫālī
Didi var-ısa ol efsāne ʿ**Ālī** ḥasb-i ḥālüñdür

263.

Feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Ḫafīf ..-- / .-.- / ..-

1. ʿĀrıżuñ āfitāba nāzlanur
Ḳara zülfüñ seḥāba nāzlanur

2. Çeşm-i mestüñ dem-ā-dem ey ḫūnī
Şeb-i vuṣlatda ḫᵛāba nāzlanur

3. Nice dil-ḫasteler niyāz eyler
Leblerüñ bir cevāba nāzlanur

4. Ẕeḳanuñla lebüñ öpen evgār
Mest-i cām-ı şarāba nāzlanur

---

5 [Güzelliğinin tecellisi her ne yana baksam gün gibi ortadadır; şimdi dünyadaki tek eğlencem sana kavuşma hayalimdir.]

6 gāhī: gāh D // ḫaste-ḥālüñ: ḫaste-ḥālüñdür M / pāyimālüñdür: - M. [Bu düşkün, yaralı, dertli ve garip kulunu unutma; beni zaman zaman hatırlayarak gönlümü mutlu et.]

7 [(Sevgiliye) güzelliğinin övgüsünden habersiz olmayan bir âşığın var diyince bana: "Âlî, o haber galiba senin hâlini bildirmektedir."dedi.]

263. M 121ᵃ, GAD, G. 470

1 [Yanağın güneşe, kara saçların (kara) bulutlara nazlanır.]

2 [Ey zalim, sarhoş gözlerin vuslat gecesinde daima uykuya nazlanır.]

3 [Nice gönlü yaralılar, sana yalvarmakta iken dudakların onlara bir karşılık/ilaç vermeye nazlanır.]

4 [Çenen ile dudağını öpen sarhoşlar, şarap şarhoşluğuna nazlanır.]

5. Ne çemen servidür boyun bilmem
Cūya baḳmaz türāba nāzlanur

6. Şāh u dervīşi bir ṭutar ġamzeñ
Ḳaşlaruñ şeyḫ ü şāba nāzlanur

7. ʿ**Āliyā** bir güzel efendüm var
Ġażab itse ʿitāba nāzlanur

264.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Meh-i şehr-i ḫilāfet mihr-i burc-ı evliyāyuz biz
Eser yeller gibi vādī-neverd-i Kerbelāyuz biz

2. Gül-i gülzār-i Zehrā ġuṣṣasından zehrler yudmış
Ciger ḳan dīde giryān bülbül-i mātem-serāyuz biz

3. Biz abdāl-ı nemed ber-dūş u rind-i ʿabā-pūşuz
Meger āyīnedār-ı ṭalʿat-i āl-i ʿabāyuz biz

---

5 [Boyun hangi çemenin selvisidir ki suya bakmaz toprağa nazlanır.]

6 [Bakışların sultan ile dervişi bir tutarken kaşların yaşlıya gence nazlanır.]

7 [Ey Âlî, öyle güzel bir efendim vardır ki (kuluna) öfkelense azarlamaya nazlanır.]

264. M 121[a], GAD, G. 494, 6/11, 7/12, [*Īn Ġazel-i Bī-naẓīr ki Der-Baġdād Güfte Büd*] (Bu gazelin divanda mevcut olan altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu beyitleri mecmuada yer almamaktadır.)

1 Meh-i şehr: Meh-i burc D. [Biz, hilafet şehrinin ayı, evliyalık kalesinin güneşiyiz; Kerbela vadisinde, esen yeller gibi dolaşanlarız.]

2 yudmış: yutmış D // mātem-serāyuz: mātem-sezāyuz D. [Gül yanaklı, bir gül olan Hz. Fatıma, derdinden zehirler yutmuş; biz de o yas tutan evin ciğeri kanlı gözleri yaşlı matem tutan bülbülleriyiz.]

3 ber-dūş u: berdūş u geh D. [Biz bazen sırtında keçesi olan bir abdal bazen de aba giymiş bir rindiz; belki de biz Âl-i abâ'nın çehresine ayna tutanlarız.]

4. Niçe Ḥallāc yayın çekmiş atmış merd-i ser-şaṣtuz
Bugün meydānda tīr-endāz-ı ḳavs-ı müntehāyuz biz

5. Eneʾl-ḥaḳ tīġın almış deste ʿālī-pāye ḳaṭʿ itmiş
Mürīd-i pīr-i ser-bāzān-ı Manṣūrüʿl-livāyuz biz

6. Süleymān maḳdemin teşrīfe gelmiş mūr-ı ednāyuz
Ṣenākārān-ı bezm-i Dāver ü Āṣaf-ṣafāyuz biz

7. Ne ʿālī-himmetüz **ʿĀlī** miṣāl-i Kaʿbe-i ʿulyā
Bugün ḫiẕmet-güẕār-ı āsitān-ı Murtażāyuz biz

265.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Yayumuz ḳavs-ı ḳuzaḥ āh oḳlarıdur tīrümüz
Māh-ı nev engüştümüzde zer-nişān zihgīrümüz

2. Miḥneti yayın çekerken biz kemān-ebrūlaruñ
Saʾd-ı Vaḳḳāṣ ibn-i ʿAbbās olmış idi pīrümüz

---

4 yayın: yasın D / ser-şaṣtuz: pür-şaṣtuz D. [Biz, Hallac gibi yayını çekip atmış, şast tutan nice yiğitlerdeniz; bugün erlik meydanında çekilmiş yayları ile bekleyen okçularız.]

5 almış: itmiş M / deste: dest M. [Biz, eline "Ene'l Hak" kılıcını alıp yüce mertebeler katetmiş, Mansur'un sancağını korkusuzca (taşıyan) o pirin müritleriyiz.]

6 [Biz Süleyman peygamberin gelişini kutlayan o aciz karıncayız; o adaletli sultanın meclisindeki övücüleriz, Asaf gibi temiz (tabiatlı) kimseleriz.]

7 [Ey Âlî, biz yüce Ka'be gibi çok yüksek bir ihsana sahibiz; çünkü bugün biz Hz. Ali'nin dergahının hizmetkârıyız.]

265. M 121ᵇ, GAD, G. 522 (Bu gazelin divanda mevcut olan altıncı, yedinci ve sekizinci beyitleri mecmuada yer almamaktadır.)

1 [Gökkuşağı yayımız, ahımız oklarımız iken yeni ay da parmağımızdaki altın kakmalı zihgirimizdir.]

2 olmış idi: olmamışdı D. [Biz, keman kaşlı güzellerin eziyet yayını çekerken Sad b. Ebu Vakkas pirimiz olmuştu.]

3. Pūtemüzde her bir oḳdur bir sebīke sīm-i ḫām
Ṭālibüz taʿlīm-ḫāne ḫākīdür iksīrümüz

4. Sīnemüzde ṭablalardur şerḥalarla dāġlar
Tīrüñe cānı siper ḳılmaḳ durur tedbīrümüz

5. Şöyle ter-şaştuz ki atsaḳ ḍarb-ile āh oḳların
Bellüdür çarḫuñ ṭoḳuz mīnāsına teʾşirümüz

266.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Ṭarīḳ-i ʿaşḳ-ı Ḥaḳda kenz-i lā-yefnāya döndük biz
Meger ser-küştegān-ı ḥażret-i Monlāya döndük biz

2. Zevāyā-yı kerāmātında meslūbüʾl-vücūd olduḳ
Ḳavuşduḳ baḥre bir seyl-āb-ı nā-peydāya döndük biz

3. Ḳarār u ṣabr ü sāmāndan tehīdür ḳalbümüz zāhid
Ṣadā-yı nāyını gūş itdük ammā nāya döndük biz

---

3 [Potamızdaki her bir ok, işlenmemiş bir gümüş külçesidir; çünkü biz henüz acemiyiz, iksirimiz ancak talimhane toprağıdır.]

4 şerḥalarla: penbelerle D. [Sevgilinin (bakış) oklarından korunmak için canımızı siper ettik; göğsümüzdeki yırtıklarla yaraları da o sipere nişan levhası yaptık.]

5 [Biz öyle acemi şast kullanıcılarıyız ki ah oklarımızı darp maksadıyla atsak bile feleğin dokuz camına/katına tesir edemeyeceğimiz ortadadır.]

266. M 121b, GAD, G. 495

1 Ṭarīḳ-i ʿaşḳ: Ṭarīḳ-i künc M / Monlāya: Mevlāya M. [Hz. Mevlana yolunda ölmeye can atanların önde gidenlerinden olunca Allah aşkı yolunda bitmez tükenmez bir hazineye döndük.]

2 [Onun kerametler tekkesinde varlıktan sıyrılıp görünmez bir sel suyuna dönüşünce denize kavuştuk.]

3 [Ey zahit, biz neyin sesini dinleyip neye döndüğümüz için kalbimiz rahattan, sabırdan ve varlıktan habersizdir.]

4. Riyā bezminde ḳanlar yudmadan geçdük bi-ḥamdiʾllāh
Derūnı kevs̱er olmış sāġar-ı ṣahbāya döndük biz

5. Bulup pergār-ı iẕʿān-ile cürmin merkez-i ʿaşḳuñ
Ḳażā destinde def gibi hezār-āvāya döndük biz

6. Semāʿın fehm idüp devrine cān naḳdin revān itdük
Hevā yanınca ser-gerdān olan deryāya döndük biz

7. Celālüʾd-dīn-i Rūmuñ āsitānı ḫākiyüz ʿ**Ālī**
Ne ʿālī-himmetüz kim ʿālem-i bālāya döndük biz

267.

Mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün
Kāmil ..-.- / ..-.- / ..-.- / ..-.-

1. Bizi kim ki Ḳaysa ḳıyās ider ne aña ne ʿaḳlına ḳāyilüz
Ṣaçı Leylīmüzle muḳayyedüz biz o fende ḫaylīce ʿāḳilüz

2. Ruḫına çü düşdi neẓāremüz anı terke olmadı çāremüz
Aña ṭālibüz aña rāġıbuz aña ʿāşıḳuz aña māyilüz

---

4 yudmadan: yutmadan D. [Allah'a şükürler olsun, riya meclisinden sıkıntı çekmeden geçince içinde Kevser suyu olan şarap kadehine benzedik.]

5 [Akıl pergeli ile aşkın merkezini bulunca kaderin elinde tef gibi bin seda ile inleyenlere döndük.]

6 yanınca: yayınca M. [Sema ayinini idrak edip biz de dönmek için can akçemizi akıtınca aşktan başı dönen o denize döndük.]

7 [Ey Âlî, biz Mevlana Celalettin-i Rumî'nin eşiğinin tozuyuz; Biz öyle yüce bir ihsana eriştik ki yüzümüzü gökler âlemine döndük.]

267. M 121ᵇ, GAD, G. 512

1 [Bizi her kim Mecnun ile denk tutarsa biz ne o kimseden ne de onun aklından da razı değiliz; çünkü biz Leyla'nın saçına bağlanmış olduğumuzdan aşk ilminde oldukça idrak sahibiyiz.]

2 çü: da D. [(Ey sevgili), bakışlarımız (senin gül) yanağına denk düşünce bir daha bakmamak mümkün olmadı; çünkü (biz o yanağa) âşık olup onu isteyenlerdeniz.]

3. Ṭutalum ki bār-ı ġamı anuñ büke ḳaddümüz bizi pīr ide
Ne cefā iderse cevānumuz o belāya biz müteḥammilüz

4. Nʾola ḳayd-ı zülf-i müselselüñ bizi çekse bend-i selāsile
Severüz o silsile devletin ṣanasın ki manṣıba dāḫilüz

5. Dehenüñ miṣāli vefāsı yoḳ didiler dimekde ḫaṭā nedür
Niçün incinürsin iki gözüm ne var anda biz daḫı nāḳilüz

6. Seni kim ki būs u kenār ide görür āşikāra kerāmetüñ
Ṣanasın ki şāh-ı vilāyetüz o zamān ki bezmüñe dāḫilüz

7. Felegüñ riʿāyeti cāhile bizedür ihāneti ʿ**Āliyā**
Ṣuçumuz budur ki zamānede hüner ehli ʿārif ü kāmilüz

268.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Āşıḳ-ı ṣādıḳ olan maẓhar-ı ʿirfān olmaz
Zāhidā zühd ü veraʿ bāʾiṣ-i ġufrān olmaz

---

3 bār-ı ġamı: baġrumı M. [O taze dilberin gam yükü belimizi büküp bizi yaşlandırsa da biz ondan gelen eziyete de belaya da katlanmaya razıyız.]

4 devletüñ: devletin D. [O birbirine karışmış olan saçlarının bağı bizi zincir gibi çekse ne çıkar? Biz bir makam sahibi gibi devlet silsilesini severiz.]

5 vefāsı yoḳ: vefā ki M. [İki gözüm, (senin için) "Ağzı gibi vefası da yoktur." deseler, bunda hata yoktur; Bu söze neden incinirsin, onu biz de söyleriz.]

6 dāḫilüz: vāṣıluz D. [Seni kim ki ulu orta kucaklayıp öpse bu senin bir kerametindir; senin meclisinde bulunduğumuz vakit vilayet şahı gibi oluruz.]

7 ʿārif ü kāmilüz: fāżıluz M. [Ey Âlî, feleğin itibarı cahile, hainliği ise bizedir; çünkü suçumuz, bu devirde anlayışlı ve faziletli kimselerden olmaktır.]

268. M 121^{b}-122^{a}, (Bu gazel Gelibolulu Âlî Divanı'nda mevcut değildir.)

1 [Ey zahit, ibadet etmek ve haramlardan sakınmak bağışlanman için (tek başına) yeterli değildir; çünkü gerçek âşık, irfanını açık etmez.]

2. Ṣāf ḳıl meşrebüñi reng-i mükedderden ṣāf
Ḫūb ṣūretle ṣaḳın kişi müselmān olmaz

3. Baḳma şol cübbe vü destāra vü vech-i ḥüsne
Ṣāf-dil olmaya şol kimse ki insān olmaz

4. ʿĀḳil oldur ki ola anda ṣafā-yı ḫāṭır
Olmaya ḥıḳd u ḥased añа hīç aḳrān olmaz

5. Pāk-meşreb ola bir yār-ı muvāfıḳ buluna
Ṣanma ʿ**Ālī**yi dilā ḫāk-ile yeksān olmaz

269.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Mehçe-i rāyet-i şāhī kʾide farḳumda dıraḫş
Himmetüm mihr-ile māha göreler kevkebe baḫş

2. Ben hem ol merd-i ḳader-tīr ü ḳażā-şaṣtam kim
Olamaz ḳavs-ı ḳuzaḥ nāvek-i meydānuma taḫş

---

2 [(Ey zahit), meşrebini o bulanık hâlden temizle, duru kıl; çünkü bir kimse güzel yüzü sebebiyle müslüman sayılmaz.]

3 [(Ey zahit), sen şu cübbeye, sarığa ve güzel yüze aldanma; çünkü yüreği temiz olmayan kimseye insan denmez.]

4 [Akıllı kimse, gönül huzuruna sahip kimsedir ki kin ve kıskançlık beslemez.]

5 [Ey gönül, Âlî'yi yerle bir/toprak olmaz sanma; iyi huylular/saf yaratılışlılar için layık bir sevgili (elbette) bulunur.]

269. M 122[a], GAD, G. 594

1 [Sultanın sancağının hilali başımın üstünde parıldadıkça lütfumun güneşe, aya ve yıldızlara nasıl (ışık saçtığını) görsünler.]

2 taḫş: baḫş M. [Ben kaderin ok ve yayının zihgiri olan o kimseyim ki gökkuşağı benim ok meydanımda bir ok olamaz.]

3. Seyr iden cünbüşümi ʿarṣa-i istiġnāda
Ḫınk-ı gerdūnı çeker baḫt-ı ẓafer-raḫtuma raḫş

4. Naẓm-ı rengīn-i güher-bāruma nisbetle benüm
Bir fürū-māye ḫazef pāresidür laʿl-i Bedaḫş

5. Ḳande ʿ**Ālī** ġazeli ḳande edānī şiʿri
Bir midür verd-i muṭarrā ile pejmürde seraḫş

270.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Hem müdevver-çehre hem pür-ḫālsin hem ḫurde-naḳş
Ṭalʿatuñdan māh u pervīn oldılar āzürde-naḳş

2. Nev-bahār-ı ḥüsnüñe nisbet senüñ ey lāle-ruḫ
Būstān bīmār-ṣūret gülsitān pejmürde-naḳş

3. Tāb-ı tebden leblerüñ cānā girihler baġlamış
Ṣan ḥayāt-ābını ḳılmış rūzgār efsürde-naḳş

---

3 cünbüşümi: cünbüşini M. [Tok gönüllülük meydanındaki eğlencemi seyredenler, zafer takımları giymiş baht atımın dünyanın kıratını çektiğini görür.]

4 Bir: Her M. [Mayası bozuk bir şairin sözleri, benim cevherler saçan parlak şiirimle kıyaslandığında Bedehşan lalinin yanında bir toprak kap parçası gibidir.]

5 [Âlî'nin gazeli nerede, aşağılık kimselerin şiiri nerede? Taze bir gelin ile yaşlı bir kadın bir olur mu?]

270. M 122[a], GAD, G. 596

1 oldılar: olmada D. [(Ey sevgili), sen hem yuvarlak yüzlü hem bol benli hem de minyatür (güzelleri) gibi zarif süslerle süslenmiş olduğundan ay ve pervin kıskançlıktan incinmiş görünür.]

2 [Ey lale yanaklı, senin bahara benzeyen güzelliğinle kıyaslandığında bahçe bir hastanın yüzü (gibi solgun), gül bahçesi ise eskimiş bir resim gibidir.]

3 [Ey can, dudakların sıtma ateşinden düğüm düğüm olmuştur/sımsıkı kapanmıştır; sanki felek hayat suyunu dondurmuştur.]

4. Ṣaçlaruñ zencīrine dil-bestedür dīvānevār
Dergehüñ dārüʾş-şifāsında bu ten bir mürde-naḳş

5. Mānī Erjengi eger resm itse ṣūret virmeye
Ṭut ki bir taṣvīrdür ʿ**Ālī** nigārum ḫurde-naḳş

271.

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

Hezec --. / .--. / .--. / .--

1. Cem cāmını bezm içre ḥabāb itdi ṣafā-baḫş
Her birisi bir ṣırça sarāy oldı hevā-baḫş

2. Sāḳī bu ne ḥikmetdür işitdüñ ḥükemādan
Ġam derdine bir şerbet imiş bāde şifā-baḫş

3. Her ḳaṭresi bir sīm ola keyfiyyeti ḫod naḳd
Yitmez mi ʿaraḳ müflis-i ʿayyāşa ġınā-baḫş

---

4 dīvānevār: dīvāneveş D // dārüʾş-şifāsında bu ten bir mürde-naḳş: dārüʾş-şifā bir ḫastedür ten-i mürde M. [Dergâhın şifahanesinde ölü gibi yatan bu beden, tıpkı (bağlanan) deliler gibi zincire benzeyen saçlarına gönül bağlamıştır/vermiştir.]

5 Erjengi: Erjeng M / resm: naḳş D // Ṭut ki: Ṣanki M. [Ey Âlî, put gibi güzel olan sevgilim minyatürlerdeki (güzeller) gibi olsa bile Mani onu Erjeng'e istediği gibi resmedemez.]

271. M 122[a], GAD, G. 593

1 ṣırça: çarḫa M. [Cem, keyif veren kadehini meclis içinde köpürtünce (o kabarcıkların) her birisi içi hava dolu sırça bir saray (gibi) oldu/(Saki), Cem'in neşe veren kadehini mecliste hava kabarcıkları gibi döndürünce (kabarcıklardan) her biri gönle ferahlık veren sırça bir saraya döndü.]

2 derdine: defʿine M. [Ey saki, âlimlerden duyduğun, şarabın gam derdine şifa veren bir şerbet olduğu nasıl bir sırdır?]

3 [Rakının her damlası gümüş ve verdiği keyif de akçe olsa bu o parasız pulsuz sarhoşa zenginlik olarak yetmez mi?]

4. Ḫaṭ müşk-i ḫaṭā zülf ruḫ-ı yārı ḫaṭā-pūş
Leb rūḥ-fezā güfte-i dildār ʿaṭā-baḫş

5. Mūmlarla ararsın mehi ʿ**Ālī** gibi gerdūn
Biñ şemʿ yaḳar her gice gün gibi żiyā-baḫş

272.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
Mücteẕ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Beyāża çıḳsa ne var müşkilāt-ı ḥüsn ü cemāl
Beyāżlar geyüñ ey meh seçilsün ol ḫaṭ u ḫāl

2. Dönersin ol büte kim rūḥ-ı tūtiyādan ola
Ḳaçan ki māʾīye girseñ miṣāl-i āb-ı zülāl

3. Siyāhlar geyinürseñ şeb içre māha dönüp
Ne ḳara günlülerüñ baḫtına irişe zevāl

4. Nʾolaydı ḳırmızılar geymeseydüñ ey yüzi gül
Yaḳup kül itmese bülbüllerüñ bu nār-ı celāl

---

4 yārı: yār M. [Ayva tüyleri Hata (beldesinin) miski (gibi olan) sevgilinin saçı yanağını örtmektedir; Dudakları cana can katmakta, âşık eden sözleri ise ihsanda bulunmaktadır.]

5 [Ey Âlî, sen o ay gibi güzel sevgiliyi felek gibi mumla ararsın; çünkü o felek (ayı bulmak için) her gece güneş gibi ışıklar saçan bin mum yakar.]

272. M 122[a]-122[b], GAD, G. 774, 5/7 (Bu gazelin divanda mevcut olan beşinci ve altıncı beyitleri mecmuada yer almamaktadır.)

1 ne var: nʾola D. [Ey ay (gibi güzel sevgili), beyazlar giy ki yüzündeki ayva tüyler ve benler daha iyi görünsün; yüzündeki güzellikler görünür olsa bunda çekinecek ne var?]

2 Dönersin: Dönersün D /tūtiyādan: tūtiyān M. [Sen ne zaman suya girsen, su ab-ı zülale döner; sen ise tutiya cevherinden yapılmış bir puta dönersin.]

3 günlülerüñ: günlerüñ M. [Sen siyahlar giyip (tutulmuş) aya benzeyince nice talihsizin bahtına felaket erişir.]

4 nār-ı: nūr-ı M. [Ey gül yüzlü, kırmızılar giyip bülbüllerini gazap ateşinle yakıp kül etmesen ne olurdu?]

5. Ne geyse fitne vü āli muḳarrer ey ʿ**Ālī**
Ḳabā-yı zerd-ile ammā nicʾola bilmem ḥāl

273.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel -.-- / -.-- / -.-- / -.-

1. Dil-rübālardan degüldür böyle giryān olduġum
Devr elindendür benüm ḫāṭır-perīşān olduġum

2. ʿAşḳ cāmından mıdur bilmem cünūnumdan mıdur
Geh girībān-çāk geh ālūde-dāmān olduġum

3. Ġālibā raḥm itmeyüp cevr itdüġüñdendür senüñ
Günde yüz bīn kerre ʿaşḳuñdan peşīmān olduġum

4. Aġlamaḳlar iñlemekler yanmalar yaḳılmalar
Hep senüñçündür benüm yolında ḳurbān olduġum

5. Rind-i bī-bāk olduġumdandur hep ʿ**Ālī** benüm
Ḫalḳa rüsvā olduġum dünyāya destān olduġum

---

5 nicʾola bilmem: bilmem nice olur M. [Ey Âlî, her ne (renk) giyse şüphesiz fitnesi ve hilesi olan sevgili sarı bir cüppe giydiğinde vaziyet ne olur bilmiyorum.]

273. M 122b, GAD, G. 905

1 [Ağlamamın sebebi, gönül çalan güzeller değildir; gönlümün böylesine kederli olması felek yüzündendir.]

2 [Bazen yakası (bağrı) yırtık bazen günahkâr olmamın sebebi, aşk kadehinden midir; yoksa deliliğimden midir bilmiyorum.]

3 [Senin aşkından dolayı günde bin kez pişmanlık duymamın sebebi, galiba bana (hiç) acımayıp (daima) eziyet etmendir.]

4 [Ey yolunda kurban olduğum, tüm ağlamalarım, inlemelerim, yanıp yakılmalarım hep senin içindir.]

5 bī-bāk: bī-pāk M // dünyāya: āfāḳa M. [Ey Âlî, halka rezil olup tüm dünyanın diline düşmemin sebebi, korkusuz bir rint olmamdır.]

274.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Maḥabbet sūzişinden gerçi āteşnākdur gönlüm
   Fenā rāhında gel gör kim bir avuç ḫākdur gönlüm

2. Maḥabbet didügüñ baḥr-ı ilāhīdür ḥaḳīḳatde
   Fenā seyli götürmiş anda bir ḫāşākdur gönlüm

3. ʿAceb mi cilvegāh-ı şāhid-i ʿaşḳ olsa ey zāhid
   Naẓar ḳıl maʿnīde āyīne-i ʿidrākdür gönlüm

4. Dem olur leblerüñsüz ġonce gibi teng-ḫāṭırdur
   Dem olur ʿārıżuñsuz gül gibi ṣad-çākdür gönlüm

5. Ne bīm-i ʿazl ü ne ümmīd-i cāh eyler cihān içre
   Anuñçün ʿ**Āliyā** geh şād u geh ġamnākdür gönlüm

---

274. M 122[b], GAD, G. 919

1 [Gönlüm aşkın ızdırabı sebebiyle her ne kadar yanmış olsa da gel gör ki yokluk yolunda bir avuç topraktır.]

2 [Aşk dediğin esasen ilahî bir denizdir; gönlüm ise (o denize) yokluk selinin taşıyıp getirdiği bir çöptür.]

3 [Ey zahit, aşk dilberinin gezindiği yer gönlüm olsa buna şaşılmaz; ona iyi bak ki o bâtını âlemdeki idrak aynasıdır.]

4 leblerüñsüz: leblerüñ ter M. [Gönlüm an gelir dudaklarından ayrı kaldığı için gonca gibi daralır an gelir yanağından uzak düştüğü için gül gibi yüz parça olur.]

5 ġamnākdür: ġamnāk M // gönlüm: olduġum M. [Ey Âlî, gönlüm şu dünyada ne azledilme korkusu duyar ne de bir makama kavuşmayı ümit eder; bu nedenle o bazen mutlu bazen dertlidir.]

275.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Gönül şehrini yoḳdan var iden Mevlāya ṭapşurdum
   Çıḳup ben aradan mülkin cihān-ārāya ṭapşurdum

2. Dil-i şeydāyı gördüm kim televvünden degül ḫālī̄
   Elin alup aḳar ṣular gibi deryāya ṭapşurdum

3. Çü gördüm māla ṭapmış māra dönmiş nefs-i emmāre
   Ḳanāʿat naḳdi pür bir *kenz-i lā-yefnā*ya ṭapşurdum

4. Çeküp dāmānum aldum eşk ü āhumdan bi-ḥamdiʾllāh
   Birin kuhsāra gönderdüm birin ṣaḥrāya ṭapşurdum

5. Görüp ḳand üzre ṭūṭī̄ cān u dilden iñledüm ʿ**Ālī̄**
   İki reng̈īn-güli bir bülbül-i şeydāya ṭapşurdum

---

275. M 122ᵇ, GAD, G. 850, 3/4, 4/5, 5/6 (Bu gazelin divanda mevcut olan üçüncü beyti mecmuada yer almamaktadır.)

1 mülkin: mülk M. [Gönül şehrini, yoktan var eden Allah'a ulaştırdım; ben aradan çıkıp mülkünü, cihanı süsleyen o yaratıcıya emanet ettim.]

2 Dil-i şeydāyı: Dil-i şeydāmı D / televvünden: tilāvet M. [O çılgın gönlü yerinde duramaz bir hâlde görünce elini tutup onu denize ulaştırdım.]

3 māra: mūra M // naḳdi: kenzini M / pür: - M. [Bana daima kötülüğü emreden nefsimin mala tapmış bir yılana döndüğünü görünce onu kanaat akçesiyle dolu olan o tükenmez hazineye ulaştırdım.]

4 gönderdüm: döndürdüm M. [Allah'a şükürler olsun ki eteğimi gözyaşımın ve ahımın elinden çekip aldım; birini dağa diğerini çöle ulaştırdım.]

5 [Ey Âlî, papağanı şeker üzerinde görünce canıgönülden inleyip iki renkli gülü bir çılgın bülbüle emanet ettim.]

276.

Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Mücteẕ .-.- / ..-- / .-.- / ..-

1. Revā mıdur işigüñden baʿīd ü pür-ġam olam
   Ḥarīm-i bāġ-ı cināndan ṣürilme ādem olam

2. Baña mı ḳaldı hemān zaḫm-ı tīr-i ṭaʿn-ı ḥasūd
   Cefā-yı dūr-ile pīçīde yā gibi ḫam olam

3. Geh eşk-i dīde-i gül-gūn u geh dil-i pür-ḫūn
   Sitem-resīde zaḫm-ḫorde-i dem-ā-dem olam

4. Zamāne ḳadrümi pest itmege nedür bāʿiṣ
   Kemāl ü faẓl-ile bir ser-bülend-i ʿālem olam

5. Nʾiçün ḥaḳīr olam ey tācdār-ı ṣāḥib-i baḫt
   Ezelden efser-i ikrām-ile mükerrem olam

6. Nedür ḥuṣūl-i murādumda bāʿiṣ-i teʾḫīr
   Ḳapuñda ḫiẕmet ile cümleden muḳaddem olam

---

276. M 122ᵇ-123ᵃ, GAD, G. 927, 3/4, 4/3, [*Be-cenāb-ı Pādişāhī Nüvişte*]

1 [(Ey sevgili), cennet bahçelerinin harem dairesinden sürülmüş âdem gibi senin eşiğinden gamlı bir hâlde uzak düşmek bana reva mıdır?]

2 dūr: derd M. [Bana, haset eden kişinin kınama okunun yarası sebebiyle dert ve eziyet çekip yay gibi iki büklüm olmak mı düştü?]

3 [Bazen gül renkli gözyaşlarıyla bazen de kan dolu bir gönülle, daima dert çeken zulme uğramışlardan olayım.]

4 pest: hebt D. [Ey zaman, değerimi düşürmene sebep nedir? (Bırak da) olgunlukla ve faziletle devrin ileri gelenlerinden olayım.]

5 ḥaḳīr: ḫor M / baḫt: taḫt D. [Ey taht sahibi sultan, ezelden senin lütuf tacınla şereflenmek varken neden değersiz kalayım?]

6 hiẕmet: hidmet D. [(Ey sultan), kapında hizmet etmekte diğerlerinden daha önde olduğum hâlde emelime kavuşmamı geciktiren şey nedir?]

7. Ayaḳlanam mı ʿaceb baḫt u devlet el vire mi
Elümde cām ola ben mest-i cürʿa-i Cem olam

8. Bilümde tīġ-ı münīrüm çü Erdşīr-i dilīr
Elümde gürz-i girānum miṣāl-i Rüstem olam

9. Żiyām irişmeye mi şarḳ u ġarba ey ʿ**Ālī**
Çerāġ-ı Ḫüsrev ü ṣāḥib-nişān-ı ḫātem olam

277.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Cānum daraldı ʿālem-i imkāna ṣıġmadum
Bir güherem ki lücce-i ʿummāna ṣıġmadum

2. Bilmem metāʿ-ı faż̈l-ile ben ḳande yirleşem
Çün pehn-deşt-i mülket-i ʿOṯmāna ṣıġmadum

3. Dīvān-ı çāra mālik iken çār dilde ben
Ḫiẕmet deminde ʿarṣa-ı dīvāna ṣıġmadum

---

7 baḫt: taḫt M // mest: - M. [Ben elime kadeh alıp Cem'in kadehiyle sarhoş olanlara benzesem talih, isyanıma/iyileşmeme/(elime) kadeh almama izin verir mi?]

8 tīġ-i münīrüm: tīġ-i tīzüm / çü: benüm M //gürz-i girānum: gürz-i devātum D. [Belimde parlak kılıcımla Cesur Erdşir gibi, elimde ağır topuzumla Rüstem gibi olsam.]

9 Ḫüsrev: ḥüsn M / nişān-ı ḫātem: nişān-ı aʿẓam D. [Ben, mühür sahibi ve sultanın/Hüsrevin mumu olduğum hâlde ışığım doğuya ve batıya ulaşmaz mı?]

277. M 123[a], GAD, G. 875, 3/4, 4/3, [*Der vaḳt-i ʿAzl-i Ḫod Güfte Ez-emānet-i Defter-Ḫāne*]

1 daraldı: ṭaraldı D // güherem: gevherem D. [Canım (öyle) sıkıldı ki dünyaya sığmadım; çünkü ben (öyle bir) cevherim ki okyanuslara sığmadım.]

2 [(Sahip olduğum) irfan sermayesiyle Osmanlı mülkünün geniş sahralarına sığmadım; (bu nedenle) nereye yerleşeceğimi bilmiyorum.]

3 ben: biz M. [Dört dilde dört divana sahipken hizmet vakti geldiğinde divan salonunda (kendime) yer bulamadım.]

4. Rūbāhvār rīv iderek ḫaṣm-ı nā-bekār
Bir nerre-şīr iken bu beyābāna ṣıġmadum

5. Erkān içinde ẕātuma bir yir bulınmadı
Gūyā ki çār ṭāḳ u nüh eyvāna ṣıġmadum

6. Çıḳsam kenāra yeg bilinür ḳadr ü ḳıymetüm
Yek-tā güher gibi ki güherdāna ṣıġmadum

7. ʿ**Ālī** elümde nīze ben ol merd-i ḥārisem
ʿArż itmege kemālümi meydāna ṣıġmadum

278.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel ..-- / ..-- / ..-- / ..-

1. Bedenüm seng-i cefādan yıḳamaz yār benüm
Ḳalʿalar yapmalu bir pek yüregüm var benüm

2. Ne idi ol meh-i tābānı der-āġūş itmek
Üstüme dönse eger çarḫ-ı sitemkār benüm

3. Lebüñe zülfüñe ḥāżırlamışam cān u dili
Gör ey ġonce senüñ-içün nelerüm var benüm

---

4 [Ben bir erkek aslan (gibi) iken o hayırsız düşman bana tilki gibi hile yapınca çöllere sığmaz oldum.]

5 [Devlet adamları arasında bana bir yer bulunmadı; ben sanki dört kubbeye dokuz kat göğe sığmadım.]

6 [Ben eşsiz bir cevher gibi mücevher kutusuna sığmadım; (şüphesiz) ölüp gitsem kıymetim daha iyi bilinir.]

7 [Ey Âlî, ben elinde mızrağı olan o cesur muhafız iken mahâretimi göstermekte meydana sığmadım.]

278. M 123[a], GAD, G. 948

1 yār: nār D. [Sevgili, bedenimi cefa taşlarıyla yıkamaz; çünkü benim kaleler inşa edecek kadar sağlam bir yüreğim var.]

2 [Zalim felek üstüme geldiği hâlde sevgiliyi kucaklamaya çalışmaktan maksadın neydi?]

3 dili: teni M // Gör: Göre M. [Ey gonca, dudakların için canımı, saçların için gönlümü hazır ettim; gel gör, senin için daha nelerim var.]

4. Heves-i ḫālüñ ile noḳṭaya döndüm ammā
Dāʿirem fehm idemez cedvel ü pergār benüm

5. ʿ**Āliyā** āteş-i āhumla gözüm yaşından
Varlıġum mülketini ṣaḳlaya Settār benüm

279.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Sarāy-ı ḳalbi ġamdan tīre gördüm deste cām aldum
Çeküp Cem sāġarın Zāl-i felekden intiḳām aldum

2. Ḫumārın añma ṣūfī mey ṣafāsın bī-bekā ṣanma
Ki ben keyfiyyet-i peymāneden ẕevḳ-i müdām aldum

3. Ḫayālümde miyān-ı yārı kucdum aġladum vāfir
Ṣayup naḳd-i sirişküm külçe külçe sīm-i ḫām aldum

4. Nʾola yüz ṣuyı töksem kāse-şūy olsam ḫarābāta
Ben ol ġassāleden çoḳ behre buldum niçe kām aldum

---

4 döndüm: döndi D. [Senin yüzündeki benin arzusuyla (eriyip) noktaya döndüm; (ancak) pergel ve cetvel (yine de) dairemi çizmeye güç yetiremez.]

5 [Ey Âlî, (ayıp ve günahları örten) Settar (olan Allah), bedenimi ahımın ateşinden ve gözyaşlarımdan esirgesin.]

279. M 123[a], GAD, G. 864

1 Saray-ı ḳalbi: Saray-ı ḳalbümi M // Cem: ġam M / sāġarın: cāmını D. [Kalp sarayımın gamdan karardığını görünce elime bir kadeh aldım; (böylece) ihtiyar felekle başa çıkıp ondan intikam aldım.]

2 [Ey sufi, baş ağrısından bahsedip şarabın keyfinin ebedî olmadığını sanma; çünkü ben kadehin tadından daimî bir haz aldım.]

3 [Hayalimde sevgilinin belini kucaklayınca çok ağladım; döktüğüm gözyaşlarımı sayınca külçe külçe ham gümüş almış (gibi) oldum.]

4 [Meyhanede kadeh yıkayıcısı olmak için çokça ricada bulunsam buna şaşılmaz; çünkü ben o yıkayıcıdan çok nasiplendim, (onun sayesinde) emelime ulaştım.]

5. Vücūdum Mışrına mālik ḳılup bir Yūsuf-ı ḥüsni
ʿAzīz-i vaḳt olup ʿ**Ālī** melek-ḫū bir cevān aldum

280.

Mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün
Hezec --. / .--- / --. / .---

1. Ḳoñ açılayın bilsün her rāzumı cānānum
Ḳoñ çāk ideyin insün dāmāna girībānum

2. Ey bād-ı ṣabā durma var yāra beyān eyle
Sünbül ṣaçına söyle aḥvāl-i perīşānum

3. Ben derd-ile yanmaḳda ten ḳana boyanmaḳda
Sen benden uṣanmaḳda lāyıḳ mı bu sulṭānum

4. Her ġamzeñ urur bir oḳ baġrum delinür çoḳ çoḳ
Bildüm ki şenelmek yoḳ hergiz dil-i virānum

5. Cānāna var ey ʿ**Ālī** şerḥ eyle bu aḥvāli
Cān gitdi beden ḫālī gelsün yirine cānum

---

5 Mışrına: Mülkine M // cevān: ġulām D. [Ey Âlî, devrin azizi olan melek yüzlü Yusuf gibi bir güzel alıp (onu) Mısır ülkesine benzeyen bedenime hakim kıldım.]

280. M 123ᵇ, GAD, G. 942, 2/3, 3/4, 4/5, 5/7 (Bu gazelin divanda mevcut olan ikinci ve altıncı beyitleri mecmuada yer almamaktadır.)

1 insün: itsün D. [Bırakın da her sırrımı sevgiliye söyleyeyim; bırakın (yakamı parçalayayım da) kederimden perişan olayım.]

2 durma: ṭurma D. [Ey sabah rüzgârı, durma git, sevgiliye (beni) anlat; sünbül (kokulu) saçına, perişân hâlimden haber ver.]

3 ten: ben D. [Ey sultanım, ben dert ile yanmakta, bedenim (akıttığım kanlı yaşlarla) kana boyanmakta iken senin benden usanmış olman reva mıdır?]

4 [Senin (ok gibi olan) her keskin bakışın göğsüme saplanıp (orada) çokça delikler açmaktayken harap olmuş gönlümün hiçbir zaman neşelenmeyeceğini (artık) anladım.]

5 [Ey Âlî, o sultana ulaş ve (ona) hâlimi anlat ki geri gelsin; çünkü ruhum bedenimi terk etti, bana tekrar can gelsin./canım (sevgilim) geri dönsün.]

281.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. Āhumla yaşum ile ʿaceb derd-i serdeyin
   Sen māh-rūdan ayru ne yirde ne gökdeyin

2. Tīrüñ gelür gider dile hīç bilmezin nidür
   Geçginci bir levenddür andan ḥaẕerdeyin

3. Baḳ ḥālüme ḳo gözlerüñi öpeyin didüm
   Ol nūr-ı dīde güldi didi kem naẕardayın

4. Āvāre ḳıldı ġamzesi ol kāfirüñ beni
   Ġāzīler ile uçlara gitdüm seferdeyin

5. Meh-pārelerle ṭāliʿümüñ gör keş-ā-keşin
   ʿ**Ālī** meger ki fitne-i devr-i ḳamerdeyin

---

281. M 123[b], GAD, G. 1156

1 [Sen ay yüzlüden ayrıldığımdan beri başım, ahım ve yaşımla öyle derttedir ki ne yerde ne gökteyim.]

2 ḥaẕerdeyin: ḥażardayın M. [Gönlüme bir ok gibi gelip giden kirpiklerinin ne yaptığını bilmem; ancak sarhoş bir levende benzeyen o kirpiklerden çekinmekteyim.]

3 kem: - M. [(Sevgiliye), "Hâlime bir bak! bırak da gözlerinden öpeyim." diyince o gözümün nuru gülüp kem nazardayım, dedi.]

4 ol: bir D. [O kafirin bakışları beni perişan ettiğinden beri memleketin sınır boylarında gazilerle seferdeyim.]

5 fitne-i: fitne vü M. [Ey Âlî, gel gör ki bahtımın ay parçası güzellerle çekişmesinin sebebi, kamer devrinde/ahir zamanda olmamız imiş.]

282.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Mużāriʿ --. / -.-. / .--. / -.-

1. İki ṣaḥīfe ruḫlaruñ ey māh-ı çārumīn
   Ṣan bir kitābdur adı Envārüʾl-ʿāşıḳīn

2. Göñlüm yanuñdadur nʾola ben dūr isem saña
   Zinhār unıtma bendeñem ey şāh ıraḳ yaḳın

3. Ehl-i niyāza teng ola ḳorḳum budur behişt
   Ḥūr-ı cinān olursa senüñ gibi nāzenīn

4. Bir nāmeñ ile ben ḳuluñı şād-kām ḳıl
   ʿ**Ālī**-cenāb iseñ nʾola ey şāh-ı kām-bīn

5. ʿ**Ālī** gibi ḳapuñda ḳatı az olur begüm
   Bir bende-i kemīne duʿā-gūy-kemterīn

---

282. M123ᵇ, GAD, G. 1136

1 māh-ı: mihr-i D. [Ey sevgili, iki sayfaya benzeyen ve ay gibi parlak olan yanakların sanki *Envârü'l-Âşıkîn* kitabı gibidir.]

2 [(Ey sevgili), gönlüm daima senin yanındayken senden uzağa düşsem ne çıkar? Asla unutmayasın ki ben uzakta da yakında da olsam (daima) senin kölenim.]

3 Ḥūr-ı cinān: Ḥūr u cinān M. [Cennetteki güzeller senin gibi hoş ve nazlı olursa cennet dua ehline dar gelecek diye korkarım.]

4 [Ey emeline ulaşmış olan sultan, mademki çok cömertsin bir mektubunla (bu) kulunu sevindirsen ne çıkar?]

5 [(Ey sultan), kapında Âlî gibi aciz, duacı ve zavallı köleyi az bulursun.]

283.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Hezec .--- / .--- / .--- / .---

1. Be ṣūfī gitmesün dirseñ ṣafā dilden żiyā gözden
   Görinmez derde düş gitsün fenā dilden beḳā gözden

2. Seni gözdür gören dildür beni rüsvā iden ḫalḳa
   Olupdur ḥāṣılı şāhum baña dilden saña gözden

3. Yüzüñ göster ki mihrüm germ olup şevḳüm füzūn olsun
   Dağıt zülfüñ ki eksilsün hevā dilden recā gözden

4. Gözin süzse dilin depretse dil göz degmez ol ṭıfla
   Bulur hem niçe derd ehli devā dilden şifā gözden

5. Göñül fürḳatde ġam çekmekde göz vuṣlat ḫayālinde
   Gelür ʿ**Ālī** baña her dem belā dilden ʿanā gözden

---

283. M 123[b]-124[a], GAD, G. 1023

1 [Ey sufi, gönlümden neşe gözümden ışık gitmesin dersen (aşk gibi) görünmez bir dert edin ki gönlünden fanilik gözünden ebediyet gitsin.]

2 [Ey sultanım, bana her ne olsa gönlümdendir sana ise nazardandır; kısacası seni gören nazar eder, beni de gönlüm halka rezil eder.]

3 göster ki: gösterme M / mihrüm: mihrüñ D / olsun: - M // Dağıt: Ṭağıt D. [Ey güneş gibi olan sevgilim, yüzünü göster ki sana olan arzum çoğalsın; saçını dağıt da gönülden heves gözden korku gitsin.]

4 dil: - M. [O taze güzel, göz süzüp konuşsa ona göz ve dil değmez; çünkü birçok dert ehli onun dilinden deva gözünden şifa bulur.]

5 ġam: ġamın D // baña: belā D. [Ey Âlî, gönül ayrılıktan dolayı dert çekmekte iken göz kavuşma hayalleri kurmakta; çünkü bana her dem belalar ve zahmetler gönlüm ve gözüm sebebiyle gelir.]

BEYİTLERLE İLGİLİ BAZI İZAHAT

Bu bölümde beyitlerin kilit noktası diye tabir edebileceğimiz bazı kavramların çeşitli kaynaklardaki açıklamalarına, bu kavramların şairler tarafından nasıl kullanıldığına ve çalışmamızda yer alan beyitlerdeki anlamlarına yer verilmiştir. Bu açıklamalardan maksat günümüz Türkçesine aktarımda beyitlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.

Çalışmamızda yer alan kavramlar alfabetik olarak sıralanmış olup bazı maddeler ortak başlıklar altında açıklanmıştır. Örneğin çalışmamızda bulunan şiirlerde yer alan okçuluk terimleri "Okçuluk" başlığı altında verilmiş ve okçulukla ilgili kavramların birbirleriyle olan anlam ilişkilerinin daha kolay anlaşılması amaçlanmıştır. Söz konusu ortak başlıklar altında açıklanan maddeler alfabetik listede yer aldığı hâlde açıklaması ait olduğu ortak başlık altında yapılmıştır. Örneğin "Saht-keman: bkz. Okçuluk" ifadesi listede r harfinden sonra yazılmış ancak açıklaması gönderme yapılan okçuluk başlığı altında yapılmıştır.

'Aba (244/2): "Ham yünü dövmek suretiyle elde edilen kalın ve kaba kışlık kumaş olup bununla cüppe, cepken potur, çakşır, kalçın, yelek ve terlik imal edilirmiş."[1] Kaba ve gösterişsiz olması nedeniyle aba giymek zengin halk tarafından fakirlik alameti olarak sayılmıştır.[2] Aba giymek yoksulluk alameti olmakla birlikte aynı zamanda dünyadan yüz çevirmiş derviş meşreplerin de alameti sayılmıştır. Koyun yününden yapıldığı ve işlem görmediği için de rengi beyazdır.[3] Reşad Ekrem Koçu'nun sarhoşların yaptığı taşkınlıklardan bahsederken "bir müezzini zorla meyhaneye sokarak üstüne şarap döken sarhoşlara gelince..."[4] ifadesinden dinî hüviyete sahip olanların üzerine şarap dökmenin küçük düşürücü bir davranış olduğu düşünülebilir. Beyitte geçen ifadeden de şairin bu davranışı hatırlattığı sonucu çıkarılabilir. Sufi dünyadan el etek çekmiş bir kimse olarak dünyalık zevklerde gözü olmayan bir kişidir. Şair onun işlenmemiş, saf ve beyaz abasına mey dökmenin hem sufiyi utandıracağını hem de sufinin inancından vazgeçmeyeceği için şarabın ziyan olacağını söylemek istemiştir.

Âbdâr (66/5): "Bir nevi otluktur, hurma lifine şebih olur. Mutlaka tarî, taze ve sîrâb nesneye de denir meyve ve cevahir gibi. Suyunu bulmuş kılıca, hançere ve sair âlâta dahi ıtlak olunur."[5] Kelime şairler tarafından "taptâze, parlak, manidar, akıcı, keskin söz ve şiirleri"[6] vasfetmek için kullanılmıştır. Kılıç yapımında kılıcın daha parlak, keskin ve sert olması için

[1] Ahmet Atilla Şentürk, "Aba", *Osmanlı Şiiri Kılavuzu,* C. 1, OSEDAM Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2016, s. 37.
[2] Reşad Ekrem Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Doğan Kitap, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 13.
[3] Ahmet Atilla Şentürk, "Aba", *a.g.e.*, C.1, s. 38.
[4] Reşad Ekrem Koçu, *Eski İstanbul'da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri*, Doğan Kitap, 4. Baskı, İstanbul 2015, s. 119.
[5] Mütercim Âsım,"Âb-dâr", *Burhan-ı Katı*, hzl. Mürsel Öztürk, Derya Örs, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul 2009, s. 4.
[6] Ahmet Atilla Şentürk, "Âb-dâr", *a.g.e.*, C. 1, s. 26.

kor hâldeki demirin suya batırılarak çeliğe dönüştürülmesi bilgisi de şairlerin bu kelimeyi âb kelimesiyle birlikte kullanmasına sebep olmuştur.[7] Şairler sevgilinin bakışlarını, kirpiklerini vasfederken keskinlik ve sertlik bakımından "tîg-i âbdâr/ âb-ı tîg" tabiriyle benzerlik kurmuşlardır.

Beyitte âşık, sevgilinin gam ateşinden dolayı susuz düşmüş bir şekilde bela vadilerinde yatmaktayken o kan dökücü sevgilinin ona su gibi parlak ve keskin kılıcından (su) içirip içirmeyeceğini sorar ve aynı zamanda kılıca su verme hadisesini hatırlatarak aslında her ne kadar yaralayıcı olsa da sevgilinin bakışlarının kendisine çevrilip çevrilmeyeceğini merak eder.

'Akl (41/4): "İnsanın kendi davranışlarını tanımasına, bilmesine ve değerlendirmesine yarayan kabiliyeti; anlak; beyin; derk; dimağ; havsala; izan; kafa; kavrayış; kiyaset; natıka; us."[8] gibi bildiğimiz anlamları dışında Arapçada develeri ayaklarından bağlamak için kullanılan ipe de "akl" denmektedir.[9] Bu anlamdan hareketle kelime dizginlenmesi, durulması gereken şeyleri zapt etmek için kullanılan bir unsurdur ve akıl aynı zamanda insanı, nefs-i emmâreye uymaktan alıkoyan, heveslerin dizginlenmesini sağlayan bir kavramdır. Ancak şiir geleneğimizde şairler, divaneliği bir övünç kaynağı olarak gördüklerinden aklı âşığının hevası önünde bir engel kabul etmişlerdir. Şeyhülislam Yahyâ da beytinde, "Çılgın gönlü akıl ipiyle bağlamayalım, aklı ortadan kaldırıp o ayağı zincirliyi azat edelim." derken "akl" kelimesinin bu anlamını kastetmiş olmalıdır.

Al kagıd (8/1): Yazı geleneğimizde kağıtlar aharlanmadan önce soğan, ceviz kabuğu, badem ya da menekşe yapraklarının suda kaynatılmasıyla oluşan boyalarla boyanır, farklı renklerdeki bu kağıtlar çeşitli alanlarda kullanırdı.[10] Kağıtların renkleri ise estetik açıdan değerlendirilmekle kalmamış her rengin ifade ettiği duygu ve mesaj farklı olmuş, bunlardan kırmızı renkli olanları ise havasın tercih ettiği kağıtlar olup saâdeti ifade etmiştir.[11] Şeyhülislam Yahyâ da beyitte hat unsurlarıyla sevgilinin güzellik unsurları arasında bir benzerlik kurmuş al kağıt ile de sevgilinin al yanaklarını anlatmak istemiştir.

Alleme'l-esmâ (205/2): Bu ifade *Kur'an'ı Kerîm*'de bulunan Bakara sûresinin 31. ayetinde geçmektedir. Ayet mealen " Allah Adem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra

[7] Ahmet Atilla Şentürk, "Âb-i Tîg", *a.g.e*. C. 1, s. 33.
[8] Yaşar Çağbayır, "Akıl", *Ötüken Türkçe Sözlük*, C. 1, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2007, s. 168.
[9] Ahmet Atilla Şentürk, "Akıl", *a.g.e.* C. 1, s. 211.
[10] Ahmet Atilla Şentürk, "Al Kâğıt", *a.g.e.*, C. 1, s. 248
[11] Yasemin Akkuş, "Klâsik Türk Şiirinde Kâğıt (Kâğıttan Hayâller)" *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 33, İstanbul 2015, s. 170-171.

onları meleklere göstererek, 'Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin' dedi."[12]

Amberin yakılması (40/5): Amber, Hind denizinde yaşayan bir balıktan elde edilen siyah renkli, hoş kokulu, yapışkan ve yumuşak bir maddedir.[13] Bu madde misk ve nâfe gibi saf hâldeyken koku vermediği için çeşitli işlemlerden geçirildikten sonra sürülmek ya da ateşe atılmak sûretiyle kokusunu yayarmış ve eskiler tarafından da saç ve sakala sürülürmüş.[14] Yahyâ da beytinde "Ey sevgili, Yahya senin hattının derdiyle yanmaktadır; ancak o ham bir amber olduğundan daha böyle çok yanar." derken hem amberin kokusunu yayabilmesi için yakılması hem de amberin saç ve sakala sürülmesi âdetini hatırlatmaktadır.

Anterî câme (241/2): bkz. Levent

Aralamak (138/1): İki şey arasında açıklık oluşturmak, kavga eden kişilerin arasına girerek onları ayırmak, kalabalığı yarıp geçmek[15], gezmek, dolaşmak, süslemek[16] gibi birçok farklı anlamlara gelen bu fiil Şeyhülislam Yahyâ'nın beytinde insanların arasını açıp birbirine düşürmek anlamında kullanılmıştır. Şairin hercayilikte güneş ve aya benzeyen sevgilisi, güzelliğiyle yine şehirde fitne çıkarmış ve âşıkları birbirine düşürmüştür.

At Meydanı (25/4): bkz. İstanbul

Ayak Teri (135/4): Ücret, bedel, bir yere gitmek sebebiyle bir kimseye verilen para ya da bahşiş,[17] müjdelik, muştuluk, şerbet akçesi, helvalık, hediye, armağan[18] gibi anlamlara gelen kelime Yahyâ'nın beytinde de bahşiş, rüşvet anlamlarına gelecek şekilde kullanılmış olmalıdır; çünkü beyitte baskın yemek ya da baskın yapmak anlamında kullanılan "basak düşürme"[19] tabiri de "ayak teri"nin rüşvet anlamında kullanıldığını düşündürmektedir.

Ayaz (239/5): Edebiyata, sanata, bilime önem veren şairleri ve bilginleri himaye ve teşvik etmesiyle tanınan Gazneli Sultan Mahmud'un çok sevdiği ve yanından hiç

---

[12] https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/bakara-suresi-2/ayet-31/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1 (Son erişim: 30.05.2018, 18.05)
[13] İskender Pala,"Anber", *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, 20. Baskı, İstanbul 2011, s. 23.
[14] Ahmet Atilla Şentürk, "Amber", *a.g.e*, C. 1, s. 316-317.
[15] http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b575765434b82.70533414, (Son erişim: 30.05.2018, 19.46)
[16] Ömer Zülfe, "Arala-", *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler*, Bilge Kültür Sanat, 1. Baskı, İstanbul 2011, s. 21.
[17] Mehmet Zeki Pakalın, "Ayak Teri", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. 1, Milli Eğitim Basımevi, 3. Baskı, İstanbul 1983, s. 119.
[18] Mertol Tulum, "'Átâ", *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2011, s. 341.
[19] Ahmet Atilla Şentürk, "Basak Düşme, düşürme", *a.g.e.*, C. 2, s. 65.

ayırmadığı bendesidir.[20] Bu kelime şairler tarafından "açık ve genellikle mehtaplı gecelerde çıkan kuru soğuk"[21] anlamındaki "ayaz" kelimesi ile tevriyeli olarak kullanılmıştır.[22] Âlî de beytinde "ayaz" kelimesini iki anlama gelecek şekilde kullanmıştır. Kendini Ayaz adlı bir bendesi olan Sultan Mahmud'a benzeten şair aynı zamanda keskin bir ayazın olduğu yıldızlı bir gecede göğe bakar ve gökteki yıldızların, ahının dumanındaki kıvılcımlardan oluşup aşk göğüne konduğunu hayal eder.

Ayntab (246/3): Günümüzde Gaziantep olarak bilinen Ayntab, Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinde şu şekilde tarif edilmiştir:

> "...Ve bu şehrin âb [u] hevâsının letâfetinden halkının reng-i rûyları humret üzredir. Zîrâ yazı yazdır, kışı kışdır, azîm karlar yağar. Ol ecilden cümle çârsû-yı bâzârı taş kaldırım döşelidir. Ve bu şehre 'Arabistân'ın gelinciği' deyü tavsîf etmişlerdir."[23]

Âlî de beytinde sevgilinin yanağı ile Ayntab şehri arasında ilişki kurarken şehir halkının bu özelliğini hatırlatmak istemiş olmalıdır.

Bâde-i telh (15/2): "şarab-ı telh", "mey-i mür" olarak da geçen bu ifade acı şarap anlamına gelmekte olup şairlerin şarapta bulunan acılığı bir şarap türü gibi telakki etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte üzüm suyunun uzun süre beklemesi sonucu acılaştığı, uzun süre bekleyen şarapların ise içerisindeki alkol oranının arttığı da bu kavramla ilgili bilinen bir gerçektir.[24] Şair bu beyitte acı şarap içen zevk ehlinin, aşk şerbetinin verdiği keyiften haberi olmadığını; çünkü ilahî aşkın şerbeti ile bir dünya zevki olan acı şarabın denk olamayacağını söylemek istemiştir.

Bad-ı hevâ (257/5): Farsça rüzgâr anlamına gelen "bâd" kelimesi ile Arapça hava anlamındaki "hevâ" kelimesinin birleşmesiyle oluşan bu kavram "bedava" anlamına gelmekte olup bu kelime yerine aynı anlama gelen "genc-i bâd-âver" tabiri de kullanılmıştır. Rum kayseri, Hüsrev Perviz'in kendisi üzerine savaş açtığını öğrenince hazinesini gemilere yükletip kaçırmak istemiş ancak rüzgâr hazineyi Hüsrev Perviz'in sahillerine getirmiş ve bu şekilde elde edilen hazine için de "genc-i bâd-âver" (rüzgârın getirdiği hazine) tabiri kullanılmıştır.[25] Bu tabir aynı zamanda Osmanlı maliye terimi olup alınacağı tarih belirli olmayan bazı vergiler için kullanılmıştır. Daha çok örfî vergiler olan Bâd-ı Hevâ resimleri,

---

[20] Nimet Yıldırım, "Mahmud ve Ayaz", *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2008, s. 496-497.
[21] http://lugatim.com/s/ayaz (Son erişim: 30.05.2018, 22.14)
[22] Ahmet Atilla Şentürk, "Ayas", *a.g.e.*, C. 1, s. 468-469.
[23] Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi,* C. 9, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2005, s. 168.
[24] Şavaşkan Cem Bahadır, *Divan Edebiyatında Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar*, Kitabevi, 1. Baskı, İstanbul 2013, s. 61
[25] Ahmet Talat Onay,"Genc-i Bâd-Âver", *a.g.e.*, s. 201-202.

cinayet, düğün, çiftlik tapusu, ev tapusu, tütün ve duhan resmi vs. gibi çeşitli durumlarda[26] şehrin güvenliği konusunda vazifeli olan subaşılar tarafından toplanırdı.[27] Şair bu beyitte bâd-ı hevâ kavramını kullanırken aslında bu kelimenin hem rüzgârla olan ilişkisini hem de vergi anlamını hatırlatıp "Sabah rüzgârının vergi toplayan subaşılar gibi çemende bir sağa bir sola koşuşturması/esmesi nedendir?" derken kelimenin bu anlamlarını kastetmiş olmalıdır.

Bagî olmak (85/3): Kaynaklarda "yoldan çıkmak, "baş kaldırmak", "isyan etmek", "asi olmak", "hurûc etmek"[28] anlamlarına gelmekte olup beyitte sevgilinin külahından çıkan zülfünün bir özelliği olarak kullanılmıştır.

Bang-ı ceres (1/3, 206/7): Sözlüklerde "küçük çan", "hayvanların boynuna takılan çan; çıngırak", "deve çanı"[29] gibi anlamlara gelen ceres kelimesi, kervanlarda bulunan hayvanların yolculuk esnasında çalınıp çalınmadığını ya da kaybolup kaybolmadığını anlamak için boyunlarına asılan çanlara denmiştir.[30] Şeyhülislam Yahyâ da beytinde ömrünü yokluk diyarına doğru yola çıkan bir kafileye benzetirken çektiği elemlerden dolayı ağlayıp inlemelerini de o kafilenin çan sesine benzetmiştir.

Kelime aynı zamanda ibadet vakitlerini haber vermek, düğün ve ölüm törenlerini halka bildirmek için kliselerde çalınan çan anlamıyla da şiir geleneğimizde yer almıştır. Şairler klise çanının çaldığı sırada çıkardığı şiddetli gürültü ile âşıkların inlemeleri arasında benzerlikler kurmuş, çanın çaldığı esnada çıkan yüksek ses şiirde karmaşa ve kargaşa olarak telakki edilmiştir.[31] Âlî de söz konusu beytinde "bang-ı ceres" ifadesini bu anlamda kullanmış ve "Ey Âlî, çan her ne kadar yollarda inleyip ağlasa da/gürültü çıkarsa da benim inleyişim gibi karmaşa çıkarmak maksadında değildir." demiştir.

Basak düşürme/düşme (135/4): bkz. Ayak Teri

Baş açık/Baş açmak (137/5): Herhangi bir mekanda ya işret meclisinde baş açık dolaşmak, oturmak ayıp sayılmış, bu durum meclis adabına uygunsuzluk olarak anlaşılmıştır.[32] Bu nedenle baş açık dolaşmak/kalmak kınanma sebebiydi ve şiir geleneğimizde bu ifade şarap karşısında iradeyi kaybedip zillete düşmekten ileri gelen bir davranış olarak görülmüştür.[33] Ancak Şeyhülislam Yahyâ, söz konusu beytinde bunu bir

[26] Halil Sahillioğlu, "Bâd-ı Hevâ", *DİA*, C. 4, Ankara 1991, s. 416.
[27] Turan Açık, "Osmanlı İmparatorluğu'nun 17. Yüzyıldaki 'Alacakaranlığından' Bir Kesit: Trabzon Subaşılarının Yerelleşmesi, A Cross Section Of Twilight Of Ottoman Empire İn The 17th Century: Decentralization Of 'The Subasıs' Of Trabzon", *SUTAD*, Güz 2016, s. 138.
[28] Mertol Tulum, "Bâgî Olmak" *a.g.e*., s. 354.
[29] Yaşar Çağbayır, "Ceres", *a.g.e*., C. 1, s. 780.
[30] Ahmet Talat Onay, "Çan", *a.g.e*., s. 120.
[31] Ahmet Atilla Şentürk, "Çan", *a.g.e*., C. 2, s. 462-464.
[32] Ahmet Talat Onay, "Baş Açmak", *a.g.e*., s. 87.
[33] Ahmet Atilla Şentürk, "Baş Açma", *a.g.e*., C. 2, s. 70.

kınama sebebi olarak görmez ve insanların teveccühünden vazgeçip (aşk) şarabını tercih etmekten ve iradesini bu şarabın verdiği sarhoşluk içinde kaybetmekten rahatsız olmadığını dile getirmek ister. O insanların kınama ve ayıplamalarına önem vermeyip dinî kimliğinden vazgeçerek aşk sarhoşu olmayı tercih etmiştir.

Beyitte kullanılan "şaraba rehin verme" tabiri ise gündelik yaşamdaki bir hadiseden hareketle oluşturulmuş ve soyut bir anlam kazanmış bir ifadedir. İçtimai bir durum olarak düşünüldüğünde sarhoşların daha fazla şarap alabilmek için paralarının yetmediği yerde kıymetli eşyalarını çeşitli esnafa rehin bırakarak şarap parasını çıkarmak için yaptığı bir uygulama olsa da şairler bu durumu insanın, riyadan, varlıktan, kınanma ve ayıplanma, korkusundan sıyrılıp kendini ilahî aşka teslim etmesi olarak düşünmüşlerdir.[34]

Bayram (25/1-2-3-4-5), (44/1-2-3-4-5), (57/4): Şeyhülislam Yahyâ, bayramın kültürümüzde nasıl karşılandığını bayram öncesinde ve bayramda neler yapıldığını söz konusu olan iki yek-ahenk gazelinde etraflıca ele almıştır. Ramazan ayının nihayetiyle idrak edilen Ramazan Bayramı'nın vaktini belirlemek için eskiler hilalin durumuna bakar, bulundukları bölgede yüksek tepelere çıkarak gökte bayram hilalinin belirip belirmediğini anlamaya çalışırlardı. Bayram merasimi, Bayram namazı ile başlar, bayram için büyük küçük herkes yeni kıyafetler hazırlamaya gayret eder, insanlar her zaman kullanamayacak kadar değer verdikleri kıyafetlerini bayramda giyerdi. Herkes birbiriyle "merhaba"laşır,[35] insanlar "akraba ve ahibba" ziyaretine gider, küçüklere hediyeler ve paralar verilirdi.[36] Bayramlar için günler öncesinden gerek evlerde gerek ise şehirlerde hazırlıklar yapılır, şehrin meydanları süslenir, çocukların eğlenmeleri için dönme dolaplar kurulur, akraba ziyaretlerinden sonra ikindi vaktinde şehrin meydanlarına -ki bu İstanbul'da At Meydanıdır- yürüyüşe gidilir ve bu yürüyüşlere "seyran" ya da "ayak seyri" denilirdi.[37]

Bedevî sim (241/3): bkz. Levent

Bend geçmek (232/1): "Hile yapmak", "oyun etmek", "tuzak kurmak", "kandırmak" gibi anlamlara gelmekte olan bu deyim, şairler tarafından genellikle sevgilinin zülfü ile ilişkilendirilir. Sevgilinin saçı, uzunluğu ve karalığıyla sevgiliye ulaşma yolunda âşığın önünde daima engeldir; âşığın gönlünü kendi gibi perişan eder ve kendine bağlar. [38] Âlî de söz

[34] Esma Şahin, "Osmanlı Şiirinde 'Şaraba Rehin Verme' Metaforu", *Yücel Dağlı Anısına: "geldi Yücel, gitti Yücel bir nefes gibi"*, hzl. Evangelia Balta vd., Turkuaz Yayınları, İstanbul 2011, s. 495.
[35] Ahmet Atilla Şentürk, "Bayram", *a.g.e.*, C. 2, s. 131-135.
[36] Agah Sırrı Levend, *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Dergah Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2015, s. 267.
[37] Atilla Şentürk, "Bayram", *a.g.e.*, C. 2, s. 135.
[38] Murat A. Karavelioğlu, "Bend Geçmek", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 31, İstanbul 2014, s. 187.

konusu beyitte saçın siyahlığını, hileci olmasını ve âşığı ağlatmasını hatırlatarak sevgilinin saçının gönlüne gece baskını yapıp hileyle gözyaşı akçelerini çaldığını söylemektedir.

Bûriyâ (202/3): "Hasır" anlamına gelen bu kelime şairlerin fakirlik, düşkünlük yolunu seçtiklerini, dünyadaki zevk ü safadan ve rahattan vazgeçtiklerini ifade etmesi için kullandıkları bir kavramdır.[39]

Cerrâr (164): Eski devirlerde üç aylarda medrese talebeleri yıllık ihtiyaçlarını halktan karşılamak için köy ve kasabalara giderek vaazlar verir ve bu hizmetleri karşılığında da halktan para toplarlardı.[40] Şairlerin "cerrâr" kelimesiyle kastettikleri bir diğer dilenci tipi ise şarap alacak durumu olmadığından meyhane ehlinden ya da sakiden mey dilenen şarap dilencileridir.[41] Âlî de söz konusu beyitte kendisinin meyhanelerde daima şarap dilendiğinden ancak kimsenin ona bir kadeh şarap vermediğinden yakınmaktadır.

Cevâb (78/5), (99/5), (104/2), (123/5), (201/1): Sözlük anlamı "suale karşı söylenilen söz, adem-i kabûl, ret, cevap yolunda yazılan mektup"[42], anlamlarına gelen kelime söz konusu beyitlerde "ilaç", "tedavi", "karşılık", "reddetme" anlamlarında kullanılmıştır.[43]

Çarh-ı atlas (18/1): Sözlüklerde dönen pervaneli tekerlek, eskilerin inancına göre birbiri içine geçmiş feleklerden oluşan kainat, baht, talih, yakılınca döne döne etrafına ateşler saçan donanma fişeği, bir tür sarmaşık çiçeğinin ismi[44] olarak geçen "çarh" kelimesi edebiyatımızda; gökyüzü, felek, çark, dünya, devrân, âlem, talih, baht, kader gibi anlamlara gelmektedir. Çarh-ı atlas tabiri ise eski astronomi bilgisinde soğan zarına benzeyen birbiri içine geçmiş dokuz kubbenin (noh felek) en üst katmanına verilen isim olup bu dokuz feleğin her bir katında ayrı bir gezegen bulunurken sekizinci kat gökte burçlar ve sabit yıldızlar, dokuzuncu katta yani "çarh-ı atlas"ta ise hiç varlık bulunmaz ve bu katman diğer sekiz feleğin tersine dönmektedir. Dokuzuncu feleğin diğer feleklerin aksine devr etmesinin insanların talihini ve kaderini olumsuz etkilediğine inanılır, tüm kötülüklerin ve şanssızlıkların kaynağı dokuzuncu felek olarak bilinir.[45] Şair de söz konusu beyitte bu astronomi bilgisini hatırlatarak gönlüne seslenir ve ona "Ey gönül, mademki bir ay parçası gibi güzel sevgilin yoktur, öyleyse kendini dokuzuncu kat felek gibi yüceler yücesinde görme; çünkü o en yüksekte bulunan felek olmasına rağmen onun da senin gibi hiç yıldızı yoktur." der.

---

[39] Ahmet Atilla Şentürk, "Bûriyâ", *a.g.e.*, C. 2, s. 309.
[40] Ahmet Talat Onay, "Cer, Cerrâr", C. 2, *a.g.e.*, s. 112.
[41] Ahmet Atilla Şentürk, "Cür'a Cerrârı", C. 2, *a.g.e.*, s. 427.
[42] Şemseddin Sami, "Cevâp", *Kamus-ı Türkî*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2015, s. 179.
[43] Ahmet Atilla Şentürk, "Cevâb", C. 2, s. 398.
[44] Şemseddin Sami, "Çarh", *a.g.e.*, s. 199.
[45] Cemal Kurnaz, "Çarh", *DİA*, C. 8, Ankara 1993, s. 229.

Çeprast (209/1), (209/4); Sözlüklerde çapraz[46], çapraz şekilde iliklenen kavuşturma yelek, kuşak üzerine takılan fişeklik, bir marangozluk aleti[47] sol ve sağ[48] anlamıyla karşılık bulan kelime için, Pakalın silahlık karşılığını verdikten sonra "Kavuşturma şeyler manasına gelen çep ü rast'tan bozmadır." açıklamasını yapar.[49] Reşad Ekrem ise çapraz kelimesini iki madde şeklinde açıklar. Bu maddelerden biri Pakalın'ın da bahsettiği silahlık anlamı, diğeri ise bir kıyafettir. Reşad Ekrem bu kıyafetin göğüs hizasında çapraz şekilde birleşen kısa bir yelek olduğunu, bu yeleklerin her iki yanının çoğunlukla gümüş işlemeli nakışlarla (pafta) süslendiğini söyler.[50]

Âlî, söz konusu beyitte sevgilinin altın nakışlarla süslü cepkenini âşığa vefa göstermesi için sevgilinin gümüş gibi parlak göğsüne koyulmuş vefklere benzetir. Âlî diğer beyitte ise sevgiliyi meleğe ve sevgilinin giydiği altın düğmeli cepkeni, melek kanadına benzetir ve ona çekinmeden uçmasını söyler. Beyiti, (çapraz ifadesinin çep ü rast tabirinden geldiği düşünülerek) sözlüklerde yer alan "ol yana bu yana segirtmek, gezmek, yelmek, [yel gibi gitmek] takâpû etmek [koşuşturmak]" anlamlarına gelen "çep ü râst gezmek"[51] deyimi bağlamında düşündüğümüzde ise şairin sevgiliden salınarak yürümesini istediği de düşünülebilir.

Çok başlu (91/3): Bu tabir Farsça "ziyâde-ser" ibaresinden çeviri yoluyla dilimize girmiş ve şairlerimizin yeni anlamlar kazandırmasıyla da deyimleşmiş bir ifade hâline gelmiştir.[52] "Ziyâde-ser", *Burhan-ı Katı*'da şöyle geçmektedir: "O şaşkın kimsedir ki kendi nefsine ve istidadına zu'munca itimadı olmakla haddinden ve uhdesinden hariç umûr irtikâb eyleye"[53]. Farsça sözlüklerde kendini üstün gören, kendini beğenmiş, kibirli, dikbaşlı, asi, inatçı, korkusuz, küstah, cesur anlamlarına gelen "ziyade-ser" kelimesi şairlerimizce "çok başlu" ifadesiyle de karşılanmış ve "çok başlu" tabiri edebiyatımızda hilekâr, yalancı, dolandırıcı, hırsız, zalim, bir işte usta, gibi yeni anlamlar kazanmıştır.[54] Şeyhülislam Yahyâ ise söz konusu beyitte "Can ve gönül sevgilinin kaş ve bakışlarına feda olsun; fakat onun zalim olan saçlarına asla dolaşmam." diyerek çok başlı ifadesini zulmedici, gaddar anlamında kullanmıştır.

---

[46] Yaşar Çağbayır, "Çeprast", *a.g.e*, C. 1, s. 935.
[47] Şemseddin Sami, "Çapraz", *a.g.e.*, s. 199.
[48] http://lugatim.com/s/%C3%A7ep, (Son erişim: 01.06.2018, 16.17)
[49] Mehmet Zeki Pakalın, " Çapraz", C. 1, *a.g.e.*, s. 325.
[50] Reşad Ekrem Koçu, "Çapraz", *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*., s. 67.
[51] Mertol Tulum, " Çep ü Râst Gezmek", *a.g.e.*, s. 522.
[52]Ülkü Çetinkaya, "Divan Şiirinde 'Çok Başlu (Ziyade-Ser' Deyimi Üzerine", *Turkish Studies İnternational Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/4, Winter, 2009, s. 241.
[53] Mütercim Âsım Efendi, "Ziyâde-ser", *a.g.e.*, s. 848.
[54] Ülkü Çetinkaya, *a.g.m.*, s. 230-241.

Da'ire (12/3): bkz. Musiki

Darb atışı (265/5): bkz. Okçuluk

Dâye (17/2): Sözlükte bir ya da birden çok çocuğa bakmakla görevlendirilen kadın[55] anlamına gelen kelime eski zamanlarda varlıklı ailelerin, çocuklarını emzirmek ve yetiştirmek maksadıyla tuttukları insanlar için kullanılmıştır. Dayelerin çocukları kucaklarında tutmaları, süt vermeleri gibi durumlar şairler tarafından zaman zaman şiirlerde konu edilmiştir.[56] Şair de söz konusu beyitte dâyelerin çocukları süt vererek büyütmelerini hatırlatarak "Aşk dadısı acaba can çocuğuna nasıl bir süt vermiştir ki bu ovadaki tüm aslanlar o çocuğun pençesine yenik düşmüştür?" der.

Def (12/3): bkz. Musiki

Dellâl (203/4), (216/3), (242/4): Arapça yol göstermek anlamına gelen delâlet kökünden gelen bu kelime[57] bir malın satılmasına yardım eden, alıcı ile satıcı arasında bir vasıta olan, bir malın satışını veyahut bir haberi bağırarak halka duyurmakla görevli adam anlamına gelmektedir.[58] Dellalların halka duyurdukları haberler arasında padişahın çocuğunun dünyaya gelmesi, herhangi bir konuda çıkarılan bir kanun, kaybolan bir kişinin bulunması gibi durumlar da mevcuttu.[59] Âlî'nin beyitlerinde ise "Dellal"ın söz konusu görevleri dışında, bir kişiye verilen idam hükmümün ya da evlilik ve çeyiz merasimlerinin halka ya da tanıdıklara duyurulması gibi görevlerinin de olduğu anlaşılmaktadır.

Dürüst (69/2): Lâyık, küllî, tamam, pek, eyü, güzel, yerinde, hakikat üzre[60] yanlışsız ve eksiksiz, tam ayar, halis (altın ve gümüş için), dümdüz, doğruluktan ayrılmayan[61] gibi anlamlara gelen kelime *Burhan-ı Katı*'da "Sağ, sahih ve bütün manasınadır ki şikeste ve galat mukabilidir."[62] şeklinde tanımlanmıştır. Şair de söz konusu beyitte "Sevgili gönül aynamızı cefa taşıyla kırıp onun yine sağlam kalmasını ister, yüz parça olmuş gönlüm (şimdi) ne yapsın?" diyerek kelimeyi "sağlam, küllî, pek" anlamlarında kullanmıştır.

Enâr (233/7): Nar kelimesinin eski metinlerde geçen şeklidir. Kelime Farsça olup Arapçası "rümmân"dır.[63] Nar sıcak ve kurak bölgelerde yetişen bütün yapraklı, kırmızı ve çiçekli bir bitki olmakla birlikte nargillerden çiçekleri büyük ve koyu kırmızı renkte küçük bir

[55] Şemseddin Sami, *a.g.e*., "Dâye", s. 239.
[56] Ömer Özkan, *Divan Şiirin Penceresinden Osmanlı Toplum Hayatı (XIV- XV. Yüzyıl)*, Kitabevi, İstanbul 2007, s. 319.
[57] http://lugatim.com/s/dellal (Son erişim: 05.06. 2018, 18.15)
[58] Reşad Ekrem Koçu, "Dellâl, Dellâllar", *İstanbul Ansiklopedisi*, C. 8, Koçu Yayınları, İstanbul 1966, s.4371-4372.
[59] Ömer Özkan, *a.g.e.*, s. 112-113.
[60] Mertol Tulum, "Dürüst", *a.g.e.*, s. 626.
[61] Andreas Tietze, "Dürüst", *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı*, C. 1, Simurg Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2002, s. 676.
[62] Mütercim Âsım Efendi, "Durust", *a.g.e.*, s. 191.
[63] Ferit Devellioğlu, "Enâr", *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, 24. Baskı, Ankara 2007, s. 221

ağaç ve bu ağacın içinde kırmızı, sulu tanelerin bulunduğu dışı kırmızıya yakın sarı renkli sert kabukla çevrili yuvarlak meyvedir. Dini ve mitolojik anlamda birçok manaya gelen simge bir meyve olan nar, yasaklı meyve olarak görülmüş aynı zamanda bolluk ve bereketin, refahın, zenginliğin, ölümsüzlüğün, verimliliğin, yaşamın, yeniden doğuşun ve kahramanlar için kuvvetin ve yenilmezliğin sembolü olmuştur.[64] Yunan mitolojisinde Nar ağacını, aşk tanrıçası olan Afrodit'in Kıbrıs adasına kendi elleriyle diktiği kabul edilmiş, bir başka anlatıda ise Zeus'un oğlu Dionysos üvey annesi Juno sebebiyle öldürüldüğü vakit Dionysos'un bedeninden akan kanlardan nar ağacı bitmiştir.[65] *Burhan-ı Katı*'da "enâr-ı Ferhâd" maddesinde yer alan bir bilgiye göre ise benzer bir hadise doğu mitolojisindeki önemli kahramanlardan olan Ferhad üzerinden anlatılmıştır:

> "...vakta ki Ferhad-ı nâmdâra bir acûze-i mekkâre gelip maşukası olan Şirin'in hilâf-ı vaki vefatını haber verdikte biçare Ferhat mağşuş olup hemen elindeki tîşeyi başına vurup düşüp kendisi dahi cân-ı şirininden el yudu. Tîşe-i mezbûrenin yere düştükte hûn-âlûd sapı zemine sançılıp aslı nar ağacından olmakla giderek neşv ü nema velhasıl bir şecer-i münteha oldu. Lâkin nakillerine göre narları suretâ hoş-âyende ve lâtif olur amma kesildikte derunu lâle-i dil-i âşıkân gibi siyah ve muhterik çıkar."[66]

Bu açıklamalardan hareketle Âlî'nin söz konusu beyitte "nar"ın kan ile olan ilgisini hatırlattığını ve kanı ile narın rengi arasında bir benzerlik kurduğunu söylemek mümkündür. Âlî'nin kanı gamdan tıpkı narın içi gibi düğüm düğüm olmuştur. Ayrıca kanlı yaşlar döken göz bebekleri de hem renk hem de şekil bakımından nar tanelerine benzetilmiştir.

Galata (206/1): bkz. İstanbul

Gez (223/2): bkz. Okçuluk

Göze ak düşmesi (134/1): Remed ve sebel gibi hastalıkların neticesinde meydana gelen beyazlık için kullanılan bir tabir olup nedeni gözlerin devamlı kapalı olması ve ışıkla hiç temas etmemesidir.[67]

> "Bilindiği gibi göze arız olan beyazlık, bazı kere ince olup, gözün dışında görülür. Ona *gumam*(*catarrrh*) denir. Bazen o yoğun beyaz olur; ona *beyaz* derler. Mutlaka ondan sözetmelidir; çünkü başka yazılı bilgi yoktur. O halde açıklamanın iki kısmı olup, bunlardan birisi göze arız olan yara veya gözde oluşan iyi olmaya yüz tutmuş yara olup, kapanmış yara dolayısıyla da arız olabilir, yani beyazlık o [yaranın] maddesinin kalıntısıdır; rengi beyazdır."[68]

---

[64]Münir Cerrahoğlu, "Mitolojilerde ve Türkiyede Derlenen Masallarda Narın Yeri", *Turkish Studies İnternational Periodical For The Languages*, Volume: 7/1, Winter, 2012, s. 644.
[65] Nimet Yıldırım, "Enâr", *a.g.e.*, s. 285.
[66] Mütercim Âsım Efendi, "Enâr-ı Ferhâd", *a.g.e.*, s. 210.
[67] Mihrican Aynacı, "Divan Şiirinde Geçen Göz Hastalıklarının Klâsik Dönem Tıp Metinleri Ekseninde Değerlendirilmesi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 9, İstanbul 2012, s. 37
[68] İbn-i Sînâ, *El-T-Kânûn Fi't-Tıbb*, C. 3, çev. Esin Kâhya, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2017, s. 318.

Gubar (74/5): Sözlükte toz, ince toprak,[69] anlamına gelen bu kelime şairler tarafından sevgilinin üstünlüğü ve âşığın onun karşısındaki âcizliğini anlatmak için kullanılmıştır. Âşık daima sevgilinin eşiğinin, atının, yürüdüğü yolun, ayağının tozunu çok kıymetli sayar, ona ulaşmak için çabalar. Bu nedenle gubar anlam itibariyle toz şeklinde kullanılan sürme ile ilişkilendirilmiş ve şairler daima kavuşmayı bekledikleri sevgilinin ayağının toprağına bile hürmet etmiş ve o toprağı gözüne sürme diye çekmek istemişlerdir. Şair söz konusu beyitte gubar kelimesinin ilk bakışta bu anlamı kullanılmış gibi görünse de "gubar"ın eskiden afyon manasında da kullanıldığı düşünüldüğünde[70] beytin ikinci bir anlamı daha ortaya çıkmaktadır. Öyleyse beyit iki şekilde anlaşılmalıdır ki bunlardan ilki "Ey Yahya, diyelim ki senin (ölüp gittikten sonra kabrindeki toprağının) tozu esip sevgiliye ulaştı/sevgiliye tesir etti; o naz sarhoşu bu sırrı nasıl anlasın?" ikincisi "Ey Yahyâ, diyelim ki senin afyonun (sarhoş eden sözlerin) sevgiliye tesir etti; zaten naz şarabıyla sarhoş olmuş o sevgili bu esrarı/afyonu nereden bilsin?" şeklindedir.

Gül-pirâhen (80/4): "Pirâhen" ya da "Pirehen" sözlükte "İç gömleği, gömlek" anlamlarına gelmektedir.[71] Hz. Ya'kub (as.)'ın Yusuf (as.)'a olan ilgisini kıskanan kardeşlerinin babalarına yalan söyleyerek Hz. Yusuf'u sığır gütme bahanesiyle götürmeleri ve gittikleri yerde onu bir kuyuya atıp gömleğini de kana bulayarak babaları Hz. Ya'kub'a getirmeleri ve Yusuf'un kurt tarafından kapıldığını söylemeleri hadisesi, şairlerimiz tarafından şiirlerde sıklıkla konu edilmiştir.[72] Gül-pirâhen ifadesi de Hz. Yusuf'un kanlı gömleğini hatırlatmak sebebiyle kullanılmış bir benzetmedir. Şair beyitte ilk anlamda gül renkli bir gömlek giymiş Yusuf gibi ay yüzlü bir güzelden bahseder ki bu güzelin gömleği, rüzgârın tesiriyle titreyip durmaktadır. İkinci anlamda ay yüzlü gül gömlekli Yusuf ve onu esen rüzgârdan dâhi sakınan gömleği söz konusudur ki onu her şeyden böyle koruyup kollayan gömlek, Hz. Yusuf'un üstüne titreyen ve ona kötülük ulaşmaması için onu daima koruyup kollayan Hz. Ya'kub (as.)'ı hatırlatmaktadır.

Habbetü's-sevdâ (205/4): Sözlüklerde "çörek otu, zahire, buğday, arpa, çavdar gibi mahsulât",[73] anlamlarına gelen bu ibare şairler tarafından büyü ve sihir yapmak için ateşe atılması, cin çağırmada kullanılması, buhurdanlıklarda tütsü olarak kullanılması, nazarı engelleyen bir özelliği olduğuna inanılması, sevdayı arttırdığına inanılması[74] vs. gibi

[69] Şemseddin Sami, "Gubâr", *a.g.e.*, s. 401.
[70] İskender Pala, "Gubâr", *a.g.e.*, s. 170.
[71] http://lugatim.com/s/Pirahen (Son erişim: 12.06.2018, 02.02)
[72] Dursun Ali Tökel, "Yusuf", *Divan Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2016, s. 241-242.
[73] Şemseddin Sami, "Habbe", *a.g.e.*, s. 415.
[74] Ahmet Atilla Şentürk, "Çörek otu", *a.g.e.*, C. 2, s. 575-576.

yönleriyle konu edilmiştir. Söz konusu beyitte ise "habbetü's-sevda"nın tanelerinin yuvarlak ve siyah olması ile gönüldeki yanık yaraları arasında renk ve şekil bakımından benzerlik kurulmuştur. Ayrıca muhabbet kelimesiyle de çörek otunun sevdayı arttırdığı bilgisi hatırlatılmıştır; çünkü şair "Mademki benim gönül yaralarım çörek otu olmuştur o vakit muhabbet harmanında daha fazla buğday toplamama gerek yoktur." diyerek muhabbetin bir nişanesi olarak bu yanık yaralarının ona yeteceğini söylemiş olmalıdır.

Hassan bin Sâbit (226/3): Hassan b. Sâbit, Resûlullah (sav.)'in devrinde yaşamış şair sahabelerden biridir. Ailesi Medine'nin ileri gelen iki kabilesinden biri olan Hazrec kabilesinin Neccâroğulları kolundan gelmektedir.[75] Hz. Peygamber'in mescitte onun için yaptırdığı minbere çıkarak müşrikleri hicveder ve Resûlullah (sav.)'i överdi. Hz. Peygamber onun için "Ruhu'l-kuds (Cebraîl) sana yardım etsin!" diye dua buyurmuştur.[76] Hicivleriyle, Hz. Peygamberi, sahabeleri ve İslam'ı müşriklere karşı savunması sebebiyle "Ebü'l-Hüsâm" (keskin kılıç sahibi), "Ebü'l-Mudarrib" (iyi savaşçı) unvanlarıyla anılmıştır.[77] "Edebiyatımızda belâgat timsâlidir."[78]

Hırka (90/1): Dervişler tarafından giyilen yakasız ve kolsuz cübbeye denir. Kalınca bir kumaştan yapılan bu kıyafet her mevsim giyilmiştir.[79] Dervişler önceleri helâl kazandığına inandığı kişilerden bez parçaları alırlar ve bu parçaları birbirine dikerek kendilerine hırka yaparlardı ve bu yamalı hırkaya da " Murakka' " denilirdi.[80] Şair de söz konusu beyitte "Gönlüm gam kılıcıyla yüz parçaya bölünse incinmez, çünkü dervişe hırkasının yüz parça olması dert değildir." diyerek derviş hırkasının yamalı oluşunu hatırlatmış ve bu durumun derviş için bir dert değil övünç kaynağı olduğunu söylemiştir. Bu nedenle hırka giyen dervişler için "hırka altında sultan" tabiri kullanılmış bu insanların görünüşte yoksul ancak gerçekte nefsine hakim olan padişahlar olduğu ifade edilmiştir.[81]

Hicaz (13/4): bkz. Musiki

Hokka (18/4): Küçük yuvarlak kutu, metal, cam ya da porselenden yapılan ve içine bir şey koymaya yarayan kutu, mürekkep şişesi[82] gibi anlamlara gelen bu kelime bir tıp terimi

[75] Hüseyin Elmalı, "Hassân b. Sâbit", *DİA*, C.16, Ankara 1997, s. 399.
[76] İskender Pala, "Hassan bin Sâbit", *a.g.e.*, s. 195.
[77] Hüseyin Elmalı, *a.g.m.*, s. 399.
[78] Ahmet Talat Onay, "Hassân", *a.g.e.*, s. 224.
[79] İskender Pala, "Hırka", *a.g.e.*, s. 204.
[80] Abdülbâki Gölpınarlı, "Hırka", *Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977, s. 158.
[81] Abdülbâki Gölpınarlı, "Hırka", *a.g.e.*, s. 159.
[82] Yaşar Çağbayır, "Hokka", *a.g.e.*, s. 1979.

olarak ilaç kabı anlamına da gelmektedir.[83] Şair söz konusu beyitte aşk derdinin devasının, sevgilinin hokkaya benzeyen ağzında olduğunu söylerken deva, dert, tabib, haste, çare gibi kelimeleri bir arada kullanarak hokka kelimesinin ilaç kabı manasını hatırlatmak istemiştir.

Hüsrevanî hum (95/3): Hüsrev Perviz'in hanendesi Bârbed tarafından icat edilen otuz secili, kafiyeli sözden biridir. Bu sözler Hüsrev Perviz'e yönelik yapılan dua ve övgüleri içermektedir. Hüsrevânî aynı zamanda bir çeşit altın para adıdır. Herkesçe beğenilen, övülen, padişahlara yaraşır anlamlarına da geldiği için övgüye layık, itibar edilen ve özellikle cüsseli şeyler için kullanılır.[84] Dilimizdeki "şahane" tabirine karşılık gelen "hüsrevânî" tabiri hum kelimesi ile birlikte kullanıldığında "büyük küp" anlamına gelmektedir. [85]

Irak (13/4), (210/1): bkz. Musiki

Irak-ı Arap (210/1): "Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan ve Bağdat'ın kuzeyine kadar uzanan arâzîye Osmanlılarca verilen bir ad"dır.[86]

İ'rab (8/1): Sözlükte "Kelimât-ı 'Arabiyyenin ahirinde değişen hareke veya harf." anlamına gelmektedir.[87] Şair söz konusu beyitte sevgilinin güzellik unsurlarını hat unsurlarıyla birlikte kullanmış, al yanaklarını kırmızı kağıda, anber kokulu saçını/ayva tüyünü o sayfadaki yazılara, yüzündeki benleri yazı üzerindeki noktalara, kirpiklerinin gölgesini ise harfler üzerindeki harekelere benzetmiştir.

İstanbul (25), : Çalışmamızda yer alan "Sitanbuluñ" redifli 25. şiir İstanbul'da bayram merasimlerinin nasıl yapıldığı hakkında fikir veren yek ahenk bir gazeldir. Bu gazelde yer alan bayram âdetleri "bayram" maddesinde açıklanmış olduğundan burada tekrar edilmeye lüzum görülmemiş yalnızca İstanbul'un adı geçen semtleri, çarşıları ve meşhur meydanları hakkında bilgi verilmiştir.

- **Karaman (25/1)**: İstanbul'un fethinden sonra şehir ile ilgili en büyük sorun şehrin imar ve iskânıdır. Öyle ki İstanbul fethedildikten sonra Fatih Sultan Mehmed nüfus bakımından boşaltılmış bir şehirle karşı karşıya kalmıştır. Fethin yaklaşık beşinci gününde Sultan, şehrin imar edilmesi için emirler vermiş ve yaptığı seferler sonrasında fethedilen yerlerdeki ilim ve meslek sahibi olan insanların seçilerek İstanbul'a taşınmasını sağlamıştır. Bu seferlerden biri de Karaman seferleri olmuş, seferler

[83] Merve Günan, *Şeyhî Dîvânı'nda Tıbbî Unsurlar*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 244, 404.
[84] Mütercim Âsım Efendi, "Husrevânî", *a.g.e.*, s. 375.
[85] Ahmet Talat Onay, "Husrevânî", *a.g.e.*, s. 239.
[86] Ferit Devellioğlu, "Irâk-ı Arap", *a.g.e.*, s. 396.
[87] Muallim Naci, "İrap", *Lugat-ı Naci*, hzl. Ahmet Kartal, Türk Dil Kurumu, Ankara 2009, s. 276.

sonrasında Karaman'dan içinde ilim ve meslek sahibi seçkin insanların olduğu önemli bir nüfus, İstanbul için önem taşıyan semtlere yerleştirilmiştir. İskan edilen müslüman nüfus, daha çok ilim erbablarından iken Ermeni ve Rum halkından oluşan gayri müslim nüfus ise zanaatkârlardan seçilmiştir. İstanbul'a getirilen müslüman nüfusun çoğu devlet müesseselerinin ve medreselerin bulunduğu semtlere yerleştirilmiştir. Kaynaklarda Karaman'a yapılan ikinci sefer neticesinde oradan İstanbul'a getirilenlere yeni semtler verildiği ve onların da buralarda çarşı, pazar ve imaretler yaptığı bildirilmektedir. Bu bilgilere göre iskan edilenler kendilerine verilen yerlerde haftada bir içerisinde bezirgan ve sanatkârların da yer aldığı bir pazar kurarlar ki bu pazara "Karaman Pazarı" adı verilir. Karaman Pazarı denen bu yer Fatih Camii ile Saraçhane arasında yer alan Karaman Çarşısı'dır. [88] Karaman Çarşısı, Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*si'nde ve Reşad Ekrem Koçu'nun *İstanbul Ansiklopedisi*'nde de yer almaktadır.[89] Bu bölge bugün de *Büyük Karaman Caddesi* olarak geçmektedir.[90] Bayramlarda şehrin süslenmesi sırasında bu çarşının da süslenip süslenmediği hakkında kesin bir bilgi olmasa da şairin ifadelerinden bu çarşıların da bayramların bir parçası olduğu sonucu çıkarılabilir.

- **Vefa Meydanı (25/2)**: Kelime anlamı "sözünde durmak, dostluk ve sevgide sadakat ve bağlılık" olan "vefa" kelimesi şairler tarafından hem zikredilen anlamlarda hem de bu adı taşıyan mekan anlamında tevriyeli şekilde kullanılmıştır. Şiirde mekan anlamında kullanıldığında "Vefa Meydanı" âşık için sevgilinin geçtiği, uğradığı, dolaşarak boy gösterdiği ve âşığa bir an olsun göründüğü bir yerdir. Buradan hareketle âşıkların sevgiliyi daima Vefa'ya davet etmeleri hem sevgiliyi görme arzusundan hem de sevgilinin vefa göstermesini istemelerindendir.[91]Ayrıca Vefa Meydanı, İstanbul'daki en meşhur bayram yerlerinden biridir.[92] Vefa, bünyesinde barındırdığı cami, tekke, dergah ve külliye, kütüphane, dükkanlar, kahvehaneler vs. gibi kurumlarla Osmanlı uleması ve mutasavvıflarının ikamet ettiği bir semt olmuştur.[93]

[88] Yahya Başkan, "Fatih Sultan Mehmed Döneminde Karaman Bölgesinden İstanbul'a Nakledilen Nüfus", *Tarih Dergisi*, S. 55 (2012/1), İstanbul 2013, s. 108-110, 120, 126.
[89] Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, *a.g.e.,* C. 1, s. 60.; Reşad Ekrem Koçu,"Çarşı, Çarşılar", *İstanbul Ansiklopedisi*, C. 7, s. 3764.
[90] Yahya Başkan, *a.g.m.*, s. 126.
[91] Vildan Serdaroğlu, "Şuaranın Vefa'sı: Divan Şairinin Kamusal Alanı" *Bir Semte Vefa Vefa Semti: Dünü, Bugünü, Yarını Sempozyumu*, hzl. N. Bilge Özel İmanov, Yunus Uğur, Klasik Yayınları, İstanbul 2009, s. 285-286.
[92] En meşhur bayram yerleri; "İstanbul'da Fatih, Vefa, Cinci meydanı ve Kadırga, Üsküdar'da Doğancılar, Haydarpaşa, Beşiktaş'ta Ihlamur köşkü civarı, Beyoğlu'nda Firuzağa, Karabaş meydanları, Kasımpaşa'da Tabakhane meydanları idi." Musahipzade Celâl, "Bayram Yerleri", *Eski İstanbul Yaşayışı*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1946, s. 96-97.
[93] Vildan Serdaroğlu, *a.g.m.*, s. 284-285.

- **At Meydanı (25/4)**: Halk ağzında Sultanahmed Meydanı olarak da bilenen bu mekan "Eski Umumî Hapistane ve Tapu Konağı ile Yüksek Ticaret Mektebi ve Sultanahmed Camii arasındaki meydan"dır. Birçok tarihî olayın, ihtilâlin, ayaklanmanın ve mitinglerin gerçekleştiği önemli bir meydandır. [94] Bizans devrinde Hipodrom meydanı olması nedeniyle bu isimle anılmıştır. Bu meydan şehrin en önemli merkezlerinden olup Ayasofya Camii, Eski Bizans Sarayı, Yerebatan Sarnıcı gibi önemli yapılar da bu meydanda bulunmaktadır.[95] Kanunî Sultan Süleyman döneminde saray düğünlerinin eğlencelerinin yapıldığı, dönemin önemli yapılarından olan İbrahim Paşa ve Sokullu Mehmed Paşa saraylarının bulunduğu önemli bir meydandır.[96] At Meydanı eğlence ve bayram zamanlarında çadırların kurulduğu, eğlencelerin ve gösterilerin yapıldığı, insanların görüşüp buluştuğu, seyre çıktığı ve bayramlaştığı bir mekan olarak Osmanlı Dönemi'ndeki önemli mekanlardan biri olmuştur.[97]
- **Galata (206/1)**: Galata adının, çevresinde bulunan ahırlardan dolayı "süt" anlamındaki "galaktus" ya da "merdivenli yol" anlamına gelen İtalyanca "calata" kelimesinden geldiği tahmin edilmektedir. XV. yüzyıla kadar bu semte "karşı" manasına gelen "Pera" denmiştir. Fetihten sonra Galatalı Rumlar, Cenevizlilerin yerleştiği bölgelerin etrafında toplanmıştır. Zamanla bölgede Ermeni ve Yahudi nüfusunda da artış olmuş, Fatih Sultan Mehmed'in vakfiyeleri sayesinde bölgede müslüman nüfus da artış göstermiş ve bir asır içinde müslüman nüfus bölgedeki en kalabalık 2. nüfusa sahip olmuştur. [98] Semtin fetih öncesi önemli eserleri arasında Galata Kulesi, Saint Benoit Manastırı, (kiliseden çevrilen) Arap Camii, Galata Surları iken Türk döneminde; Galata Sarayı, Azepkapusu ve Sokullu Camii, Galata Mevlevihanesi, Kılıçalipaşa Camii, Rüstempaşa Hanı, Bedesten, Galata Bedesteni, Yelkenci Hanı, Azepkapusu ve Bereketzade Çeşmesi gibi yapıların yanında çok sayıda hamam da inşa edilmiştir.[99]

  Galata; meyhaneleri, tarihî yapıları, gemicileri, surları ve gayri müslim güzelleriyle şiirlere konu edilmiştir. Galata'yı konu edinen şiirlerde bu semtin fizikî konumu da şairler tarafından kullanılmıştır.[100] Söz konusu beyitte de şair kullandığı "muğbeççe" kelimesiyle Galata'daki gayri müslim tebaayı ve bu semtteki meyhaneleri hatırlatmak istemiş yaşlı gözlerini de deryadan yana açılmış iki pencere olarak tarif

[94] Reşad Ekrem Koçu, "At Meydanı", *İstanbul Ansiklopedisi*, C.3, s. 1315.
[95] Ahmet Atilla Şentürk, "At Meydanı", *a.g.e.*, C. 1, s. 401.
[96] Reşad Ekrem Koçu, "At Meydanı", *İstanbul Ansiklopedisi*, C.3. s. 1316.
[97] Ahmet Atilla Şentürk, "At Meydanı", *a.g.e.*, C. 1, s. 402.
[98] İlber Ortaylı, "Galata", *DİA*, C. 13, Ankara 1996, s. 303.
[99] Reşad Ekrem Koçu, "Galata", *İstanbul Ansiklopedisi*, C. 11, s. 5883-5884.
[100] Gülçin Tanrıbuyurdu, "Klâsik Türk Edebiyatına Yansıyan Yönleriyle 'Galata' ", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 1, 2017. s. 23-24.

ederken aslında Galata'nın bir yanının Haliç bir yanının Boğaz sularıyla çevrili olduğunu anlatmak istemiştir.

Kadeh nakşı (139/4): Kadehin ve şarabın mucidi olarak bilinen Cem'in kadehinin özelliklerinden biri üzerinde yedi hat olmasıdır. Bu özellik giderek bir gelenek hâline gelmiş ve gelişerek kadeh üzerine mısralar yazmak, ağaç, çiçek motifleri çizmek, Hristiyanlar için haç kazımak şeklinde uygulamalara dönüşmüştür.[101] Söz konusu beyitte şair, sakiye "Zevk ehlini, sunduğun şarapla öyle sarhoş et ki kadehteki kuş nakşından onlara kuşların dilini işittir." diyerek kadehe resim çizme geleneğini hatırlatmıştır.

Kalender (137/1): Kelimenin "iri yarı, kaba" anlamına gelen Farsça "kalanter" kelimesinden ya da yine aynı anlama gelen Grekçe "kaletoz" kelimesinden geldiği ileri sürülmekle birlikte Farsça "kalan" kelimesi ile "ender" ekinin birleşmesi sonucu oluştuğu "yük taşıyan, yük altına giren" anlamına geldiği ya da Arapça "ekall" sözcüğü ile yine "ender" ekinin birleşiminden oluştuğu ve "az, önemsiz" anlamına geldiği de söylenmektedir.[102]

Edebiyatımızdaki anlamıyla dünyaya önem vermeyen, fakir, derviş meşrep kimselere denir ki bu kimseler İran'dan çıkıp Anadolu'ya yayılmış tarikat mensubu kimselerdir. Kendilerini dünyadan tamamen soyutlamış olan bu kişiler asla geleceği düşünmezler, "melamet" fikrini besimsemiş olduklarından insanların kınamalarından çekinmez ve dinin emirlerine karşı gereken önemi göstermezler. Esrar çeker, çıplak ve sefil bir hâlde dolaşırlar.[103] Başlarına on iki dilimli keçe külahlar takıp Çar-dab (saç, sakal, bıyık ve kaşları kazınmış) bir hâlde kulaklarında halkalar davul ve nefir çalarak toplu şekilde şehir şehir gezerler.[104] Söz konusu beyitte de şair "Kaş ve kirpiklerim kalenderler gibi kazınmış olmasaydı belki de sevgilinin hayalinin ayağı incinebilirdi." diyerek Kalenderlerin çar-dab âdetlerini hatırlatmıştır.

Kalb-i sanavberî (135/3): "Çam fıstığı renginde, çam fıstığı kozalağı biçiminde olan"[105] anlamındaki "Sanavberî" kelimesi tasavvufta cismanî kalp için kullanılan bir tabir olup.[106] Kalbin dört mertebesinden (sadr, kalb-i sanavberî, fuad, lüb) biridir.[107] *Meâricü'l-Kuds* adlı eserinde Gazzâlî kalbi şöyle tarif etmektedir:

---

[101] Şavaşkan Cem Bahadır, *a.g.e.*, s. 341.
[102] Nihat Azamat, "Kalenderiyye", *DİA*, C. 24, Ankara 2001, s. 253-256.
[103] Ahmet Talat Onay, "Kalender", *a.g.e.*, s. 268.
[104] İskender Pala, "Kalenderîlik", *a.g.e.*, s. 254.
[105] http://lugatim.com/s/sanavber (Son erişim: 19.06.2018, 13.36)
[106] Nurbol Abubakirov, *Gazzâlî'de Kalp Kavramı*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009, s. 25
[107] Eşrefoğlu Rumî, *Nefîslerin Terbiyesi Müzekki'n-Nüfus*, hzl. Nihat Dağlı, Sufi Kitap, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 478.

"Gögüs kafesinin sol yanındaki boşlukta (cevf) bulunan konik et parçası (el-lahmu'l sanavberî) anlamında olup, mevcudiyeti teşrihle öğrenilir. Tabiî ve hayvanî ruhun devamı için gerekli olan buharı taşır. Bu kalp bütün hayvanlarda bulunmakta olup, insana has değildir. Ölümle tüm hissî fonksiyonunu kaybeder.

Bizim özellikle üzerinde durup anlatmaya çalıştığımız kalp ise, Allah'ın emaneti yüklenmiş, marifet-i merkuz ve fıtrî bir ilimle bezenmiş olup, belâ diyerek tevhidi ikrar etmiş olan insanî ruhtur. O âdemiyetin aslı ve âlem-i meâd'da (ahiret âlemi) kâinatın nihâyetidir."[108]

Kallavi destâr (241/2): bkz. Levent

Kandehâr (246/6): Bugün Afganistan sınırları içerisinde yer alan rivayetlere göre Büyük İskender tarafından kurulmuş bir şehirdir. Şairler tarafından şeker kelimesi ile çağrışım oluşturacak şekilde genellikle sevgilinin dudağını vasfetmek ya da kıyaslamak için kullanılmıştır.[109]

Kanlıyı kan tutması (50/4): "Kan bulaşmış, kanı olan, kan dökülmesine neden olan, isteyerek kan dökmüş olan (kimse), hunriz, katil, kanlanmış olan, kan davasında taraf olan kimse"[110] anlamlarına gelen "kanlı" kelimesi ile "kan tutmak" deyiminin birleşmesiyle oluşmuş olan bu ibare, katilleri kan tutması anlamına gelmektedir. Yaygın kanaate göre katiller öldürdüğü kişinin başından ayrılamaz, ne vakit kan görse düşüp bayılır.[111] Ali Nihad Tarlan, aşağıda yer alan Fuzulî'ye ait beyti şerh ederken şunları söylemektedir:

"*Geh gözde geh gönülde hadengün mekan dutar*
Her kanda olsa aklını elbette kan dutar" (Fuzulî Dîvânı, 72/1)

"Hakk'ın sıfatı olan kâinattaki güzellikler bazen gözde, bazen de gönülde yerleşir. Yani o güzelllik ya gözle görülür, ya gönülle idrak edilir. Bu oklar, katildir yani âşıkı maddeden tecrît eder**.** Kanlıyı her nerede olursa olsun kan tutar. Bu okların yerleştiği yerdeki kan onları tutar, bırakmaz. Göz kanlı gözyaşı döktüğü için gözde kan vardır. Yürekte de kan vardır. Yani ıstırap vardır. Bu okları gözdeki ve gönüldeki kan tutuyor demektir. Kan tutmak, katilin cinâyet işlediği yerden ayrılmaması demektir. Sevgilinin oklarını da cinâyet işledikleri yer olan göz ve gönüldeki kan tutuyor."[112]

Şair söz konusu beyitte "Ey yay kaşlı sevgili, senin okunun temreni, okların sebebiyle kanlı olan gönlümüzden gitmezse buna şaşılmaz; çünkü senin kanlı oklarını kan tuttuğundan (onlar) oradan ayrılamaz." diyerek "kanlıyı kan tutar" kanaatini hatırlatmıştır.

---

[108] Nihal Yavuz, "Şeyh Gâlib Dîvânında Bilginin Kaynağı Olarak Kalp", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 42, 2017, s. 111.
[109] İskender Pala, "Kandehâr", *a.g.e.*, s. 257.
[110] http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5b57577d553687.38150991 (Son erişim: 17.06.2018, 15.57)
[111] Ahmet Talat Onay, "Kan Tutmak", *a.g.e.*, s. 270.
[112] Ali Nihad Tarlan, *Fuzulî Dîvânı* c. 1, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 640, 1000 Temel Eser Dizisi: 120, 1985 Ankara, s. 250.

Karaman (25/1): bkz. İstanbul

Karar (26/3): bkz. Musiki

Kasebaz (212/6): Elindeki tabak ya da kaseleri el çabukluğuyla parmak uçlarında döndürüp sanatını icra eden kişilere denmiştir. Bu kişiler şenlikleri başlatır, şenlik ya da düğünlerde meydanlarda daima gösterilen yapar, def ve ney eşliğinde meydanları dolaşarak insanları eğlendirir, sultana dua edip övgüler sunarlardı. Ferahî bu durumu şöyle anlatmaktadır:

> "Ve bu zümreden cānbāz u kāse-bāzlar rūy-ı meydānuñ ḳāyim ü dāyimleridür ve her şām u seḥer anlardan evvel kimesne sīne germez ve merdāne meydān-ı sūr-ı hümāyūna girmez ve her bir muttaṣıl def ü nāy ile meydānı devr iderler ve bir cānibden gelüp bir cānibe giderler ve saʿādetlü şehriyāra bī-ḥad duʿā vü şenālar eyleyüp dilde inʿām u iḥsānların söyleyüp revāne oldılar"[113]

Âlî de söz konusu beyitte ahının dumanıyla feleğin dokuz kasesini birbirine değdirmeden bir kasebaz gibi döndürdüğünü söylemiştir.

Kemer-i zer-kâr (137/3): Şerit şeklinde olan ve giyilecek kıyafeti belinden sıkarak tutmak maksadıyla ya da yalnızca süs amacıyla kullanılan, bele bir kez dolanan ve önünden bir toka yardımıyla tutturulan eşyaya denir.[114] Reşad Ekrem, söz konusu eserinde kullandığı kesim, süsleme çeşitleri, kullanılan malzeme bakımından altı çeşit kemerin varlığından bahsettikten sonra bunların dışında bir de "altın kemeri" adında bir kemer olduğundan bahseder. Bu kemerin hazırlanışını şöyle anlatır:

> "sağlam ve yumuşak bir bezden, yahut yumuşak sahtiyandan 4-5 parmak enlilikte iki katlı olarak kesilip dikilen bu kemerlerin iki katı arasına altın paralar yerleştirilip teker teker dikilir, tespit edilir, ve kemer bele, çamaşır altında ten üzerine bağlanırdı; altın kemerleri tokasız idi, iki ucuna birer uçkur dikilir, kemer bele yerleştirildikten sonra bu uçkurlarla üzerinden sımsıkı sarılarak bağlanırdı."[115]

Bu açıklamalardan hareketle söz konusu beyitte şairin "Dertten sararıp solmuş olan vücudumla sevgiliyi kucaklayınca bilmeyenler sevgilinin beline altın işlemeli bir kemer taktığını sanır." diyerek bu altın kemer ile bedeni arasında renk bakımından benzerlik kurduğu söylenebilir.

Kepade (149/2): bkz. Okçuluk

---

[113] Ferahî, *Surname: Bir özge âlem- Osmanlı Pâyitahtında 1582 Şenliği*, hzl. Mehmet Özdemir, Grafiker Yayınları, Ankara 2016, s. 119.
[114] Reşad Ekrem Koçu, "Kemer", *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s.157.
[115] Reşad Ekrem Koçu "Kemer", *a.g.e.*, s.157-158.

Kokulu mürekkeb (40/2): Kaynaklardaki bilgiye göre eskiden is mürekkebi yapmak için is dışında maddeler de kullanılmıştır. Bu maddeler arasında; safran, lâhur çividi, anzurut kâfuru, sarı zırnık, **misk**, şap, rastık, gül suyu, kına suyu, nar kabuğu suyu vs. gibi birçok madde bulunmaktadır.[116] İs mürekkepleri çok yaygın olmasa da anber isinden de yapılmıştır. Ancak çok pahalı olduğundan bu türk mürekkepler daha çok sultanlar için hazırlanan nüshalarda kullanılmıştır.[117] Uğur Derman söz konusu makalesinde Necmettin Okyay'ın şahsî koleksiyonunda yer alan Sultan Beyazıd-ı Velî için yazılmış Kuran-ı Kerîm'e şemse cilt yaparken Okyay'ın cildi ısıttığında etrafa çok hoş bir anber kokusu yayıldığını naklettiğini söyler.

Köhne şarap (78/3): Edebiyatımızda "Nûhî şarâb"[118] tabirine karşılık gelen bu şarap türü "bin senelik eski şarap"[119] anlamına gelmektedir. Şarabın küpte uzun süre kalması ve eskimesi onun tadının sertleşmesine ve içindeki tortunun dibe çökerek saflaşmasına sebep olur. Köhne şarap bu nedenle şairlerce makbul sayılmıştır.[120] Şair söz konusu beyitte eski şarap içicilerden olduğunu söyleyerek tatlı taze şarabın kendisini sarhoş etmeyeceğini ona lazım olanın köhne şarap olduğunu söylerken köhne şarabın daha sert olduğunu vurgulamıştır.

Kullâb (58/3): bkz. Okçuluk

Kuyruklu Yıldız (209/2,5): "Kevkeb-i dünbâledâr"[121], "necm-i gîsûdâr" gibi adlarla anılan kuyruklu yıldızlar, halk inanışında genellikle büyük afetler, savaşlar, önemli birinin ölümü veya doğumu gibi hadiselerin habercisi olarak bilinmiştir.[122] Eski astronomide ise uğurlu sayılmazlardı. Kuyruklu yıldızların göründüğü yıl kötülüklerin olacağına, fitne ve savaş çıkacağına, derdin kederin çok olacağına, balıkların öleceğine inanılırdı.[123] Kuyruklu yıldızların geçişi, deprem, yangın gibi felaketler, Ay ve Güneş tutulması gibi önemli astronomî hâdiseleri müneccimbaşılar tarafından takip edilir ve bu hadiselerin yorumu saraya bildirilirdi.[124] Söz konusu beyitlerden ilkinde kuyruklu yıldızın hem fitneye ve karmaşaya sebep olması bilgisi hem de edebiyatımızda "necm-i gîsûdâr" ibaresinden

---

[116] Mahmud Kaya, "Mürekkeb", *DİA*, C. 32, Ankara 2006, s. 46.
[117] M. Uğur Derman, "Eski Mürekkepçiliğimiz", *İslâm Düşüncesi*, S. 6, C. 2, İstanbul 1967, s. 98.
[118] Ahmet Talat Onay, "Nûh", *a.g.e.*, s. 359.
[119] Agah Sırrı Levend, "Şerâb-ı Nûhî", *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar,* Dergah Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2015, s. 329.
[120] Ahmet Talat Onay "Şarâb-ı Köhne", *a.g.e.*, s. 433-434.
[121] Ahmet Talat Onay, *a.g.e.*, s. 464.
[122] Pertev Naili Boratav, *Türk Halk Bilimi II, 100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973, s. 25.
[123] Sabahat Deniz, *16. Yüzyıl Bazı Dîvân Şâirlerinin Türkçe Dîvânlarında Kozmik Unsurlar (Bâkî - Fuzûlî - Hayâlî Beğ - Nev'î - Yahyâ Beğ)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1992, s. 133-134.
[124] Ekmelettin İhsanoğlu, " XVI. Yüzyılda Osmanlı Astronomisi ve Müesseseleri", *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doruğu 16. Yüzyıl Teknolojisi*, hzl. Kazım Çeçen, İstanbul 1999, Omaş Ofset A.Ş., s. 221.

hareketle saçlı bir yıldız olarak tasavvur edilmesi bilgisi[125] kullanılmış iken diğer beyitte şair şiirini övmek ve sözlerinin parlaklığını anlatmak için yazdığı her satırın birer kuyruklu yıldız olduğunu belirtmiştir.

Kümeyt (130/5): Koyu doru at, kırmızı veya siyah şarap[126] anlamına gelen bu kelime *Kâmûsu'l-Muhît*'te şöyle geçmektedir:

> " Şol kırmızı ata denir ki kırmızılığına قُنُوءٌ [ḳunūʾ] yaʿnī hālis olmayan siyāhlık ki karamtık taʿbīr olunur, karışmış ola. Lisānımızda ona hurmāyī doru taʿbīr olunur ki rengi karamtık kırmızı olur; esvāb makūlesinde ona güvez ve ondan koyu olursa mor taʿbīr olunur. Ve o atın yelisi ve kuyruğu siyāh olur verd ile ve aşkar ile. Farkı budur ki reng-i mezkūr olursa ki hurmāyī doru olacaktır, كُمَيْتٌ [kumeyt] denir, ondan açık olursa وَرْدٌ [verd] denir ki Fārisīde gül-gūn ve Türkīde açık doru taʿbīr olunur. Ve yelisi ve kuyruğu kırmızı olursa aşkar denir ki Türkīde al taʿbīr olunur."[127]

Şarap anlamında ise şu şekilde tanımlanmıştır:

> "Levninde sevād ve humret olan yaʿnī karamtık kırmızı olan bādeye ıtlāk olunur."[128]

Şairler bu kelimeyi iki anlama da gelecek şekilde kullanmışlardır. Yahyâ da söz konusu beyitte kelimeyi hem doru at, hem de şarap anlamında kullanmıştır.

Levent (241), (253/4), 281/2): İtalyancada "doğulu asker" manasına gelen "levantino" kelimesinden dilimize giren bu sözcük[129] sözlüklerde; bahriyeli bir grup asker, nefsine uyup başıboş gezen, tembel, işsiz, sarhoş, kabadayı[130] Venediklilerin şarktan getirdiği maaşla kullandıkları asker, salınarak yürüyen, hafif meşrepli, güzel giyinişli kimse,[131] "yakışıklı delikanlı, babayiğit",[132] akıncı, gönüllü, fedayî, der-be-der, bî-pervâ,[133] "ayyaş, içkici, zampara, hizmetçi, gündelikçi, çırak[134] gibi anlamlara gelen levent kelimesi şairler tarafından birçok yönden ele alınmıştır. Çalışmamızda yer alan beyitlerde ise leventler, giyim kuşamları ve sosyal hayattaki etkileri açısından ele alınmıştır.

241 numaralı şiir yek-ahenk bir gazel olup tüm beyitleri leventlerin giyim kuşamı hakkındadır. Şair leventi ya da leventçe güzel bir dilberi, yürüyüşü ve leventçe salınan saçlarıyla övmeye başlar, ve daha sonra leventlerin giyip kuşandığı tüm kıyafetleri sıralar.

---

[125] Sabahat Deniz, *a.g.t.*, s. 134.
[126] Şemseddin Sami, "Kümeyt", *a.g.e.*, s. 706.
[127] http://www.kamus.yek.gov.tr/ (Son erişim: 18.06.2018, 02.09)
[128] http://www.kamus.yek.gov.tr/ (Son erişim: 18.06.2018, 02.017)
[129] Mücteba İlgürel, "Levent", *DİA*, C. 27, Ankara 2013, s. 149.
[130] Mehmet Zeki Pakalın, "Levent", *a.g.e.*, C. 2, s. 358.
[131] Şemseddin Sami, "Levent", *a.g.e.*, s. 722.
[132] Ahmet Talat Onay, "Levent", *a.g.e.*, s. 310.
[133] Mertol Tulum, "Levend", *a.g.e.*, s. 1168.
[134] Ferit Devellioğlu, "Levend", *a.g.e.*, s. 549.

Şairin tasavvuruna göre leventlerin giydiği kıyafetler ve kullandığı eşyalar şöyle sıralanmıştır: ayağında araplara has bir çizme (**arabî mûze**), kaftanının altına giydiği kısa elbise (**anterî câme**), Yemenlilere has bir aba (**Yemenî bürde**), süslü ve büyük bir sarık (**kallavî destâr**), bedevî gümüş eyer (**bedevî sîm eger**), savaşlarda kullanılan at/biniş takımı (**harbî raht**), altın işlemeli hançer (**zen-endûde hançer**), beline sardığı kıldan uzun kuşak (**zünnâr**), (**postîn-i havrânî**[135]), kırmızı şeritli elbise (**surh-güne-kenar mellûta**[136]), dar/ince kaftan (**teng kaba**), askerî bol şalvar (**cündiyâne bol şalvar**). Şairin, leventlerin giyim kuşamıyla ilgili verdiği bu örneklerin dışında başka bir beyitte de onların külahlarını yan taktıkları ya da bir kabadayılık alameti olarak külahlarının bir tarafını bastırarak kırdıkları ile ilgili bir bilgiye işaret edilmektedir ki bu durum için "yâr tekmesine uğramış" tabiri kullanılmıştır. Ahmet Rasim'in ifadesiyle bu tabirin "kopuklar" arasındaki adı ise "kuş yuvası"dır.[137] Bir başka beyitte ise leventlerin kabadayılık ve bozgunculuk yaparak halkı rahatsız etmesine işaret edilmiştir. Devlet-i Âliyye'nin bahriye askeri olan leventler zamanla askerî kimliklerini kaybedip gevşemiş ve Anadolu içlerine yayılarak pek çok bozgunculuğa sebep olup halka zulmetmeye ve zarar vermeye başlamışlardır. Kelimenin menfi manalar kazanmasında bu içtimai durum etkili olmuştur.[138]

Makam (13/4): bkz Musiki

Melluta (241/5): bkz.Levent

Mıkat (8/4): Sözlüklerde "mıkatta"[139], "mikta'"[140], "makta'[141]" gibi farklı imlalara sahip olan bu kelime, üzerinde kamış kalemlerin kesildiği alet anlamına gelir. Fildişi, sedef, abanoz, kemik gibi maddelerden yapıldığı gibi altın ya da gümüşten de yapılmıştır. Ancak kalemin bu malzemelerden en çok kemik üzerinde daha iyi ve kusursuz kesilmesi nedeniyle gümüş ya da altından yapılan mıkatların ucuna kemik parçası koyulur ve kalem bu parça üzerinde kalemtıraş vasıtasıyla kesilirdi. Mıkat, iki santim eninde on santim boyunda hazırlanır, bazen limon yaprağı şeklinde de yapılırdı. Hattat ve kâtipler için olmazsa olmaz malzemeler olan kalemtraş ve makasın yanında mıkat da vardır. Söz konusu beyitte de mıkatların kemikten yapılması bilgisine işaret edilmiştir.

---

[135] Havran: "Şam-ı şerîfte bir yerin adıdır." "Fil derisine denir." http://www.kamus.yek.gov.tr/ (Son erişim: 19.06.2018, 00.38)
[136] Eski bir kıyafettir ve daha çok Anadolu halkı tarafından giyilmiştir. bkz. https://www.vajehyab.com/wiki/%D9%85%D9%84%D9%88%D8%B7%D9%87; "Dikiş yerleri kırmızı harç ile tezyin edilen yağmurlukları kırmızıya boyanmış keçeden ve başlıklı idi.", Mehmet Zeki Pakalın, "Levent", *a.g.e.*, s. 359.
[137] Şener Demirel, *Tâhirü'l Mevlevî (Olgun)'dan Metin Şerhi Örnekleri, Araştırma Yayınları*, Ankara 2005, s. 33-34.
[138] Mehmet Zeki Pakalın, "Levent", *a.g.e.*, s. 359.
[139] Şemseddin Sami, "Mıkatta", *a.g.e.*, s. 802.
[140] Mehmet Zeki Pakalın, "Mikta' ", *a.g.e.*, s. 534.
[141] Mustafa Nejat Sefercioğlu, "Yazı ve Yazı İle İlgili Unsurların Divan Şiirinde Kullanılışı", *GAU Journal-Social & Appilied Sciences*, S. 1, 2005, s. 22-54.

Miskiyyül Hitam (54/3): Mutaffifin Suresi'nin 26. ayetinin başında geçen bu ifade cennet ehli zatlara verilecek olan çok güzel ve sonu misk olan şarabı niteleyen bir ifade olarak kullanılmıştır. Bir önceki ayette cennet ehli zatlardan bahseden Allâh-u Teâla, onlara cennette el değmemiş, saf bir şaraptan içirileceğini söyler ve diğer ayette ise bu şarabın sonunun misk olduğunu bildirir.

> "(Onun) O cennete mahsus şurubun **(nihayeti misktir)** öyle güzel kokulu bir şeydir. Öyle pek hoş bir râyiha ile hitama ermiş olur. **(Artık ziyade rağbet gösterenler.)** Bir nefis şeye nailiyet arzusunda bulunanlar **(bunun hakkında rağbet göstersinler)** Böyle pek leziz, pek nefis bir nimete nailiyet için gayet mütemayil bulunsunlar..."[142]

Şair de söz konusu beyitte sevgilinin lal dudaklarının şarabının kendisine sonunda misk kokusu ulaştıracağını söyleyerek ayette geçen ifadeye iktibas yapmıştır.

Musiki : Yunan mitolojisinde esin perisinin adından [Mousa] Arapça'ya geçen bu kelime bizim dilimize de Arapça'dan gelmiştir. "Her kültürün kendine özgü armoni standartlarına uygun olarak insan veya çalgı seslerinin duygusal ifadeler yaratacak şekilde düzenlenmesi sanatıdır."[143] Şairler, pek çok musiki makamını ve âletini, musiki terim ve tabirlerini çeşitli söz sanatlarıyla dile getirerek şiirlerinde kullanmışlardır.

- **Âgâz eylemek (26/3)**: Bir musiki formunu söylemeye başlamak anlamındadır.[144]
- **Karâr (26/3)**: "Türk Musikisi'nda bir makamın seyrinin bitişidir."[145]
- **Nevâya başlamak (61/1)**: "Nevâ kılmak, nevâ düzmek, nevâ etmek" şeklinde de kullanılan bu ibare musiki terimi olarak herhangi bir musiki aletini çalmaya, bir makamı icraya başlamak gibi anlamlarda kullanılmıştır.[146]
- **Makam (13/4)**: duralan yer, mekan, durak anlamına gelen bu kelime musiki terimi olarak; "Bir durakla bir güçlünün etrâfında onlara bağlı olarak kümelenen ve belli bir seyir gösteren seslerin genel durumu"[147], usûl ve tempo, nota dizisinin işleniş biçimi[148] anlamlarına gelmektedir. Klâsik musikide; basit, mürekkep ve şed olmak üzere üç makam bulunmaktadır. Çalışmamızda söz konusu edilen Uşşak ve Hicaz makamı basit makamlardan, Irak makamı ise mürekkep makamlardandır.

---

[142] Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur'anı Kerim'in Türkçe Meâli Âlisi Ve Tefsiri*, C. 8, Nesa Yayın, İstanbul 1997, s. 3991-3992.
[143] Özge Öztekin, *XVIII. Yüzyıl Divan Şiirinde Toplumsal Hayatın İzleri: Divanlardan Yansıyan Görüntüler*, Ürün Yayınları, Ankara 2006, s. 487.
[144] Özge Öztekin, *a.g.e.*, s. 494.
[145] Yılmaz Öztuna, "Karâr", *Türk Mûsikîsi Kavram v Terimleri Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 185.
[146] Ömer Özkan, *a.g.e.*, s. 497.
[147] http://lugatim.com/s/makam (Son erişim: 19.06.2018, 15.38)
[148] Özge Öztekin, *a.g.e.*, s. 496.

- **Uşşak (13/4)**: Arapça" ʿaşk" kökünden gelen "ʿâşık" kelimesinin ef'al vezninde cem'i olan "uşşâk" kelimesi Klasik Türk Musikisi'nin beşinci sırada yer alan basit makamıdır. En eski ve en çok kullanılan makamlardan biri sayılır. Aşk ve tasavvufî duygular gibi konularda kullanıldığında en yüksek ifade vasıtası olmuştur.[149]

  Şeyhülislam Yahyâ, söz konusu beyitte diğer musiki terimleriyle birlikte kullandığı "ûşşâk" kelimesini tevriye sanatını kullanarak hem "makam" hem de "âşıklar" anlamında kullanmıştır.
- **Hicaz (13/4)**: Klasik Türk Musikisi'nin sekizinci sırada yer alan basit makamlarından biri olup en eski ve en çok kullanılan makamlardan biridir. [150] Kelime aynı zamanda Arap yarımadasının kuzeybatısında yer alan Haremeyn-i Şerîfeyn'in bulunduğu mübarek bölgenin de adıdır.[151] Şairler bu kelimeyi zaman zaman iki anlama gelecek şekilde kullanmışlardır. Şeyhülislam Yahyâ da söz konusu beyitte kullandığı diğer musiki terimlerine bakıldığında Hicaz'ı, hem musiki makamı anlamında hem de kullandığı ûşşâk, kûy, kelimelerinden hareketle divan şiirindeki gerçek sevgilinin mekanı olan Hicaz anlamında kullanmıştır.
- **Irak (13/4),**: Bağdat ve Basra cihetlerinin adı anlamına gelen ʿIrak kelimesi aynı zamanda Klasik Türk Musikisi'nde mürekkep makamlardan biridir ve "ırak perdesindeki segâh dörtlüsüne yerindeki uşşak dörtlüsünün katılmasından meydana gelmiştir."[152] Ağır başlı bir karakterde olduğundan tizlerde fazla dolaşmaz ve bu nedenle dinî karakter taşıyan bir makam olarak nitelenmiştir.[153]
- **Çeng (61/2)**: Kanuna benzeyen ve dik tutularak çalınan "harp" tan küçük, bir çeşit sazdır.[154]
- **Da'ire/Def (12/3)**: Yuvarlak bir kasnağa geçirilen demirden oluşan bir musiki âletidir.[155]
- **Evtâr (61/2)**: Tanbur, ud, kopuz gibi telli musiki aletlerinin telleri anlamına gelmektedir.[156]

Na'l kesmek (10/3): Na'l hayvanların ayaklarına çakılan demir için kullanılan bir kelime olmakla birlikte abdalların vücutlarına yaktıkları nal şeklindeki dağlar için de

[149] Yılmaz Öztuna, "Uşşâk", *a.g.e.*, s. 538.
[150] Özge Öztekin, "Hicaz", *a.g.e.*, s. 501; Yılmaz Öztuna, "Hicaz", *a.g.e.*, s. 148-149.
[151] Şemseddin Sami, "Hicaz", *a.g.e.*, s. 463.
[152] İsmail Hakkı Özkan, "Irak", *DİA*, C. 19, Ankara 1999, s. 115.
[153] İsmail Hakkı Özkan, *a.g.m.* s. 115.
[154] Ahmet Talat Onay, "Çeng, Çegâne", *a.g.e.*, s. 126.
[155] Mehmet Zeki Pakalın, "Daire", C. 1., *a.g.e.*, s. 388.
[156] Ömer Özkan, *a.g.e.*, s. 494.

kullanılmıştır. Abdallar bazen çuvaldız gibi şişler kullanarak nal şeklindeki tenekeleri vücutlarına tutturur ve bu yaralar vücutlarına yaktıkları elif şeklindeki dağlarla birleşerek ah şeklinde görünürdü.[157]

Nerd (87/2): Diğer bir adı "şeşder" olan bugün "tavla" denen oyunun Farsça adıdır. Nûşirevân'ın veziri olan Nürdüçehri tarafından icat edildiği rivayet edilmiştir. Zarla oynanan bir oyundur.[158] "Dest" kelimesinin *Burhan-ı Katı*'daki on beş anlamından onuncu ve on üçüncü anlamları şöyledir:

> "Oyun ve la'ib [oyun eden, oyuncu] manasınadır ki kumar-bazlar beyninde maruftur. Zira rehini çok olan kumara dest-i hatar derler. Muhatarası [tehlikesi] çok olanına dest-hûn derler."
>
> "Bir defa oyun manasınadır."

Buradan hareketle söz konusu beyitte şairin sevgiliyle bir busesine iddiaya girip tavla oynadığı ancak kendisinin oyunun bir el olmasını şart koştuğu anlaşılabilir.

Nilüfer şarabı (171): Nîlfer, nîlper, nîlûperg, gul-i âbdâr, gul-i zindegî, gul-i âferîdeniş, nilufer-i âbî gibi çeşitli adlarla anılan, durgun suların üzerinde yaşayan ve ateşe atıldığında yanmayan bir çiçek olan nilüfer, İran mitolojisinde "Nahîd gülü" olarak bilinir. Bir diğer adı "su gülü" olan nilüfer tatlı ve durgun sularda, göl ya da havuzlarda yetişir; mavi, beyaz, kırmızı çiçeklere sahiptir. Uyumayı kolaştırma ve ağrıları giderme gibi özelliklere sahiptir.[159] Bunun yanı sıra kalbi kuvvetlendirip sinirleri yatıştırması, cilt kızarıklıklarına ve çeşitli yaralara iyi gelmesi bakımından da şifalı bir çiçektir. Kaynaklarda bu çiçekten yapılan şarabın/şurubun sıtma hastalığına iyi geldiği belirtilmiştir.[160] "Nilüfer şarabı" denen nilüfer çiçeğinden hazırlanan şerbetlerin zikredilen iyileştirici etkilerinin yanında çiçek çıkaranlara içirildiği de bilinmektedir.[161] Söz konusu beyitte de şair bu tıbbî bilgiyi kullanarak gül bahçesindeki çiçek açmış taze fidanlara akarsuyun ulaşmasını, çiçek çıkaranlara şurup içirilmesine benzetmiştir. Şair, çiçek çıkarmayı hem ağaçların çiçek açması hem de çiçek hastalığının bir belirtisi anlamında kullanmıştır.

Okçuluk

- **Rüzgârın muvafıklığı (75/5)**: Okçulukta rüzgâr, esme yönü ve esme hızı bakımından çok dikkat edilen bir unsur olmuştur. Atış yapılacak yerde atış öncesi rüzgârın yönü ve

[157] Ahmet Talat Onay, "Na'l", *a.g.e.*, s. 346.
[158] Ahmet Talat Onay "Şeşder", *a.g.e.*, s. 442.
[159] Nimet Yıldırım, "Nilüfer", *a.g.e.*, s. 553.
[160] Bayram Ali Kaya, "Klâsik Türk Şiirinde Şifâlı Bitkiler Üzerine Bir Deneme", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 15, İstanbul 2015, s. 287.
[161] Ahmet Talat Onay, "Tedavi", *a.g.e.*, s. 457.

hızı kontrol edilir, rüzgâr dönerek esiyorsa ya da havada ters esintiler varsa atıştan vazgeçilir, elverişli rüzgâr estikçe daha önce ayak taşı dikerek belirlenen yerden atışlar yapılırdı. Atış esnasında rüzgârın yönü değişirse, atışlar rüzgârın hızı ve yönüne göre baştan başlatılırdı. Atılan okların ağırlığı da rüzgârın şiddetine göre belirlenir, rüzgâr sakin esiyorsa hafif oklar, rüzgâr sert ve şiddetli esiyorsa ağır oklar kullanılırdı.[162]

Yahyâ da söz konusu beyitte, rüzgârın muvafık olmasının atış için önemli olduğu bilgisini kullanmış ve "Ey Yahyâ, rüzgârın uygun olması nasıl oku hedefe ulaştırıyorsa sevgilinin sokağından esen rüzgâr ile gelen kirpik okları da âşığın canına isabet edip onu rahata kavuşturur." der.

- **Kepâde (149/2)**: "Kelâde vezninde talim yayına denir ki gayette yumşak ve köşek olmakla kemankeşliğe ibtida anınla meşk ve idman ederler."[163] Eski devirlerde İran'da savaşçıların eğitimi sırasında kullanılan yay için kullanılan bu kelime, Anadolu Türkçesine Azeri Türkçesinden "kepaze" şekliyle geçmiş ve anlam kötüleşmesine uğrayarak "alçak, utanmaz, yüzsüz, saygısız" gibi anlamlar kazanmıştır.[164] Okçuların idman yapması ya da ısınmak maksadıyla kullandıkları bir yay olmanın yanı sıra zamanla eski özelliğini kaybedip gevşeyen ve uzak mesafelere atma özelliğini yitiren yaylar için de kepâde ifadesi kullanılmıştır. Şairler bu kavramı "olağanüstü güçlü yayların kepade kadar hafif geldiğini iddia etmek suretiyle oluşturulan güç ve kudret ifadesi" olarak da kullanmışlardır.[165]
- **Saht-keman (250/7)**: "sert ve sağlam yay, berk yay, darb atışlarında kullanılan talimhane yayı, kasanlı yay, sert çekişli sağlam ve kuvvetli yay",[166] gibi çeşitli isimleri olan bu yay çeşiti adından anlaşılacağı üzere çok sert olduğundan onu çene ya da kulak hizasına kadar çekmek bir güç göstergesi olmuştur. Ancak güçlü okçular tarafından çekilebilen bu oklar o pehlivanlar elinde yumuşayıp adeta kepaze yaya döndüğünden şairler bu durumu şairliklerini övmek maksadıyla kullanmışlardır.[167] Âlî de bu söz konusu beyitte şairlikte kendisi gibi bir söz ustasının, saht-keman çeken bir kemankeş gibi az bulunduğunu söylemiştir.

[162] Ünsal Yücel, *Türk Okçuluğu*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s. 48, 110-111, 302.
[163] Mütercim Âsım Efendi, "Kebâde", *a.g.e.*, s. 407.
[164] İsmet Zeki Eyüboğlu, "Kepaze", *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Sosyal Yayınlar, 1. Baskı, İstanbul 1988, s. 196.
[165] Ahmet Atilla Şentürk, "Okçuluk Tarihine Yeni Bir Kaynak Olarak Osmanlı Şiiri", M. Ali Tanyeri'nin Anısına Makaleler, hzl. Hatice Aynur, Hanife Koncu, Fatma M. Şen, Ülke Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 78.
[166] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 45, 294, 395, 406.
[167] Ahmet Atilla Şentürk, *a.g.m.*, s. 81.

- **Tahş (269/2)**: Farsça sözlüklerde "ok, havaî fişek tarzı bir ok, fişek, çok küçük bir ok çeşiti, gibi anlamlara gelmekte olup "tîr-i tahş" ise bayram ya da düğün gecelerinde havaya atılan bir çeşit fişekli hava okudur.[168]
- **Üç ok atma (92/2)**: Okçulukta "Puta atma (nişanı vurma), darb atma (sert nesneleri delme) ve menzil atma (oku en uzağa gönderme)"[169] denilen üç ok atma tekniği mevcuttur. Şair söz konusu beyitte, sevgilinin kendisine üç ok attığını birinin sinesini hedef aldığını (hedef atışı), diğerinin sinesini delerek gönlüne ulaştığını (darb atışı) ve sonuncusunun da canına isabet edip ruhunun bedeninden ayrılıp uzaklara gitmesine sebep olduğunu (menzil atışı) söyleyerek bu üç ok atma çeşitini hatırlatmaktadır.
- **Hedef atışı (135/2)**: Menzil atma, darb atma ve Puta atma (hedefi vurma) denilen üç ok atış çeşitinden[170] biri olan bu atış türünde maksat kabak, puta, şişe, ayna, küçük çıngıraklar, çeşitli şekillerdeki sabit ya da seyyar olan nişangâhlar gibi hedefleri ok ile vurmaktır.[171]
- **Darb atışı (33/4), (265/5),**: Hedefte bulunan sert nesneleri delmek maksadıyla yapılan atışlara "darb atışı", "zarb vurmak" denilmiştir. Bu atışlar için kullanılan hedefler, ayna tabir olunan çelikten mâmul levhalar, pirinç çan, kütük, su bardağı, saban demiri vs. gibi araçlardır.[172] Yahyâ söz konusu beyitte sevgilinin okunun, demiri delip geçtiğini söyleyip darp atışlarını hatırlatmaktayken Âlî de darp maksadıyla attığı ah oklarının feleğin dokuz katını deleceğini söyleyerek yine bu atış çeşitini hatırlatmıştır.
- **Pota/Pute (223/5, 265/3)**: Hedef atışında kullanılan bir nesne olan puta/pute "deriden yapılmış, içi pamuk çekirdeği ve talaş dolu, armut biçimindeki ok hedefi"dir.[173] Pute aynı zamanda atılan oklara hedef olması için bir yere yığılan killi toprak tümsektir ve bu tümsek atış talimleri devam ettiği müddetçe okların ona saplanabilmesi için her gün sulanmaktadır.[174]
- **Talimhane haki (219/1, 265/3)**: Esasen pute kelimesini açıklarken tanımını yaptığımız bu kelime kemankeşlerin hedef atışı yapmak için kullandıkları hedeflerden biridir ve atış meydanının bir yanına yığılan topraktan yapılan bir tümsektir. Okçular bu nemli, killi toprağı hedef alarak atışlarını gerçekleştirmiştir. Şairlerimizin de

[168] https://www.vajehyab.com/dehkhoda/%D8%AA%DB%8C%D8%B1+%D8%AA%D8%AE%D8%B4
[169] Özge Öztekin, *a.g.e.*, s.417.
[170] Özge Öztekin, *a.g,e.*, s. 417.
[171] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 37.
[172] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 45, 401.
[173] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 419.
[174] Ahmet Atilla Şentürk, *a.g.m.*, s. 90.

sevgilinin ok gibi kirpikleri karşısında kendilerini bir toprak olarak tasavvur etmesi bu sosyal hadise sebebiyledir.[175]

- **Tabla (265/4)**: Bir okçuluk tabiri olup nişan levhası anlamına gelmektedir.[176] Pota kelimesiyle eşanlamlı olup kıvama getirilip kubbe şekline sokulan kum ile karıştırılmış kil yığınıdır.[177]
- **Gez (223/2)**: Okçulukta birden çok manaya gelen bu kelimenin anlamlarını şöyle sıramak mümkündür: "Okçulukta kullanılan (66cm.lik) uzunluk ölçüsü, havaya, torbaya atılan yeleksiz ok, okun çileye takılan kertikli yeri, yayın iki başındaki çile toncu takılan kertikler."[178] Gez gezlemek ise "oku yayın kirişine takarak kurmak"[179] anlamına gelmektedir. Âlî beyitte gez gezlemek anlamında gez kurmak fiilini kullanarak okçuluktaki bu tabiri hatırlatmak istemiş ve "Ene'l-Hak kuvvetiyle gez gezlersen Hallac'ın yayından himmet oku gibi geçersin." demiştir. Şarin burada kullandığı "Ene'l-Hak" ifadesi aynı zamanda kemankeşlerin atış sırasında söylediği "Ya Hak!" nidasını da hatırlatmaktadır. Nitekim kemankeşler oklarını daima "Ya Hak!" nidasıyla "gaza niyyetine" atarlardı. Çünkü evvela savaş okçuluğu ile başlayan okçuluk zamanla spor amaçlı yapılsa da manevî değerini daima korumuş, bu nedenle okmeydanları cennetten bir köşe olarak görülmüş ve oraya pabuçsuz, sarhoş ve abdestsiz şekilde girilmesine müsaade edilmemiş, sorumlusuna "Şeyh" denilmiş, yağmur, cihat vs. gibi duaları yapmak için daima bu mekanlarda toplanılmıştır.[180]
- **Şast/ Zihgîr (264/4), (265/1)**: Arapçada "küştiban", Farsçada "engüştvane" Osmanlılarda ise "zihgîr" veyahut "şast" olarak adlandırılan bu eşya kemankeşlerin ok atışı sırasında parmağı yaralamaktan koruyan ve sağ elin baş parmağına takılan bir yüzüktür. Ok atışı sırasında işaret parmağının ilk boğumunun baş parmağın tırnağı üzerine konması, Arap parmak hesabına göre 60 demek iken "şast" kelimesi Farsçada da 60 sayısına tekabül etmektedir. Önceden köseleden yapılan bu alet, daha sonra bakır, gümüş, kıymetli taşlar, fildişi ve boynuzu gibi şeylerden yapılmıştır.[181]
- **Sa'd b. EbuVakkâs (d. 592/ö. 675) (265/2)**: 592 yılında Mekke'de dünyaya gelmiştir. Hz. Peygamber'in soyuyla birleşen bir aileden gelmektedir. "İslam uğrunda ilk kan akıtan kişi" diye anılmıştır. Hz. Peygamber'den evvel Medine'ye hicret etmiş, Râbiğ

[175] Ahmet Atilla Şentürk, *a.g.m.*, s. 91.
[176] http://lugatim.com/s/tabla, (Son erişim: 10.06.2018, 03. 55)
[177] Ahmet Atilla Şentürk, *a.g.m.*, s. 92.
[178] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 399,
[179] http://lugatim.com/s/gezlemek(Son erişim: 10.06.2018, 04: 17)
[180] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 29-30.
[181] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 309-310.

Seriyyesi ve Batn-ı Nahve Seriyyesi'ne katılmış, Kureyş kervanına ilk ok atan kişi olmuştur. Harrâr Seriyyesi'nde kumandanlık yapmış Bedir Gazvesi'nde düşman birliğin kumandanı olan Saîd b. Âs'ı öldürerek kılıcını Resûl-u Ekrem'e teslim etmiştir. Uhud Gazvesi'nde attığı her oku hedefe ulaştırdığından Efendimiz (a.s.) ona atacağı okları birer birer vermiş ve ona "Anam babam sana fedâ olsun Ey Sa'd, at!" diye iltifatta bulunmuştur.

Sa'd b. Ebu Vakkas, Araplar arasında usta binicilerden sayılmış, ve savaşlarda gösterdiği kahramanlıklar ve uyguladığı askerî usûllerle İslam tarihindeki en önemli kumandanlardan sayılmış ve "fârisü'l-İslâm" olarak anılmıştır.[182] Evliyâ Çelebî'nin deyimiyle: "Aşere-i Mübeşşere'den olup cümle kemândârların pîridir".[183] Bu pirlik kuşağını ise kendisine Hz. Peygamber'in kuşattığına inanılır.[184]

- **Toz koparmak (27/5)**: "Toz kaldırmak, nam salmak,[185] etrafı toza boğmak, tozu dumana katmak" anlamına gelen bu deyim mecaz anlamda çok zor bir işi başarmak suretiyle insanları şaşkına çevirme, manasına gelmektedir. Okçuluk tabiri olarak ise "başarı elde etmek ve rekor kırmak" anlamında kullanılmıştır.[186] Türk okçuluk tarihinin en önemli üç kemankeşinden biri olan İskender'in bir gün ok atışı esnasında yayın kabzasını çok kuvvetli şekilde sıkması neticesinde kabzayı kaplayan tozun parmaklarına yapışarak koptuğu ve bu durum karşısında kendisine toz koparan pehlivan dendiği ve tozkoparan lakabının buradan çıktığı söylenmektedir.[187]

Okuyıcı (203/1), (204/1):" Kaide ile okuyan, tilâvet den, şarkı ve türkü söyleyen, hanende, muganni, davet için giden, davetçi"[188] anlamlarına gelen kelime söz konusu beyitlerde "Düğün davetçisi"[189] anlamında kullanılmıştır. Şair beyitlerden birinde çemende ötüşüp duran bülbüllerin, saba ile gülün düğünlerini haber veren bir davetçi olduklarını söylerken diğer beyitte ise âşıkların, üzümün kızını sakiye vermelerini haber verenlerin meclisin sazendeleri olduğunu söylemiştir. İkinci beyitte kullanılan mutribân kelimesi "okuyucu"nun şarkı türkü söyleyen kimse anlamına da işaret etmektedir.

Parmağa (ip/bez) dolamak (187): Parmağa ip dolamak ya da mendil ucu düğümlemek, yapılacak bir işi unutmamak maksadıyla yapılan bir âdettir. Farsça da " rişte be-

[182] İbrahim Hatiboğlu, "Sa'd b. Ebû Vakkâs", *DİA*, C. 35, Ankara 2008, s. 372-373.
[183] Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, *a.g.e.*, C. 3, s. 76.
[184] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 29.
[185] http://lugatim.com/s/toz (Son erişim: 17.06. 2018, 00.53)
[186] Ahmet Atilla Şentürk, *a.g.m.*, s. 105.
[187] Ünsal Yücel, *a.g.e.*, s. 193.
[188] Şemseddin Sami, "Okuyucu", *a.g.e.*, s. 940.
[189] Ahmet Talat Onay, "Mumla Dâvet", *a.g.e.*, s. 335.

engüşt best" denir. "Parmağa dolamak" ibaresi ise birisiyle alay etmek ya da ona hakaret etmek maksadıyla o kişinin kusurlarını ortaya dökmek anlamındadır.[190] Söz konusu beyitte şair hem bahsedilen âdete işaret etmiş hem de sevgilinin onunla alay ettiğini söylemek için parmağına dolamak deyimini kullanmıştır.

Pelengî (244/1): Divan şiirinde geçen kumaş çeşitlerinden biri olan pelengî,[191] kelimesi Farsça peleng (kara benekli kaplan) anlamına gelmekte olup iri kara benekli desenleri olan kumaşlara ve bu kumaşlardan yapılmış elbiselere denmiştir.[192] Şair de söz konusu beyitte bir ceylana benzettiği sevgiliye pelengî elbisesini giymemesini, onun bu elbiseyi giydiğinde sanki bir ceylana aslan sarılmış gibi göründüğünü söylemiştir.

Pençe-i mercan (224/1): Denizden çıkartılan ve tesbih, gerdanlık, yüzük vb. şeylerin yapımında kullanılan, kırmızı renkteki bir taştır. Denizden çıkartılmış hâlinin girintili çıkıntılı olması nedeniyle ele benzetilmiş o nedenle bu isimle anılmıştır. Edebiyatımızda kırmızılığı nedeniyle sevgilinin dudağına benzetilmiştir.[193] Söz konusu beyitte de şair sevgilinin dudağından doğrudan bahsetmese de onun dudağının, âşığın gözyaşı denizinden çıkarılan mercan pençesinin kıymetini ortadan kaldırdığını söylemiştir ve bu durumu pençe kelimesinin el anlamını da hatırlatacak şekilde "El elden üstündür." meseliyle dile getirmiştir.

Pustin-i havranî (241/5): bkz. Levent

Pute (223/5, 265/3): bkz. Okçuluk

Remed (188): Şairler tarafından şiirde en fazla kullanılan göz hastalığıdır. Göz kapağı içini iltihap kaplamasıyla oluşan göz ağrısına neden olan hastalıktır. Gözün tedavi sırasında ışıktan ve havadan etkilenmemesi için üzeri siyah, sarı, kırmızı gibi çeşitli renklerdeki örtülerle örtülürmüş.[194] Remed hastalığının sebeplerinden biri çok ağlamaktır. Belirtisi ise gözde meydana gelen kırmızılıktır.[195] Şair söz konusu beyitte bu hastalığın bir tedavi yöntemi olan gözü bezle bağlama uygulamasına işaret etmiş ve gözlerini remed'den dolayı değil sevgiliyi kendi gözlerinden bile esirgediği için bağladığını söylemiştir.

Sad bin ebu Vakkas (265/2): bkz. Okçuluk

Saht-keman (250/7): bkz. Okçuluk

---

[190] Ahmet Talat Onay, "Parmağa İp Dolamak", *a.g.e.*, s. 368.
[191] Nihat Öztoprak, "Divan Şiirinde Giyim Kuşam Üzerine Bir Deneme", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 4, İstanbul 2010, s. 11
[192] Reşat Ekrem Koçu, "Pelengî", *Giyim Kuşam Süslenme Sözlüğü*, s. 193.
[193] Ahmet Talat Onay, "Pençe-i Mercân", *a.g.e.*, s. 373.
[194] Ahmet Talat Onay, "Remed", *a.g.e.*, s. 385.
[195] Mihrican Aynacı, "Divan Şiirinde Geçen Göz Hastalıklarının Klâsik Dönem Tıp Metinleri Ekseninde Değerlendirilmesi, *Divan Edebiyatı Dergisi*, S. 9, İstanbul 2012, s. 33-34.

Sehâb (96/5): Yunanlıların "kâliyûn", Arapların "sehâb" ya da "gamam" dedikleri bu hastalık eski tıp kitaplarında gözde meydana gelen bir hastalık olarak tanımlanır. Bu hastalık korneanın dışında meydana gelen hastalıklardan biridir. Belirtileri, gözbebeğinin bir kısmında meydana gelen beyazlıktır.[196] İbn-i Sînâ'da da bu hastalık "gamam (katarak)" olarak geçer ancak İbn-i Sînâ gözde meydana gelen bir hastalık olan "rutubet-i garibe"den de bahseder ki bu hastalık gözde su birikmesinden kaynaklanır. Gözde bulunan bu rutubet çok fazla ise göz, görme yetisini tamamen kaybeder, söz konusu rutubet daha az ise gözbebeği tamamıyla tıkalı olmadığı için nesneleri kısmet görmek mümkündür. Gözde biriken rutubetin yoğunluğuna göre göz beyaz, mavimsi beyaz, sarı, siyah, yeşile yakın renklerde görülebilir.[197]

Sehban (226/3): Sehbân-ı Bâhilî da denilen bu şair Vâil kabilesine mensup şiir ve fesâhat sahasında tanınmış, Araplar arasında hitabetiyle meşhur olmuş bir kişidir. Cahiliye devrinde yaşamış olmakla birlikte sonradan İslam'ı kabul eden şairin, birbirleriyle savaş hâlinde olan iki kabile arasında saatlerce hutbe okuduğu ve bu uzun hutbeler sırasında söylediği hiçbir kelimeyi tekrar etmediği rivayet edilmiştir.[198]

Semerkand ve Buhara (226/2), (260/3): Bugün Özbekistan sınırları içerisinde yer alan şehir Maveraünnehir'in en önemli ilim, kültür ve sanat merkezlerinden biridir. Aynı zamanda önemli bir ticaret merkezi olduğu için İslam dünyasında "Fâhire" ismiyle de anılmıştır. Şairler bu şehri; yetiştirdiği önemli ilim adamları, Nakşîler'in merkezî şehri olması (Hâcegân Hânedanı), Nakşibendî tarikatinin kurucusu olan Şâh-ı Nakşîbend hazretlerinin doğduğu "Kasr-ı Ârifân" köyünün bu şehirde yer alması vb. pek çok bakımdan ele almışlardır. Bu kullanımlardan biri de bu şehir isminin Semerkand şehri ile birlikte anılmasıdır.[199] Semerkand, Maveraünnehir'de bulunan kağıdıyla meşhur bir beldenin adıdır.[200] Bu iki ticaret ve kültür merkezi konumundaki şehir birbirine komşu olması bakımından şairler tarafından çoğunlukla bir arada anılmışlardır.[201] Bir başka kullanımda ise âşıkların ahının Buhara'ya ulaştığı kalıbı söz konusudur ki bizim çalışmamızda yer alan beyitte de şair, ahının güzel sesli Davud peygambere bile söz söyletmeyip Semerkand ve Buhara'ya ulaştığından bahsetmiştir.

---

[196] Muhammed Bin Mahmud-ı Şirvanî, *Mürşid (Göz Hastalıkları)İnceleme-Metin-Sözlük*, hzl. Ali Haydar Bayat, Necdet Okumuş, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2004, s. 214.
[197] İbn-i Sînâ, *a.g.e.*, C.3-1, s. 319, 370.
[198] Ahmet Talat Onay, "Hassan", *a.g.e.*, s. 224.
[199] Ahmet Atilla Şentürk, "Buhara", C. 2, *a.g.e.*, s. 288.
[200] Mütercim Âsım Efendi, "Semerkend", *a.g.e.*, s. 659.
[201] Ahmet Atilla Şentürk, "Buhara", C. 2, *a.g.e.*, s. 289.

Buhara kelimesinin geçtiği diğer beyitte ise şair ahı ile yaşının Buhara ve Maverâ'dan gelen ve sevgilinin eşiğinde bekleyen iki dilenci olduğunu söyler. Bu beyitte ah kelimesi ile Buhara; yaş kelimesi ile de Mâverâ kelimesi arasında leff ü neşr sanatı yapılmıştır. Mâverâ sözlük anlamı itibariyle , "bir şeyin ötesinde, arkasında, gerisinde, görülen âlemin ötesi"[202], gibi anlamlara gelmekle birlikte Buhara kelimesi sebebiyle hem "Mâverâünnehir"i hatırlatmakta hem de kelimede yer alan ve Arapça "su" anlamına gelen "mâ" kelimesiyle âşığın gözyaşlarına karşılık gelmektedir. *Burhan-ı Katı*'da "Buhar lafzıyla elif-i nisbetten mürekkeptir." şeklinde açıklanmış olan Buhara kelimesi ise Buhar kelimesiyle aynı şekilde imla edilmektedir. Bilindiği gibi "ah" da âşığın aşk acısıyla yanan yüreğinden çıkan bir "duman"dır. Tüm bu anlamlardan hareketle şairin Buhara kelimesini de bu anlam çağrışımları sebebiyle ah kelimesi ile birlikte kullandığı düşünülebilir.

Semûm (75/2): Çölden gelen, esip geçtiği yerdeki bitki ve hayvanları yok eden, çok sıcak ve zehirli şekilde esen rüzgârın adıdır.[203] Sam ya da samyeli de denir.[204] Şair söz konusu beyitte "Hava cehennem gibi sıcak olup rüzgâr cehennem ateşi gibi esse bile sevgilinin ayrılık ateşinin, âşığı yakmasına yetişemez." diyerek ayrılık ateşinin bu yakıcı ve yok edici rüzgârdan daha yakıcı ve zulmedici olduğunu söylemek istemiştir.

Sevda (11/4): Eski tıp bilgisine göre insan bedeninde bulunan ve insanın mizacını etkileyen dört sıvı (ahlat-ı erbaa)'dan biridir. Bu sıvıların bedende dengeli miktarda bulunması kişinin sağlıklı olduğu anlamına gelirken sıvıların miktarlarındaki artış ya da azalış, miktarı değişen sıvıya göre çeşitli hastalıklara neden olur. Söz konusu sıvıların insanların mizaçları üzerinde etkili olduğuna inanıldığından mizaçlar safravî, sevdâvî, demevî, balgamî olarak adlandırılmıştır.[205] Bahsedilen dört hılttan biri olan sevda hıltının artması ya da azalması, sevdâvî hastalıklara sebep olur ve bu hastalıkların daha çok sinir sistemi ve akıl merkezli olduğuna inanılırdı. Birine sevdalanmış olan kimsenin kalbindeki siyah noktanın (ki buna süveyda denir) artması nedeniyle vücudundaki ahlat-ı erbaa dengesinin bozulduğuna ve kişinin bu nedenle hastalandığına inanılırdı.[206] Söz konusu beyitte de şair "Bağdaki laleyi hayli perişan gördüm; senin beninin sevdası onun zihnini karıştırmış." derken hem sevdanın artmasıyla insanın akıl sağlığının bozulduğu bilgisine hem de lalenin ortasındaki siyahlığın âşığın kalbindeki süveyda'yı hatırlatmasına işaret etmiştir.

---

[202] http://lugatim.com/s/mavera, (Son erişim: 19.06.2018, 23.31)
[203] Şemseddin Sami, "Semûm", *a.g.e.*, s. 1064.
[204] http://lugatim.com/s/semum, (Son erişim: 20.06.2018, 00.01)
[205] İskender Pala, "Ahlât-ı erbaa", *a.g.e.*, s. 12.
[206] İskender Pala, "Sevda", *a.g.e.*, s. 401.

Seyre çıkma (25/4): bkz. Bayram

Sof u Hâre (18/3): Sof, yün ya da keçi kılından dokunan bir çeşit kumaş ya da bu kumaştan mamul cübbe anlamına gelmektedir. İnce, kalın, mevceli çeşitleri olduğu gibi dokunduğu yere has adlarla da anılır ki ülkemizde en meşhuru "Ankara sofu"dur. Bu kumaştan kadınlar için ferâce, erkekler için ise cübbe ve kürk kabı yapılmıştır. Hâre ise Sof gibi mevceli ve daima düz renkli bir kumaşın adıdır. Dalgalı tabirinden kasıt kumaşın mermer gibi dalgalı şekilde olmasındandır.[207] "Hâre" aynı zamanda Farsça'da çok sert taş, mermer[208] anlamına da gelmektedir. Kumaşa bu ismin verilme nedeni de bu taşa benzemesidir. Şair de söz konusu beyitte kullandığı derya, emvac kelimeleriyle bu kumaşın mermer gibi dalgalı olmasını hatırlatmaktadır.

Subaşı (257/5): bkz. Ayak Teri

Surh-güne kenar (241/5): bkz. Levent

Sübha-yı mercan (79/1): "Cenabıhakk'ı tenzih ve takdis için subhânallâh cümle-i şerîfesini vesair virtleri çekip saymaya mahsus doksan dokuz taneden mürekkep maruf dizi, tespih tanesi"[209] anlamına gelen süphanın yani tespihin yapımında abanoz, yılan ağacı, sandal ağacı, gül ağacı, öd ağacı, zeytin ağacı, demir hindi, ünnab, hurma çekirdeği; fildişi, **mercan**, firûze, gümüş, inci, yakut, zümrüt, safir vb. maddeler kullanılmaktadır.[210] Mercan ise denizden çıkarılan ve kırmızı renkte olup tespih ve çeşitli süsleme sanatlarında kullanılan bir maddedir. Şair söz konusu beyitte kanla karışık akan gözyaşlarını mercandan mamul bir tespihteki inciye benzetmiştir.

Sünbülî hava (141/1): Sözlüklerde pek çok farklı alandaki terimlere ad olmuş bu kelime, musikide bir makam adı (sünbüle, muhayyer sünbüle), bir hat çeşiti (sünbülî), astrolojide Başak burcu (sünbüle) gibi anlamlara gelmekle birlikte bulutlu ve kapalı hava" anlamına gelmektedir. [211] Ahmet Talat Onay'ın bildirdiğine göre gül mevsimi "sünbülî havalı günler" anlamına gelmektedir. Sarhoşlar beyninde, bulutların yüksekte olup yağmur yağma ihtimalinin olmadığı günlerde (yani sünbülî havalarda) içki içmenin zararlı olduğuna inanılır, ayrıca sünbülî havalarda avın da iyi olduğu söylenir.[212] Şair beyitte

[207] Reşat Ekrem Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 133-134, 211.
[208] http://lugatim.com/s/s%C3%BCbha, (Son erişim: 01.07.2018, 13.58)
[209] Şemseddin Sami, "Sübha", *a.g.e.*, s. 1110.
[210] Kadri H. Yılmaz, "Divan Şiirinde Tesbihe Dair", Turkish Studies *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,Volume 7/1, Winter 2012, s. 2131-2144. s. 2132
[211] Gülay Karaman, "Perîşân Çiçek Sünbül ve Klasik Türk Şiirinde İşlenişi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, 2012. s. 289.
[212] Ahmet Talat Onay, *a.g.e.*, s. 84,66.

sevgilinin, saçının arzusuyla âşıkları ağlatması ile sünbülî havaların âleme bazen yağmur getirmesi arasında benzerlik kurmuştur.

Sürahi (41/2), (212/4): Arapça bir kelime olan sürahi, "uzun boyunlu su ve şarap şişesi"ne denir.[213] Mecliste küplerden alınan şarap sürahilere boşaltılır ve âşıkların kadehlerine sürahiler ile ikram edilirdi. Meclisin temel unsurlarından biri olması nedeniyle şairler tarafından birçok benzetmeye konu olmuştur. Sürahi uzun boynu sebebiyle güle, selvi ağacına ve güzele, meclis mumuna, (başına kadar şarapla dolu olması itibariyle) boğazına kadar borçlu bir kimseye, (daire şeklinde dizilmiş olan mecliste dolaşıp durması sebebiyle) boynu zincirli bir esire, (içinde şarap bulunması nedeniyle) haram yiyen bir haramîye, (âşıkların gamını tek başına gidermesi bakımından) yiğit bir pehlivana, vs. birçok unsura benzetilmiştir. Sürahinin kadehe dökülürken çıkardığı "kul kul" sesi ise bülbül sesine, âşıkların inlemesine, kahkahaya benzetilmiştir. Söz konusu beyitte ise şair sürahiden kadehe şarap dökülmesini sürahinin içinin kan ağlaması olarak tasavvur etmiştir.[214]

Şâl-i kibritî (81/1): Şal, "esvaplık, omuz ve boyun için atkılık, kuşaklık ve sarıklık kıymetli bir yünlü kumaşın adı"dır. En meşhurları İran ve Hindistan'da dokunanlarıdır. Dokundukları yerlere göre "Acem şalı", "Hint şalı", "Keşmiş şalı", "Lahor şalı" gibi isimler alır. Dokundukları çubukların incelik ve kalınlıklarına, kumaşta hakim olan renk ve desenlerine göre halk arasında "göbekli", "rizaî", "potalı", "valide şalı" gibi isimlerle de anılmıştır.[215] Kibrit kelimesi ise kükürt, Eski kimyacılar beyninde fevkalade bir kuvvete sahip olan ve toprağı altına dönüştürdüğüne inanılan iksir (kibrît-i ahmer)[216], ateş ve mum gibi şeyleri tutuşturmak maksadıyla sert bir şeye sürterek yanan, ucunda kükürt bulunan çöp, anlamlarına gelmekte olup "kibritî" ise kükürt renginde olan ya da kükürte mensup, açık sarı renkli" anlamlarına gelmektedir.[217] Buradan hareketle "şâl-ı kibrîtî"nin açık sarı renkli bir şal olduğu düşünülebileceği gibi pervanenin sırtında bulunması sebebiyle (kelimenin kükürt anlamı da düşünülerek) yanıcı anlamında kullanıldığı da söylenebilir.

[213] Şemseddin Sami, "Sürahi", *a.g.e.*, s. 1114.
[214] Savaşkan Cem Bahadır, *16. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinde Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2012, s. 139-143, 274, 318.
[215] Reşat Ekrem Koçu, "Şal", *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, s. 216.
[216] http://lugatim.com/s/kibrit, (Son erişim: 02.07.2018, 18.13)
[217] Şemseddin Sami, "Kibrît", "Kibritî", *a.g.e.*, s. 658.

Şaraba gül yaprağı atma/koyma (22/5): Eski devirlerde içkiye müptela kimseler arasında görülen şarap kadehine gül yaprağı ya da gül atma âdetidir.[218]

Şaraba rehin verme (137/5): bkz. Baş açık

Şarabın süzülmesi (70/5): Büyük küplerde muhafaza edilen şaraplarda zamanla oluşup küpün dibine çözen tortuların şaraptan ayrılması için şarap, süzülme işleminden geçirilmektedir. Bu şekilde defalarca süzme işleminden geçirilen şaraplara ise "bâde-i musaffâ" (saf/saflaştırılmış şarap) denmiştir.[219] Söz konusu beyit ilk manada "Ey Yahyâ, gel badenin süzülmesini bekleyelim; zira o gelince keder ortadan kalkar ve aşkın keyfi ortaya çıkar." şeklinde anlaşılabileceği gibi "safâ" kelimesinin "gönül şenliği, huzur, eğlence, zevk, kedersizlik" anlamlarının yanında "saflık ve berraklık" anlamları[220] ve "keder" kelimesinin "bulanıklık"[221] anlamı düşünüldüğünde şairin, şarabın süzülmesi hadisesini hatırlattığı ve şarabın, süzülme neticesinde kederden/bulanıklıktan arındığı ve saflaştığı bilgisine işaret ettiği söylenebilir.

Şast/Zihgîr (264/4), (265/1): bkz. Okçuluk

Şeref Burcu (220/1): Gezegenlerin on iki takım yıldızı (Zodyak) içerisinde ulaştıkları en yüksek noktaya denir.[222] Bir başka deyişle yıldızların ait oldukları burca ulaştıkları vakittir. Bu durum için "burc-ı şeref", "vakt-i şeref" ya da "eşref-i saat" tabirleri kullanılmıştır. Edebiyatta âşıkların sevgiliyi gördükleri anı, kavuşma vaktini ya da ondan bir haber aldıkları zamanı belirtmek maksadıyla kullanılmıştır.[223] Burc-ı şeref aynı zamanda itibar yüksekliğini de ifade etmiştir. Çünkü eskiler her insanın bir yıldızı olduğuna ve bu yıldızın kendi burcunda güçlenip parladığına ve o yıldıza mensup insan için olumlu etkiler yapacağına ve o şahsı güçlendireceğine inanmışlardır. Şeref burcu astrolojide de yıldızların güçlendikleri burç olarak kabul edilmiştir.[224] Şair de söz konusu beyitte bu astronomi bilgisine işaret ederek kendisinin döktüğü gözyaşlarıyla yıldızların parlaklığını arttırdığını ancak yıldızının asla şeref burcuna ulaşmadığını söyleyerek talihsizliğinden şikayet etmektedir.

Şi'râ (89/5), (209/5): Saç anlamına gelen Arapça "şa'r" kökünden türemiş olan Şi'ra, Arap dilciler tarafından "saçlı" anlamında kabul edilmektedir; ancak kelimenin Grekçe

[218] Muhammed Nur Doğan, *Fatih Divanı ve Şerhi (Metin, Nesre Çeviri ve Şerh)*, Yelkenli Yayınevi, İstanbul 2006, s. 152.
[219] Savaşkan Cem Bahadır, *a.g.t.*, s. 38.
[220] http://lugatim.com/s/saf%C3%A2, (Son erişim: 02.07.2018, 18.00)
[221] Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe (Alfabetik) Türkçe-Arapça Sözlük*, Dağarcık Yayınları, Ankara 2011, s. 446.
[222] Ahmet Atilla Şentürk, "Burc-ı Şeref", *a.g.e.*, C. 2, s. 307.
[223] Mustafa Uzun, "Burç (Edebiyatta Burç)", *DİA*, C. 6, Ankara 1992, s. 425.
[224] Ahmet Atilla Şentürk, "Burc-ı Şeref", *a.g.e.*, C. 2, s. 307.

"Sirius" isminden geldiği ve oradan Arapça'ya geçtiği de söylenmektedir.[225] Sirius yıldızı olarak da bilinen bu yıldız gökyüzündeki en parlak yıldızdır.[226] Kur'ân-ı Kerim'de özel ismiyle (Necm 53/49) anılan tek yıldızdır. Şi'ra yıldızı "şi'râ-yı Yemâniyye" ve "şi'râ-yı Şâmiyye" denen iki yıldızdan oluşur. Asıl Şi'ra, "şi'râ-yı Yemâniyye" denen ve büyük köpek takım yıldızında bulunan en parlak yıldızdır. "şi'râ-yı Şâmiyye" ise küçük köpek takım yıldızında bulunan bir yıldızdır. Şi'ra güneşten yirmi üç kat parlak ve elli kat büyüktür.[227] Şair söz konusu beyitlerden birinde şiirinin parlaklığının Şi'râ'ya ışık verdiğini söylerken bu yıldızın gökyüzünün en parlak yıldızı olduğunu hatırlatmış, diğer beyitte ise yine şiirinin parlaklığını ifade etmek için Şi'râ yıldızıyla birlikte kuyruklu yıldızı (necm-i gîsûdâr) da kullanarak Şi'râ kelimesinin Arapça "saçlı" anlamına geldiğini işaret etmiştir.

Şirinlik muskası (76/3): İnsanlara sevimli görünmek ve insanlar tarafından sevilmek maksadıyla yazılıp taşınan muskalara denir.[228] Bu muskalar, insanlar tarafından sevilmek ve şirin görülmek istenen kişilerce taşınır ve halk tarafından eşref saat denen şeref-i âfitâbda yazılırmış.[229] İnsanlara şirin görünmek maksadıyla yazılan dualaların bulunduğu kağıtlara misk, gül, safran gibi güzel kokulu maddeler de eklenirmiş.[230] Şair de söz konusu beyitte sevgilinin lal renkli dudaklarının üzerine misk kokulu ayva tüyleriyle şirinlik muskası yazdığını ve âşığın benzinin de sevgilinin derdiyle bu muskaya katılan safran gibi sarardığını söyleyerek muskalara safran katılması bilgisine işaret etmiştir.

Tabla (265/4): bkz. Okçuluk

Tahş (269/1): bkz. Okçuluk

Talimhane haki (265/3), (219/1): bkz. Okçuluk

Teng kaba (241/6): bkz. Levent

Toz koparmak (27/5): bkz. Okçuluk

Turfanda, Turfa (66/1): Bu ifade mevsiminden önce ya da sonra yetişen sebze ve meyve için kullanılan bir tabir olup turfandayı öpüp koklamak yüze, göze, sakala sürmek eski

[225] Murat Sülün, "Şi'râ", *DİA*, C. 39, Ankara 2010, s. 180.
[226] ʿIvaż Pāşā Oġlu ʿAṭāyī, *Dīvān,* hzl. Üzeyir Aslan, Kriter Yayınevi, İstanbul 2016, s. 202.
[227] Murat Sülün, *a.g.m.*, s. 181.
[228] Agah Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 426.
[229] Ahmet Talat Onay, *a.g.e.*, s. 446; Ümran Ay, "Divan Şiirinde Güneşin Sevgili Tipine Yansıması Hakkında Bir Değerlendirme" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 2, İstanbul 2009, s.138.
[230] Ömür Ceylan, "Taşranın Altın Çiçeği Safran" *Osmanlı Araştırmaları XXVI Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'na Armağan II*, İstanbul 2005, s. 161.

bir gelenektir.[231] Şair burada sevgilinin öpünce hemen kızaran yanaklarını, mevsiminden önce yetişen meyveye benzetmiş ve turfanda meyve ve sebzeleri öpme âdetini hatırlatmıştır.

Uşşak (13/4) : bkz. Musiki

Vefa Meydanı (25/2): bkz. İstanbul

Vefk (209/4): Sözlük anlamı uygun olma, uygunluk[232] olan bu kelime harf, rakam, sayı, âyet, sûre, kelime, esmâ-i hüsnâ gibi şeylerin belli bir düzende kare dikdörtgen ya da üçgen şekiller içine yazılarak oluşturulan bir tılsım türünün adıdır. "Sağdan sola, yukarıdan aşağıya veya bir köşeden diğer köşeye, kutucuklardaki sayıların toplamı, birbirine eşitlendiğinden bu işleme vefk denmiştir."[233] İnsanların ümit ettikleri, istedikleri şeylere erişmeleri maksadıyla yapılır.[234]

Yemeni bürde (241/2): bkz. Levent

Zer-endude hançer (241/3): bkz. Levent

Zihgîr/Şast (264/4), (265/1): bkz. Okçuluk

Zümürrüd (20/3): Yeşil renkli çok kıymetli bir taş anlamına gelen kelime aynı zamanda çok yeşil olan şeyler için de kullanılmaktadır.[235] İnanışa göre bu taş zehirli bir hayvan tarafından ısırılan kişiye belli bir ölçüde ezilerek verilse o kişi şifa bulurmuş. Yılan ve akrebin bu taştan kaçtığına hatta yılanın bu taşı gördüğünde gözünün kör olacağına inanılmıştır.[236] Şair de söz konusu beyitte sakiden, meclise zümrüt (renkli) bir kadeh getirmesini isterken esasen bu inanışı hatırlatmakta ve yılan tabiatlı rakibin zümrüt kadehi görünce gözlerinin kör olmasını istemektedir.

[231] Ahmet Talat Onay, "Turfanda, Turfa", *a.g.e.*, s. 464.
[232] http://lugatim.com/s/vefk, (Son erişim: 20.06.2018, 21.41)
[233] İlyas Çelebi, "Vefk", *DİA*, C. 42, Ankara 2012, s. 605-607.
[234] Ahmet Talat Onay, "Vefk", *a.g.e.*, s. 480.
[235] Şemseddin Sami, "Zümrüt", *a.g.e.*, s. 1386.
[236] Ahmet Talat Onay, "Zümrüt", *a.g.e.*, s. 502.

ATASÖZLERİ, DEYİMLER VE KELÂM-I KİBARLAR DİZİNİ

Bu bölümde şiirlerimizde geçen deyim, atasözü ve kelam-ı kibarlar bulunmaktadır. Bu ibareler alfabetik bir liste hâlinde verilmiş olup parantez içinde şiir numarası ve beyit numarası verilmiştir. Deyim ya da atasözü olduğunu düşündüğümüz ancak kaynaklarda rastlamadığımız ibareler de listeye dâhil edilmiştir.

a

âdem sayılmaz olmak (29/1)

ağız açtırmamak (226/2)

ağzına almamak (83/5)

ağzına mühür vurmak (119/5)

ağzını tutmak (108/3), (165)

ağzının suyu akmak (68/5)

ağzının suyunu akıtmak (111/5), (35/4)

ah eylemek (etmek) (50/3)

ahd ü peymân eylemek (102/2)

ahde vefa etmek (201/5)

aklı dağılmak (59/1)

aklını almak (208/3)

ala boyanmak (131/2)

âleme velvele salmak (250/3)

âlem-i bâlâya çekmek (göklere çıkarmak) (250/4)

alnı açık yüzü ak (13/3)

aman vermemek (46/2)

ar etmek (32/2), (170/1)

aradan çıkmak (çekilmek) (275/1)

araya girmek (108/5), (222/3)

arkası yere gelmemek (223/4)

âşığa Bağdat ırak (uzak) değil (gelmez) (8/2)

(âşıkları) ayağına akıtmak (229/1)

âşinâ olmak (105/4)

âşinâlık etmek (43/3)

aşk olsun (136/4)

aşk şarabını içmek (82/4)

âvâze salmak (103/3)

ayağı altına yüz sürmek (213/5)

ayağı tozuna can vermek (244/5)

ayağı tozuna yüz sürmek (132/2)

ayağı yer basmamak (67/3)

ayağına akmak (249/4)

ayağına düşmek (121/3)

ayağını meydana er gibi basmak (127/5)

ayak basmak (6/3)

ayakta komak (121/4)

az bulmak (86/4)

b

bagi olmak (85/3)

bağrı delinmek (280/4)

bağrına basmak (90/4)

bağrını delmek (49/4), (53/2)

bağrını kanatmak (66/4)

bağrının yağını eritmek (10/1)

bahâ bulmak (203/2)

bahtı açılmak (110/4)

bâr (birine yük) olmak (50/1), (91/4)

basak düşmek/düşürmek (135/4)

basiret gözü açık olmak (151/1)

baş çıkarmak (238/1)

baş eğmemek (97/4), (253/4)

baş(ın)dan aşmak (127/2) (130/5)

başa çıkmak (100/2)

başı göğe ermek (67/3)

başına gelmek (24/5)

başına üşüşmek (2/3)

başını alıp gitmek (129/3)

başını almak (230/6)

başını çıkarmak (227/2)

başını kesmek (1/1)

baştan ayağa kulak olmak/kesilmek (10/3)

bend eylemek (79/5)

bend geçmek (232/1)

ber vermek (30/1)

bezm-i fenâdan çekilmek (ölmek) (205/6)

bî-çâre olmak (57/1)

bîgâne varken mecliste üns ü hâlet olmaz (123/4)

bir ben bir de Allah bilir (77/2)

bir içim su olmak (177)

birbirine düşmek (259/8)

birbirine katmak (108/4)

(biri) dolup (biri) boşalmak (38/5)

(birine) açılmak (110/1)

(birine) yukardan bakmak (18/1)

boynunu burmak (218/5)

buluttan nem kapmak (152/2)

burnundan gelmek (193)

bûs u kenâr etmek (267/6)

buse vermek (248/6)

bülbülün yatağını bozmak (kulahını çıkarmak) (117/5)

c

can almak (236/1)

can çekişmek (236/1)

can ile işitmek (93/5)

can kulağını tutmak (141/3)

can nakdini almak (228/1) (231/1)

can nakdini revan etmek (266/6)

can nakdini yandırmak (136/2)

can uzatmak (47/2)

can vermek (200/3), (248/1)

can yedmek (212/2)

cana geçmek (63/3)

cana yetmek (240/3)

canı çıkmak (131/3), (231/2), (92/4)

canı daralmak (277/1)

(canı) kılca kalmak (76/2)

canı yerine gelmek (280/5)

canına cevr koymak (129/5)

canına kastetmek (28/2)

canını almak (248/5)

canını odlara yakmak (134/3)

cevr ü cefa çekmek (41/3)

cihân gözüne teng ü târ olmak (98/5)

ç

çeşm ü gûş olmak (22/2)

çiçek çıkarmak (171/1)

çocuk düşe kalka yürür (büyür) (242/3)

çok görmek (86/4), (132/2)

çûb kaldırmak (215/4)

çûb tutuşmak (236/2)

d

dağ üzre dağ yakmak (117/2)

dairen/haddini bilmek (12/3)

dâmânına düşmek (121/4)

derde düşmek (283/1)

derd-i ser vermek (30/5)

derdini tazelemek (258/1)

der-kenâr eylemek (247/1)

derûnuna düşmek (37/2)

dest ber bâlâ-yı dest (224/1)

dest olmak (87/3)

destarını aldırmak (225/3)

dil uzatmak (258/5)

dilden düşmemek (232/2)

dilden geçmek (64/2)

dile düşmek (153/1)

dili (gönlü) dağıtmak (117/4)

dilini depretmek (söylemek) (283/4)

divane olmak (43/4)

domuz gördüğünü çalar (240/)

e

ecelden evvel kimse ölmez (64/1)

el (etek) öpmek(42/1,2,3,4,5), (212/5)

el çekmek (14/5), (87/4)

el sunmak (249/5)

el üzre tutmak (50/2), (93/1), (148/3)

el vermek (23/3), (42/1), (237/5), (245/1), (276/7)

elden komamak (77/1)

ele almak (33/2), (50/5), (110/3), (111/4), (118/2), (135/1), (141/3), (147/1), (247/2), (264/5)

ele girmemek (112/4)

eli değmemek (95/3)

eli ermemek (89/4)

elif çekmek (11/3)

elinden düşmemek/düşürmemek (142/1), (148/3), (223/5),

elinden gelmek (64/2)

erlik etmek (227/3)

erzân görmek (182)

eser eylemek (74/5)

eser yelden hıfz etmek (80/4)

eşiğin beklemek (105/3)

f

feda eylemek (197/4)

feda olsun (91/3)

fenâya varmak (213/1)

fitne kopmak (79/3), (254/5)

g

gam çekmek (39/3), (57/3), (283/5)

gam yemek (23/3), (224/5)

gam-ı dünyaya düşmek (58/4)

giriftar olmak (72/1,2)

giryan olmak (203/3)

göğe çıkarmak (60/2)

göğsünü germek (27/3)

göğüs germek (93/2)

gölgesi düşmek (121/3)

gönle düşmek (153/1)

gönlü açılmak (82/1)

gönlü düşmek (121/1) (121/3)

gönlü kırılmak (90/2)

gönlüne girmek (128/2)

gönlünü almak (261/4)

gönlünü ele almak (96/3) (97/2)

gönül akıtmak (111/1)

gönül almak (48/3), (76/1), (116/1)

gönül kırmak (69/2)

gönül pârelemek (26/5)

gönül vermek (57/1), (129/4), (144/2), (224/2), (228/1)

gönül yapmak (16/3), (98/4)

gönül yıkmak (16/3)

göz açtırmamak (31/2)

göz değmek (283/4)

göz dikmek (259/4)

göz süzmek (28/2)

göz süzmek (283/4)

göz yaşına gark olmak (127/1)

gözden geçirmek (31/4)

gözü değmek (35/2)

gözü ısırmak (146/1)

gözü ilişmek (91/1)

gözün aydın (98/5)

gözünde olmamak (96/1)

gözüne (hiçbir şey) gelmemek (142/4)

gözüne (hiçbir şey) görünmemek (15/5), (83/4), (229/2)

gözüne girmek (82/3)

gözüne yendirmek (144/3)

gözünü açmak (45/4)

gözünü yummak (151/2)

gözyaşı saçmak (243/3)

gussa çekmek (202/3)

güftâre açılmak (dili açılmak) (110/3)

gül gibi açılmak (127/1)

gül gül etmek (51/5)

gül gül olmak (66/1)

günden güne artmak (45/3)

güzel düşmek (80/2)

h

haber almak (3/3)

haber vermek (30/2)

hâk ile yeksân etmek/eylemek(65/1), (116/2)

Hak saklasın (108/2)

hâl diliyle söylemek (197/3)

hâl hatır sormak (132/5)

hâli harap olmak (84/4)

hatıra (hatırına) getirmek (49/4)

hatırı kalmak (107/5)

hâtır-ı mahzûna dokunmak (105/1)

hatırına gel(me)mek (32/4)

hayat-ı taze bulmak (113/1)

hayat-ı taze vermek (30/2)

helak etmek (140/1)

her makamın bir makali var (her işin bir adamı var) (13/4)

hercâyî düşmek (181)

hesabı yok (29/1)

hoş gelmek (21/2)

huzurunu uçurmak (96/4)

hükmünü icra etmek (16/5)

hükmünü yürütmek (245/6)

hüsn bağını bozmak (117/1)

hüsnüne mağrur olmak (27/3), (147/1)

i

iki âlemden âgâh olmayan nâdânı gûş etme (179)

iki gözünden sakınmak (188)

iki yaka issi olmamak (230/6)

inân vermek (dizginleri eline vermek) (248/4)

irşat etmek (41/2)

k

kabâle vermek (101/4)

kaddi bükülmek (beli bükülmek) (267/3)

kadrini (kıymetini) bilmemek (112/2), (134/2)

kalp kırmak (65/1)

kan ağlamak (88/6), (212/4)

kan terlemek (230/7)

kan yutmak (237/3), (266/4)

kan yürümek (55/2)

kana boyanmak (280/3)

kana yunmak (kana boyamak) (211/1)

kanına ekmek doğramak (99/2)

kanına girmek (35/1)

kanını içmek (38/5)

kanlıyı kan tutar (50/4)

kâr etmek (33/4)

kâr eylemek (88/6)

kâr kılmamak/etmemek (114/5)

karar eylemek (88/1)

(kârını) tamam etmek (17/5)

karşı durmak (40/4), (146/2)

karşı varmak (119/2)

kavga kopmak (141/4)

kemend atmak (232/1)

kenar etmek (206/6)

kenâra çıkmak (ölmek) (277/6)

kendi kendine güft ü gûy etmek (38/2)

kendimi bildim bileli (43/5)

kendini dağıtmak (52/2)

kendini göstermek (38/4)

kıyamet kopmak (92/3)

kıymet bilmek (34/2)

kul olmak (56/5), (93/3)

(kulağına) küpe etmek (12/5)

kurban olmak (56/5), (273/4)

kurt yanında kuş da doyar (240/1)

m

makam tutmak (210/1)

mecali kalmamak (5/5)

merhabası olmak (25/2)

meta az olunca bahası çok olur (14/3)

mîvedâr ebed serv-i bülend olmaz (232/4)

mum eylemek (174)

mumla aramak (271/5)

murada ermek (173)

müjde etmek (118/4)

mümkün olmamak (37/5)

n

nakd-i eşk saçmak (ağlamak) (225/6)

na'l kesmek (10/3)

nâle dönmek ?(120/5)

nâm u nişânı kalmamak/olmamak (6/5), (94/2)

nara salmak (226/2)

nazar eylemek (40/3)

ne hâlet edeceğini bilmemek (67/5)

nefes etmek/eylemek (1/2)

nîm-mest olmak (87/1)

o

ocağına su koymak (229/5)

ocak bozmak (117/2)

oda yakmak (140/1)

parmağına bend etmek (187)

p

pazarı germ olmak (kalabalıklaşmak) (136/2)

Pelīdüñ ṭoġrusı er olduġınuñ vechi ẓāhirdür (259/7)

pençe/pençesin burmak (bileğini bükmek) (52/5), (223/4)

pençesin burmak

r

rahat bulmak (61/5)

rahat bulmamak (88/3)

rahat vermemek (89/1)

reng geçmek (hile yapmak) (250/1)

ruhunu şâd etmek (41/1)

rüyasında görememek (5/1)

s

sabrı tükenmek (96/6), (67/1)

safa vermek (204/1)

sağ kalmak (150/1)

salâ etmek (203/5)

selama (selam) durmak (15/3)

semâ etmek (103/1) (103/3)

ser vermek (134/4)

seyrâna çıkmak (92/3)

seyre çıkmak (25/4)

seyyah-ı bi-kararın aşinası çok olur (14/4)

sıklıġını dindirmek (susturmak) (204/5)

sille çalmak (211/1)

sinede yer etmek (68/1)

sinesi çâk etmek (122/1)

sineye çekmek (248/5)

sofra çekmek (kurmak) (189)

söz dinlemek (30/3)

söz dinlememek (60/5)

sözü uzatmak (60/4)

sözünde durmamak (102/2)

sözünün eri olmak (134/5)

su gibi akmak (163/1)

sürme çekmek (202/2)

ş

şan vermek (248/7)

şeref vermek (12/1), (226/5), (247/3)

şive ve naz götürmek (nazını çekmek) (129/4)

şüphe yok (39/2)

t

tahammül eylemek (102/5)

takati kalmamak (16/5, 19/5)

tamam etmek (54/1)

taş üzre taş komamak (148/4)

teng-dest olmak (87/4)

tenhaya çekmek

tenhaya çekmek (250/1), (228/5)

terk-i diyar eylemek (88/4)

terkin urmak (200/4)

toz koparmak (27/5)

tut ki (39/3)

tuzak kurmak (11/1)

u

uyku gözünden uçmak (96/4)

ü

üstünde hakkı olmak (101/2)

üstüne düşmek (113/3)

üstüne titremek (80/5)

v

vakti geçmek (39/4), (124/5)

varını yoğunu vermek (73/4)

vechi var (47/4)

vefa tohumu ekmek (114/2)

vücudunu fenâya vermek (ölmek) (122/4)

y

yabana gitmek (49/3)

yâd etmek (97/3)

yâda getirmek (49/1)

yâdına gelmek (159/2)

yakasını çâk etmek (230/4)

yakıp kül etmek (31/2)

yan vermek (yan çizmek) (248/3)

yana gelmek (39/1)

yanıp yakılmak (11/5), (21/5), (39/1), (47/4)

yâr olmak (82/2)

yasak bozmak (117/1)

yaş akıtmak (144/1)

yaş dökmek (76/4), (132/2), (197/5)

yaşını bahr etmek/eylemek (244/3), (254/2)

yatağa düşmek (121/5)

yele vermek (65/2)

yer etmek (99/3)

yer vermek (30/4)

yerden göğe dek (201/4)

yere çalmak (97/2), (250/4)

yola gelmek (48/4)

yolda kalmak (58/1)

(yoldan kalmak) yoldaştan kalmamak
(13/5)

yukardanlığı olmak (100/2)

yurt tutmak (edinmek) (223/1)

yüksekte uçmak (121/2)

yüreği ezilmek (64/4)

yüreği parça parça olmak (90/1)

yüz bulmak (100/2)

yüz suyu dökmek (279/4)

yüz sürmek (96/7), (149/4), (157/2),
(225/4)

yüz tutmak (74/2)

yüz urmak (106/1)

yüzü yere düşmek (106/1)

yüzüne bakmamak (74/1), (132/5)

yüzünü burmak (132/1)

z

zahmet çekmek (102/1)

zâr zâr inletmek (134/3)

zebâl-ı hâl ile söylemek (101/1)

zebânını kuteh etmek (sözü kısa tutmak)
(134/4)

SONUÇ

Çalışmamızın konusu olan Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957 numarada kayıtlı olan 254 varaktan oluşan mecmua, 16. ve 17. yüzyılda yaşamış çeşitli şairlere ait şiirlerin derlenmesiyle oluşmuş antoloji hüviyetinde bir şiir mecmuasıdır. Mecmuada 16. ve 17. yüzyıla ait 22 şairin şiirleri yer almaktadır ki bir mahlassız şair ve Nev'î olup olmadığından emin olunamayan bir şair bu sayıya dâhil değildir.

Çalışmamızda söz konusu mecmuanın 93^{a}-123^{b} varakları arasındaki şiirlerin transkripsiyonlu metni hazırlanmış, metni kurarken metinde yer alan şairlerin yayımlanmış divanlarına, farklı şairlerin divanlarına ve metin tesisi sırasında izlenmesi gereken yolla ilgili makalelere müracaat edilmiş ve faydalanılan bu kaynaklara kaynakça bölümünde yer verilmiştir. Çalışmamızda yer alan şiirler, 17. yüzyılın en önemli şairlerinden sayılan Şeyhülislam Yahyâ Efendi ve yine bu yüzyılın çok yönlü bir şahsiyeti olan Gelibolulu Âlî'ye aittir. Söz konusu şiirlerin tamamına yakını şairlerin yayımlanmış divanlarında mevcut olup bunlardan Gelibolulu Âlî'nin şiirleri arasında yer alan ve Âlî mahlasıyla yazılmış olan iki gazel ve bir beyit divanlarda bulunamamıştır.

Çalışmamızda 236 gazel, 7 kıt'a, 33 beyit, 2 nazm, 4 rubai ve 1 tarih olmak üzere 283 şiir bulunmaktadır. Söz konusu şiirlerin nesre çevirilerine dipnotta yer verilmiştir. Nesre çeviriler sırasında tam manasıyla çevirilerinin yapılamadığı beyitlerde kilit ifadeler belirlenmiş ve bu ifadelerin, şairlerin yaşadıkları dönemde işaret ettiği anlamlar çeşitli kaynaklara başvurularak tespit edilmeye çalışılmış ve bu araştırmalar neticesinde elde edilen veriler, metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak adına çalışmanın sonunda yer alan "Beyitlerle İlgili Bazı İzahat" bölümünde alfabetik bir liste hâlinde verilmiştir. Beyitlerin dilinin anlaşılabilmesi için çeşitli divanlara, gramer kitaplarına, Deyim ve Atasözleri sözlüklerine başvurulmuştur. Metnin dilinin anlaşılması için önem arz eden bazı deyimler de yine "Beyitlerle İlgili Bazı İzahat" bölümünde açıklamalarıyla birlikte yer almıştır.

Osmanlı Edebiyatı, Divan Edebiyatı, Klasik Türk Edebiyatı gibi çeşitli şekillerde adlandırılan bu şiir geleneğinin yüzyıllar boyunca ilmek ilmek işlediği şiir dili ve tasavvur dünyası, her ne kadar her şairde tekerrür etse de çalışmamızda şairlerin yaşadıkları dünyayı sandığımızdan daha fazla şiirlerine dâhil ettikleri müşahede edilmiş, hatta bu şiirlerin dönemin hayat tarzı, düşünce yapısı, bâtıl inançları ve uygulamaları gelenek ve görenekleri, eğlence anlayışı, tıp bilgisi, giyim kuşam ve süslenme tarzı, semt ve şehirlerin özellikleri, iktisadî durumu, spor anlayışı, astronomi bilgisi, yeme

içme âdetleri, insan tipleri ve daha birçok konu hakkında birer kaynak niteliği taşığı görülmüştür. Bu veriler elbette herhangi bir dönemde yaşamış bir şairin divanından da çıkarılabilir. Ancak mecmualar aynı dönemde yaşamış ve rağbet edilen birden fazla şaire ait şiirleri bir arada görmemizi sağlayarak şairlerin dönemle ilgili görüşleri hakkında fikir sahibi olmamıza yardımcı olabilir. Örneğin çalıştığımız varaklarda yer alan şiirlerde her iki şairimizin de şiirlerinde okçuluk terimlerini çok fazla kullanması, bize 17. yüzyılda içtimai anlamda bu sporun insanların hayatında önemli bir yer edindiğini göstermektedir. Elbette şairlerin şiirlerinde işledikleri konular, kullandıkları malzemeler yalnızca dönem hakkında fikir vermez; şairin kendi yaşamıyla ilgili konular ya da durumlar da yazdıkları şiirlere yansıyabilmektedir.

KAYNAKÇA

ABUBAKİROV, Nurbol, *Gazzâlî'de Kalp Kavramı*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2009.

AÇIK, Turan, "Osmanlı İmparatorluğu'nun 17. Yüzyıldaki 'Alacakaranlığından' Bir Kesit: Trabzon Subaşılarının Yerelleşmesi, A Cross Section of Twilight of Ottoman Empire İn The 17th Century: Decentralization of 'The Subasıs' of Trabzon", *SUTAD*, Güz 2016, s. 135-149.

AKKUŞ, Metin, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yayınları, 2. Baskı, Erzurum 2007.

AKKUŞ, Yasemin, "Klâsik Türk Şiirinde Kâğıt (Kâğıttan Hayâller)" *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* S. 33, İstanbul 2015, s. 163-204.

AKSOYAK, İ. Hakkı, *Gelibolulu Mustafa Âlî Divanlar: (I. Divan II. Vâridâtü'l-Enîka, III. Lâyıhâtü'l- Hakîka, IV. Divan)* Kültür Eserleri Dizisi: 579, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2018.

AKSOYAK, İ. Hakkı, *Gelibolulu Mustafa Âlî, Divan, İnceleme, Tenkitli Metin, Tıpkıbasım* yay. hzl. Cemal Kafadar, Gönül Alpay Tekin, 3 C., Harvard Üniversitesi, Cambridge 2006.

AKÜN, Ömer Faruk, " Âlî Mustafa Efendi (Edebî Yönü)", *DİA*, C. 2, Ankara 1989, s. 416-421.

ASLAN, Üzeyir, "Klâsik Türk Şiirinde Şâhid", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 1, Kış 2010, s. 1-28.

AY, Ümran, "Divan Şiirinde Güneşin Sevgili Tipine Yansıması Hakkında Bir Değerlendirme" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 2, İstanbul 2009, s. 117-162.

AYÇİÇEĞİ, Bünyamin, "Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû'aları: İnceleme-Dizin" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 16, İstanbul 2016, s. 227-367.

AYDEMİR,Yaşar, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies*, C. 2-3, Yaz 2007, s. 122-137.

AYNACI, Mihrican, "Divan Şiirinde Geçen Göz Hastalıklarının Klâsik Dönem Tıp Metinleri Ekseninde Değerlendirilmesi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 9, İstanbul 2012, s. 29-48.

AZAMAT, Nihat, "Kalenderiyye", *DİA*, C. 24, Ankara 2001, s. 253-256.

BAHADIR, Şavaşkan Cem, *Divan Edebiyatında Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar*, Kitabevi, 1. Baskı, İstanbul 2013.

BAHADIR, Savaşkan Cem, *16. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinde Şarap ve Şarapla İlgili Unsurlar*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2012.

BANARLI, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Târihi*, Milli Eğitim Basımevi, 2 C., İstanbul 1983.

BAŞKAN, Yahya, "Fatih Sultan Mehmed Döneminde Karaman Bölgesinden İstanbul'a Nakledilen Nüfus", *Tarih Dergisi*, S. 55, İstanbul 2013, s. 107-134.

BAYRAKTUTAN, Lütfi, *Şeyhülislâm Yahya Hayatı, Edebî Kişiliği, Sanatı, Eserleri ve Divanından Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1990.

BİLMEN, Ömer Nasuhi, *Kur'anı Kerim'inTürkçe Meâli Âlisi Ve Tefsiri*, 8 C., Nesa Yayın, İstanbul 1997.

BORATAV, Pertev Naili, *Türk Halk Bilimi II, 100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973.

CERRAHOĞLU, Münir, "Mitolojilerde ve Türkiyede Derlenen Masallarda Narın Yeri", *Turkish Studies İnternational Periodical For The Languages*, Volume: 7/1, Winter, 2012, s. 643-651.

CEYLAN, Ömür, "Taşranın Altın Çiçeği Safran" *Osmanlı Araştırmaları XXVI Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'na Armağan II özel sayısı*, İstanbul 2005, s.147-162.

ÇELEBİ, İlyas "Vefk", *DİA*, C. 42, Ankara 2012, s. 605-607.

ÇETİNKAYA, Ülkü, "Divan Şiirinde 'Çok Başlu (Ziyade-Ser)' Deyimi Üzerine", *Turkish Studies İnternational Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Wolume 4/2, Winter 2009, s. 226-245.

DANKOFF, Robert, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi,* 10 C. Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2007.

DEMİREL, Şener, *Tâhirü'l Mevlevî (Olgun)'dan Metin Şerhi Örnekleri, Araştırma Yayınları*, Ankara 2005.

DEMİRTAŞ, H. Necati, *Şeyhülislam Yahyâ Efendi Divânı Şerhi*, İstanbul 2016.

DENİZ, Sabahat, *16. Yüzyıl Bazı Dîvân Şâirlerinin Türkçe Dîvânlarında Kozmik Unsurlar (Bâkî - Fuzûlî - Hayâlî Beğ - Nev'î - Yahyâ Beğ)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1992.

DERMAN, M. Uğur, "Eski Mürekkepçiliğimiz", *İslâm Düşüncesi*, S. 6, C. 2, İstanbul 1967, s. 97-112.

DOĞAN, Muhammed Nur, *Fatih Divanı ve Şerhi (Metin, Nesre Çeviri ve Şerh)*, Yelkenli Yayınevi, İstanbul 2006.

ELMALI, Hüseyin, "Hassân b. Sâbit", *DİA*, Ankara 1997, s.399-402.

ERTEM, Rekim, *Şeyhülislâm Yahya Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.

EŞREFOĞLU RUMÎ, *Nefislerin Terbiyesi Müzekki'n-Nüfus*, hzl. Nihat Dağlı, Sufi Kitap, 1. Baskı, İstanbul 2015.

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki, *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Sosyal Yayınlar, 1. Baskı, İstanbul 1988.

FERAHÎ, *Surname: Bir Özge Âlem-Osmanlı Pâyitahtında 1582 Şenliği*, hzl. Mehmet Özdemir, Grafiker Yayınları, Ankara 2016.

GIYNAŞ, Kamil Ali, "Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası", Selçuk *Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25, 2011, s. 246-260.

GİBB, E.J.Wilkinson, *Osmanlı Şiir Tarihi*, Tercüme: Ali Çavuşoğlu, C. III-V. Akçağ Yayınları, Ankara 1999.

GÖLPINARLI, Abdülbâki, *Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1977.

GÜNAN, Merve, *Şeyhî Dîvânı'nda Tıbbî Unsurlar*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

ÖZKAN, İsmail Hakkı, "Irak", *DİA*, C. 19, Ankara 1999, s. 115-116.

HATİBOĞLU, İbrahim, "Sa'd b. Ebû Vakkâs", *DİA*, C. 35, Ankara 2008, s. 372-374.

HECRĪ ḲARA ÇELEBĪ MUYİ'D-DĪN MEḤMED, *Dīvān (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2016.

İBN-İ SÎNÂ, *El-Kânûn Fi't-Tıbb*, 5 C., çev. Esin Kâhya, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2014.

İHSANOĞLU, Ekmelettin, " XVI. Yüzyılda Osmanlı Astronomisi ve Müesseseleri", *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doruğu 16. Yüzyıl Teknolojisi*, hzl. Kazım Çeçen, İstanbul 1999, Omaş Ofset A.Ş., s. 217-229.

İLGÜREL, Mücteba, "Levent", *DİA*, C. 27, Ankara 2013, s. 149-151.

İSEN, Mustafa, *Gelibolulu Mustafa Âlî*, Türk Büyükleri Dizisi: 90, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 929, Ankara 1988.

ʿIVAŻ PĀŞĀ OĠLU ʿAṬĀYĪ, *Dīvān*, hzl. Üzeyir Aslan, Kriter Yayınevi, İstanbul 2016.

KARAMAN, Gülay, "Perîşân Çiçek Sünbül ve Klasik Türk Şiirinde İşlenişi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, 2012. s. 288-319.

KARAVELİOĞLU, Murat A., "Bend Geçmek", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 31, İstanbul 2014, s.175-204.

KAVRUK , Hasan, "Şeyhülislâm Yahyâ", http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604 (son erişim: 29.05.2018, 15.00)

KAVRUK, Hasan, *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı*, M.E.B. Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2001.

KAYA, Bayram Ali, "Klâsik Türk Şiirinde Şifâlı Bitkiler Üzerine Bir Deneme", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 15, İstanbul 2015, s. 263-314.

KAYA, Bayram Ali, "Yahyâ Efendi, Zekeriyyâzâde" *DİA*, C. 43, Ankara 2013, s. 245-246.

KAYA, Mahmud, "Mürekkeb", *DİA*, C. 32, Ankara 2006, s. 45-46.

KILIÇ, Atabey, "Mecmûa Tasnifine Dâir", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*, hzl. Hatice Aynur vd. Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s.75-96.

KOÇU, Reşad Ekrem, *Eski İstanbul'da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri*, Doğan Kitap, 4. Baskı, İstanbul 2015.

KOÇU, Reşad Ekrem, *İstanbul Ansiklopedisi*, 11 C. , Koçu Yayınları, İstanbul 1966.

KOÇU, Reşad Ekrem, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Doğan Kitap, 1. Baskı, İstanbul 2015.

KÖKSAL, Fatih, "Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 3, İstanbul 2009, s. 63-86.

KÖKSAL, Fatih, "Metin Neşrinin Ana Esasları", *TÜBAR*, S. XXXI, 2012, S. 179-209.

KÖKSAL, Fatih, Şiir Mecmûalarının Önemi ve "Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi" (MESTAP), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, hzl. Hatice Aynur vd. Turkuaz Yayınları, İstanbul 2012, s. 409-431.

KURNAZ, Cemal, Yaşar Aydemir, "Mecmualara Sorulması Gereken Sorular", *Turkish Studies* C. 8/1, Kış 2013, s. 51-64.

KURNAZ, Cemal,"Çarh", *DİA*, C. 8, Ankara 1993, s. 229.

KUT, Günay, "Mecmua" *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, C.6, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, s. 170-177.

KÜTÜKOĞLU, Bekir, "Âlî Mustafa Efendi", *DİA*, C.2, Ankara 1989, s. 414-416.

LEVEND, Agah Sırrı, *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, Dergah Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2015.

LEVEND, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. 1, Dergah Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2014.

MEHMED SÜREYYA, *Sicill-i Osmanî*, hzl. Nuri Akbayar, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, 6 C., Eski Yazıdan Yeni Yazıya 1, Tarih Vakfı Yurt Yayınları: 30, İstanbul 1996.

MERMER, Ahmet vd., *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, 13. Baskı, Ankara 2016.

MUHAMMED BİN MAHMUD-I ŞİRVANÎ, *Mürşid (Göz Hastalıkları) İnceleme-Metin-Sözlük*, hzl. Ali Haydar Bayat, Necdet Okumuş, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2004.

MUSAHİBZADE CELÂL, *Eski İstanbul Yaşayışı*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1946.

İSEN Mustafa, İ. Hakkı Aksoyak, Âlî/Çeşmî, Gelibolulu Mustafa", http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943 (Son erişim: 02.06.2018, 16.53)

NAÎMÂ MUSTAFA EFENDİ, *Naîmâ Târihi*, çev. Zuhuri Danışman, 6 C., Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul 1969.

ONAY, Ahmet Talat, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, hzl. Cemal Kurnaz, H Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2009.

ORTAYLI, İlber, "Galata", *DİA*, C. 13, Ankara 1996, s. 303-307.

ÖZKAN, Ömer, *Divan Şiirin Penceresinden Osmanlı Toplum Hayatı (XIV- XV. Yüzyıl)*, Kitabevi, İstanbul 2007.

ÖZTEKİN, Özge, *XVIII. Yüzyıl Divan Şiirinde Toplumsal Hayatın İzleri: Divanlardan Yansıyan Görüntüler*, Ürün Yayınları, Ankara 2006.

ÖZTOPRAK, Nihat, *Refî-i Âmidî Cân u Cânân*, Türk Gençlik Vakfı, İstanbul 2000.

ÖZTOPRAK, Nihat, "Divan Şiirinde Giyim Kuşam Üzerine Bir Deneme", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 4, İstanbul 2010, s. 103-154.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 C., Milli Eğitim Basımevi, 3. Baskı, İstanbul 1983.

PALA, İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, 20. Baskı, İstanbul 2011.

SAHİLLİOĞLU, Halil, "Bâd-ı Hevâ", *DİA*, C. 4, Ankara 1991, s. 416-418.

SCHMİDT, Jan, "Künhü'l-Ahbâr", *DİA*, C. 26 Ankara 2002, s. 555-556.

SEFERCİOĞLU, Mustafa Nejat, "Yazı ve Yazı İle İlgili Unsurların Divan Şiirinde Kullanılışı", *GAU Journal-Social & Appilied Sciences*, S. 1, 2005, s. 22-54.

SERDAROĞLU, Vildan, "Şuaranın Vefa'sı: Divan Şairinin Kamusal Alanı" *Bir Semte Vefa Vefa Semti: Dünü, Bugünü, Yarını Sempozyumu*, hzl. N. Bilge Özel İmanov, Yunus Uğur, Klasik Yayınları, İstanbul 2009, s.282-289.

SOLMAZ, Süleyman, *Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Hayatı-Sanatı-Eserleri Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*, Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2015.

SÜLÜN, Murat, "Şi'râ", *DİA*, C. 39, Ankara 2010, s. 180-181.

ŞAHİN, Esma, " Osmanlı Şiirinde 'Şaraba Rehin Verme' Metaforu", *Yücel Dağlı Anısına: "geldi Yücel, gitti Yücel bir nefes gibi"*, hzl. Evangelia Balta vd., Turkuaz Yayınları, İstanbul 2011, s. 494-520.

ŞENÖDEYİCİ, Özer, Ahmet Akdağ, "Mecmualar ve Cönkler", *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu*, Kesit Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 367-388.

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, "Okçuluk Tarihine Yeni Bir Kaynak Olarak Osmanlı Şiiri", *M. Ali Tanyeri'nin Anısına Makaleler*, hzl. Hatice Aynur, Hanife Koncu, Fatma M. Şen, Ülke Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2015, s. 71-142.

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, Ahmet Kartal, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 2010**.**

ŞENTÜRK, Ahmet Atilla, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu,* 2 C., OSEDAM Yayınları, 1.Baskı, İstanbul 2017.

TANRIBUYURDU, Gülçin, "Klâsik Türk Edebiyatına Yansıyan Yönleriyle Galata", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 1, 2017. s. 21-42.

TARLAN, Ali Nihad, *Fuzulî Dîvânı* 2 C., Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 640, 1000 Temel Eser Dizisi: 120, 1985 Ankara.

TİETZE, Andreas, *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı*, 2 C., Simurg Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2002.

TÖKEL, Dursun Ali, *Divan Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2016.

UZUN, Mustafa, "Mecmua", *DİA*, C. 28, Ankara 2003, s. 265-268

UZUN, Mustafa, "Burç (Edebiyatta Burç)", *DİA*, C. 6, Ankara 1992, s. 424-426.

ÜNVER, İsmail, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6, 2008, s. 1-46.

VŪṢŪLĪ, *Dīvān (İnceleme-Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin)*, hzl. Hakan Taş, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2015.

YAVUZ, Nihal, "Şeyh Gâlib Dîvânında Bilginin Kaynağı Olarak Kalp", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 42, 2017, s. 109-125.

YILDIRIM, Nimet, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2008.

YILMAZ, Kadri H., "Divan Şiirinde Tesbihe Dair", Turkish Studies *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,Volume 7/1, Winter 2012, s. 2131-2144.

YILMAZ, Mehmet, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Vecizeler Sözlüğü*, Sütun Yayınları, İzmir 2008.

YÜCEL, Ünsal, *Türk Okçuluğu*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999.

ZÜLFE, Ömer, "XVI. Yüzyıla Ait Türkçe Dîvan Neşirleri", Türkiye *Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 5, S. 9, 2007, 235-251.

ZÜLFE, Ömer, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Marmara Üniversitesi Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 2015.

ZÜLFE, Ömer, *On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009.

ZÜLFE, Ömer, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler*, Bilge Kültür Sanat, 1. Baskı, İstanbul 2011.

EKLER

NURUOSMANİYE KÜTÜPHANESİ 4957 NOLU ŞİİR MECMUASI (VR: 93^{a}-123^{b}) TIPKIBASIMI

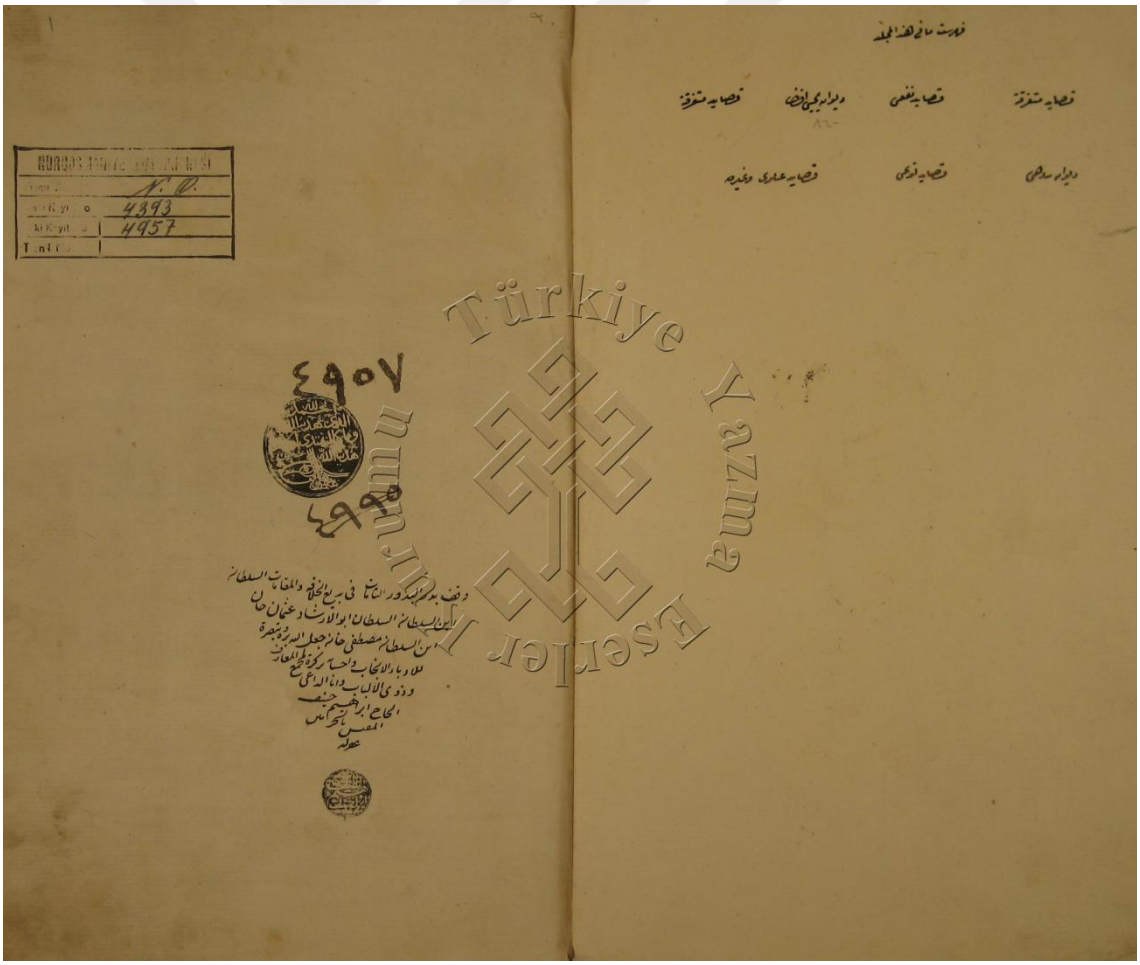
فهرست مافى هذه المجلد
قصايد متفرقة
قصايد نفس
ديوان يحيى افندى
قصايد متفرقة
ديوان سادس
قصايد نوعى
قصايد عادى وغيره
4393
4957
٤٩٥٧
وقف بدار الكتب السلطانية بمصر المحمية
وقف بدار الكتب السلطانية والمقامات السلطان
ابن السلطان السلطان ابو الارشاد غياث خان
ابن السلطان مصطفى خان جعل الله برد تربته
لابناء الانجاب والحسابر كونه جمع المعارف
وذوى الآداب وذا الدأى
الحاج ابراهيم حنيف
المفتش بالكتب المذكورة

